

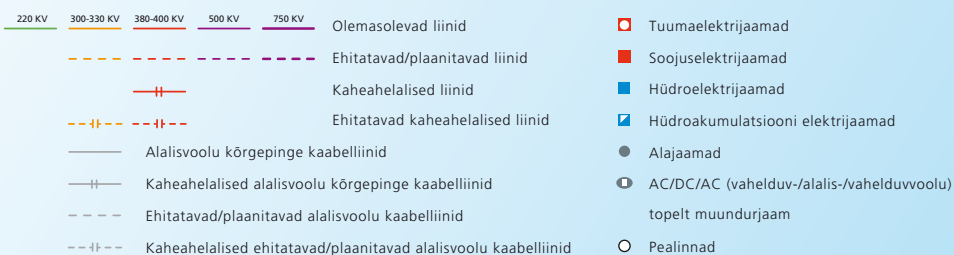
Aastaraamat 2007/08

EESTI ENERGIA

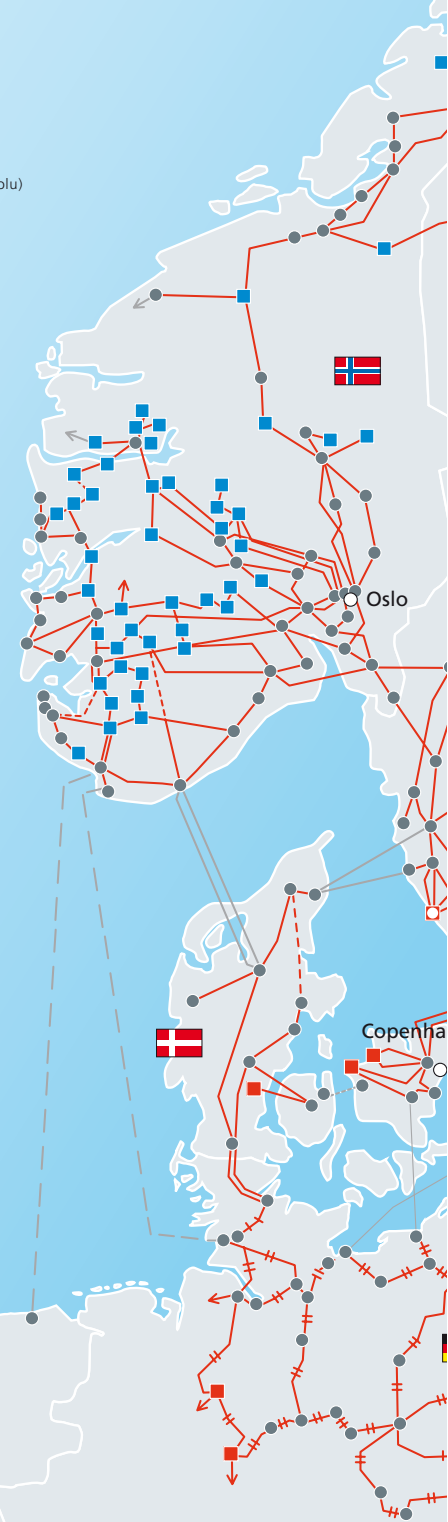
Kogu meie energia inimese heaks!

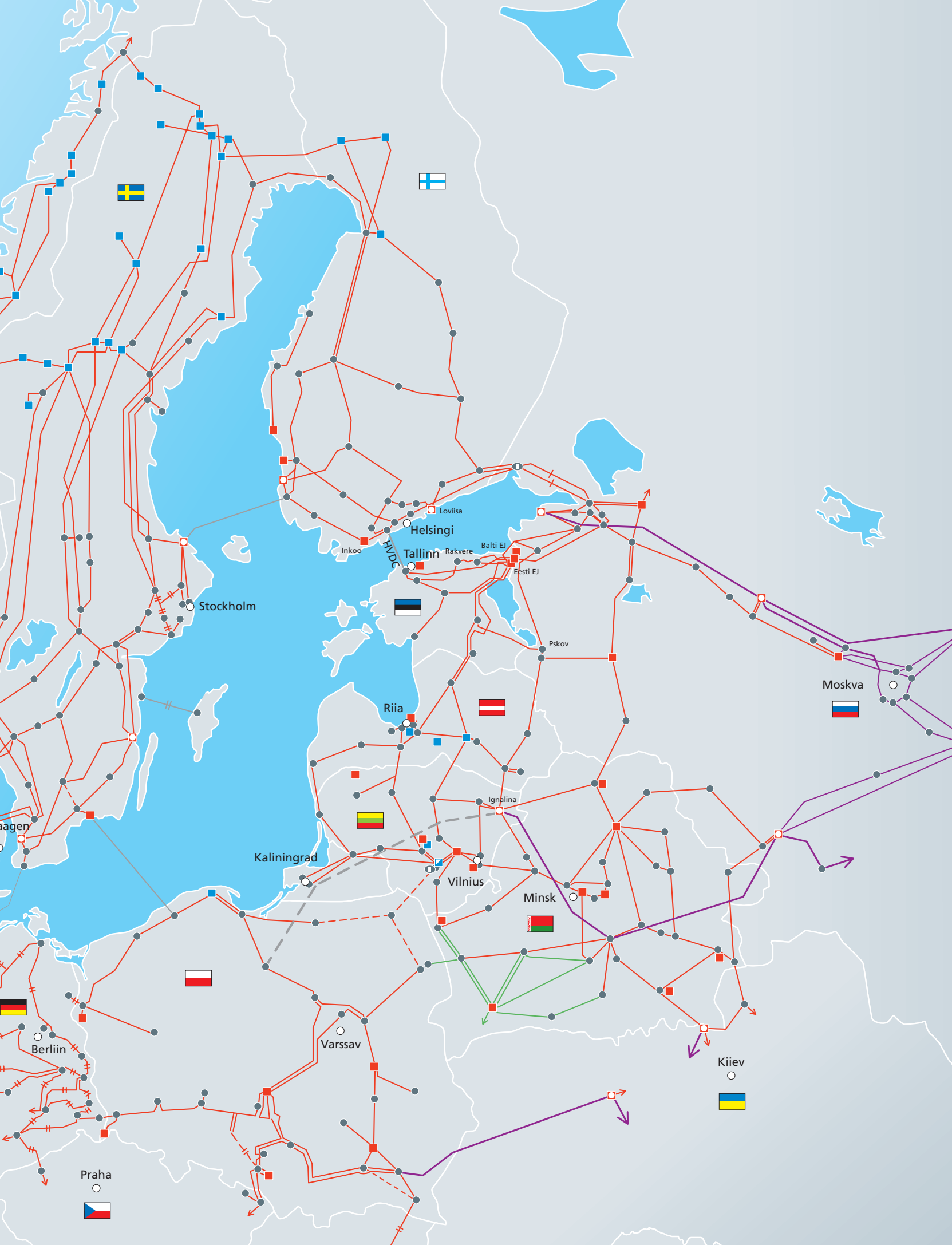
Põhja-Euroopa elektrisüsteemi kaart (220–750 kV)

Kontserni tähtsamad majandusnäitajad

		2007/08	2006/07	2005/06	2004/05	2003/04	2002/03
Elektrienergia müük kokku	GWh	9 716	7 841	8 002	7 983	7 674	6 931
sh elektrienergia kodumaine müük	GWh	6 992	6 634	6 235	5 947	5 702	5 369
elektrienergia eksport	GWh	2 725	1 230	1 733	2 036	1 973	1 562
Soojusenergia müük	GWh	1 739	1 822	1 981	1 977	2 168	2 361
Kokku kodumaised elektrivõrgu kaod		10,2%	10,6%	12,1%	12,5%	13,9%	15,6%
sh jaotusvõrgu kaod		7,8%	8,3%	9,8%	10,2%	11,1%	11,9%
Müügitulu	mln kr	8 988	7 535	7 086	6 176	5 901	5 721
Ärikasum enne kulumit	mln kr	2 713	4 548	4 133	2 331	2 077	2 065
Puhaskasum	mln kr	615	2 635	2 119	671	516	646
Rahavood äritegevusest	mln kr	2 317	4 015	3 562	1 959	1 837	1 795
Investeeringud	mln kr	2 678	2 185	2 391	2 502	3 106	3 726
Varad aasta lõpus	mln kr	26 498	26 084	23 420	20 617	19 481	18 541
Võlakohustused aasta lõpus	mln kr	5 265	5 351	5 403	4 834	4 611	4 313
Omakapital aasta lõpus	mln kr	16 514	17 465	15 199	13 145	12 446	11 922
Omakapital / varad aasta lõpus		62%	67%	65%	64%	64%	64%
Investeeringud kapitali tootlus		5,4%	16,1%	14,3%	5,6%	4,9%	6,1%
Netovõlg / ärikasum enne kulumit		0,8	0,3	0,7	1,8	1,9	1,4
Intressi kattekordaja		9,4	15,5	9,0	7,5	7,0	9,1
Töötajate keskmine arv		8 417	8 576	8 983	9 542	9 754	9 768

Olulised sündmused 2007/08. majandusaastal

Eesti Energia (EE) 2007/08. majandusaasta olulisemateks saavutusteks on kliendirahulolu kasv nii teenuse kui ka võrgukvaliteediga ja edukas KÕU interneti-teenuse turule toomine. Läti ja Leedu turgudele sisenemisega on EE ainus energiaettevõtte, kes müüb elektrienergiat oma klientidele terves Baltikumis.

Võrgukvaliteedi tõstmine

- Jaotusvõrk suurendas elektrivõrgu korrastamiseks hüppeliselt investeeringuid järgnevas kolmeks aastaks
- Elektrikatkestuste arv klientide kohta vähenes 2,17-ni (võrreldes 2,4-ga eelneva perioodi lõpul)
- Jaotusvõrgu kaod vähenesid 7,78%-ni (8,27%-lt)
- Algasid uuringud iseseisva gaasiturbiin-elektrijaama rajamiseks Eestisse suurema varustuskindluse tagamiseks avariiolekordades

Tootmisportfelli mitmekesistamine

- Algas Baltimaade suurima tuulepargi ehitus Aulepas
- Algasid ettevalmistused tuulepargi rajamiseks Balti Elektriijaama tuhaväljadele
- Anti käiku teine elektrituulik Virtsu tuulepargis
- Jätkusid ettevalmistused Narva Elektriijaamade uue energiakompleksi ja Ahtme bioelektrijaama ehituse ettevalmistamiseks
- Algasid ettevalmistused Narva Elektriijaamade vanadele energiablokkidele väävlipuhastamiseadmete paigaldamiseks
- Iru Elektriijaam vahetas välja soojus- ja elektrienergia koostootmisjaama gaasipõletid senisest tõhusamate vastu
- Iru Elektriijaam alustas jäätmekütusel koostootmisploki hanget
- Valmis pakkumine Jordaania valitsusele põlevkivienergia kompleksi rajamiseks

Uued ühendused ja turud

- Elektri müügi alustamine Lätis ja Leedus
- Esimene edukas täispikk aasta Estlink merekaabli kasutamisel
- Estlink 2 ettevalmistused
- Valmis esmane uuring Balti riikide ja Poola energiasüsteemide ühendamiseks
- Nord Pooli Baltikumi laienemise ettevalmistamine

Uued tooted ja teenused

- Mobiilse interneti-teenuse KÕU edukas turule toomine
- Klientide poolt oodatud majasiseste elektritööde teenuse turule toomine

Juhatuse esimehe pöördumine	4
Ärifilosoofia ja strateegia	5
Inimesed ja organisatsioon	8
Ühiskondlik vastutus	9
Lühikokkuvõtte majandustulemusi mõjutanud olulisematest sündmustest	11
Majanduskeskkonna ülevaade	13
Avatud turg	17
Eesti turg	21
Kontserni majandustulemused	26
Riskijuhtimine	33
Segmentide ülevaade	
Põlevkivi tootmine	36
Elektri- ja soojusenergia tootmine	38
Vedelkütuste tootmine	42
Elektrienergia ülekanne	46
Elektrienergia jaotamine	48
Elektri müük ja teenindus	52
Toetavad ärid	55
Keskkonnanaruanne	
Keskkonnapoliitika	61
Keskkonnaeesmärgid	61
Energeetika keskkonnamõjud	62
Primaarenergia allikate ettevalmistamine	63
Primaarenergia allikate muundamise keskkonnamõjud	66
Elektri ülekandega seotud keskkonnamõjud	70
Energia müügi ja tarbimisega seotud keskkonnamõjud	71
Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne	
Juhatuse deklaratsioon	72
Konsolideeritud bilanss	73
Konsolideeritud kasumiaruanne	74
Konsolideeritud rahavoogude aruanne	75
Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne	76
Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisad	77
Sõltumatu audiitori aruanne	126
Kasumi jaotamise ettepanek	127
Juhatuse ja nõukogu liikmete allkirjad majandusaasta aruandele	128

Maailm muutub – oleme selleks valmis

Täna, kui ma neid ridu kirjutan, pürib naftabarreli hind maailmaturul 140 dollari piirini. Kallineva diislikütuse mõjul laostumist kartvate veoautojuhtide streik tõi hiljuti Hispaania poelettidele tühjuse. Baastoiduainete järsk hinnatõus on põhjustanud vägivaldseid rahutusi Mehhikost Kameruni ja Indiani. Kliimamuutusega seotud põuad ja üleujutused on kahjustanud põllusaake Austraaliast Lõuna-Aafrikani.

Uudiste kinnikeeramine ei aita. Meie ümber on muutuv maailm.

Et sellega toime tulla ning suurendada meie ühist kindlustunnet, vaatab Eesti Energia tänasest hetkest ja kodusest mikromaailmast kaugemale. Inimkonna ökoloogiline jalajälg kasvab jõudsalt ning kuigi kollektiivne vastutustunne on ärkamas, võtab reaalseid muutuste elluviimise aega. Aega, mida meil on üha vähem. Selleks et olla õigeaegselt muutusteks valmis, mõtleme läbi – mis on oluline praegu ning mis tagab kindluse, jõukuse ja rahulolu tulevikus.

Uus kujunev reaalsus vajab ettevõtlikust, vastutustunnet, koostegemise tahet ja uusi ideid. Ning seejärel innovatsiooni: värskete ideede esmakordset elluviimist. Meile annab kindlust teadmine, et me tegeleme sellega. Või pigem – me tegeleme sellega nii, nagu tuli oleks takus.

Nende kaante vahel anname ülevaate oma tegemistest Eestis ja mujal maailmas. Tooksin välja suured investeeringud, mille tegime parema elektritarne tagamiseks meie Eesti klientidele. Laiendasime oma teenustevalikut ja saime hindamatu vabaturukogemuse, tuues Eestis turule mobiilse Interneti-teenuse KÕU. Täna on KÕU-l rohkem kui 15 000 klienti üle Eesti.

Olulisel kohal on energiatootmise mõju vähendamine keskkonnale. Selleks laiendame oma tootmisportfelli, uurides täna Eestis kasutusel olevate energiatootmise viiside kõrval tuumaenergiaga kaasnevaid võimalusi. Rõhutamisväärt on Aulepasse ja Balti Elektriijaama suletud tuhaväljale rajatavad tuulepargid. Konkurentsivõimelise elektriteenuse pakkumiseks investeerime jõudsalt taastuenergiasse ning toodame 12 aasta pärast ligikaudu kolmandiku Eestis tarbitavast elektrist taastuvatest energiaallikatest.

Hea näide meie tugevusest on ainulaadne kogemus põlevkivist elektrienergia ja õli tootmisel. Eestis arendatud tehnoloogia ja oskused on äratanud huvi kogu maailmas. Väljendagu meie Jordaania projektid suurelt mõtlemise julgust ja võimaluste ärakasutamise oskust. Sama hoiak tegi meist eestvedaja Põhja-maade ja Baltikumi ühise turupiirkonna loomisel ja pani meid müüma elektrit Soomes, Lätis ja Leedus.

Oleme osa muutuvast maailmast. Usume, et muutustes on võimalusi. Ja me oskame luua väärtust tänastele ja tulevastele klientidele.

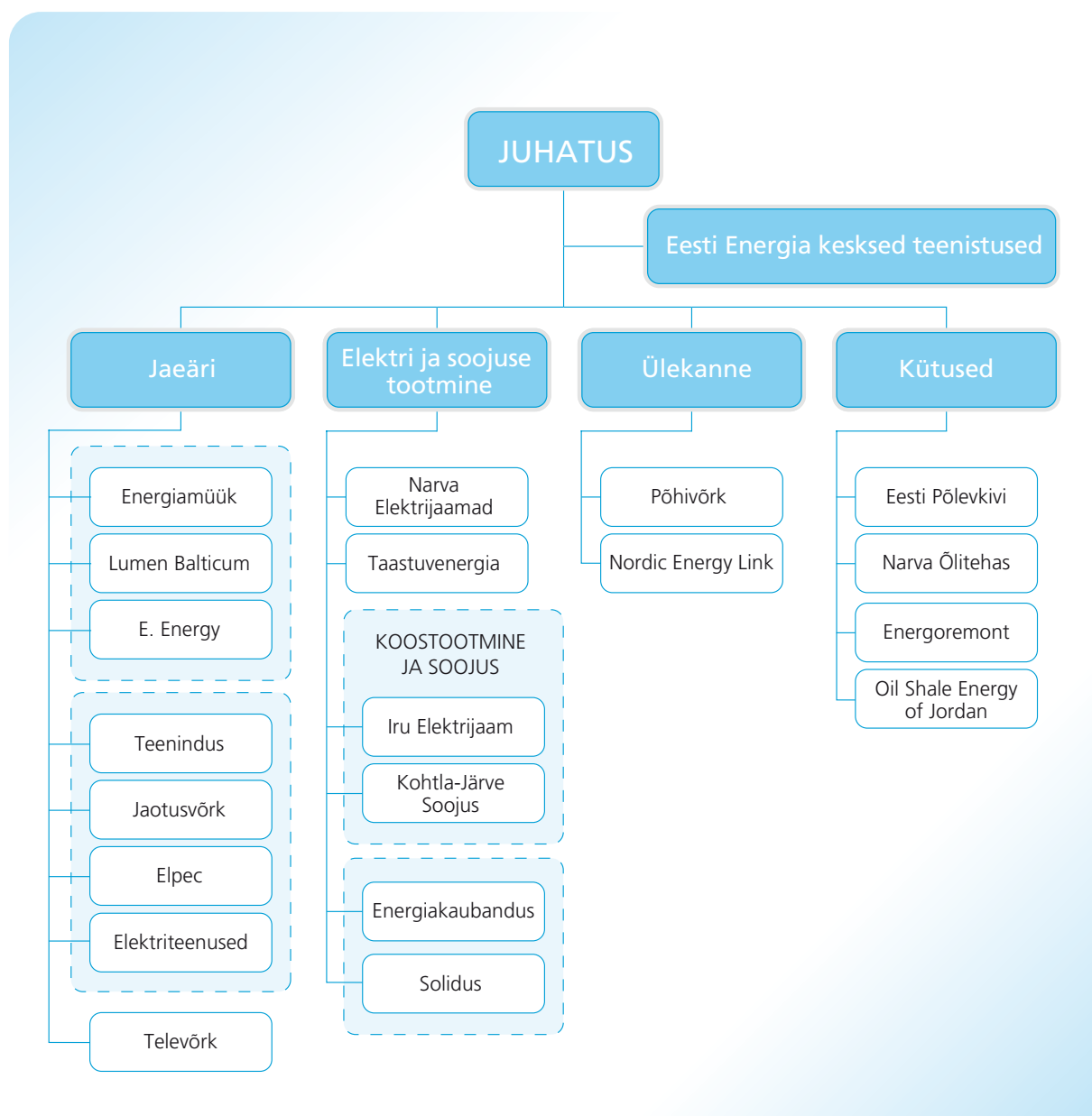
Sandor Liive
Juhatuse esimees

Missioon

Kogu meie energia inimese heaks!

Visioon aastaks 2015

Müüme energiat kahele miljonile kliendile Läänemere piirkonnas.
Oleme põlevkivist vedelkütuste tootmise vaieldamatu liider maailmas.

Eesti Energia strateegia

Eesti Energia (EE) on integreeritud väärtusahelaga rahvusvaheline energiaettevõte. Terviklik lähenemine klientide energiavajadusele ja energiatootmisele annab klientidele kindlustunde ja loob lisaväärtust investoritele. EE strateegia koosneb nelja ärivaldkonna strateegiast.

Jaeäri

- Elektrituru avanemiseks valmistumine
- Lisatooted
- Kasv Lätis ja Leedus
- Elektrivõrkude omandamine
- Eesti elektrivõrk korda

EE jaeäri rajaneb aktiivsel elektriteenuste pakkumisel poolele miljonile kliendile.

Jaeäri peamine finantseesmärk on tulu suurendamine kliendi kohta. Selleks on plaanis laiendada klientidele pakutavat tooteportfelli ning tõsta toodete kasumlikkust.

EE strateegiline eesmärk on kliendibaasi laiendamine. Selleks keskendub ettevõtte klientide võitmisele Lätis ja Leedus, kus alustati elektrienergia müügiga vabaturutingimustes

2007. aastal. Eestis on plaan kasvatada klientide arvu ja kasumlikkust tooteportfelli laiendamise teel. EE osaleb aktiivselt mitmete jaotusvõrguettevõtete omandamisel kogu Läänemere piirkonnas.

Laitmatu elektrivõrguteenuse pakkumiseks Eestis investeerib EE lähiaastatel ligi 7 miljardit krooni, mille tulemusena on 2013. aastaks Eesti jaotusvõrk töökindluselt ja kvaliteedilt Euroopa parimate elektrivõrkude tasemel. Rikete vähendamiseks asendatakse olemasolevad liinid maakaablitega või paigaldatakse uued õhuliinid ning rajatakse uusi alajaamasid. Koostöös klientidega luuakse personaalseid varustuskindluse lahendusi. Juurutatakse uue põlvkonna süsteemid elektrienergia mõõtmiseks.

EE peab väga oluliseks klienditeeninduse kvaliteedi jätkuvat parandamist. 2008. aasta alguses läbi viidud uuringu alusel hindas 82% eraklientidest ning 83% äriklientidest EE klienditeenindust heaks või väga heaks.

Elektrienergia ja soojustootmine

- Elektrienergia ja soojustootmine
- Biokütused ja jäätmed
- Tuulepargid
- Tuumaelektrijaam
- Põlevkivist elektri tootmise keskkonnanõuete täitmine

Edu elektrienergia ja soojustootmisel põhineb mitmekülgusel tootmisportfelli, mis vastab üha karmistuvatele keskkonnanõuetele ning on konkurentsivõimeline EL-i piiiril asuval regionaalsel elektriturul.

EE soovib oma klientide piisava elektrienergiaga varustatuse kindlustamiseks investeerida uutesse tootmisvõimsustesse Eestis, Lätis, Leedus, Soomes või Skandinaavias, vähendades tootmisega kaasnevat CO₂ heitmeid ja mitmekesistades

SANDOR LIIVE
juhatuse esimees
Eesti Energia

MARGUS KAASIK
juhatuse liige/finantsdirektor
Eesti Energia

MARGUS RINK
juhatuse liige/jaeäri valdkond
Eesti Energia

RAINE PAJO
juhatuse liige/elektri ja soojustootmise valdkond
Eesti Energia

HARRI MIKK
juhatuse liige/kütuste valdkond
Eesti Energia

RIINA VARTS
personalidirektor
Eesti Energia

LEMBIT VALI
juhatuse esimees
Põhivõrk

oma elektritootmisportfelli. EE kavatseb omada pikaajaliselt tootmisvõimsusi, mis katavad vähemalt Eesti elektritarbimise.

Tootmisvõimsuste parimaks kasutamiseks on elektritootmine EE-s tihedalt seotud elektri ostu ja müügiga elektriturul. EE kasutab elektriturul järjekindlat riskijuhtimist.

EE vähendab aastaks 2015 elektritootmisportfelli CO₂ sisaldust tasemeni 0,8 t/MWh (2007. aastal 1,1 t/MWh) ning aastaks 2025 vähemalt tasemeni 0,3 t/MWh.

Selleks tuleb saavutada oluline osalus tuumaelektrijaamas, kasutada elektrienergia ja soojust tootmisel maksimaalselt biokütuseid ja jäätmeid, toota vähemalt 1000 MW elektrit tuuleparkides ning laiendada elektrienergia ja soojuste koostootmist.

Narva Elektrijaamad investeerivad suitsugaaside väävl- ja lämmastikuheitmete puhastamisse, täites nii 2012. ja 2016. aastast karmistuvad keskkonnanõuded.

EE kasutab oma teadmisi põlevkivist elektrienergia tootmise käivitamisel teistes riikides.

Kütuste tootmine

- Tõhus põlevkivi kaevandamine Eestis
- Vedelkütuste tootmine Eestis 1 miljon tonni aastas
- Põlevkivienergia kompleksi käivitamine Jordaanias

Edu kütuste tootmisel põhineb põlevkivi tõhusal kaevandamisel ja vedelkütuste tootmise tehnoloogia arengul, mis tagab põlevkiviresursi maksimaalse väärtustamise.

Põlevkivi kaevandamisel on eesmärk tõsta töö tõhusust, tagada loodusvarade säästev ja maksimaalne kasutamine ning kaevandatud alade taaskasutusse võtmine.

EE-l on hetkel maailma parim fossiilselt kivimist vedelkütuste tootmise tehnoloogia, mis võimaldab kasutusse võtta valdava enamiku põlevkivis sisalduvast energiast. EE eesmärk on toota Eestis vähemalt üks miljon tonni rafineerimiskõlblikke vedelkütuseid alates 2015. aastast.

EE arendab tahkel soojuskandjal põhinevat vedelkütuste tootmise tehnoloogiat ja müüb selle kasutamise oskusteavet põlevkivivarude kasutuselevõtmisest huvitatud riikides. Esimesena kavandatakse põlevkivist vedelkütuste ja elektrienergia tootmise kompleksi käivitamist Jordaanias.

Elektri ülekanne

- Regionaalse elektrituru loomine
- Soome–Eesti teise merekaabli ehitamine
- Elektrisüsteemi töökindlus

EE edu põhineb Eesti ülekandevõrgu ühenduste parandamisel Euroopa Liidu elektrituru teiste osalistega ning Euroopa Liidu elektrituru korralduse juurutamisel Eestis ja teistes Balti riikides.

Olulisemaks investeeringuks on teise merekaabli rajamine Soome 2013. aastaks ning tuuleparkide elektrivõrguga liitumise

tagamine. Elektrisüsteemi töökindluse tagamiseks on Põhivõrgul kasutada vähemalt 100 MW gaasiturbiin aastaks 2012 ja 400 MW aastaks 2018.

Eesti Põhivõrk on Balti riike, Põhjamaid ja Poolat ühendava turupiirkonna loomise eestvedaja Balti energiafirmade seas. Esmatähtis ülesanne on Eestis elektribörsi käivitamine koostöös Põhjamaade elektribörsiga Nord Pool 2008. aasta lõpus.

Eesti Põhivõrk tagab Eesti elektrisüsteemi kui terviku töökindluse.

HELEN ATTIKAS
kommunikatsioonijuht
Eesti Energia

JAANUS ARUKAEVU
strateegiajuht
Eesti Energia

JANNE MAGNUS
pearaamatupidaja
Eesti Energia

ILMAR JÕGI
juhatuse esimees
Eesti Põlevkivi

TRIIN FROSCH
õigusteenistuse juht
Eesti Energia

MARGUS UUDAM
juhataja
Jaotusvõrk

ILMAR PETERSEN
juhatuse esimees
Narva Elektrijaamad

Inimesed ja organisatsioon

Eesti ühe suurima töoandja Eesti Energia (EE) personalipoliitika keskendub ettevõtte arengut toetavate kõrgetasemeliste spetsialistide jaoks motiveeriva töökeskkonna loomisele, nende väärtustamisele, juhtide arendamisele ja järelkasvu tagamisele energeetika valdkonnas.

2007/08. majandusaasta lõpus töötas EE kontsernis 8501 inimest, mis on mõnevõrra rohkem kui 8411 töötajat eelmise majandusaasta lõpul. Töötajate keskmine vanus oli EE kontsernis 45,6 aastat ning keskmine staaž 15,2 aastat. Töötajatest valdava osa – 78% – moodustavad mehed ning 22% on naised. Kontserni töötajate hulgas on kõige rohkem ehk 61% oskustöölisi; 17% töötajatest on spetsialistid, 11% juhid, 5% tippspetsialistid, 3% teenindajad ja 3% lihttöölised.

EE teeb pidevat tööd selles suunas, et olla tööjõuturul atraktiivne töoandja. Viimastel aastatel tehtud uuringud näitavad, et EE on mitmete teiste edukate suurettevõtete kõrval hinnatud töoandja. EE kui töoandja atraktiivsust toetab Eestile strateegiliselt olulise energiavaldkonna väga kiire areng, mis on töövõtjale arenemisvõimalusi ja väljakutseid pakkuv. EE pakub oma töötajatele huvitavat ja vaheldusrikast tööd, oma teadmiste ja oskuste rakendamise võimalust, kaasaegset töökeskkonda ja -tingimusi ning nii erialast kui ka isiklikku arenguvõimalust. Lisaks konkurentsivõimelisele palgale on EE oma töötajate jaoks ellu kutsunud ka hulga erinevaid soodustusi ja hüvesid, sealhulgas spordiklubi, talvepuhkused, erinevad pereeluga seotud toetused ja pikaajalise töösuhtega seotud tunnustus.

2007/08. majandusaastal uuenes EE juhtkond. Juhatuse liikmena asus tööle Margus Rink, kelle vastutusvaldkond on jaeäri. Eesti Põlevkivi asus juhtima Ilmar Jõgi. EE kontserni strateegiajuhina asus tööle Jaanus Arukaevu. Narva Õlitehase juhiks sai Igor Kond.

2007/08. majandusaastal jätkus personalistrateegia elluviimine. Strateegia keskendub juhtide arendamisele, järelkasvu-reservi loomisele ning töötajate hoidmisele ja motiveerimisele. Juhtide arendamiseks toimus 2007. aasta sügisel kontserni

ligikaudu 500 tipp- ja keskastme juhile EE juhtimispäev, mis oli pühendatud organisatsiooni ootuste selgitamisele ning EE juhtimiskultuurile ja väärtustele. Igal sügisel toimuva hakkava juhtimispäeva eesmärk on tuua juhtideni värsked ideed juhtimisest, luua võimalus koos õppimiseks ja ühiste eesmärkide seadmiseks. 2007. aasta kevadel alustati juhtide ABC-programmi, mille eesmärk on juurutada ühtsed juhtimispõhimõtted kogu kontsernis. Selle koolitusprogrammi raames läbivad kõik esmatasandi ja keskastmejuhid koolituse kolmel põhiteemal: juht kui inimene, juhtimise põhialused, inimene ja juhtimine EE-s.

Strateegiast lähtudes pöörab EE kontsern olulist tähelepanu töötajate hoidmisele ja motiveerimisele. Kuuskümmend EE töötajat lõpetas 2008. aasta märtsis ettevõtte esimese „Nädalalõpu ülikooli“ kursuse, mille eesmärk oli silmaringi laiendamine nii energeetika vallas kui ka muudel ettevõttega seotud teemadel. Ettevõtte täiendas ja struktureeris uue töötaja tutvustuspäeva programmi. See päev on üks osa uue töötaja sisseelamisprogrammist. 2008/09. majandusaastal on plaanis arendada edasi tasusüsteeme, hinnata ära ametikohad nendes ettevõtetes, kus see veel tegemata, ning liikuda rohkem tulemustest lähtuva tasustamise suunas.

Juhtiva energeetikaettevõttena on EE üheks personalistrateegia prioriteediks seadnud järelkasvu tagamise. EE teeb tiheidat koostööd haridusasutustega ning pöörab järelkasvu eest hoolitsemise ühe osana tähelepanu praktikantide värbamisele. 2007/08. majandusaasta jooksul oli EE kontsernis töötanud praktikantide arv 245. 2008. aastal on plaanis praktikakorraldus süstematiseerida, koondades praktikakorralduse põhimõtteid, selgitades välja praktikakohtade vajadus 2008/09. majandusaastaks ning koostades praktikate ajakava 2009. aasta I kvartaliks.

Ühiskondlik vastutus

Eesti juhtiva suurettevõttena tunneb Eesti Energia (EE) sotsiaalset vastutust ning aitab kaasa nii energeetika valdkonna kui ka ühiskonna arengule laiemalt.

EE toetab peamiselt energeetika valdkonnaga seotud ettevõtmisi ja eelkõige selliseid algatusi, mis loovad väärtust võimalikult paljudele eestimaalastele. 2007/08. majandusaastal sponsoreeris EE kontsern erinevaid projekte kokku 3,3 miljoni krooni ulatuses.

Panus energeetika arengusse

EE soovib, et Eesti elanikel oleks nii elektrit kui puhast loodust ka edaspidi. Seetõttu töötab EE selle nimel, et tõsta taastuvatest energiaallikatest toodetava energia osakaalu, ja investeerib mitmesugustesse taastuvenergia lahendustesse, sealhulgas tuuleparkidesse ja biokütust kasutavatesse koostootmisjaamadesse. Põlevkivi on Eesti rahvuslik uhkus, mille kaevandamise ja töötlemisega kaasnevad paraku keskkonnamõjud. EE kontserni kuuluvad ettevõtted teevad aktiivset tööd energia tootmisel ja ülekandel tekkivate keskkonnamõjude vähendamiseks. Uutele lahendustele avatud EE teeb oma keskkonnaneesmärkide saavutamiseks koostööd mitmete teadus- ja uurimisasutustega, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooliga (TTÜ), Tartu Ülikooliga ja Eesti Maaülikooliga.

EE on ellu kutsunud Tulevikuenergia Sihtasutuse, mille eesmärk on toetada uuenduslike energialahenduste loomist ja arendamist Läänemere piirkonnas. 2007/08. majandusaastal toimus sihtkapitali raames uute keskkonnasõbralike energialahenduste konkurss, millele laekus 21 tööd. Esile tõsteti biogaasi-, kivisöe ja põlevkivi kütusena kombineerimise projekt ning passiivmajade projekt, mis said sihtkapitalilt toetust 4,4 miljoni krooni ulatuses.

EE jätkas interaktiivse teadusbussi Suur Vanker toetamist. Eesti Füüsika Seltsi käivitatud Suur Vanker on liikuv teaduslabor ja teadusteater, mis külastab koole kõikjal Eestis, pakkudes vaatamiseks füüsika- ja vahel ka keemiakatseid. Teadusbuss on kahe tegutsemisaasta jooksul külastanud 300 kooli.

Energeetika järelkasv

EE kui juhtiva energeetikaettevõtte üks prioriteete on energeetikavaldkonna järelkasvu tagamine. EE teeb tihedat koostööd haridusasutustega, et taastada vahepeal tööturul tekkinud tühimik piisava arvu energeetikutega. Energiaalaselt haritud noored on tulevikus kogu ühiskonnale olulised ja kõrgelt hinnatud spetsialistid. Selleks et energiateadus oleks üha jätkusuutlikum, on EE käivitanud mitmeid projekte mis energიაvaldkonna arendamist veelgi enam soodustavad ning kasvavaid noori sel teemal valgustavad.

2007. aasta sügisel käivitus TTÜ-s energiakaubanduse magistriõpe, mille üks rahalistest toetajatest on EE. Lisaks allkirjastati leping TTÜ Arengufondiga stipendiumide maksmise kohta parimatele energeetika eriala tudengitele TTÜ Virumaa Kolledžis. Üheksandat aastat järjest maksab EE stipendiume TTÜ magistritele ja doktorantidele. Lisaks maksab EE stipendiumi ka kolmele noorele, kes asusid 2007. aasta sügisest õppima tuumaenergeetikat Rootsi Kuninglikus Tehnoloogia-instituudis (KTH). Nendest kolmest noorest saavad loodetavasti Eesti esimesed tuumaenergeetika spetsialistid.

Üldhariduskoolide, põhikoolide ja gümnaasiumide ning kutsekoolide õpilastele korraldas EE 2007/08. majandusaastal füüsikavõistluse "Energiline energia 2007", millel osales üle 400 õpilase 30-st eesti ja vene õppekeelega koolist. Lisaks korraldab EE koolilastele üle kogu Eesti aasta jooksul 100–125 ekskursiooni energeetikaga seotud objektidele. 2007/08. õppeaastal külastas energiasüsteemiobjekte üle 3200 põhikooli-, gümnaasiumi- ja kõrgkoolide õpilase.

Käivitamisel on ka projekt „Füüsikaklassid korda“, millega EE soovib anda oma panuse koolide füüsikaõpetuse parandamiseks ja füüsika kui õppeaine maine tõstmiseks. Projekti kaudu täiendatakse füüsikaklasside varustust, mis aitab kaasa praktiliste oskuste omandamisele ja uurimusliku lähenemise osatähtsuse kasvule füüsika õpetamises.

EE toetas kahe energeetikateemalise õpiku väljaandmist. Endel Ristheina sulest valmis TTÜ-s kasutatav õpik „Sissejuhatus energiatehnikasse“ ning 2008. aasta sügisel valmib sihtasutuse REC Estonia eestvedamisel kliimaprobleeme käsitlev õpik keskkooliõpilastele.

EE on Tallinnas energeetikateemalisi püsinäitusi korraldava Energiakeskuse üks asutajatest. Energiakeskus toetab loodus- teaduslikku ja tehnoloogiaalast haridust, pakkudes praktilist täiendust teoreetilistele klassitundidele ja motiveerides noori end tulevikus teaduserialadega siduma. Aastas külastab Energiakeskust ning kasutab selle õppimis- ja ajaveetmisvõimalusi ligi 20 000 õpilast ja täiskasvanut üle Eesti.

Vastutustundlik energiatootmine ja -sääst

Üks olulisi energiatarbimise kasvu ohjamise ning energia- varustuse tagamise võimalusi on energiasääst. Süsteemne lähenemine energiasäästule aitab saavutada märkimisväärse kulutuste ja ressursside kokkuhoiu alates kütuste tootmisest, transpordist, ladustamisest, energiaks muundamisest ja jaotamisest kuni ratsionaalse ja säästliku tarbimiseni. Energia säästmine aitab vähendada selle tootmisega kaasnevat keskkonnanõuetust ja vähendab ka klientide kulutusi.

Selleks et teadvustada energiasäästu võimalusi ühiskonnas laiemalt ning tõsta energiakasutuse tõhusust, on EE koon- danud selleteemalise informatsiooni Energiasäästu portaali Internetis (kokkuhoid.energia.ee). Selle veebilehe vahendusel saavad nii äri-, kodu- kui ka ettevõtetest suurkliendid lihtsat, selget ja mitmekülgset teavet energiasäästualastest toodetest, tehnoloogiatest ja meetmetest.

EE toetas 2007. aastal ökofestivali, millel tutvustati keskkon- nasäästliku ja looduslähedase elukeskkonna nimel tegutsevaid organisatsioone, ettevõtmisi ja inimesi. Samuti pöörditi Põlva- maal toimuva festivali käigus tähelepanu keskkonnaprobleemi- dele ning püüti leida neile lahendusi. Lisaks toetab EE mittetu- lundusühingu Teadusteave poolt suviti Käsmus korraldatavat

suvekooli. Teadlaste ja teadusest huvituvate inimeste kokkusa- misel arutleti nii Eesti kui ka muu maailma teaduses toimuvat.

Sotsiaalsed projektid ja ettevõttesisesed algatused

Kõige vahetum kokkupuude on igal ettevõttel omaenda töö- tajatega. EE panustab teadlikult oma organisatsiooni, korral- dades koolitusi, huvitades piirkondlikust arengust ning tundes vastutust nii töötajate kui ka nende perede suhtes. Selleks et teadvustada HIV-i levikust tulenevaid sotsiaalseid probleeme, toimusid Jaotusvõrgu töötajatele sihtasutuse Terve Eesti poolt korraldatava HIV/AIDS-i ennetuskampaania raames üle-eestili- sed koolitused HIV-i ennetuse teemal.

Oluline osa ühiskondliku vastutuse võtmisel on ka ettevõttesisesel algatustel, mis propageerivad keskkonnasäästlike eluviise ja ärgitavad töötajaid energiat kasutades ökonoomsemalt mõtlema. EE ettevõtetel on tavaks tegeleda mitmesuguste ühiskondlikult kasulike algatustega, sealhulgas puude istutamine, vanapaberi, vanade akude, patareide ja arvutikomponentide kogumine. Paberi säästmiseks pakutakse oma klientidele e-arveid.

EE toetab elektrivalgustuse ehitamisel ja varustamisel ka sot- siaalsfääri asutusi. Näiteks varustab EE elektriga Põlvamaal asuvat intellektipuudega noorte kodu Maarja küla.

Rahvatervise edendamine

EE väärtustab oma töötajate ja nende perede head enese- tunnet ja tervist. Seetõttu aitab EE arendada võimalikult palju- dele inimestele jõukohaseid tervisespordivõimalusi Eestis.

Eesti terviseradade projekti raames on EE koostöös Hansa- panga ja Merko Ehituse, Kultuuriministeeriumi ja Eesti Suusa- liiduga uuendanud mitmeid terviseradu. Ettevõtmise eesmärk on toetada Eesti liikumis- ja spordiradade väljaarendamist, kindlustades terviseradade aastaringse tasuta kättesaadavuse kõigile tervisespordihuvilistele. 2008. aasta kevadeks oli Eesti terviseradade projektiga seotud üle 30 spordikeskuse üle Eesti. EE roll on terviseradade uuendamisel valgustuse ehitamine.

EE on ka Tervisekõnni sarja algataja, millega soovib kõigile Eesti inimestele tutvustada kasulikku ning igas vanuses ja sportlikus vormis inimesele sobivat tervisespordiala. Koostöös spordiklubiga Stamina korraldatav kõnnisari toimub 2008. aasta suvel juba kolmandat korda.

Lühikokkuvõte majandustulemusi mõjutanud olulisematest sündmustest

Eesti Energia (EE) 2007/08. majandusaasta äritulud olid 9,1 miljardit krooni, mis on 0,7% vähem võrreldes eelmise perioodiga. Ärikasum langes 66,4% 1,0 miljardile kroonile ning aruandeaasta puhaskasum 76,7% 0,6 miljardile kroonile. Arvestamata heitmekvootide kauplemise mõju majandustulemustele kujunes ärikasumiks 1,1 miljardit krooni, mis on 21,7% vähem võrreldes eelmise perioodiga.

2007/08. majandusaastal oli kontserni äritulude kasv heitmekaubanduse mõju arvestamata viimase viie aasta kiireim, suurenedes eelmise aastaga võrreldes 18,9%. Kasv tugines kodumaise elektrienergia müügitulude ning merekaabli Estlink kaudu eksporditava elektrienergia mahtude tõusule. Heitmekvootide müügist saadud tulu asendumine heitmekvootide ostuks tehtavate täiendavate kuludega ning inflatsiooni ja tööjõukulude kiire kasvu taustal 30,7% võrra suurenenud ärikulud tõid kaasa ärikasumi vähenemise 66,4% võrra võrreldes 2006/07. majandusaastaga.

2007/08. majandusaastal oli EE ainus energiaettevõtte, kes müüs elektrienergiat oma klientidele terves Baltikumis. Esimese uue tulijana Läti elektriturule sisenenud EE tütarettevõtte E.Energy ning Leedu turul müügitugevust alustanud tütarettevõtte Lumen Balticum hakkasid kohalikele klientidele elektrienergiat müüma vastavalt 2007. aasta juulis ning 2008. aasta märtsis. Riigipiire ületav energiakaubandus Baltimaade vahel aitab kaasa konkurentsi suurenemisele energeetikaettevõtete vahel, loob eeldused ühise Baltikumi elektrituru tekkimiseks ja parandab varustuskindlust regioonis. Järgnevatel aastatel on kontserni üheks prioriteediks Läti ja Leedu turul kliendibaasi laiendamine ning müügituhtude suurendamine.

Üheks olulisemaks sündmuseks lõppenud majandusaastal oli Baltimaade suurima tuulepargi ehitusega alustamine Aulepas. Eelduste kohaselt on selle EE poolt rajatava tuulepargi aastane

elektrienergia toodang üle 100 GWh, mis võimaldab katta ligikaudu 1,3% elektrienergia lõpptarbimisest Eestis. Lisaks käivitati lõppenud majandusaastal Virtsu teine tuulik ning viidi läbi hange tuulepargi rajamiseks Balti Elektrienergia suletud tuhaväljale. Uute tootmisvõimsuste loomine on vajalik nii tootmisportfelli mitmekesistamiseks kui ka elektrienergia tootmisel väljapaisatavate CO₂ heitmekoguste vähendamiseks.

Uudse lahendusena alustas EE mobiilse Interneti-teenuse KÕU pakkumist. KÕU traadivaba leviala võimaldab Interneti-ühenduse loomist peaaegu terves Eestis, sealhulgas paikades, kus seni on Internet puudunud. EE investeeris sidevõrgu rajamiseks ning võrgulaienduse teostamiseks kokku ligikaudu 80 miljonit krooni. Majandusaasta lõpu seisuga oli KÕU teenusega kaetud 98% Eestist ning kliente üle 15 tuhande.

Kodumaine elektrienergia müük ulatus 2007/08. majandusaastal 6992 GWh-ni, kasvades 2006/07. majandusaastaga võrreldes 5,4%. Elektrienergia müük kodumaise vabaturu klientidele kasvas 1,5%, suletud turu äriklientidele 6,9%, koduklientidele 6,8% ning müük võrguettevõtjatele kahanes 0,3%.

2007/08. majandusaasta keskmine välistemperatuur Eestis oli 7,1 kraadi, mis on 0,2 kraadi madalam eelmise majandusaastaga võrreldes. Kui esimese kolme kvartali keskmine välistemperatuur oli võrreldes 2006/07. majandusaastaga 1,2 kraadi võrra madalam, vähendas neljanda kvartali 2,6 kraadi kõrgem

keskmise välistemperatuur märkimisväärselt nii elektri- kui ka soojusenergia müügitulemusi. Aasta kokkuvõttes oli eelmisest majandusaastast keskmiselt 0,2 kraadi külmemä välistemperatuuri positiivne mõju elektrienergia müügile hinnanguliselt 30 GWh.

Kontserni investeeringud kasvasid 2007/08. majandusaastal 22,6% ning ulatusid 2,7 miljardi kroonini. Sarnaselt eelmisele majandusaastale keskenduti elektrivõrkudele, kuhu suunati investeeringutest 1,6 miljardit krooni. Märkimisväärselt suurenesid Jaotusvõrgu investeeringud, mis kasvasid eelmise majandusaastaga võrreldes 72,8% ehk 582 miljonit krooni. 2007/08. majandusaasta suurim investeerimisobjekt elektrienergia tootmise valdkonnas oli 182 miljoni krooni suurune investeering Aulepa tuuleparki. Põlevkivi tootmise investeeringud moodustasid 419 miljonit krooni.

Pidev investeerimine elektrivõrkudesse ning kontsernisisene tõhus koostöö on kaasa toonud kodumaiste kadude jätkuva vähenemise - Jaotusvõrgu kaod langesid 2007/08. majandusaasta lõpuks kõigi aegade madalaima tasemeni ehk 7,8%-ni. Kontserni üheks strateegiliseks eesmärgiks on jätkata investeerimist jaotusvõrgu töökindluse ja kvaliteedi parandamiseks ning vähendada kadusid 2011. aastaks 7%-ni.

Merekaabli Estlink käikuandmine 2007. aasta jaanuaris võimaldas oluliselt suurendada elektrienergia ekspordit, mis lõppenu majandusaastal kasvas 121,5% ehk 1494 GWh. Soome eksporditi kokku 1499 GWh, mis on 273,7% rohkem kui eelmisel majandusaastal. Ekspord Põhjamaade energiabörsile Nord Pooli oli 832 GWh, kasvades majandusaastaga 304,3%. Ekspordimahud Lätisse ligikaudu kahekordistusid ning moodustasid lõppenu majandusaastal kokku 1225 GWh.

Soojusenergia müük ulatus 2007/08. majandusaastal 1739 GWh-ni, vähenedes eelmise majandusaastaga võrreldes 4,6%. Erakordselt suurt mõju avaldas soojusenergia müügile 2008. aasta soe veebruar. Võrreldes 2007. aasta veebruariga oli keskmine välistemperatuur 10,5 kraadi kõrgem, mis mõjutas

soojusenergia müügi vähenemist 92 GWh võrra. Maagaasi üle 70%-line hinnatõus suurendas ka soojusenergia tariife. Kokku kasvas soojusenergia müügist saadav tulu 12,5% 590 miljoni kroonini.

Valitsuse otsuse kohaselt eraldati EE kontserni kuuluva-tele ettevõtetele süsinikdioksiidide teise jaotuskava raames perioodi 2008–2012 heitmevoodi aastaseks koguseks 9,2 miljonit tonni, mis on ligikaudu 40% väiksem eelmise perioodiga võrreldes. Eraldatud kvootide koguse juures tuleb nii kodumaise elektrienergia nõudluse rahuldamiseks kui ka ekspordimiseks vajaliku elektrienergia tootmiseks omandada täiendavaid heitmevooote. Sellest tulenevalt alustas kontsern 2008. aasta alguses energiabörsidel heitmevootide ostmist – 2007/08. majandusaastal moodustasid täiendavate heitmevootide arvestuslikud ostukulud 142 miljonit krooni.

Majandusaasta jooksul esitasid EE kontserni ettevõtted Konkurentsiametile taotlused võrgutasude, põlevkivi hinna, elektrienergia tootmise hinna ja kaalutud keskmise hinna piirmäära muutmiseks.

Alates 2008. aasta 1. märtsist algas uus kolmeaastane võrgutasude regulatsiooniperiood, mis tõi kaasa elektrienergia hinna odavnemise. Samas kallineb klientidele elektrienergia hind alates 1. juulist 2008 keskmiselt 5%, mis on tingitud peamiselt põlevkivi hinna tõusust.

Nafta maailmaturuhinna kiire kasv on kaasa toonud ka vedelkütuste maailmaturuhinna tõusu. Kui 2006/07. majandusaastal oli naftabarreli keskmine hind 64 USA dollarit, siis 2007/08. majandusaasta keskmine hind kerkis 83 dollarini. Selle kasvu taustal tõusis ka põlevkiviõli keskmine müügihind 2007/08. majandusaastal 3710 kroonini tonnist (arvestamata tuletistehingute mõjuga). Põlevkiviõli müügitulud ulatusid 2007/08. majandusaastal 449 miljoni kroonini, mis on 17,3% rohkem võrreldes eelneva majandusaastaga.

Majanduskeskkonna ülevaade

Arengud üldises majanduskeskkonnas peegelduvad ka elektrienergia tarbimises – majanduskasvu kiirenemine suurendab kodumaist elektrienergia müüki nii kaupade ja teenuste tootmisega tegelevatele ettevõtetele kui ka koduklientidele. Eelnevate aastate andmete põhjal moodustab kodumaine elektrienergia müügi kasv hinnanguliselt poole majanduse kasvutempot. Lisaks majanduskasvule põhjustavad elektrienergia müügi-mahtudes muutusi pikaajalisest keskmisest erinev välistemperatuur ning suurte tööstustarbijate lisandumine.

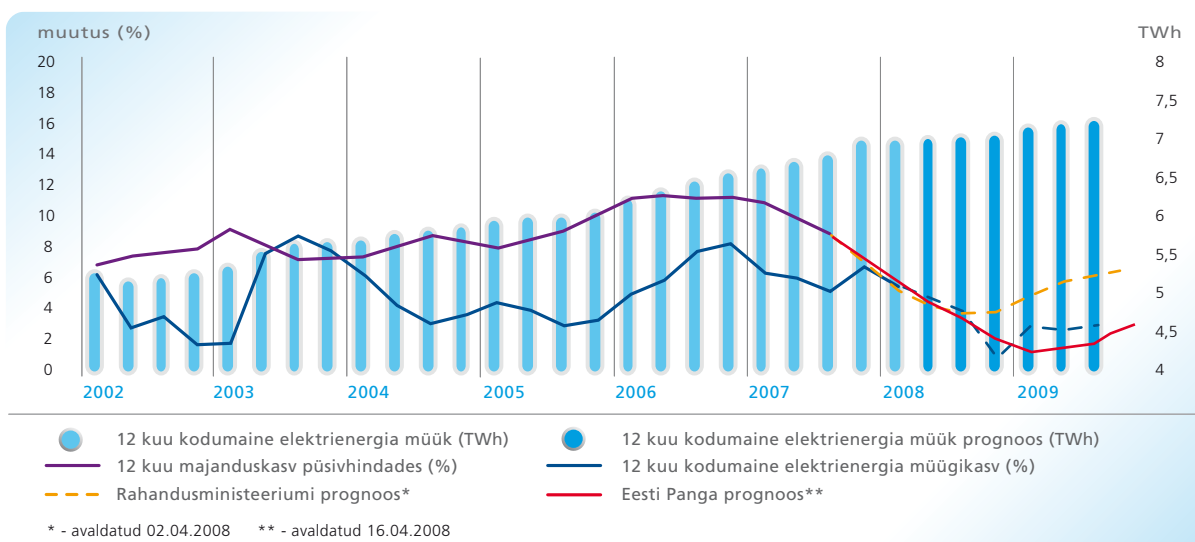
Viimastel aastatel potentsiaalsest tasemest, mis on ligikaudu 7–8%, kiiremini kasvanud sisemajanduse koguprodukt (SKP) aeglustus 2007. aastal oodatult. Vastavalt Statistikaameti andmetele vähenes SKP reaalkasv 2006. aasta 11,2%-lt 2007. aastal 7,1%-ni. Majanduse nominaalkasvu vähenedes 18,1%-lt 17,5%-ni tingis reaalkasvu aeglustumise eelkõige hinnataseme tõus – SKP deflaator ulatus 2007. aastal 9,7%-ni. Eelnevaid aastaid iseloomustanud sisenõudluse kiire kasv hakkas 2007. aastal taanduma. Ühelt poolt mõjutas laenumahtude kasvu pidurdumine ning intressimäärade tõus negatiivselt eraisikute tarbimiskulutusi, teiselt poolt põhjustas jahenemine kinnisvarasektoris koguinvesteeringute märkimisväärse languse. Ehkki võrreldes eelmise aastaga vähenesid oluliselt nii ekspordi (reaalkasv 1,5%) kui ka impordi (2,8%) kasvutempod, ületas import jätkuvalt eksporti.

Tegevusalade löikes vähenes reaalkasv enamikes majandusharudes. Sisenõudluse kasvu aeglustudes ning konkurentsivõime

nõrgenedes eksporditurgudel alanes reaalkasv töötlevas tööstuses, kus tarbitakse kõige rohkem elektrienergiat, 12,8%-lt 8,3%-ni.

Antud muutuste taustal suurenes kodumaine elektrienergia müük 2007/08. majandusaastal 0,4 TWh ehk 5,4% võrra 7,0 TWh-ni. Keskmisest kiiremini kasvas müük äriklientidele (kasv 6,9%) ja koduklientidele (6,8%). Kuna keskmine välistemperatuur oli ainult 0,2 kraadi madalam kui eelmisel majandusaastal, oli selle mõju müügi suurenemisele vaid 30 GWh.

2007. aastal kerkis inflatsioon viimase kümne aasta kõrgeimale tasemele ehk 6,6%-ni. Võrreldes eelnevate aastatega on kodumaised hinnasurved kaasa toonud kiire baasinflatsiooni ehk hinnatõusu, mille sisse pole arvestatud toidu-, alkoholi-, tubaka- ja energiahindasid. Lisaks mõjutavad tarbijahindasid muutused väliskeskkonnas – nafta ning toiduainete hüppeline hinnatõus maailmaturul kajastub ka kodumaises hinnatasemes.

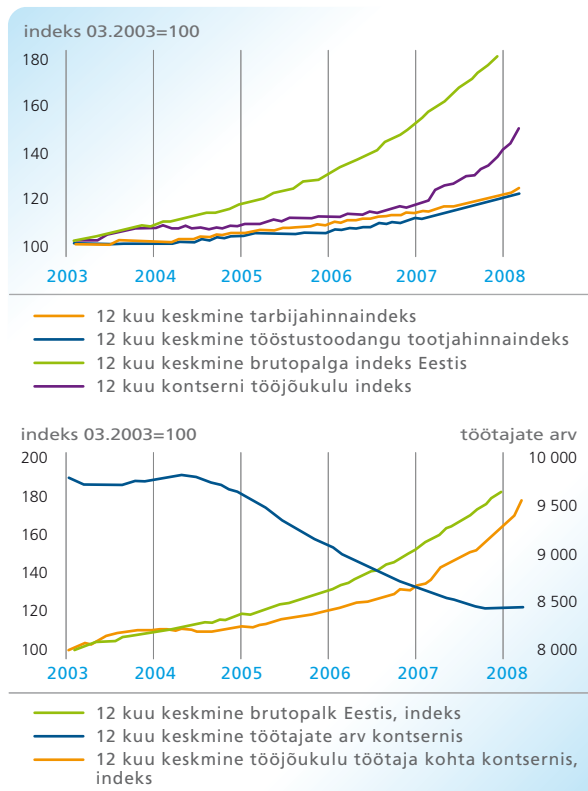
Tulenevalt välisteguritest ning erinevate aktsiisimäärade tõusust kujunes kuuline inflatsioon 2008. aasta alguses viimaste aastate kiireimaks.

Üldine hinnataseme tõus on otseselt mõjutanud ka kontserni kulusid – ehitushindade kallinemine on suurendanud seadmete hooldus- ja remondikulusid (+25,6%) viimaste aastate keskmisest kasvust oluliselt kiiremini ning vedelkütuste hindade kallinemisega on transpordi ja töövahenditega seotud kulud kasvanud 41,6% võrreldes 2006/07. majandusaastaga.

Tööjõuturu iseloomustasid 2007. aastal keskmise brutopalgajätkuvalt kiire kasv, tööga hõivatute arvu stabiliseerumine ning töötuse määra vähenemine kõigi aegade madalaimale tasemele. Tööjõuturu avatus ning kõrgemad palgatasemed nii lähiriikides kui ka mujal Euroopas on vähendanud tööjõupakkumist Eestis ja tegevdanud töövõtjate positsiooni palgaläbirääkimistel – keskmise brutopalgaga kasv, mis aastatel 2000–2005 oli ligikaudu 10% aastas, kiirenes 2006. aastal 16,5%-ni ning 2007. aastal 19,7%-ni. Samal ajal on töötuse määr vähenenud 2000. aasta 13,6% tasemelt 2007. aastaks 4,7%-ni.

Tugev palgasurve tööjõuturul mõjutas 2007/08. majandusaastal oluliselt ka EE tööjõukulusi. Kui eelnevatel aastatel kasvas keskmine tööjõukulu töötaja kohta riigi keskmise brutopalgaga kasvust aeglasemalt, siis lõppenud majandusaastal ulatus keskmine tööjõukulu töötaja kohta kasv 28,5%-ni. Kontserni tööjõukulud kokku olid 2007/08. majandusaastal ligikaudu 1,9 miljardit krooni, suurenedes võrreldes eelmise majandusaastaga 0,4 miljardi krooni võrra (+25,7%). Järgnevatel aastatel on üldise palgakasvu aeglustumise taustal oodata ka palgasurve pidurdumist kontsernis – prognoosi kohaselt ootame 2008/09. majandusaastaks 8%-list tööjõukulude kasvu.

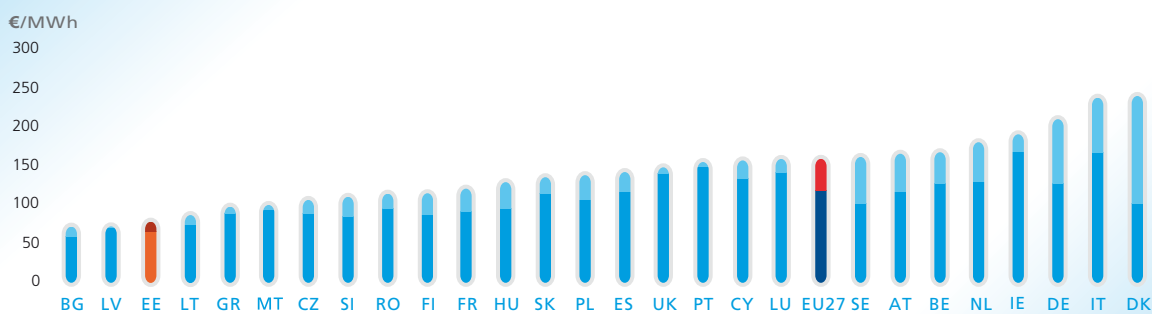
Efektiivsuse suurenedes ei ole kontserni keskmise töötajate arvu jätkuv vähenemine tootmismahitudele mõju avaldanud – 2007/08. majandusaastal töötas kontsernis keskmiselt 8417

inimest, see on 159 inimest ehk 1,9% vähem kui 2006/07. majandusaastal. Efektiivsuse suurendamine on kontserni üks olulisemaid prioriteete ka järgnevatel perioodidel.

Kontserni elektrienergia toodang põhineb suures osas põlevkivil, mille hind ei sõltu otseselt nafta ja teiste energiaallikate maailmaturu hindade muutustest ning võimaldab hoida tootmiskulud ja elektrienergia hinna suhteliselt stabiilsena. 2007. aasta 1. juuli seisuga oli elektrienergia hind tüüpilisele kodutarbijale koos maksudega Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas Eestist madalam ainult Bulgaarias ja Lätis. Järgnevatel aastatel on oodata Eesti Energia investeerimisvõime suurendamist ja keskkonnanõuete karmistumist Eestis, mis muudavad elektrienergia hinna kallimaks.

Elektrienergia hinnad EL kodutarbijatele 01.07.2007, aastase tarbimisega 2500–5000 kWh

● Elektrienergia hind ilma maksudeta   ● Maksud kokku

Allikas: Eurostat, *Environment and Energy*

Heitmekaubandus

Euroopa Liidu heitmekvooditurg (*European Union Emission Trading System*) loodi 2005. aastal eesmärgiga aidata liikmesriikidel täita Kyoto protokolli raames endale võetud kohustusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud riiklike jaotuskavade raames on kasvuhoonegaase väljapaiskavatele ettevõtetele jagatud süsinikdioksiidi heitmekvoodid – üks kvoot annab selle omanikule õiguse emitteerida ühe tonni CO₂. Kui ettevõtte poolt väljapaisatavate heitkoguste hulk jääb eraldatud kvoodist väiksemaks, on tal võimalik kvootidega kaubelda erinevatel Euroopa Komisjoni poolt aktsepteeritud börsidel. Ehkki jaotuskava raames eraldatakse heitmekvoodid iga aasta kohta, saab aasta jooksul kasutamata jäänud kvoodid üle kanda järgmisse aastasse. Esimese jaotuskava raames eraldatud kvote aga teise jaotusperioodi üle kanda ei saanud.

2007. aastal lõppes esimese jaotuskava raames (aastateks 2005–2007) eraldatud heitmekvootidega kauplemisperiood. Kuna juba 2006. aastaks oli selge, et 2007. aasta lõpuks eraldatud kvoodid ületavad väljapaisatavate heitkoguste hulka, viis kvootide pakkumise suurenemine 2007. aasta alguses antud aasta kvootide hinna börsidel aasta keskpäigaks 0,1 €/tonn lähedusse.

2005. aasta detsembrist alates on tehtud tulevikutehinguid ka teise jaotuskava raames (aastateks 2008–2012) eraldatud heitmekvootidega. Enimkaubeldud 2008. aasta heitmekvootide *spot*-hind on alates 2007. aasta aprillist püsinud vahemikus 15,9–24,8 €/tonn, kõikides tulenevalt muutustest nafta hinnas (samuti söe- ja gaasihindades) ning Saksamaa elektrienergiatihindades. 2008. aasta kvootide *spot*-hinna osas ootavad turuosalisel selle püsivust 2008. aastal ligikaudu 20–25 €/tonn tasemel.

Lisaks kasvuhoonegaaside heitkoguste kvootidele kaubeldakse ka nn CER-kvootidega (ingl k *Certified Emission Reduction*). Neid kvote saavad omandada arenenud riikide ettevõtted, kes viivad arengumaades läbi projekte kasvuhoonegaaside vähendamiseks. Lisamotivatsiooni CER-kvootide omandamiseks on andnud ka eri riikide valitsused, lubades ettevõtetele teatud ulatuses nende kvootidega kompenseerida puudujäävaid CO₂ kvote. Praeguse seisuga on Eesti ainuke riik Euroopa Liidus, kus vastavalt valitsuse otsusele ei ole võimalik CER-kvootidega heitkoguste kvote asendada.

2006/07. majandusaastal sai EE Nord Pooli elektrienergiabörsil kaubeldes heitmekvootide müügist tulu ligikaudu 1,5 miljardit

krooni. 2007/08. majandusaastal oli heitmekvootidega kauplemise mõju majandustulemustele vastupidine, –142 miljonit krooni. Ühelt poolt ei müüdnud lõppenud majandusaastal 2007. aasta kvote börsidel puudunud ostuhuvi tõttu, samas tõi teise jaotuskava raames EE-le eraldatud kvootide oodatust oluliselt väiksem maht kaasa vajaduse teha täiendavaid kulusi 2008. aasta kvootide omandamiseks. 2007/08. majandusaastal oli arvestuslik kulu kvootide ostmiseks 142,0 miljonit krooni.

EE kontserni ettevõtetele eraldati valitsuse poolt teise jaotuskava raames aastateks 2008–2012 kasvuhoonegaaside heitkoguste aastaseks mahuks 9,2 miljonit tonni ehk ligikaudu 40% vähem kui esimese jaotuskava raames. Väiksem maht oli peamiselt tingitud Euroopa Komisjoni otsusest kinnitada Eesti riiklikuks kasvuhoonegaaside aastaseks kvoodiks soovitud 24,38 miljoni tonni asemel 12,72 miljonit tonni. Valitsus on Euroopa Komisjoni otsuse vaidlustanud Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtus, tuues peamiseks põhjuseks valede eelduste kasutamise (nt maagaasi baasil toodetava elektrienergia osas) Eestile eraldatud heitmekvootide koguse arvutamisel.

EE-le eraldatud kvoodi mahu juures tuleb nii Eesti siseturu elektrienergia nõudluse rahuldamiseks kui ka eksportimiseks vajaliku elektrienergia tootmiseks järgnevatel aastatel kvote juurde osta – 2008/09. majandusaastal jääb kodumaise elektrienergia nõudluse katmiseks kvoodist puudu hinnanguliselt 0,7 miljonit tonni. Eeldades heitmekvootide hinna jäämist vahemikku 20–25 €/tonn, on kvootide ostmiseks tehtav kulu 220–275 miljonit krooni. Kvootide puudujääk suurendab elektrienergia tootmiseks tehtavaid kulusid ning toob kaasa elektrienergia hinna kallinemise ligikaudu 3,0–3,7 senti/kWh. Lisaks tuleb kontsernil osta kvote eksporditava elektrienergia tootmiseks, mis suurendab elektrienergia omahinda ning mõjutab negatiivselt ekspordimahtusid.

Pikaajaliste (eelkõige CO₂ mahukatesse tootmisvõimsustesse) investeerimisotsuste seisukohalt on oluline, milliseks kujuneb heitmekvooditurg pärast teise jaotuskava lõppu. Euroopa Komisjoni poolt 2008. aasta alguses avaldatud ettepanekute kohaselt kavatakse alates 2013. aastast riiklikest jaotuskavadest loobuda ning kinnitada ainult üks, üle-euroopaline heitmekvoot, mis jagatakse liikmesriikide ettevõtete vahel. Oluliseks muudatuseks on ka tasuta jaotatavate kvootide mahu järkjärguline vähendamine ning oksjonil müüdavate kvootide koguse suurendamine. 2013. aastal plaanitakse müüa oksjonitel hinnanguliselt 60% kvootidest, kuid edaspidi

peaks see osakaal kasvama. Lisaks soovib komisjon osa oksjoniks jagatud kvootidest ümber jaotada kõrgema SKP *per capita* riikidest väiksema SKP *per capita* riikidele. Suurendamiseks energiaefektiivsust ning vähendamaks CO₂ heitkoguseid, peavad väiksema SKP *per capita*-ga liikmesriigid investeerima märkimisväärseid summasid. Teiselt poolt on nendes riikides uue tehnoloogia rakendamisega võimalik oluliselt kärpida väljapaisatavate heitkoguste hulka. Kvootide ümberjagamise loodetakse parandada vaesemate riikide finantssuutlikkust uutesse tootmisvõimsustesse investeerimisel.

Süsinikdioksiidi heitmekvootide *spot*-hinnad Nord Pool elektrienergiabörsil*

* - Graafikul on esitatud eri aastate kvootide *spot*-hinnad.

Investeeringud uutesse tootmisvõimsustesse

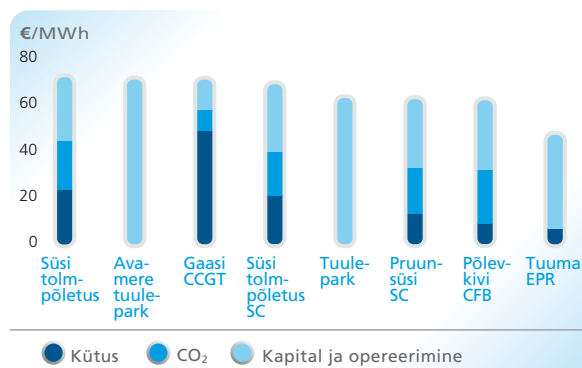
Lähitulevikus on Euroopa energeetikasektori üks oluline väljakutse, kuidas tagada elektrienergiaga varustatus elektrienergia tarbimise kasvades ning elektrijaamade ja infrastruktuuri vananedes. Selleks on vaja luua uusi tootmisvõimsusi. Viimastel aastatel üha tähtsamaks muutunud eri elektrienergia allikate mõju kliimamuutustele ning nende varustuskindlus on peamiselt teguriteks, mis tulevasi investeeringuid kujundama hakkavad. Näiteks on Euroopa Liidus võetud eesmärgiks taastuvenergia osakaalu suurendamine, samal ajal vähendades väljapaisatavate kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

Uutesse tootmisvõimsustesse investeerimisel on üheks oluliseks aspektiks kindlasti toodetava elektrienergia omahind ning seda mõjutavad komponendid. Allpool toodud joonisel¹ on ülevaade eri elektriallikate toodetava elektrienergia omahinnast, arvestades kapitalikulu, kütusekulu ning süsinikdioksiidi heitmekvoodi kulu. Nagu joonisel täheldada võib, on nii tuuma- kui ka modernsed põlevkivi- ja söejaamad ühed soodsaima omahinnaga elektrienergia tootmisüksused. Tuumajaama iseloomustab vähene paindlikkus ning kõrged kapitalikulud. Põlevkivil ja kivisöel baseeruvad jaamu iseloomustab tuumajaamaga võrreldes madalam kapitalikulu, kuid kõrgem kütusekulu ja CO₂ heitmed. Ebakindlus süsinikdioksiidi heitmekvootide tulevikus kujunevate hindade osas mõjutab negatiivselt investeerimist tootmisvõimsustesse, kus CO₂ heitmetel on elektrienergia hinnas keskmisest suurem osakaal. Tehniliselt ja majanduslikult suurima paindlikkusega on gaasijaam, millel on madalaim kapitalikulu, kuid seevastu kõrgeim kütuse hind. Samas on tänaste ehitushindade juures soodsatel asukohtadel paiknevad maismaatuulepargid vaid veidi kallimad gaasijaamadest. Arvestades riiklike toetusi, on tuuleenergia

uute elektritootmisinvesteeringute tegemisel väga perspektiivikas.

Praegused elektrienergia hinnad on võrreldes uute tootmisvõimsuste hindadega oluliselt madalamad, kuna mõnikümne aastat tagasi ehitatud jaamade kapitalikulud ei sisaldu tootmiskuludes ning heitmekvoodi hind 2007. aastal oli nullilähedane. Kuna uute tootmisvõimsuste loomisel suurendavad tehtud investeeringuid tootmiskulusid, toob elektrienergia omahinna tõus kaasa elektrienergia müügihinna kallinemise.

Uutesse tootmisvõimsustesse investeerimine on oluline ka EE-le. Praegu toodetakse üle 90% elektrienergiast põlevkivist, mistõttu on EE tootmisportfell liiga ühekülgne ning süsinikdioksiidimahukas. Elektrienergia tootmise mitmekesistamiseks on järgnevatel aastatel plaanis biokütust kasutavate koostootmisjaamade ehitamine, tuuleenergia projektide arendamine ja gaasiturbiinidesse investeerimine. Lisaks osaleb EE uue Ignalina tuumajaama ehituses.

¹ Joonisel kasutatud lühendid: CCGT – kombineeritud tsükliga gaasiturbiin, SC – ülirkriitiliste auruparameetritega energiablokk, CFB – tsirkuleeriv keevkiht, EPR – kolmanda põlvkonna survevee reaktor.

Avatud turg

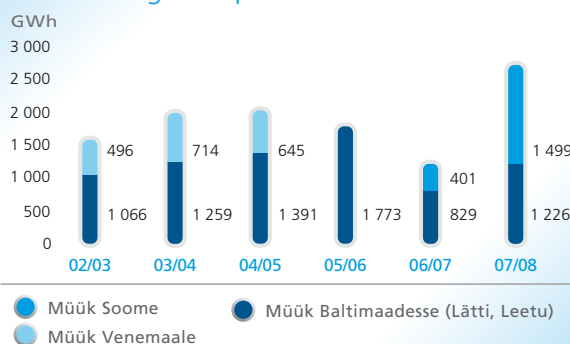
Põhjamaade elektriturg

2007/08. majandusaasta oli esimene täispikk tööaasta Estlinki merekaablile – 2007. aasta 4. jaanuaril Eesti ja Soome vahel töösse antud merekaabel on EE jaoks üks olulisemaid samme uutele turgudele laienemise eesmärgi saavutamisel, võimaldades elektrienergiat osta ja müüa Põhjamaade elektriturule Nord Pool. Kokku ulatus lõppenud majandusaastal eksport antud turule 1499 GWh-ni, kasvades võrreldes eelmise majandusaastaga 273,7%.

Elektrienergia *spot*-hinnad Nord Poolis kõikusid 2007/08. majandusaastal laias vahemikus 9–56 €/MWh. 2007. aasta veebruari 30 €/MWh tasemelt augustiks 17 €/MWh-ni langenud *spot*-hind liikus seejärel tõusufaasi ning novembriks oli kuu keskmine elektrienergia hind kerkinud ligikaudu 47 €/MWh, misjärel *spot*-hinnad järgnevas kolmeks kuuks stabiliseerusid. 2008. aasta märtsi lõpuks langes kuu keskmine elektrienergia *spot*-hind 30 €/MWh tasemele. EE müüs 2007/08. majandusaastal elektrienergiat Nord Pooli keskmise hinnaga 45 €/MWh, mis saavutati tänu eelnevalt sõlmitud tuletistehingutele.

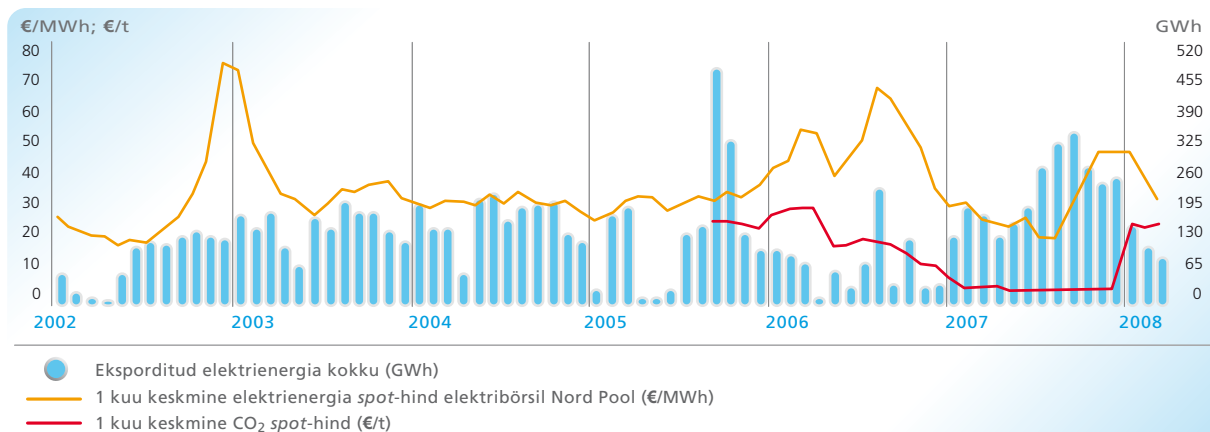
Elektrienergia hindade kujunemist Nord Pooli energiabörsil mõjutab peamiselt veetase Norra ja Rootsi hüdroelektrijaamades, kuna ligikaudu 99% Norras ning 46% Rootsis toodetavast elektrienergiast genereeritakse just hüdroelektrijaamades. Lisaks veetasemele mõjutavad Nord Pooli elektrihindasid

Elektrienergia eksport

keskmisest oluliselt kõrgem või madalam välistemperatuur Põhjamaades ning muutused fossiilsete kütuste ja heitme-kvootide hindades.

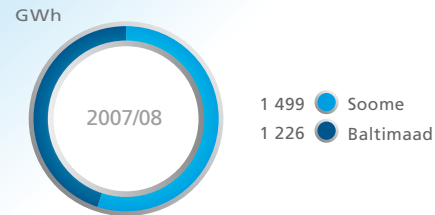
Pikaajalisest keskmisest kõrgem veetase ja oodatust soojemad ilmad Põhjamaades ning madalale langenud heitmekvootide hinnad olid peamised põhjused, miks elektrienergia *spot*-hind 2007. aasta algusest kuni sügiseni langusfaasi sattus. Seejärel kerkis elektrienergia hind aasta lõpuni, mis oli põhjustatud fossiilsete kütuste hinnakasvust ja veereservuaaride taseme alanemisest. 2008. aasta esimestel kuudel aset leidnud hinnalanguse taga oli peamiselt keskmisest soojem talv ning taas kasvanud ja keskmisest tunduvalt suurem veereservide tase.

2007/08. majandusaastal oli Põhjamaade elektriturul üheks olulisemaks sündmuseks Norra ja Hollandi energiasüsteeme ühendava merekaabli NorNed valmimine. Kaabli käikuandmine integreerib suuremal määral Põhjamaade ja Mandri-Euroopa elektrienergiaturgusid ning aitab kaasa elektrienergia hindade ühtlustumisele. Lõppenud majandusaastal kujunes keskmiseks elektrienergia spot-hinnaks Nord Poolis 31 €/MWh ja Saksamaa elektribörsil EEX 52 €/MWh.

Lisaks kauplemisele Nord Pooli elektribörsil müüb EE otselepingutega elektrienergiat ka Soome koostööpartneritele, kellele müüdi lõppenud majandusaastal elektrienergiat 667 GWh (+472 GWh). Müük Nord Pooli ulatus 2007/08. majandusaastal 832 GWh-ni (+626 GWh).

Eksporditud elektrienergia jagunemine turgude lõikes

Ekspordi osakaal müügis

Baltimaade elektriturg

Baltimaade elektrienergiaturgu võib iseloomustada kui Balti riikidest ja Loode-Venemaast koosnevat piirkonda, kus sisuliselt tegutseb neli suuremat elektrienergia pakkujat ning elektrituru avatus on tagasihoidlik. Merekaabli Estlink käikuandmine 2007. aasta alguses on suurendanud konkurentsi regioonis tegutsevate energeetikaettevõtete vahel, mis eelkõige peegeldub võimaluses kaubelda elektrienergiaga Soomes ning elektrienergiabörsi Nord Pool kaudu teistes Põhjamaades. Estlinki käikuandmine on muutnud ka Baltimaade energiakaubanduse varasemast oluliselt operatiivsemaks ning elektrienergia hind Nord Poolis mõjutab märgatavalt elektrihinda ka Baltimaades.

EE eesmärk on oluliselt suurendada klientide arvu Läänemere piirkonnas. Selle saavutamiseks on kontsern laienenud uutele turgudele – Lätis alustas 2007. aasta juulist kohalikele klientidele elektrienergia müüki EE tütarettevõtte SIA E.Energy, Leedus aga 2008. aasta 1. märtsist Lumen Balticum. Lisaks kontserni eesmärgi saavutamisele on EE-l Baltikumi turul tegutsedes võimalik koostöös eri riikide energiaturu järelevalveasutustega kaasa aidata elektrienergia turu regulatsiooni ühtlustamisele ning Baltimaade ühisturu tekkimisele. 2007/08. majandusaastal oli EE ainuke energeetikasektori ettevõtte, kes müüb klientidele elektrienergiat kõikides Balti riikides.

Lõppenud majandusaastal alustati Nord Pool Spot Baltic projektiga, mille eesmärgiks on ühendada Baltimaade piirkond Nord Pooli energiakaubanduse turuga. Projekti realiseerumisel saaksid kõik Balti riikide elektrienergia tootjad ja tarbijad elektrienergiat osta ja müüa vastavalt turul valitsevale hinnata-semele. Elektrienergia ülekandmiseks Nord Pooli ja Baltimaade vahel hakatakse kasutama osa merekaabli Estlink võimsusest.

Baltimaade energiaturgude avanemisel muutub üha aktuaalsemaks kohalike elektritootjate poolt toodetud elektrienergia konkrentsivõimelisus väljastpoolt Euroopa Liitu imporditava elektrienergia suhtes – Euroopa Liidu direktiivide ja keskkonnanõuete puudumine võimaldab väljaspool ühendust toota elektrienergiat madalamate kuludega, mistõttu on ka elektrienergia omahind odavam. Seetõttu peame oluliseks, et Euroopa Liit kujundaks ning rakendaks imporditava elektrienergiade kindlaid ja ühtseid meetmeid. Baltimaade elektrienergia tootjate olukorra muudab eriti haavatavaks ka asjaolu, et praeguste mahtude ja välisühenduste juures suudavad Euroopa Liidu välised riigid katta praktiliselt kogu Baltimaade elektrienergia tarbimise.

Muutused Euroopa Liidu energiapoliitikas

Ajalooliselt kõrgele tõusnud nafta maailmaturuhinnad, kasvuhoonegaaside heitmevootide teise jaotusperioodi algus 2008. aastal ning elektrienergia nõudluse suurenemine töid 2007. aastal Euroopas kaasa elektrienergia hindade kasvu. Lähitulevikus kujuneb Euroopa energeetikasektori ettevõtetele üheks suuremaks väljakutseks varustuskindluse tagamine olukorras, kus suureneb sõltuvus väljastpoolt Euroopa Liitu imporditavatest fossiilsetest kütustest, infrastruktuur vananeb ning elektrienergia nõudlus kasvab.

Alates 1. juulist 2007 üle-euroopalise energiaturu loomise eesmärgil avanenud Euroopa Liidu liikmesriikide elektri- ja gaasiturud on üheks meetmeks tulevastele väljakutsetele vastamisel. Samas mõjutavad paljudes liikmesriikides endiselt erinevad regulatiivsed piirangud hindade vaba kujunemist, mis aga ei soodusta konkurentsi ning ühise energiaturu tekkimist. Selle probleemi lahendamiseks avaldas Euroopa Komisjon 2007. aasta septembris Euroopa Liidu üldise energiapoliitika raames seadusandlike ettepanekute kolmanda paketi, millega soovitakse luua võrdsed konkurentsitingimused turule sisenevate ning turul tegutsevate energeetikaettevõtete vahel.

Ettepanekute paketi üheks peamiseks energiaettevõteteid puudutavaks punktiks on elektrienergia tootmise ja ülekandmise lahutamise, mille kohaselt ei tohi elektrienergia tootmisega tegelev ettevõtte omada ülekandmisega tegelevat ettevõtet. Täielikule eristamisele on alternatiivse variandina võimaldatud iseseisva süsteemioperaatori loomist. Sellisel juhul kuuluksid elektrienergia tootmisega tegelevale ettevõttele ülekandmisega tegeleva ettevõtte varad, kuid juhtimisotsused oleksid iseseisva süsteemioperaatori pädevuses.

Elektrienergia tootmise ja ülekandmise lahutamise peamine eesmärk on eemaldada takistused uute ühenduste loomisel

riikide vahel. Uute ühenduste loomine on ka EE üks strateegilisi eesmärke. Lisaks Eesti ja Soome vahel käiku antud merekaablile Estlink on plaanis 2013. aastaks rajada Eesti ja Soome vahele ka teine merekaabel, mis ühendaks Baltimaade ja Põhjamaade elektrisüsteeme ning looks ühtse elektrituru.

Suurendamiseks riikidevahelist energiakaubandust, planeeritakse järgnevatel aastatel ka Põhjamaades mitmete uute ühenduste loomist – 2008. aastast alustab 700 MW kaabel elektrienergia ülekandmist Norra ja Hollandi vahel (NorNed), 2010. aastal teine 800 MW kaabel Soome ja Rootsi vahel (Fenno-Skan 2) ja 2010. aastal 600 MW kaabel Ida- ja Lääne-Taani vahel.

2008. aasta alguses avaldas Euroopa Komisjon direktiivi süsinikdioksiidi kogumise ja geoloogilise säilitamise (CCS – *carbon capture and storage*) kohta. See tehnoloogia on üks võimalikke meetmeid, millega vähendada väljapaisatavate kasvuhoonegaaside heitkoguste hulka. CO₂ kogumise ja säilitamise protsessi käigus eraldatakse süsinikdioksiid energiatootmisel või tööstusrajatiste poolt õhkupaisatud gaasidest, transportitakse ladustamiskohta, nt nafta- või gaasimaardlasse või ookeani, ning isoleeritakse niiviisi atmosfäärist.

Olenevalt elektrijaama tüübist võimaldab CCS-i kasutamine olemasoleva tehnoloogia juures vähendada atmosfääri emiteeritava CO₂ hulka ligikaudu 80-90%. CO₂ kinnipüüdmine aga on küllaltki energiamahukas protsess ning suurendab tootmisjaama kütusevajadust, mis toob aga tootmiskulude kasvamise kaudu kaasa elektrienergia omahinna suurenemise. Täiendavalt mõjutab CCS kulusid ka kaugus ladustamiskohast ning CCS-i rakendamisega kaasnevad kulud.

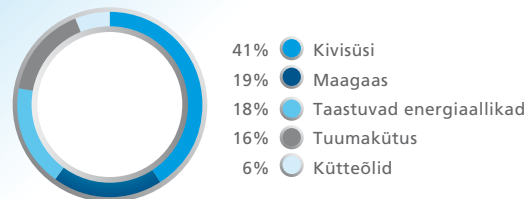
Naftahinna mõjud

Muutused nafta maailmaturuhinnas mõjutavad oluliselt teiste elektrienergia tootmiseks kasutatavate toorainete hindasid ning sellest tulenevalt ka elektrienergia hindade kujunemist avatud turul.

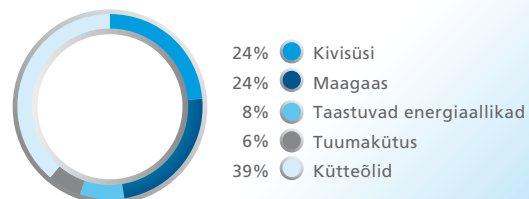
Peamiselt kajastuvad muutused nafta maailmaturuhinnas erinevate kütteõlide ja teiste naftast valmistavate kütuste ning toodete maailmaturuhindades. Kaudselt mõjutab nafta hind ka maagaasi ja kivisöe hindasid, kuna maagaasi pikaajalised tarnelepingud noteeritakse naftatoodete hindade baasil. EIA² andmetel on ligikaudu neljandiku maailma elektrienergia tootmisel tooraineteks nafta ja maagaas, mistõttu mõjutavad nende hinnamuutused oluliselt avatud turgude elektrienergia hindasid. Nafta ja maagaasi hinna kallinedes kasvab kivisöe baasil toodetava elektrienergia maht, mis suurendab nõudlust CO₂ heitmekvootide järele. Pikemas perspektiivis võib nimetatud toorainete hindade kasv suurendada taastuvate energiaallikate baasil toodetud elektrienergia ja tuumaenergia osakaalu energeetikasektori ettevõtete tootmisportfellides.

Nafta maailmaturuhind ei ole ainuke tegur, mis mõjutab elektrienergia hindade liikumist avatud turudel. Põhjamaade elektrienergiabörsil Nord Pool võivad hindu mõjutada lisaks nafta hinnale ka muutused hüdroelektrijaamade veetasemes, CO₂ heitmekvootide hindades, sademete hulgas, välistemperatuuris, kivisöe maailmaturuhindades. 2007. aastal, kui nafta maailmaturuhind tõusis, langes 2007. aasta algusest kuni suveni Nord Pooli elektrienergia *spot*-hind, mille põhjuseks oli oodatust soojem välistemperatuur, kõrgem veetase ning madalad CO₂ heitmekvootide hinnad. 2007. aasta teisel poolaastal aga oli elektrienergia hinna kallinemise üheks põhjuseks just nafta maailmaturuhinna märkimisväärne tõus.

Elektrienergia tootmisel kasutatavate energiaallikate osakaalud maailmas

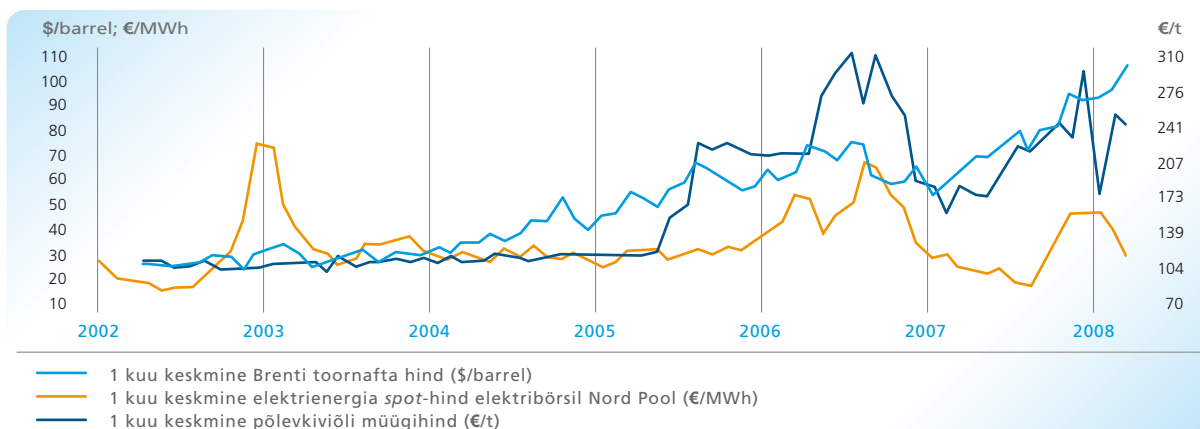

Energiaallikate osakaalud maailmas tarbitavast energiast

Seega võivad nafta maailmaturuhinna ja elektrienergia hinna trendid olla teatud perioodidel erinevad, kuid nafta hinna liikumine mõjutab kaudselt erinevate tegurite koosmõjul elektrienergia hinna kujunemist.

Nafta hinnamuutusi kajastav toornafta hind tõusis 2007. aasta alguse 50 USA dollarit barrelist tasemelt 2008. aasta alguseks 90 dollarini barrelist ehk ligikaudu kahekordistus. 2008. aasta alguses on tõus jätkunud ning märtsikuu keskmiseks hinnaks kujunes 104 dollarit barrelist.

² Energy Information Administration "International Energy Outlook 2007" <http://www.eia.doe.gov/oiarf/ieo/highlights.html>

EE puhul mõjutab nafta maailmaturu hinna liikumine kõige rohkem raskete kütteõlide maailmaturu hindade muutuste kaudu põlevkiviõli müügitulusid.

Põlevkiviõli erinevate toodete (raske kütteõli, kerge kütteõli ja gaasbensiin) hinnad on seotud kütteõli hindadega Lääne- ja Põhja-Euroopas. Hinnavahe Põhja-Euroopa ja Balti riikide vahel on seotud kütuse transpordikuluga, mis võib ulatuda kuni 50 dollarini tonnist.

2007/08. majandusaasta esimeses pooles tõi eelmise aasta sama perioodi hinnatasemest allpool liikunud nafta maailmaturu hind kaasa põlevkiviõli müügitulude kasvu aeglustumise, teisel poolaastal aga müügitulude kasv nafta hinnatõusu taustal kiirenes. Võrreldes 2006/07. majandusaastaga mõjutas

põlevkiviõli müügihinna ka raske kütteõli maailmaturu hinna aluseks võtmine hinnakokkulepete sõlmimisel, kuna eelmisel majandusaastal kerkis põlevkiviõli müügihind oksjonitel raske kütteõli maailmaturu hinnast kõrgemale ning pidurdas põlevkiviõli müüki. Raske kütteõli maailmaturu hinna noteeringuna kasutame 1% väävlisaldusega kütteõlihinna Lääne-Euroopa sadamates. Edaspidi on plaanis jätkata põlevkiviõli turuhinnaga müümist ning riskimaandamise eesmärgil tulevikutehingute kasutamist.

2007/08. majandusaastal ulatus põlevkiviõli kontserniväline müük 128 tuhande tonnini (+19 tuhat tonni) ning põlevkiviõli müügitulud moodustasid 449 miljonit krooni (+66 miljonit krooni).

Eesti turg

Turu ülevaade

Kodumaine elektrienergia turg jaguneb põhiosas kaheks – avatud ja suletud turuks. Hetkel on turg avatud vaid klientidele, kelle elektrienergia tarbimine ühe liitumispunkti kaudu ületab 40 GWh aastas. Alates 1. jaanuarist 2009 avatakse turg hinnanguliselt 35%-le elektrienergia tarbimise kogumahust ning 1. jaanuarist 2013 on kogu turg avatud.

Avatud turu kliendile müüdava elektrienergia tootmise viisi osas ei ole võrguettevõtjale ja elektrimüüjale elektrituruseadusega kehtestatud piiravaid tingimusi. Suletud turu kliendile aga kohustub võrguettevõtja või tema nimetatud müüja müüma elektrienergiat:

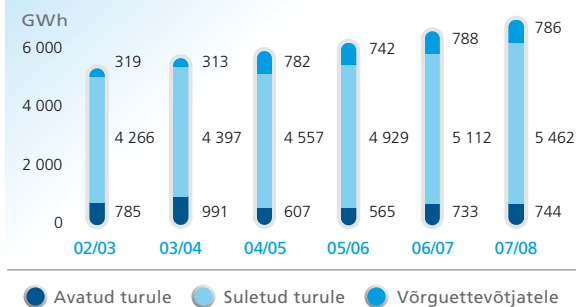
- mille on Eestis kaevandatud põlevkivist tootnud tootja, kellel on kokku Eestis vähemalt 500 MW netovõimsusega tootmisseedmeid;
- mille on tootnud väiketootja (netovõimsusega alla 10MW);
- mis on toodetud taastuvat energiaallikat kasutades;
- mis on toodetud soojuse ja elektrienergia koostootmise režiimis.

Elektrienergia hinda avatud ning suletud turul mõjutavad erinevad tegurid. Suletud turul on hind reguleeritud ning kooskõlastatakse Konkurentsiametiga, avatud turu hinnatase seevastu peaks kujunema nõudluse ja pakkumise tulemusena. Elektrituruseadus võimaldab aga avatud turu klientidel osta elektrienergiat suletud turult, mistõttu määrab suletud turu elektrienergia hind ülempiiri avatud turu elektrienergia hinnale ning pärsib seeläbi avatud turul elektrienergia hinna vaba kujunemist.

2007/08. majandusaastal müüs EE kodumaisele turule elektrienergiat kokku 6992 GWh, mis on 5,4% rohkem kui eelmisel majandusaastal. Kiire kasvu põhjuseks oli eelkõige majanduskasvu positiivne mõju.

EE müük kodumaisel turul jaguneb kolme rühma – müük avatud turule, suletud turule ning kontsernivälistele võrguettevõtjatele. Suurima osa moodustab elektrienergia müük suletud turule, ulatudes lõppenud majandusaastal 5462 GWh-ni ning

Elektrienergia müük kodumaisel turul

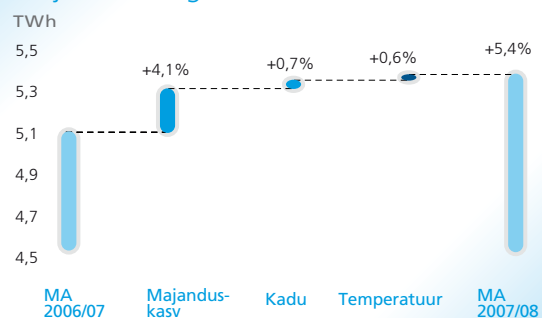
moodustades ligikaudu 80% kogu kodumaisest elektrienergia müügist. Võrreldes 2006/07. majandusaastaga kasvas müük suletud turule 6,8%. Avatud turu klientidele müüdüd elektrienergia maht oli 744 GWh, kasvades 2006/07. majandusaastaga võrreldes 1,5%. Võrguettevõtjatele müüdava elektrienergia kogus vähenes 2007/08. majandusaastal 0,3%, moodustades kokku 786 GWh.

2007/08. majandusaastal kujunes EE Teeninduse poolt suletud turul müüdüd elektrienergia keskmiseks hinnaks 41,9 s/kWh, mis võrreldes eelmise majandusaastaga ei muutunud. Avatud turule müüdüd elektrienergia hind oli 37,6 s/kWh, vähenedes 2006/07. majandusaastaga võrreldes 0,4%.

Elektrienergia müük kodumaisel turul

Suletud turul elektrienergia müüki mõjutanud tegurid

Korraline tariifivahetus ja võrgutasude korrigeerimine reguleeritud turul

2008. aasta 1. märtsist algas uus kolmeaastane võrgutasude regulatsiooniperiood, millele eelnes Põhivõrgu ja Jaotusvõrgu hinnataotluste kooskõlastamine 2007. aasta sügisel Konkurentsiameti³ poolt. Põhivõrgu võrgutasude struktuuri muutudes alanesisid põhivõrguga 100 kilovoldiste trafode alampingepoolle ühendatud klientide võrgutasud keskmiselt 10%. Jaotusvõrgu tegevuskulude kokkuvõtte, Põhivõrgust ostetava ülekandeteenuse hinna vähenemine ning eeldatust suurem prognoos elektrienergia tarbimise kohta võimaldasid vähendada Jaotusvõrgu võrgutasusid keskmiselt 5%.

2007/08. majandusaasta jooksul esitasid Konkurentsiametile taotluse hindade muutmiseks veel kolm kontserni ettevõtet – põlevkivi osas Eesti Põlevkivi, elektrienergia tootmise hinna

osas Narva Elektriijaamad ning elektrienergia kaalutud keskmise hinna piirmäära osas EE Teenindus.

Viimasel kümnel aastal on EE suutnud kulude optimeerimise ning töökorralduse tõhustamise abil vältida põlevkivi hinnatõusu, kuid sisereservide ammendumine seda enam ei võimalda. Narva elektriijaamade toodetavast elektrienergia hinnast moodustab ligikaudu poole põlevkivi hind. Lisaks suurendab Narva elektriijaamade kulusurveid üldise hinnataseme ja palkade kiire kasvu taustal töötajatele konkurentsivõimeline tasu tagamine ning jaamade hoolduskulude kallinemine. Kokkuvõttes toob see kaasa elektrienergia omahinna tõusu. Narva jaamade elektrienergia alusel arvutatakse uus koelektri hind, mis põhjustab ka Põhivõrgu ja Jaotusvõrgu võrgutasude korrigeerimise.

³ Seoses erinevate ametkondade liitmisega on alates 1. jaanuarist 2008 Energiaturu Inspeksioon muudetud Konkurentsiametiks.

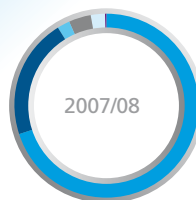
Konkurentsiameti kooskõlastuse alusel tõuseb alates 2008. aasta 1. juulist Narva Elektrijaamadest müüdava elektrienergia keskmine hind 9% ja EE poolt müüdava elektrienergia hinna piirmäär 9,1%. Lisaks tõusevad alates 1. juulist 2008 Põhivõrgu võrgutasud keskmiselt 3,1% ja Jaotusvõrgu võrgutasud keskmiselt 2,3%.

Täiendavalt mõjutas elektrienergia hinda lõppenud majandusaastal 2008. aasta 1. jaanuarist suurenenud taastuvenergia toetus (2,18 s/kWh-lt 3,03 s/kWh-ni) ning alates aasta algusest kehtestatud elektriaktsiis 50 kr/MWh.

Võrgutasude muutused ja lisandunud taastuvenergia tasu ning elektriaktsiis ei ole siiski mõjutanud kodukliente hinnapakette vahetama. Majandusaasta jooksul on koduklientide segment

Koduklientide paketi struktuur

% lepingutest

70,0%	Kodu 1
21,3%	Kodu 2
2,1%	Kodu 3
3,9%	Kodu 4
2,6%	Küttepakett
0,1%	Teised

kasvanud uute liitumiste ja ülevõetud klientide (F-Elekter) tulemusel 8500 lepingu võrra 556 200 lepinguni. Jätkuvalt eelistavad koduklientid ajatariifseid hinnapakette, mille kasutamine on kasvanud 7500 võrra.

Temperatuur

Pikaajalisest keskmisest madalam välistemperatuur suurendab elektri- ja soojusenergia tarbimist peamiselt talvisel perioodil. Ajalooliselt on välja kujunenud, et aasta keskmine temperatuuri ühekraadne kõrvalekalle pikaajalisest keskmisest temperatuurist mõjutab aastast elektritarbimist ca 110–150 GWh võrra. Pikaajalise keskmise välistemperatuuri arvutustes oleme aluseks võtnud EE poolt erinevatest Eestimaa paikadest kogutud temperatuurinäidud alates 1992. aastast.

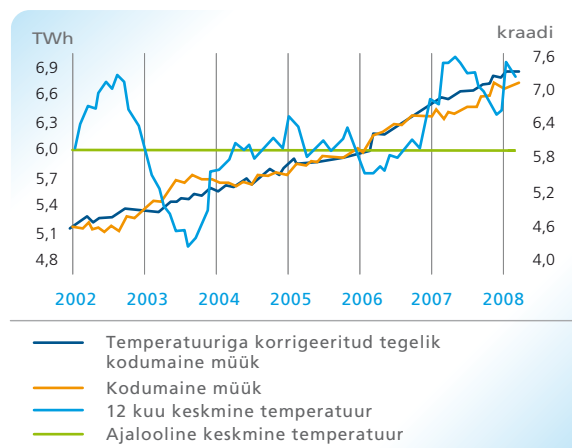
Lõppenud majandusaasta keskmiseks välistemperatuuriks kujunes 7,1 °C, mis võrreldes 2006/07. majandusaastaga oli 0,2 °C madalam, kuid pikaajalisest keskmisest 1,3 °C kõrgem.

Võrreldes pikaajalise keskmise välistemperatuuriga olid lõppenud majandusaastal kõik kvartalid soojemad. Kui kahel esimesel kvartalil ei olnud erinevus ajaloolisest keskmisest märkimisväärne (I kvartalis +0,6 °C ja II kvartalis +0,0 °C), siis III kvartalis oli juba 1,3 °C ning IV kvartalis 3,2 °C keskmisest soojem. 2006/07. majandusaastaga võrreldes aga olid esimesed kolm kvartalit keskmiselt 1 °C võrra külmemad, millele aga järgnes 2,7 °C soojem IV kvartal.

Keskmisest kõrgem välistemperatuur tõi kaasa ka soojusenergia müügi vähenemise – kokku ulatus müük 1739 GWh-ni, kahanedes eelmise majandusaastaga võrreldes 4,6%

(-84 GWh). Kõige negatiivsem mõju müügile oli 2008. aasta veebruaril – võrreldes eelneva aastaga oli kuu keskmine välistemperatuur 10,5°C kõrgem ning selle tõttu müük 92 GWh võrra väiksem.

Kodumaine elektrienergia müük kasvas lõppenud majandusaastal 5,4%, moodustades 6992 GWh (+358 GWh). Eelmisest majandusaastast külmemä välistemperatuuri positiivne mõju elektrienergia müügile oli hinnanguliselt 30 GWh, peamiseks müügi kasvu mõjutanud teguriks oli jätkuvalt kiire majanduskasv.

Elektrienergia hindade ja võrgutasude regulatsioon

EE kontserni põhitegevust reguleerivad mitmed seadused, määrused ja normatiivid. Regulatsioonid määravad ära nii suletud turu võrguteenuste ja elektrienergia hinnad kui ka investeringute suuruse võrkudesse. Hiljemalt 1. jaanuariks 2013 on kogu Eesti elektriturg avatud ja elektri hinna määrab kõikidele klientidele elektriturg.

Seaduse kohaselt kooskõlastab Konkurentsiamet⁴:

- Narva Elektriijaamadele soojus- ja elektrienergia tootmiseks müüdava põlevkivi piirhinna;
- Narva Elektriijaamadest suletud turuosale müüdava elektrienergia hinna piirmäärad;
- müügikohustuse täitmiseks müüdava elektrienergia kaalutud keskmise hinna piirmäära;
- võrgutasud.

Kõikide eespool nimetatud hindade kooskõlastamisel arvestab Konkurentsiamet kuludega, mis võimaldavad ettevõttel täita õigusaktidest ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ning tagavad põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt. Hindade kooskõlastamiseks kehtestatud hindade arvutamise meetodika on avalikkusele kättesaadav ameti kodulehel.

Amet loeb investeeritud kapitaliks üldjuhul ettevõtte aasta keskmist põhivarade jääkväärtust, millele on lisatud 5% ettevõtte kontsernivälisest müügitulust. Põhjendatud tootluse määraks on ettevõtte kaalutud keskmine kapitali hind (WACC).

Elektrienergia poolel kooskõlastatakse ainult kaalutud keskmise hinna piirmäär, mille raames ettevõtte koostab ise sobivad hinnad. Piirmäär ja tegelikku kaalutud keskmist hinda võrreldakse kord aastas ning juhul, kui ettevõtte on müünud elektrienergiat lubatust kõrgema keskmise hinnaga, tuleb järgmisel aastal liigne tulu tarbijatele madalama hinna kaudu kompenseerida. Kui ettevõtte avastab, et elektrienergia kaalutud keskmine hind on kujunemas madalamaks kui lubatud piirhind, võib ta müügihindu jooksvalt korrigeerida.

Piirhindadel ei ole määratud kehtimise perioodi, vaid nad kehtivad seni, kuni ettevõtte või Konkurentsiamet leiab, et muutunud olud nõuavad uue piirhinna taotluse esitamist.

Võrguteenuste poolel kooskõlastatakse konkreetsed tariifid määratud ajaks.

Näiteks alates 2008. aasta 1. märtsist kehtima hakanud võrgutasud on kooskõlastatud kolmeaastaseks perioodiks. Perioodi sees korrigeeritakse 12 kuu möödudes kõiki võrgutasusid vastavalt teatud parameetrite muutumisele: kord aastas korrutatakse kõik võrgutasud läbi korrigeerimisega.

Korrigeerimisegur võtab arvesse:

- müügi mahu muutust võrreldes eelneva perioodiga (ette määratud hinna kooskõlastamisel);
- mittekontrollitavate kulude muutust;
- eelneva 12 kuu inflatsiooni (THI) ja efektiivsuse kasvu (X);
- investeringuid varem kokkulepitud mahus ning sellest tulenevat kapitalikulu ja põhjendatud tulukuse muutust.

Korrigeerimise tulemusel on võrgutasude muutused reeglina väikesed, 1–2%, kusjuures sõltuvalt ülal loetletud komponentide muutusest võivad võrgutasud langeda. Jättes arvestamata mittekontrollitavate kulude muutused, püsivad võrgutasud tulevikus samal tasemel.

1. märtsil 2008 algas uus kolmeaastane hinnaregulatsiooni periood. Täiendavad muutused leiavad aset ka 2008. aasta 1. juulil, kui tasusid korrigeeritakse uue elektrienergia hinna arvesse võtmiseks.

Lõppenud majandusaastal Konkurentsiametiga toimunud läbirääkimised elektrienergia hinna kooskõlastamiseks näitasid, et vältimaks tulevikus elektrienergia hinna märkimisväärset tõstmist pika perioodi järel, on otstarbekam elektrienergia hinda korrigeerida sarnaselt võrgutasudele üks kord aastas. Indekseerimine tagaks ka ühtlasema energiahinna kujundamise vastavalt majanduse arengule.

⁴ Kuni 31.12.2007 Energiaturu Inspeksioon.

Muudatused elektrituruseaduses

Elektrituruseaduse peamine muudatus 2007/08. majandusaastal oli uute põhimõtete sätestamine taastuvatest energiaallikatest ja tõhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia toetamiseks ja ostukohustuse rahastamiseks.

Muudatus jõustus 2007. aasta 1. mail ja selle kohaselt eraldati võrgutasudest toetuse ja ostukohustuse rahastamise kulud, mille tulemusel korrigeeriti kehtivaid võrgutasusid ja lisati elektritarbijate arvele eraldi reana taastuenergia toetuse tasu. Seni oli taastuenergia edendamiseks minev toetus üks osa võrguteenuse tasust ja elektritarbijal polnud võimalik oma arvel selle tasu suurusjärku eraldi näha.

Vastavalt elektrituruseadusele koostab ja avaldab Põhivõrk iga aasta 1. detsembriks järgmise kalendriaasta toetuste ja ostukohustuste rahastamise tasu suuruse. Selle arvutamisel lähtutakse toetuse ja ostukohustuse rahastamiseks tehtavatest kulutustest ning prognoositavast võrguteenuse mahust. Alates 2008. aasta 1. jaanuarist on taastuenergia toetuse käibemaksuta hind 3,03 s/kWh.

2008. aasta 1. jaanuarist jõustusid alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatused, millega kehtestati muu hulgas aktsiis maagaasile ja elektrienergiale. Elektriaktsiisi suuruseks kinnitati 50 kr/MWh (ehk 5 s/kWh) ja elektriaktsiisi kogumise kohustus tarbijatelt tehti ülesandeks võrguettevõtjatele. Elektriaktsiisiga maksustamise aluseks on kogu tarbijale edastatud elektrienergia.

Seadusega määratleti ka elektrienergia, mille kasutamine on aktsiisivaba. Aktsiisivabastuse luba on võimalik taotleda:

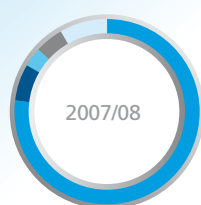
- elektrienergiale, mida kasutatakse mineraloogilistes protsessides;
- elektrienergiale, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks, ning elektrienergiale, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks;
- elektrienergiale, mida kasutatakse keemilise reduktsiooni jaoks ning elektrolüütilistes ja metallurgilistes protsessides;
- elektrienergiale, mis moodustab toote omahinnast keskmiselt rohkem kui 50%.

Kontserni majandustulemused

Äritulud

Konsolideeritud müügitulude struktuur

mln kr

6 922	Elektrienergia müük
589	Soojusenergia müük
287	Põlevkivi müük
449	Põlevkiviõli müük
741	Muud tooted ja teenused

Konsolideeritud müügitulude struktuur

mln kr

5 826	Elektrienergia müük
524	Soojusenergia müük
233	Põlevkivi müük
383	Põlevkiviõli müük
569	Muud tooted ja teenused

2007/08. majandusaasta EE äritulud olid 9,1 miljardit krooni, kahanedes eelmise majandusaastaga võrreldes 0,7%. Lõppenud majandusaasta äritulude kujunemist mõjutas oluliselt heitmekvootide müügitulu puudumine – seda arvestamata kasvasid äritulud 18,9%.

Jätkuvalt kiire majanduskasv ning merekaabli Estlink kaudu eksporditava elektrienergia mahtude suurenemine olid peamisteks põhjusteks kontserni müügitulude viimase viie aasta kiiremais kasvus, mis võrreldes 2006/07. majandusaastaga ulatus 19,3%-ni (+1,5 miljardit krooni). Elektrienergia müük kokku suurenes 1,1 miljardit krooni (+18,8%) ning oli ka lõppenud majandusaastal müügitulude struktuuris suurima osakaaluga, moodustades 77,0%.

Lõppenud majandusaastal olid kontserni võrguteenuste müügitulu 2673 miljonit krooni, kasvades aastaga 120 miljonit krooni (+4,7%). Võrguteenuste konsolideerimata müügitulu oli Jaotusvõrgul 2558 miljonit krooni ning Põhivõrgul 1086 miljonit krooni.

Soojusenergia müügitulud kasvasid eelmise aastaga võrreldes 12,5% (+66 miljonit krooni) ning ulatusid 589 miljoni kroonini. Ehkki keskmisest oluliselt kõrgem temperatuur veebruaris põhjustas aasta kokkuvõttes soojusenergia müügi mahu vähenemise naturaälühikutes (-84 GWh), tõi maagaasi hinnatõus kaasa soojusenergia tariifide suurenemise ning müügitulude kasvu.

Äritulud (mln kr)	2007/08	2006/07	Muutus %
Põlevkivi tootmine	2 484,5	1 957,9	26,9
Elektri- ja soojusenergia tootmine	5 171,2	5 591,5	-7,5
Õlitootmine	543,2	454,0	19,7
Elektrienergia ülekanne	1 189,5	1 126,9	5,6
Elektrienergia jaotamine	2 681,6	2 572,7	4,2
Müük ja klienditeenindus	4 733,5	3 758,8	25,9
Toetavad tegevused	2 151,5	1 296,8	65,9
Elimineerimised	-9 870,5	-7 611,9	29,7
Konsolideeritud äritulud	9 084,4	9 146,7	-0,7

Põlevkivi tootmise müügitulu oli 2470 miljonit krooni, kasvades eelmise majandusaastaga võrreldes 576 miljonit krooni (+30,4%). Müügitulude kiire kasvu tingis Narva Elektri jaama suurenenud nõudlus põlevkivi järele.

Õlitootmise segmendi konsolideerimata müügitulu oli 2007/08. majandusaastal 542 miljonit krooni, kasvades 20,2% (+91 miljonit krooni). Põlevkiviõli hinnad on seotud raske kütteõli hindade kaudu ka nafta maailmaturu hinnaga, mis 2007/08. majandusaasta esimeses pooles püsis allpool eelmise aasta sama perioodi hinnataset ning pärssis põlevkiviõli müügitulusid. Teisel poolaastal hakkas nafta maailmaturu hind taas

kasvama ning põlevkivihinna kallinemise kaudu kiirenes ka segmendi müügitulude kasv.

Väga kiire müügitulude kasv oli lõppenud majandusaastal muude toodete ja teenuste osas, ulatudes 30,2%-ni (+172 miljonit krooni). Müügitulu kokku oli 741 miljonit krooni.

Märkimisväärselt suurenesid energeetikasektorile seadmeid valmistava ja paigaldava Energoremondi müügitulud seoses müügimahtude kasvamisega ning Eesti Põlevkivi tütarettevõtte AS Mäetehnika omandamisega. Lisaks alustas kontserni kuuluv Televõrk edukalt mobiilse Interneti-teenuse KÕU pakkumist.

Ärikasum

Ärikasumi jaotus

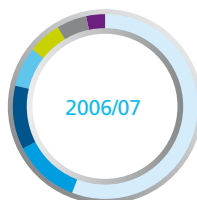
mln kr

398	Elektrienergia jaotamine
380	Elektrienergia ülekanne
182	Õlitootmine
76	Põlevkivi tootmine
-35	Elektri- ja soojusenergia tootmine
30	Tugiteenused ja elimineerimised
23	Müük ja klienditeenindus

Ärikasumi jaotus

mln kr

1 652	Elektri- ja soojusenergia tootmine
351	Elektrienergia jaotamine
329	Elektrienergia ülekanne
207	Õlitootmine
167	Müük ja klienditeenindus
154	Põlevkivi tootmine
98	Tugiteenused ja elimineerimised

2007/08. majandusaasta ärikasumiks kujunes 1,0 miljardit krooni, mis on 66,4% (2,0 miljardit krooni) vähem võrreldes 2006/07. majandusaastaga. Arvestamata heitmekvootide kaubanduse mõju majandustulemustele kahanes ärikasum 21,7% (0,3 miljardit krooni) 1,1 miljardi kroonini. Lisaks heitmekvootide müügitulude asendumisele kvootide ostmiseks tehtavate kuludega, mõjutasid lõppenud majandusaastal ärikasumit ühelt poolt elektrienergia müügitulude kiire kasvu taustal suurenenud äritulud, teiselt poolt tööjõuturu ja inflatsiooni poolt tekitatud kulusurve tõttu hüppeliselt tõusnud ärikulud.

Kontserni ärikuludest ligikaudu kolmandiku moodustavad tööjõukulud, mis kasvasid lõppenud majandusaastal 25,7% (+385 miljonit krooni). Viimaste aastate keskmisest oluliselt kiirem tööjõukulude kasv oli tingitud väga kiirest keskmise brutopalgatõusust kogu riigis. Ehitushindade kasvades suurenesid ka seadmete hooldus- ja remondikulud (+25,6%, 194 miljonit krooni) ning vedelkütuste hindade tõus põhjustas transpordi ja töövahenditega seotud kulude hüppelise kasvu (+41,6%, 161 miljonit krooni).

Segmentide lõikes suurenes ärikasum kõige rohkem elektrienergia jaotamises ja ülekanndamises, mis peamiselt tulenes võrku läbiva elektrienergia mahu suurenemisest. Samas tõid elektrienergia omahinna kallinemise tõttu alanenud marginaalid

Ärikasum (mln kr)	2007/08	2006/07	Muutus %
Põlevkivi tootmine	75,7	154,4	-51,0
Elektri- ja soojusenergia tootmine	-34,6	1 652,5	-102,1
Õlitootmine	181,6	207,2	-12,4
Elektrienergia ülekanne	379,9	328,6	15,6
Elektrienergia jaotamine	398,4	351,1	13,5
Müük ja klienditeenindus	22,6	166,7	-86,4
Toetavad tegevused ja elimineerimised	-29,8	97,6	-130,5
Konsolideeritud ärikasum	993,9	2 958,2	-66,3

kaasa müügi ja klienditeeninduse ärikasumi vähenemise. Põlevkivi tootmise segmenti mõjutasid aga kiire tööjõukulude (+23,3% võrreldes eelmise majandusaastaga) ning eelkõige mahtude suurenemisest tulenev transpordi ja töövahenditega seotud kulude (+63,6%) kasv.

Lõppenud majandusaasta investeeringute mahu märkimisväärt suurenemine 23% võrra 2,7 miljardi kroonini suurendas ka amortisatsioonikulusid, mis kasvasid 4,9%. Järgnevatel perioodideks planeeritud investeerimisvõime oluline suurenemine kasvatab amortisatsioonikulusid ka järgmistel aastatel.

Puhaskasum

Kontserni aruandeaasta puhaskasum oli 615 miljonit krooni, vähenedes võrreldes eelmise majandusaastaga 76,7% (2,0 miljardit krooni). Arvestama heitmekaubanduse mõju majandustulemustele, oli puhaskasumiks 757 miljonit krooni ehk 32,9% (371 miljonit krooni) vähem kui 2006/07. majandusaastal.

Raha ja selle ekvivalentide ning üle 3-kuuliste deposiitide saldo suurem maht võrreldes 2006/07. majandusaastaga ning deposiitide ja hoiuste intressimäärade tõus tõid kaasa finants- tulude kasvu 57,3%. Pikaajaliste võlakohustuste vähenemine 2,0% (110 miljonit krooni) vähendas ka intressikulu võla- kohustustelt. Lisaks eelnevale mõjutas puhaskasumi kujune- mist 2006/07. majandusaasta dividendide (1,0 miljardit krooni) pealt tasutud tulumaks. Kokku maksis kontsern riigile tulu- maksu 278 miljonit krooni.

Puhaskasum (mln kr)	2007/08	2006/07	Muutus %
Ärikasum	993,9	2 958,2	-66,4
Intressikulud võlakohustustelt	-261,9	-269,7	-2,9
Intressikulud eraldistelt ja muudelt kohustustelt	-26,5	-23,8	11,3
Muud netofinantstulud	164,6	102,8	60,1
Kasum investeringutelt sidusettevõtjatesse	22,7	15,0	51,3
Tulumaks	-278,1	-147,1	89,1
Puhaskasum	614,7	2 635,4	-76,7

Majanduslik lisaväärtus (EVA)⁵

EE kasutab äriüksuste juhtimisel tasakaalustatud tulemus- kaardi süsteemi. Finantsmõõdikutest on olulisim majanduslik lisandväärtus (EVA), mis võrdleb ettevõtte ärikasumit ettevõt- tesse investeeritud kapitali mahu ja hinnaga. EE eesmärk on saavutada kontserni lõikes positiivne EVA.

2007/08. majandusaasta majanduslikuks lisandväärtuseks kujunes -484 miljonit krooni. Sarnaselt eelnevale majandus- aastale andis suurima panuse majanduslikku lisandväärtusesse vedelkütuse tootmine. Vedelkütuste hinda mõjutas majandus- aasta esimesel poolel eelmise aasta tasemest madalamal püsi- nud nafta maailmaturuhind, mis aga teisel poolaastal oluliselt tõusis. Elektrienergia omahinna suurenemine tõi kaasa elekt- rimüügi ja klienditeeninduse ärikasumi ning EVA vähenemise. Kiiresti kasvanud ärikulud mõjutasid negatiivselt põlevkivi tootmise segmendi EVA-t. Elektrienergia ülekandmise ja jao- tamise segmendis tulenes majandusliku lisandväärtuse para- nemine eelkõige ärikasumi suurenemisest, mille tingis võrku läbiva elektrienergia mahu kasv.

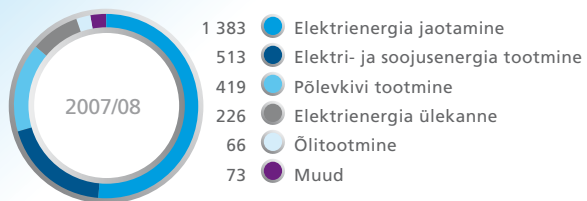
EVA (mln kr)	2007/08	2006/07
Põlevkivi tootmine	-5,2	75,9
Elektri- ja soojusenergia tootmine	-425,6	-481,3
Õlitootmine	161,9	186,9
Elektrienergia ülekanne	42,8	-4,5
Elektrienergia jaotamine	-61,8	-86,2
Müük ja klienditeenindus	-1,1	144,3
Toetavad tegevused	-195,3	10,0
EVA kokku	-484,3	-155,0

⁵ Arvestamata heitmekaubanduse mõju.

Investeeringud

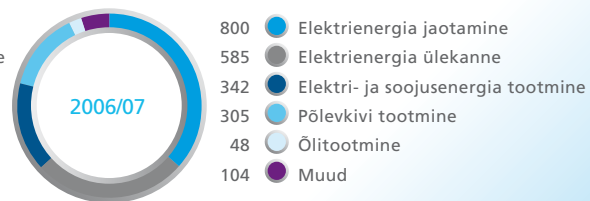
Investeeringute jaotus

mIn kr

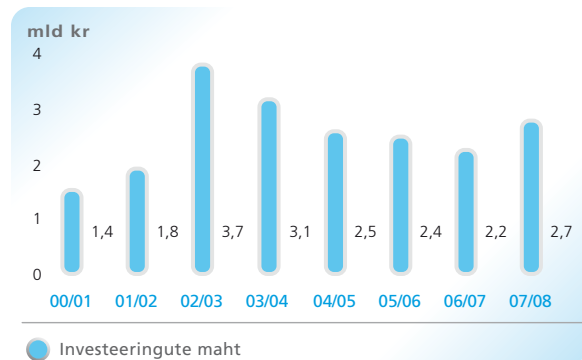
Investeeringute jaotus

mIn kr

Kontserni investeeringud ulatusid 2007/08. majandusaastal 2,7 miljardi kroonini, kasvades eelneva aastaga võrreldes 22,6% (0,5 miljardit krooni). Ka lõppenud majandusaastal püsis investeeringute fookus elektrivõrkudel, kuhu suunati ligikaudu 61% investeeringutest. Suurima osa investeeringutest moodustasid Jaotusvõrgu poolt tehtud investeeringud, mis ulatusid 1383 miljoni kroonini ning kasvasid eelmise majandusaastaga võrreldes 72,8% (582 miljonit krooni). Väga kiiresti kasvasid samuti Eesti Põlevkivi investeeringud, 37,2% (114 miljonit krooni), ulatudes 419 miljoni kroonini. Põhivõrgu investeeringud olid 226 miljonit krooni, vähenedes võrreldes eelmise aastaga 61,5% (360 miljonit krooni).

Üheks olulisemaks investeerimisobjektiks lõppenud majandusaastal oli elektrienergia tootmise segmendis Aulepa tuulepark, kuhu tehtud investeeringud ulatusid 182 miljonit kroonini. Ehkki teistes segmentides suuremaid investeerimisobjekte ei olnud, jätkati investeerimist teenuse kvaliteedi parandamiseks – Jaotusvõrgu investeeringud olid suunatud võrguliitumiste väljaehitamiseks ning elektrivõrgu töökindluse ja kvaliteedi suurendamiseks (investeeri kokku 1383 miljonit krooni), Eesti Põlevkivi investeeringud tootmiseseadmete uuendamiseks (419 miljonit krooni), Põhivõrgu investeeringud alajaamade ja jaotlate renoveerimiseks (226 miljonit krooni). Toetavate tegevuste investeeringutes aga moodustas suure osa mobiilse Interneti-teenuse KÕU laienemiseks tehtavad investeeringud (80 miljonit krooni).

Pideva investeerimise tulemusena on vähenenud võrgukaod jaotusvõrgus – kui 2002/03. majandusaastal olid võrgukaod 11,9%, siis 2007/08. majandusaasta lõpuks on need langenud 7,8%-ni. Kodumaised võrgukaod on samal ajal vähenenud 15,6%-lt 2002/03. majandusaastal 10,2%-ni 2007/08. majandusaastal.

EE ettevõtted lähtuvad investeeringute tegemisel sellest, et investeeringud peavad toetama tasakaalustatud tulemuskaardis ette nähtud eesmärkide täitmist. Finantskriteeriumidest peame olulisimaks majandusliku lisaväärtuse (EVA) kasvatamist. EE on oma ettevõtetele seadnud nii ettevõtte tegevusala kui ka muid parameetreid arvestades kapitali hinna. Selleks et investeering oleks majanduslikult tasuv, peab tema tootlus ületama investeeringut tegeva ettevõtte kapitali kaalutud keskmist hinda.

Rahavood ja finantseerimine

Rahavood kokku äritegevusest ulatusid 2007/08. majandusaastal 2317 miljoni kroonini, kahaneses võrreldes eelmise majandusaastaga 1698 miljoni krooni võrra ehk 42,3%. Arvestamata heitmekvootide kauplemise mõju majandustulemustele, oleks rahavoogude vähenemine 48 miljonit krooni ehk 1,9%. Rahavood finantseerimisest vähenesid 1102 miljoni kroonini ja see oli põhjustatud võrreldes eelmise majandusaastaga väljamakstud dividendide suurenemisest 500 miljoni krooni võrra. Arvestamata üle 3-kuuliste deposite netomuutust, olid 2007/08. majandusaastal investeerimise rahavood kokku -2272 miljonit krooni.

31.03.2008 seisuga oli EE võlakohustuste kaalutud keskmine intressimäär 4,57%, kasvades aastaga 0,08%. Võlakohustuste portfelligist moodustasid majandusaasta lõpu seisuga fikseeritud intressimääraga kohustused 91%, keskmise intressimääraga 4,51%, ning ujuva intressimääraga võlakohustused 9%, mille korral kujuneb intressimäär 6 kuu Euribor + 0,42% baasil. Tulenevalt Euribori kasvamisest majandusaasta jooksul suurenes ka kontserni võlakohustuste kaalutud keskmine intressimäär. Kõigi võlakohustuste korral on alusvaluutaks euro.

Krediidireitingud

2007/08. majandusaastal ei muutunud reitinguagendid EE krediidireitingut, kuid alandasid reitingu väljavaadet. S&P jättis 28. augustil 2007 avaldatud teates EE pikaajalise krediidireitingu tasemele A-, kuid muutis väljavaate stabiilselt negatiivseks. Väljavaate muutmise põhjusena toodi EE finantsolukorra võimalik halvenemine tulenevalt potentsiaalsetest investeeringutest (Ignalina) tuumajaama projekti raames. Moody's jättis samuti pikaajaliste kohustuste reitingu tasemele

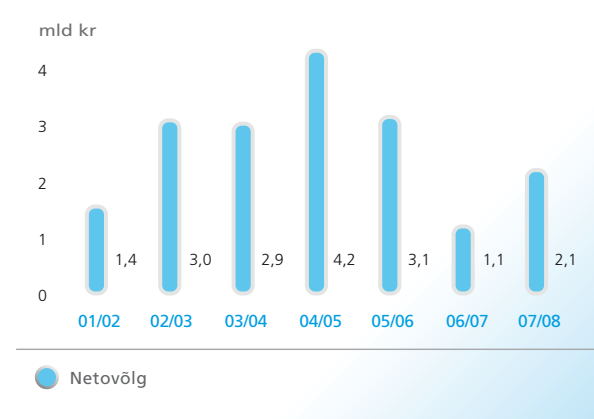
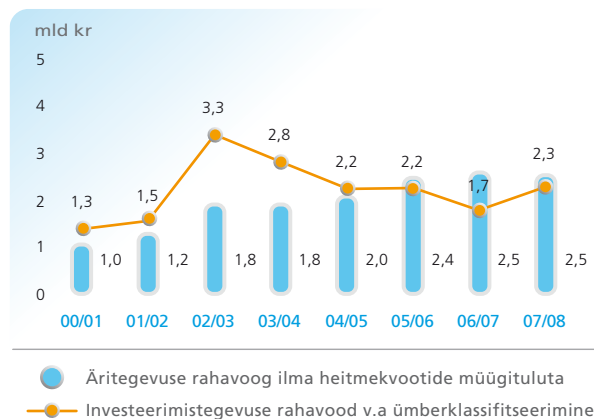
A1, kuid muutis väljavaate positiivselt stabiilseks. Väljavaate muutmise põhjuseks oli Eesti riigi pikaajaliste kodumaiste ja välisvaluutakohustuste reitingu väljavaate alandamine.

Väljastatud võlakirjad ja võetud laenud

EE suurimaks pikaajaliseks võlakohustuseks on emiteeritud Eurobondi võlakirjad mahus 4,7 miljardit krooni (300 miljonit eurot), intressimääraga 4,5% ning lunastamistähtajaga 2020. aastal. Uusi pikaajalisi võlakohustusi lõppenud majandusaasta jooksul ei võetud ning pikaajaliste pangalaenude jääk vähenes 2007/08. majandusaastal 120 miljonit krooni võrra, 758 miljonit kroonilt 639 miljonile kroonile. 31.03.2008 seisuga oli välja võetud laenude saldo 761 miljonit krooni ning väljavõtmata laenude saldo 626 miljonit krooni. Kontserni netovõlg kasvas võrreldes eelmise majandusaasta lõpuga 2120 miljonile kroonile (+971 miljonit krooni).

Heitmekvootide müügitulu puudumisel vähenenud äritulud ning inflatsiooni ja tööjõukulude kiire kasvu toel suurenenud ärikulud tõid kaasa ärikasumi kasvu vähenemise. Intressikulu vähenes 1,7% seoses pikaajaliste laenukohustuste tagasimaksimisega. Selle tulemusena langes intressi kattekordaja eelmise majandusaasta lõpu 10,1-lt käesoleva aasta lõpuks 3,4-ni. Arvestamata heitmekvootide kaubanduse mõju, vähenes intressi kattekordaja 4,9-lt 3,9-ni.

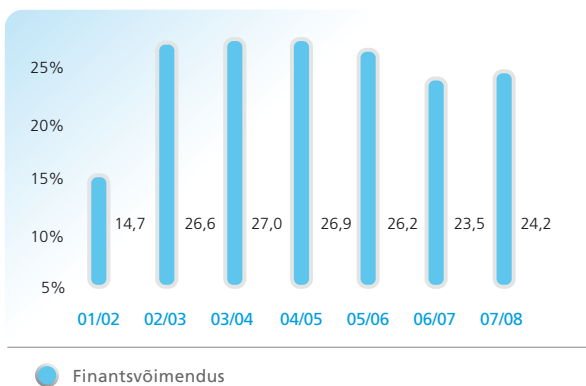
Lõppenud majandusaastal oluliselt kasvanud investeeringute maht ning investeeringute osaline finantseerimine rahavoogudest vähendasid jooksva äritegevuse rahavoo (v.a käibekapitali muutused) suhet investeeringutesse eelmise majandusaasta

lõpu 192,4%-lt 102,9%-le. Arvestamata heitmekvootide kauplemise mõju oli vähenemine 123,4%-lt 108,2%-ni.

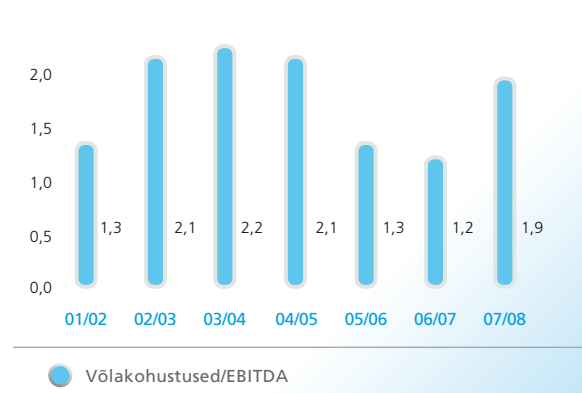
Vaatamata investeeringute märkimisväärsele suurenemisele (+23%) võrreldes eelmise aastaga, oli kontserni bilansistruktuur majandusaasta lõpu seisuga jätkuvalt konservatiivne – võlg/(võlg + omakapital) suhe oli 24,2%, suurenedes eelmise majandusaasta lõpu seisuga 0,7 protsendipunkti võrra. Kontserni strateegiliste eesmärkide saavutamiseks tehtavate investeeringute mahu kasv järgnevatel perioodidel võib kaasa tuua võlakoozumise suurenemise.

Dividendid

2007/08. majandusaasta rahavooge mõjutas oluliselt ka aktsionäride üldkoosolekul juhatuse ettepanekul tehtud otsus maksta 2006/07. majandusaasta heade tulemuste eest 1,0 miljardit krooni dividende. Dividendide väljamakse toimus 2007. aasta septembris.

Lõppenud 2007/08. majandusaasta tulemuste eest on riik väljendanud soovi saada dividende 652 miljoni krooni ulatuses.

Prognoos

Majanduskasv

Eri institutsioonide prognoosid 2008. aasta majanduskasvu osas on tagasihoidlikud. Rahandusministeeriumi 2008. aasta 2. aprillil avaldatud kevadprognoosis oodatakse 2008. aastal SKP reaalkasvuks 3,7% ning Eesti Panga 2008. aasta 16. aprillil avaldatud prognoosis 2,0%. Kui Rahandusministeerium eeldab 2009. aasta osas majanduskasvu taastumist 6,4%-le, siis Eesti Panga prognoosi järgi oodatakse 2009. aastaks 3%-list majanduskasvu.

2008. aastal toob sisenõudluse kasvutempo pidurdumine kaasa ka majanduskasvu aeglustumise. Eratarbimise reaalkasvu mõjutavad ühelt poolt kiirelt kasvavad tarbijahinnad, teiselt poolt madalale langenud tarbijate kindlustundest tulenev tarbimiskulutuste piiramine. 2009. aastal ootab Rahandusministeerium eratarbimise reaalkasvu taastumist (+5,6%), Eesti Pank aga tagasihoidlikumat kasvu (+3,8%). Oluline erinevus kahe prognoosi vahel on investeeringute reaalkasvus –

Rahandusministeerium prognoosib 2008. aasta kasvuks –2,0% ja 2009. aasta kasvuks 7,2%, Eesti Pank aga vastavalt –9,8% ja –2,2%. Eelduste kohaselt ei vähenda struktuurifondide vahendite kasutamine riigi investeeringud, kuid erinevatel seisukohtadel ollakse erasektori investeeringute suhtes. Järgnevatel aastate kohta prognoosivad mõlemad institutsioonid ekspordi impordist kiiremat kasvu.

Prognooside järgi ulatub inflatsioon 2008. aastal ligikaudu 10%-ni, seejärel aga pidurdub tarbijahinnaindeksi kasv 2009. aastaks 5% lähedusse. Keskmise brutopalgaga kasv peaks 2008. aastal jääma ligikaudu 15% lähedusse ning tööpuuduse määr suurenema 5–6%-ni.

Majanduskasvu aeglustumise tingimustes on oodata ka elektrienergia tarbimise kasvutempo alanemist. Jätkuvalt kiirest inflatsiooni ja keskmise brutopalgaga kasvust tulenevalt on osade kontserni kulude kasv viimaste aastate keskmisest kiirem, kuid siiski lõppenud majandusaasta kasvutempost aeglasem.

Elektrienergia hind

2008. aasta aprillil lõpuks Nord Pooli elektrienergia börsil 40 €/MWh-ni tõusnud elektrienergia hinna edasiste arengute osas oleme tulevikuhindade baasil prognoosinud hinna järkjärgulist kasvamist 2009. aasta I kvartaliks ligikaudu vahemikku 50–55 €/MWh. Muutused välistemperatuuris või sademete hulgas on peamised tegurid, mis võivad kaasa tuua märkimisväärsed hinnakorrektsioonid. Hüdroreservuaaride tase Põhjamaades on püsinud 2008. aasta esimestel kuudel oma mediaanist kõrgemal.

Nafta hind

2008. aasta märtsis prognoosisime tulevikutehingute põhjal nafta hinna jäämist vahemikku 90–100 USD/barrel. 2008. aastal alguses on nafta maailmaturu hind püsinud oma rekordtasemel seoses suurenenud nõudlusega Aasia riikides ning vabade tootmisvõimsuste madala mahuga. Aasta teises pooles peaks OPEC-i väliste riikide kasvav tootmine kaasa tooma OPEC-i riikide vabade tootmisvõimsuste suurenemise ning leevendama hinnasurveid. Tulenevalt sellest, et nafta hind on tundlik erinevate tootmis-, tarne- ja töötlusahelates esinevate tõrgete suhtes, ei saa välistada, et nimetatud tegurid võivad kaasa tuua ka toornafta hinna märgatava kallinemise.

Heitmekvooditurg

Keskmiseks CO₂ heitmekvoodi hinnaks 2008. ja 2009. aastal prognoosisime 2008. aasta märtsis tulevikutehingute põhjal 20–25 €/tonni kohta. 2008. aasta alguses on Nord Pooli börsil 2008. aasta heitmekvoodi *spot*-hinnad kõikunud vahemikus 19–24 €/tonn. Hinnasurveid võib tekitada teise jaotuskava raames riikidele eraldatud soovitud väiksem kvootide maht ning heitmekvootide hinda mõjutava nafta maailmaturu hinna püsimine rekordtasemel. Negatiivset mõju heitmekvootide hindadele võib avaldada Euroopa Liidu majanduskasvu aeglustumine, mis vähendab nõudlust elektrienergia järele – Euroopa Komisjoni 28. aprillil avaldatud majandusprognoosi

järgi oodatakse käesolevaks aastaks Euroopa Liidu keskmiseks majanduskasvuks 2,0%, mis on 0,4 protsendipunkti vähem kui Euroopa Komisjoni 2007. aasta sügisprognoosis.

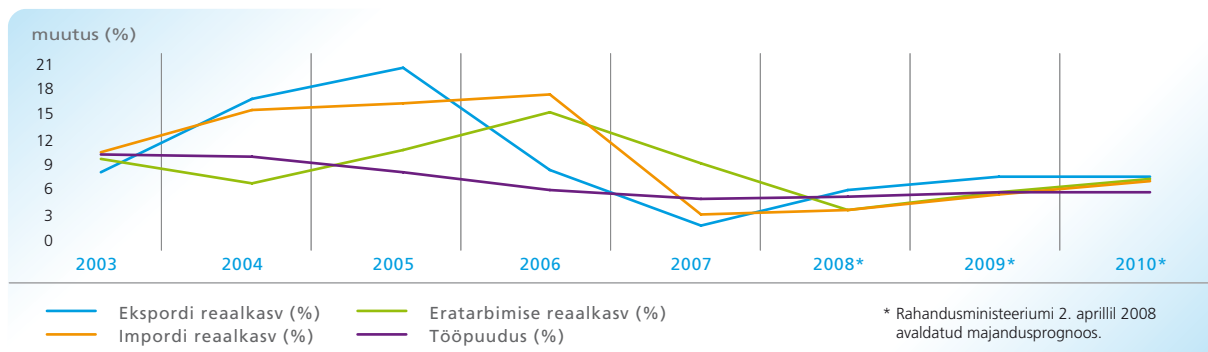
Ärikasum

2008/09. majandusaasta kontserni ärikasumiks prognoosib EE 1,1 miljardit krooni, eeldades keskmise välistemperatuuri jäämist pikaajalise keskmise tasemele (5,8 °C). Äritulusid mõjutab majanduskasvu pidurdumisest põhjustatud elektrienergia müügi kasvutempo aeglustumine, mida kompenseerivad soojusenergia ja põlevkiviõli müügitulude kiire kasv. Ärikulude kasvu taga on heitmekvootide ostukulude lisandumine kontserni kulubaasi ning tööjõukulude kasv. Ärikasumit võivad nii positiivselt kui ka negatiivselt mõjutada olulised muutused elektrienergia nõudluses, nafta hindades ja heitmekvootide hindades.

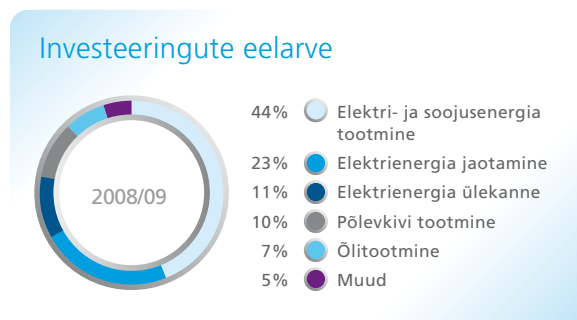
Investeeringud

Kontserni strateegilistest eesmärkidest lähtuvalt on EE järgnevat aastate investeeringute põhiosa suunatud uute energia-tootmisvõimsuste loomisele ning elektrivõrkude rekonstrueerimisele ja arendamisele. EE on eesmärgiks võtnud 2010. aastaks vähendada jaotusvõrgu rikete arvu 50% ning võrgukadusid 7%-ni, mis nõuab senisest suuremaid investeeringuid võrgu töökindluse tõstmiseks. Tootmisportfelli mitmekesistamiseks on vaja investeerida uutesse tootmisvõimsustesse ning jätkata olemasoleva tootmise efektiivsemaks muutmisega. EE peab tähtsaks põlevkiviressursi väärtustamist ning soovib oluliselt laiendada vedelkütuste tootmisvõimsusi. 2013. aastaks soovime käiku anda Eestit ja Soomet ühendava teise merekaabli, mille tulemusena kasvab Eesti ja Soome vahelise ühenduse läbilaskevõime 1000 MW-ni.

2008/09. majandusaasta kontserni investeeringute mahuks prognoosib EE ligikaudu 5 miljardit krooni, mis on oluliselt suurem eelnevate aastate tasemest. Märkimisväärne osa sellest on planeeritud investeerida elektri- ja soojusenergia tootmisse. Samuti moodustavad suure osakaalu investeeringud elektrienergia jaotamisse.

EE jätkab mahukate investeeringutega ka järgnevatel perioodidel, investeerides energia tootmise segmendis uute tootmisvõimsuste rajamiseks, elektrienergia jaotamises töökindluse ja kvaliteedi tõstmiseks ning efektiivsuse kasvatamiseks ning põlevkiviõli tootmise segmendis tootmiskahtude suurendamiseks.

Rahavood

Kontserni äritegevuse rahavooks prognoosib EE 2008/09. majandusaastal 2,5 miljardit krooni ning investeerimistegevuse rahavooks (arvestamata raha ja ekvivalentide ümberklassifitseerimisest tulenevaid investeerimistegevuse rahavoogusid) -4,7 miljardit krooni. Viimast mõjutab oluliselt suurenenud investeeringute maht ning nende finantseerimine kontserni pangadeposiitide ja muude lühiajaliste finantsinvesteeringute realiseerimisest saadavate vahendite arvelt. 2008/09. majandusaasta lõpuks aga on ettevõttesisesed finantsreservid ammendunud ning järgmiste perioodide investeeringute finantseerimiseks tuleb kaasata ka võõrkapitali. Finantseerimise rahavooks oleme prognoosinud -0,3 miljardit krooni, mida oluliselt mõjutavad 2007/08. majandusaasta eest määratavad dividendid – nende eeldatav maht koos tulumaksuga ulatub 0,8 miljardi kroonini.

Riskijuhtimine

Rahvusvahelise energiaettevõttena ja avaneva elektrituru tingimustes on Eesti Energia (EE) üha enam avatud riskidele. EE juhtkond usub, et tõhus riskijuhtimine tagab ettevõtte eesmärkide täitmise ning konkurentsivõime ja väärtuse kasvu.

Riskidena käsitleme EEs selliseid tulevikus toimuda võivad negatiivse mõjuga sündmusi või arenguid, mis tekitavad ettevõttele kahju või takistavad püstitatud eesmärkide saavutamist.

Riskijuhtimise eesmärk EEs on tagada kontsernis professionaalne ja kõrgekvaliteediline võime kõigi riskide tuvastamiseks, hindamiseks ning neile reageerimiseks.

Riskide juhtimine

EE kontserni finantsriske juhitakse vastavalt juhatuse poolt heaks kiidetud põhimõtetele. Finantsriskide juhtimisest on põhjalikum ülevaade Raamatupidamise aastaaruande lisa 3 punkt 3.1-s. Äiriske juhitakse EE juhatuse ja ärivaldkondade juhrühmade tasandil. Tegevus- ja kahjuriske juhitakse ettevõtete ja äriüksuste tasandil.

Tegevus- ja kahjuriskide vähendamiseks kasutatakse muude meetmete hulgas ka riskide ülekannet. Narva Elektriijaamade, Iru Elektriijaama ja Narva Õlithase varad on kindlustatud hüvitislimiidiga 3911 miljonit krooni juhtumi kohta. Elektriijaamades ja õlithases on lisaks varale kindlustatud ka ärikatkemine ja sellest tulenevad lisakulud. Muud varad on vastavalt grupi kindlustuspõhimõtetele kindlustatud kogusummas 1088 miljonit krooni. Lisaks on kontsernil tegevusriskidest tulenevate nõuete vastu vastutuskindlustuspoliis summaarse limiidiga kuni 782 miljonit krooni.

EE riskijuhtimise arendusprogrammi olulisemad tulemused 2007/08. majandusaastal:

- EE riskimudeli, riskide kvalitatiivse hindamise skaalade ja riskide tuvastamise, kirjeldamise, dokumenteerimise ning analüüsi meetodika väljatöötamine ja kasutuselevõtt;
- riskiregistri kasutuselevõtt riskihalduse protsesside toetamiseks ning kõigi EE kontserni ettevõtete riskide registreerimiseks, riskihalduse infotötluse automatiseerimiseks ja aruandluseks;
- ühtse meetodika alusel tuvastati ja analüüsiti Põhivõrgu, Jaotusvõrgu, Iru Elektriijaama, Kohtla-Järve Soojuse ja Energiakaubanduse riske.

Vahel on tunne, et muusikaga on võimalik maailma muuta.
Sest kõik, mis muudab meid seesmiselt – ja hea muusika
teeb inimesega imet – kandub üle ka välisele.
Kõik välised muutused saavad alguse meie seest.

AIN AGAN

tippmuusik Vana-Karistest
Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kitarriõppejõud
Eesti Energia klient

Jaeäri on see osa meie kontsernist, kus klient kohtub otseselt Eesti Energiaga. See on valdkond, kus seoses turu avanemisega seisavad ees olulised muutused.

Täna hindavad kliendid meid klienditeenindajana kõrgelt, aga edaspidi ainult sellest ei piisa. Oleme seadnud sihiks kindlustada oma klientidele tugev müügiorganisatsioon, ühtne ja eristuv kliendisuhtlus, lai teenustevalik ning heas korras jaotusvõrk.

Segmentide ülevaade

Põlevkivi tootmine

EESTI PÕLEVKIVI TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	2 470	1 894
Ärikasum (mln kr)	76	154
Investeeringud (mln kr)	419	305
Äritegevuse rahavoogude suhe investeringutesse	0,7	0,9
Töötajate keskmine arv	3 406	3 889

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Viimase 15 aasta rekordkõrged tootmismahud
- Organisatsioonilised ümberkorraldused
- Põlevkivi tootmisel eralduva aheraine jätkuv väärtustamine, sh uue killustikutehase rajamise ettevalmistustööd

Eesti Põlevkivi eesmärk on ettevõtte käsutuses olevate põlevkivivarude jätkusuutlik kasutamine elektri- ja põlevkiviõli tootjate varustamiseks kütuse ja toorainega. Ouline suund on tootmise tõhusamaks ja keskkonnasõbralikumaks muutmine.

Eesti Põlevkivi 2007/08. majandusaastat iseloomustasid erakorraliselt kõrged tootmismahud, mis olid tingitud Narva Elektri jaamades toodetava elektrienergia kõrgest konkurentsivõimest. Ettevõtte tootis majandusaasta jooksul 16,3 miljonit tonni põlevkivi, mis on viimase 15 aasta rekordkogus. Põlevkivi müüdi 2007/08. majandusaastal kokku 17,2 miljonit tonni, mis on viimase kümne aasta kõrgeim tulemus, ületades eelmise perioodi mahtusid 28% võrra. Eesti Põlevkivi peamine klient oli Narva Elektri jaamad, kellele tarniti 83% toodangust ning

ülejäanud kogus jagunes VKG Oil AS-i (10%), Narva Õlitehase (6%) ja AS Kunda Nordic Tsement (1%) vahel.

Suure koormuse tõttu kasutati ettevõtte võimsusi täiel määral ja kohati isegi üle optimaalse taseme. Töötajate töökoormus ja ka töötasud olid rekordiliselt kõrged. Seoses tootmisprotsesside ülekoormatusega tekkis aga tootmise ettevalmistamise mahtudes (sealhulgas paljandus ja läbindus) tõsine mahajäämus, mis tuleb järgmistel perioodidel tasa teha. Kõrged tootmismahud tingisid ka suuremad keskkonnatasud. Need moodustasid 2007/08. majandusaastal 288,5 miljonit krooni, mis on 27% rohkem kui eelmisel aastal.

Alates 1. aprillist 2008 hakkas kehtima uus põlevkivi hind, mis on senisest, kümme aastat kehtinud hinnast 11% kõrgem.

ENN LOKO
projektidirektor
Eesti Põlevkivi

ERIK VÄLI
tootmisdirektor /
juhatuse liige
Eesti Põlevkivi

LJUDMILLA KOLOTŌGINA
peamarksheider
Eesti Põlevkivi

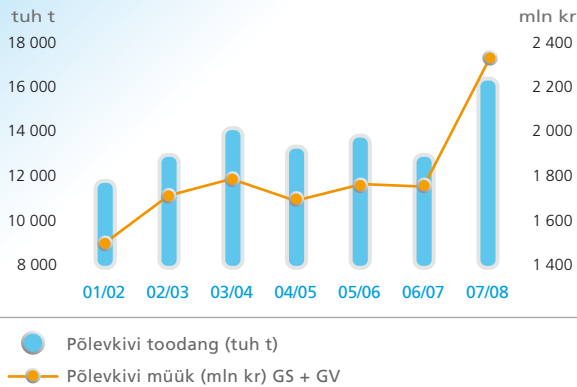
MARTIN LOHK
arendusosakonna vanempetsialist
Eesti Põlevkivi

MARGUS LOKO
tootmise ja tehnikaosakonna
juhataja
Eesti Põlevkivi

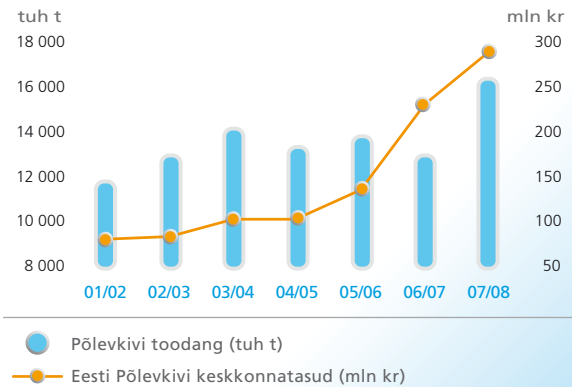
REIN KAARLŌP
strateegilise arengu
peaspetsialist
Eesti Põlevkivi

ILLIMAR PARTS
müügi- ja kvaliteedi-
osakonna juhataja
Eesti Põlevkivi

Põlevkivi toodang ja müük

Põlevkivi toodang ja keskkonnatasud

Uus hinnatase, 147,69 krooni ühe tonni kohta, kooskõlastati Konkurentsiametiga veebruaris 2008.

2007/08. majandusaasta oli ettevõttele organisatsiooniliste muutuste aasta. Augustis 2007 kinnitas Eesti Põlevkivi nõukogu ettevõtte uue juhina ametisse Ilmar Jõgi. Eesti Põlevkivi eelmine juht Lembit Kaljuvee lahkus ettevõttest 2007. aasta aprillis, asudes tööle Riigikogu saadikuna.

Valmistudes elektrienergia turu avanemiseks aastal 2013, hakkas 1. aprillist 2008 Eesti Põlevkivis kehtima uus struktuur, mille eesmärk on tagada põlevkivitootmise kliendisõbralikumaks, efektiivsemaks ja keskkonnasõbralikumaks muutumine. Selleks et saavutada efektiivsem töökorraldus, anti muudatuste käigus senisest suurem vastutus kontserni kesksetele osakondadele. Samuti liideti Eesti Põlevkiviga Põlevkivikaevandamise AS. Tootmispotentsiaali ja ressursi parema kasutamise huvides liideti Viru ja Estonia kaevandused ning samuti Aidu ja Narva karjäärid.

Keskkonnasõbralikum ja tõhusam tootmine

Põlevkivitootmise keskkonnasõbralikumaks muutmisel on Eesti Põlevkivi eesmärk põlevkivi rikastamisjäädike senisest parem kasutamine, suunates need ehitusmaterjalide tootmisse

ja killustikuna teedehitusse. Lisaks keskkonnamõjude vähendamisele toob see ka majanduslikku kasu, sest aastas toodetava 6 miljoni tonni aheraine kasutamata jätmise eest tuleb ettevõttel tasuda keskkonnatasu. Põlevkivi aheraine ja muu kaevis taaskasutamine ehitustööstuses võimaldab jätta avamata mitmeid karjääre, millest võidab loodus tervikuna.

Aidu killustikuliini tootis majandusaastal 236 500 tonni kvaliteedinormidele vastavat killustikku. Järgmise majandusaasta kava on toota 402 000 tonni. Killustiku tootmise käivitamiseks Estonia kaevanduses plaanib ettevõtte 2008/09. majandusaastal investeerida ligikaudu 160 miljonit krooni vastava tehase rajamiseks kaevanduse juurde. Tehase võimsuseks planeeritakse 1–2 miljonit tonni killustikku aastas.

Kaevandamise tõttu veeta jäänud piirkondades rajati majandusaasta jooksul majapidamistele veetrasse kokku 2,4 miljoni krooni eest. Metsastamise teel korrastati kaevandatud ala 151 hektaril.

Eesti Põlevkivi jätkab tööd põlevkivi kaevandamise ja selle kasutamise veelgi tõhusamaks muutmisel. Järgmisel majandusaastal valmib Eesti Põlevkivi, Narva Elektriijaamade ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöös uuring, mis käsitleb kõrgema kütteväärtusega põlevkivi saamiseks vajaliku rikastusprotsessi täiustamisvõimalusi ja kasutamist, mis peaks vähendama põlevkivi põletamisel tekkivate heitgaaside ja ladustatava tuha kogust.

Elektri- ja soojusenergia tootmine

ELEKTRI- JA SOOJUSENERGIA VALDKONNA TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	5 136	4 060
Ärikasum (mln kr)	-35	1 652
Investeeringud (mln kr)	513	342
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeingutesse	2,0	6,2
Töötajate keskmine arv	1 907	1 905

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Erakordselt suured elektrienergia tootismahud
- Iru Elektriijaama energiaploki nr 2 vanade põletite vahetus uute Low NOx põletite vastu
- Aulepa tuulepargi ehitamise alustamine ja ettevalmistustööd Balti Elektriijaama tuhaväljale tuulepargi rajamiseks

EE grupis tegutsevate elektri- ja soojusenergia ettevõtete tegevuse põhisuunad on ettevalmistus uute tõhusamate tootmisvõimsuste kasutuselevõtmiseks ning CO₂-vaba tootmise suurendamine.

EE grupi peamine elektrienergia tootja on Narva Elektriijaamad, mis 2007/08. majandusaastal tootis 10,2 TWh ehk 96,2% kogu Eestis toodetud elektrienergiast. Eesti Elektriijaama osakaal oli sellest 74,9% ja Balti Elektriijaama oma 21,3%. Lisaks ekspordib ettevõtte elektrienergiat Estlinki merekaabli kaudu Põhjamaadesse ning müüs kuni 2008. aastani elektrienergiat ka Lätisse. Tulenevalt CO₂ kvootide soodsast hinnast oli 2007. aasta Narva elektriijaamadele erakordselt suure toodangumahuga periood, mil erinevalt tavapärasest töötasid elektriijaamad täiskoormusega ka suvel.

Lisaks põlevkivist toodetavale energiale on EE grupis järjest olulisemal kohal taastuvatest energiaallikatest toodetav elektrienergia. EE grupis toodavad taastuvatest energiaallikatest elektrit Virtsu tuulikud ning hüdroelektriijaamad Linnamäel ja Keila-Joal, mis andsid 2007/08. majandusaastal kokku

10,9 GWh elektrienergiat. Kogu Eestis toodetav taastuenergia moodustas sellel perioodil 148,3 GWh ehk 2% kogu Eesti elektritarbimisest. See on 0,4 protsendipunkti rohkem võrreldes eelmise perioodiga.

Eesti suurim soojus- ja elektrienergia koostootja Iru Elektriijaam tootis 2007/08. majandusaastal 187 GWh elektrienergiat ja 1051 GWh soojusenergiat. Ettevõtte toodab soojust Tallinna vanalinna, kesklinna, Lasnamäe ja Maardu linna soojustarbijaatele, kes moodustavad üle 50% Tallinna ja 100% Maardu linna kaugküttetust. Iru Elektriijaama kasum vähenes 2007/08. majandusaastal oluliselt, mis oli tingitud Gazpromi ja Eesti Gaasi poolt müüdava maagaasi hinna hüppelisest tõusust, kaugkütte seadusest tulenevast nõudest kooskõlastada hinnatõus vähemalt kolm kuud ette ning ettevõtte arendustöödest.

EE kontserni kuuluv Kohtla-Järve Soojus varustab soojusega Kohtla-Järve linna Ahtme linnaosa ja Jõhvi valda. Kaugkütet tarbib kokku 1298 objekti ca 30 000 kliendiga. 2007/08. majandusaastal müüs Kohtla-Järve Soojus 199 GWh soojusenergiat

FELIKS EGISMAN
juhataja asetäitja
Narva Elektriijaamad

ENDEL SIIG
juhataja asetäitja
Narva Elektriijaamad

TOOMAS NIINEMÄE
juhataja
Iru Elektriijaamad

ANDO LEPPIMAN
Taastuenergia ettevõtte
direktor
Eesti Energia

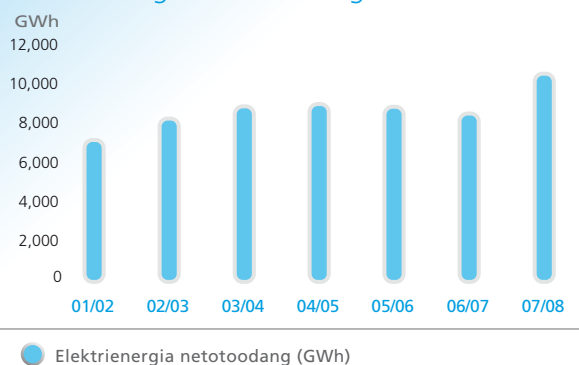
SERGEI SOBOLEV
juhatuse liige
Narva Soojusvõrk

JÜRI MÄGI
juhataja
Kohtla-Järve Soojus

OLGA JAKOVLEVA
juhtimisarvestuse
osakonna
peaspetsialist
Kohtla-Järve Soojus

Elektrienergia netotoodang

ja 23 GWh elektrienergiat. Tavapärasest soojema talve tõttu müüdi soojusenergiat pisut vähem kui eelmisel aastal.

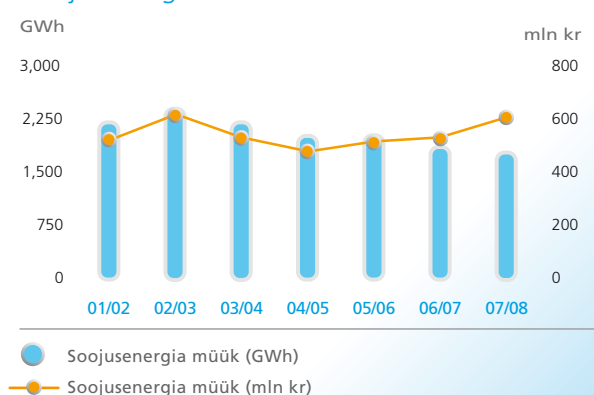
Narva Soojusvõrk varustab Narva linna Balti Elektriijaamas toodetud soojusega. Narva Elektriijaamadele kuulub 66% ja Narva linnale 34% AS-i Narva Soojusvõrk aktsiatest. 2007/08. majandusaastal müüs Narva Soojusvõrk 488 GWh soojusenergiat.

Uued tõhusamad tootmisvõimsused

Narva Elektriijaamad jätkas 2007/08. majandusaasta jooksul ettevalmistusi uue energiakompleksi rajamiseks. 2008. aasta suvel valmib uue energiakompleksi detailplaneering, mis annab vastused uue jaama tehnilise ja majandusliku otstarbekuse kohta ning uue jaama keskkonnamõjude hinnang, mis annab ülevaate uute energiablokkide rajamisega kaasnevatest võimalikest mõjudest ümbruskonnale. Narva Elektriijaamade vanad energiablokid tuleb keskkonnanõuetele mittevastavuse tõttu aastaks 2016 sulgeda või ehitada suitsugaaside puhastusseadmed neile energiablokkidele, kus see on majanduslikult mõttekas.

Iru Elektriijaam jätkas 2007/08. majandusaastal arendustööd eesmärgiga muuta jaama tegevus senisest keskkonnasõbralikumaks ja tõhusamaks. Koostootmisjaama Low NOx projekti raames viidi lõpule selle ajakriitilisem osa ehk vahetati välja gaasipõletid senisest loodussõbralikumate vastu. Jaama automaatika uuendamine ja vajalikud katelde rekonstrueerimistööd viiakse lõpule 2009. aasta novembris. Uute seadmete kasutuselevõtt vähendab oluliselt soojuse ja elektri tootmisel tekkivate kahjulike õhuheidete hulka ning tõstab energiatootmise tõhusust.

Soojusenergia müük

Teise olulise projektina jätkuvad Iru Elektriijaama uue, sorteerimata tava- ja segaolmejäätmeid kütusena kasutatava, soojus- ja elektrienergia tõhusa koostootmiseseadme rajamisega seotud ettevalmistustööd. Ettevõtmise üks eesmärke on soojuse ja elektri koostootmisel kasutatava Venemaalt tarnitava maagaasikoguse ja CO₂ emissiooni vähendamine ca 35% ulatuses, keskkonnasõbralik tava- ja segaolmejäätmete taaskasutamine. Projekti teostamine võimaldab vähendada soojuse tootmise ja jäätmekäitluse hinnatõusurvet. Uue senisest tõhusama 19 MW elektrilise ja 50 MW soojusliku võimsusega koostootmiseseadme planeeritav valmimisaeg on 2011. aasta lõpp.

2007/08. majandusaastal sertifitseeriti lisaks Iru Elektriijaama juba sertifitseeritud, ISO standarditele vastavatele juhtimis- ja keskkonnajuhtimissüsteemile ka standardile EVS 18001:2006 vastav töötervishoiu- ja tööohutuse juhtimissüsteem.

Kohtla-Järve Soojus planeerib turbal ja biokütusel põhineva uue elektriijaama ehitamist, mis on tingitud praeguse, põlevkivil töötava Ahtme soojuselektriijaama sulgemisest, kuna see ei vasta keskkonnanõuetele. Uus kompleks hakkaks koosnema soojuse ja elektri koostootmisjaamast ning reservi- ja tippkoormuse katlamajast. Reservi- ja tippkoormuse katlamaja suhtes langetasid ettevõtte omanikud positiivse investeerimisotsuse 2007/08. majandusaastal; koostootmisjaama investeerimisotsust on oodata 2008/09. majandusaastal. Eesti Gaasiga sõlmiti maagaasiga liitumise leping, mis tagab tippkoormuse katlamaja kütusega varustamise. Gaasitoru valmib 2009. aasta sügisel. Keskkonnanõuetest tulenevalt on ettevõttel lubatud kasutada senist jaama aastatel 2008–2010 mitte üle 20 000 töötundi. See piir saavutatakse juba 2010. aasta kevadel, mistõttu on kasutusele võetud meetmed töötundide säästmiseks – ettevõtte plaanib suveperioodil kütta põlevkiviõliga ja maagaasiga. 2008. aasta suvel on plaanis tööle rakendada

kaks katelt tippkoormuse katlamaja investeeringute arvelt. 2008/09. majandusaastal on ettevõttel plaanis investeerida 29 miljonit krooni tippkoormuse katla kahte esimesse katlasse ning kuivtuhaärastuse süsteemi rakenduseks. Lisaks investeeritakse peamiselt soojuskadude vähendamiseks 16 miljonit krooni soojustrassidesse.

Narva Soojusvõrgu soojakadude osakaal langes 2007/08. majandusaasta lõpuks alla 14%, mis on üle Eesti üks paremaid näitajaid. Soojakadude vähenemine on spetsiaalse viieaastase programmi tulemus, mille käigus Narva Soojusvõrk ja 2/3 soojavõrgustiku omanik Narva Elektri jaamad investeerisid 50 miljonit krooni amortiseerunud torustiku kaasajastamiseks. Lisaks aitas soojakadude vähenemisele kaasa töös soojavaraste peatamisel. Narva Soojusvõrkudel on 2008/09. majandusaastal plaanis lõpule viia praegu Narva linna omandisse kuuluvate trasside üleandmine Narva Soojusvõrkude valdusse. See samm lühendab trasside parandamise aega.

Tootmine taastuvatest energiaallikatest

EE grupis tegutseva taastuvenergia ettevõtte tegevus toetab EE üldist eesmärki mitmekesistada elektri tootmisportfelli ja vähendada elektritootmise CO₂ sisaldust. 2007/08. majandusaastal väljatöötatud taastuvenergia strateegia kohaselt on 2015. aasta eesmärk toota taastuvatest allikatest 1,6 TWh elektrienergiat.

2007/08. majandusaastal anti käiku täiendav 800 kW elektri-tuulik Virtsu tuulepargis. Lisaks alustas majandusaasta lõpus Ruhnu saarel tööd diiseldiiselaatori ja elektri-tuulikute koostehendus. Projekti edukuse korral võib osutada võimalikuks sarnase lahenduse rakendamine ka teistel Eesti väikesaartel.

Uutest tootmisvõimsustest on Noarootsi valda Aulepasse rajamisel 39 MW võimsusega tuulepark, mille aastane tootang tuleb üle 100 GWh. 2008. aasta jaanuaris alustati üld-ehitustöödega, sealhulgas teede ja vundamentide rajamine ning alajaama ehitus. Tuulikute montaaž algab pärast üldehituse lõppu 2008/09. majandusaasta kolmandas kvartalis ja tuulepargi EE-le üleandmise tähtaeg on 2009. aasta kevadel. Ligi 900 miljoni kroonise kogumaksumusega tuulepargi peatöövõtja on Soome tuulikute tootja WinWinD Oy.

Pärast Aulepa tuulepargi käivitamist on järgmiseks suuremaks tootmisvõimsuseks Balti Elektri jaama suletud tuhaväljale rajatav 34 MW tuulepark. Riigihange tuulepargi rajamise peatöövõtja leidmiseks oli edukas: laekus kaks pakkumist maailma suurimatelt tuulikutootjatelt Enercon ja Vestas. Peatöövõtja

valitakse välja ja leping sõlmitakse 2008/09. majandusaastal. See tuulepark on ainulaadne selle poolest, et elektritootmiseks võetakse kasutusele jäätmaa ja seeläbi väärtustatakse maad.

Arenduses on mitu biogaasist elektritootmise projekti. Koos Tallinna Prügilaga on kavas elektritootmise huvides ära kasutada Jõelähtme prügilas tekkiv prügilagaas. Koostöös Ekseko ja Ragn-Sellsiga valmistatakse ette biogaasi kasutava elektri ja soojuse koostootmisseadme rajamist Viiratsi seafarmi juurde, et osaliselt ära kasutada seafarmis tekkivaid jäätmeid. Koostöös Torma Põllumajandusühinguga on tellitud teostatavusanalüüs Tormasse biogaasi kasutava elektri ja soojuse koostootmisseadme rajamiseks.

Taastuvenergia ettevõtte alustas 2007/08. majandusaastal meretuuleparkide programmi, mille eesmärk on välja selgitada kõige perspektiivikamad alad Eestile kuuluvatesse veekogudesse tuuleparkide rajamiseks, lähtudes muu hulgas keskkonnaningimuste ja võrguliitumiste sobivusest. Peipsi tuulepargi rajamise ettevalmistustööde käigus on kaardistatud keskkonnamõjud ja uuritud tuuleressursse, mis näitasid tuulepargi rajamise võimalikkust. Esimese etapina plaanitakse rajada tuulepark järve kaldale ja sealt edasi hinnata tuulikute vette rajamise otstarbekust. Meretuuleparkide programmi raames on esitatud liitumistaotlus Sindi alajaama 1000 MW Liivi lahte rajatava meretuulepargi rajamiseks.

EE arendatavate projektidele lisaks otsib taastuvenergia ettevõtte turul aktiivselt ka teisi sobivaid arendusprojekte.

Keskkonnamõjude vähendamine

Elektri jaamade poolt tekitatavate keskkonnamõjude vähendamiseks otsivad Narva Elektri jaamad ja Kohtla-Järve Soojuslahendusi tuhaärastussüsteemi täiendamiseks ning tuhaväljale uue kasutuse leidmiseks; muu hulgas jätkub Balti Elektri jaama teise tuhavälja sulgemine ning lisaks tuulepargi rajamisele on alustatud sinna tootmisjäätmete prügila ehitust. Lisaks tsemendi- ja ehitusmaterjalitööstusele otsib ettevõtte laiemat taaskasutust põlevkivituhale, sealhulgas kaaludes nii allmaakaevanduste täitmist kui ka tuha kasutamist maanteede ehitusmaterjalina.

Pikendamaks olemasolevate energiablokkide kasutusaega karmistuvate heitepiirangute tingimustes, on alustatud suitsugaaside puhastusseadmete rajamist vanadele kateltele. Projekt hõlmab suitsugaaside puhastamist vääveldioksiidist ja lämmastikoksiididest. Esimese etapina rajatakse desulfuriseerimisseadmed kuni neljale Eesti Elektri jaama energiablokkile.

Koostöös Eesti Põlevkiviga on käimas rikastatud põlevkivi kasutamise uuring. Lisaks jätkub projekt biokütuse kasutamiseks Balti Elektriijaama 11. ploki keevkihtkateldes. Selle tulemusena saab alates 2010. aastast Balti Elektriijaama 11. plokis 10% ulatuses kasutada biokütuseid ning taastuenergia osakaal Eesti elektritarbimises suureneb ligi 2% võrra.

Uued kliendid ja kauglugemisarvestid

Kohtla-Järve Soojus sõlmis pikaajalise lepingu soojusenergia tarneks 2008. aasta kevadel valminud Viru Vanglale. Lepingu täitmiseks rajati majandusaasta jooksul soojustrass maksumusega 10 miljonit krooni. 2008/09. majandusaastal peaks Viru Vangla soojusenergia tarbimise maht moodustama 4,3% Kohtla-Järve Soojuse kaugkütte müügitahust. Narva

Soojusvõrkudele lisandus ligikaudu 10 klienti, sealhulgas mitmeid kaubanduskeskusi ja ärihooneid.

Kohtla-Järve Soojus alustas eramajades elavatele klientidele arvestipõhise arveldamise juurutamist, mis võimaldab senisest täpsemalt pidada arvestust soojusenergia tarbimise üle. Lisaks pakub ettevõtte alates 2007. aasta maist oma klientidele võimalust edastada arvestinäite ka kodulehe kaudu – majandusaasta lõpuks kasutas seda lahendust juba ligi 60% klientidest. Ka Narva Soojusvõrgud plaanib alates 2008. sügisperioodist vabastada oma kliendid kohustusest teavitada soojanäitude andmed, hakates neid ise koguma kauglugemise teel. Lisaks on Narva Soojusvõrkudel 2008/09. majandusaastal plaanis lõpule viia kliendihaldusprogrammi edasiarendus – elektrooniline versioon, mis lihtsustab arvepidamist.

Vedelkütuste tootmine

VEDELKÜTUSTE VALDKONNA TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	542	451
Ärikasum (mln kr)	182	207
Investeeringud (mln kr)	66	48
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeringutesse	-3,2	4,6
Töötajate keskmine arv	128	119

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Narva Õlitechase eraldamine iseseisvaks ettevõtteks
- Jordaania põlevkiviprojekti ettevalmistustööd

Eesti Energia (EE) vedelkütuste strateegia keskendub tootmismahude suurendamisele, keskkonnamõjude vähendamisele ja unikaalse põlevkivialase oskusteabe arendamise ja rakendamise koostööle välispartneritega.

2007. aasta septembris alustas EE kontserni iseseisva tütar-ettevõttena tegevust AS Narva Õlitechas. Narva Elektriijaamade endise struktuuriüksuse baasil loodud iseseisva äriettevõtte moodustamine võimaldab efektiivsemalt koondada ressursse perspektiivse ja kasumliku, aga samas ka spetsiifilise äritegevuse juhtimisele ja arendamisele.

Narva Õlitechase äritulud kasvasid 2007/08. majandusaastal 20%, ulatudes 543 miljoni kroonini. Ärikasumiks kujunes 183 miljonit krooni, mis on 12% vähem kui 2006/07. majandusaastal.

Narva Õlitechas ekspordib keskmiselt 60% oma toodangust ning ülejäänud tarbitakse siseturul soojuse tootmiseks. Tehase vedelkütuste tootmismah on ca 140 000 tonni aastas, millest 70% moodustavad kütteõlid, 18–20% gaasbensiin ning 10–12% kerged kütteõlid. Lisaks toodetakse igal aastal ligikaudu

40 miljonit m³ poolkoksigaasi. Põlevkivist toodetud vedelkütuste põhilised tarbijad on laevakütuste tootjad ja katlamajad.

Vedelkütuste strateegia kohaselt plaanib Narva Õlitechas aastaks 2015 müüa miljon tonni põlevkivist toodetud vedelkütuseid aastas, mis võrreldes tänasega tähendab tootmismahu 6–7 kordset kasvu. Eesmärk on parandada õlitechase toodangu kvaliteeti, mis võimaldaks oluliselt väärtuslikumate toodete, sealhulgas kodumajapidamistele suunatud kergete kütteõlide ja rafineerimistehastele mootorkütuste tootmiseks vajalike toormeainete tootmist. Senisest suuremate tootmismahude saavutamiseks on vajalik tootmisel tekkivate keskkonnamõjude vähendamine ning seadmete võimsuste suurendamine. Aastaks 2015 planeeritakse tööle rakendada senisest mitu korda suurema võimsusega seadmed. Lisaks on 2015. aastaks plaanis töötada välja tehnoloogiline lahendus CO₂ vähendamiseks tootmisprotsessis ning rakendus põlevkivituha efektiivsemaks kasutamiseks teistes tööstusharudes. Kolmanda strateegilise eesmärgina on plaanis hiljemalt aastaks 2015 käivitada EE tehnoloogial põhinev kommertsrakendus väljaspool Eestit. Tulenevalt EE grupile kuuluvast põlevkivi alastest teadmiste- baasist tahab ettevõtte olla võimeline pakkuma põlevkivi

IGOR KOND
juhatuse esimees
Narva Õlitechas

ALEKSANDR KAIDALOV
juhatuse liige
Narva Õlitechas

KIRILL KAIDALOV
arenguosakonna juhataja
Narva Õlitechas

BORISS KINDORKIN
tootmisdirektori asetäitja
Narva Õlitechas

LAURI HINK
kommertsdirektor/
juhatuse liige
Narva Õlitechas

ANDRES ANIJALG
arendusprojektide juht
Eesti Energia

ALO KELDER
arendusjuht
Eesti Energia

Nafta hind

kasutuselevõtmise täiستنust alates geoloogilistest uuringutest kuni tehase ehitusprojekti juhtimise ja opereerimiseni.

EE otsustas laiendada põlevkivi vedelkütuste tootmist Eestis, kombineerides seda ettevõtte käsutuses oleva TSK (tahke soojuskandja) tehnoloogia edasiarendusega. Ühtlasi loobus EE senisest plaanist laiendada vedelkütuste tootmist selleks praegu kasutusel olevaid seadmeid kasutades, vaid plaanib õlitehast laiendada juba oluliselt suurendatud ühikvõimsusega TSK seadmega. Sellest tulenevalt alustatakse ehitusega 2009/10. majandusaasta alguses. Enne tehase laiendamist täiustatakse TSK disaini eesmärgiga suurendada seadme töökindlust, vähendada keskkonnaemissioone ning eelkõige suurendada seadme võimsust. Uus Eestisse ehitatav TSK seade ei ole mitte ainult ennast seni hästi tõestanud tehnoloogia korduvrakendamine, vaid juba maailmatasemel põlevkivi vedelkütuste tootmise seade. Selle madalad keskkonnaemissioonid ja suurem võimsus muudavad selle rakendatavaks väga erinevatel maailma põlevkividel. See avab ühtlasi tee põlevkivist vedelkütuste tootmise kasvatamiseks ning toote kvaliteedi tõstmiseks.

Vastavalt EE kontserni ja Jordaania valitsuse vahel sõlmitud ühiste kavatsuste kokkuleppele on EE-l ainuõigus uurida

Põlevkiviõli toodang ja müük

ja sobivuse korral pärast kontsessioonilepingu allkirjastamist kasutusele võtta enam kui miljardi tonni ulatuses põlevkivivaru Jordaania, Attarat Um Ghudrani põlevkivimaardlas. 2008. aasta aprillis valminud teostatavusuuringu kohaselt on projekt nii tehniliselt kui ka majanduslikult teostatav. Projekti ettevalmistusfaas on pikk ning tootmiskompleksi rajamise tõenäoline algus on aastal 2012.

2007/08. majandusaastal alustas Narva Õlitehas uute tehnoloogiliste rakenduste patenteerimist, esitades muu hulgas patenditaotluse tolmu kambrile. Tolmukamber on õlitehase tähelepanuväärne tehnoloogia uuendus, mille kasutuselevõtt tõstab oluliselt tehase töökindlust. Uus tolmu kambar rakendati ühe tehase juures töösse 2007/08. majandusaastal, teisele tehasele uue tolmu kambrini rakendamine on planeeritud järgnevasse majandusaastasse.

Narva Õlitehas jälgib regulaarselt tehase poolt ümbruskonnale tekitatavat keskkonnamõju. Välja selgitamisel on pikaajalised ja lähema perspektiivi vajadused keskkonnakaitseliste investeeringute osas. Tehnoloogiaarenduse üks põhieesmärkidest on kahjulike heitmete vaba TSK seadme väljatootamine.

Minu põlvkond on esimene, kes on üles kasvanud kodudes, kus on alati elekter olemas olnud. Seepärast võtan seda, kui väga loomulikku osa elust, mis kuulub kaasaegse maailma hüvede juurde.

ANU MATTILA

Helsingi elanik

Eestist imporditud elektri klient

Meie jaoks ulatub elektriturg kaugele üle Eesti piiride. Elektriühendused naaberriikidega võimaldavad kõigil turul tegutsevatel energiaettevõtetel vahendada elektrit oma klientidele nii Eestis kui ka välismaal.

Võrgu läbilaskevõime suurendamiseks arendame Eesti sisevõrku ning rajame uusi ühendusi naaberriikidega. Töötame ühiselt selle nimel, et Balti elektrisüsteemid saaks ühendada Kesk-Euroopa energiasüsteemiga.

Elektrienergia ülekanne

PÕHIVÕRGU TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	1 185	1 125
Ärikasum (mln kr)	380	329
Investeeringud (mln kr)	226	585
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeringutesse	2,6	0,9
Töötajate keskmine arv	127	138

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Uue elektrisüsteemi juhtimise vahendi SCADA juurutamine
- Üle-euroopalise põhivõrkudevahelise elektrienergia transiidivoogude kompensatsioonimehhanismiga ühinemine
- Põhjamaade elektribörsi Nordpool Baltikumi laienemise ettevalmistustööd

Elektrienergia ülekannde ettevõtte OÜ Põhivõrk kandis 2007/08. majandusaasta jooksul Eesti-siseselt energiat üle 7630 GWh ulatuses, mis on 4% rohkem võrreldes möödunud majandusaastaga. Eestisse sisse tulnud ja välja läinud elektrienergia kogused olid 2007/08. majandusaastal vastavalt 1551 GWh ja 4037 GWh, kasvades 2006/07. majandusaastaga võrreldes 10% ja 83%. Põhivõrgu kaod moodustasid 3,1%.

Üks Põhivõrgu strateegilistest eesmärkidest on luua 2015. aastaks eeldused vabale konkurentsile avatud elektriturul. See tähendab praktikas uute välisühenduste loomist, riigisisese elektrivõrgu tugevdamist ning ühtsel turul osalevate riikide (Eesti, Läti, Leedu, Soome) energeetika-alase regulatsiooni ühtlustamist.

Põhjamaade elektribörsiga Nord Pool Spot AS on alustatud koostööd, et luua Baltimaadesse Nord Spoti hinnapiirkond. See annaks kõigile Baltikumi elektritootjatele ja -tarbijatele võimaluse elektrit osta ja müüa elektribörsil ühtse turuhinna alusel, mis avardaks Balti riikides ning Põhjamaades tegutsevate elektritootjate ja -tarbijate kauplemisvõimalusi. Muu hulgas tähendaks Nord Pooli hinnapiirkonna loomine Baltikumis

ka 2007. aasta jaanuaris Baltimaade ja Soome vahel käivitatud Estlinki merekaabli kasutamise lihtsustamist laiemale ringile. Praegu on Estlinki merekaabli kasutuseks eelisõigus seda haldava ettevõtte Nordic Energy Link omanikel. Nordic Energy Linki suurim aktsionär on 39,9% osalusega Eesti Energia, Latvenergol ja Lietuvos Energijal on mõlemal 25% aktsiatest ning ülejäänud 10,1% aktsiatest jaguneb Soome energiaettevõtete Pohjolan Voima ja Helsingin Energia vahel. Nordic Energy Linki ülesanne on tagada kaabli tehniline valmisolek selle kasutamiseks. 2007/08. majandusaastal oli kaabel suhteliselt töökindel – mitteplaanilisi katkestusi oli perioodi jooksul ainult kolm ja nende tõttu oli kaabel tööst väljas kokku 15 tundi.

2007/08. majandusaastal algasid tööd Eesti ja Soome vahele rajatava teise merekaabli ehituse ettevalmistamiseks, sealhulgas on algatatud trasside valik ja arvutuste tegemine kaabli võimalikest kasudest elektrienergia tarbijatele. Põhivõrk töötab plaaniga käivitada Estlink 2 aastal 2013 ehk samaaegselt Eesti energiaturu avanemisega.

Koostöös Eesti, Läti, Leedu ja Poola põhivõrkudega jätkuvad ettevalmistused Balti riikide ja Poola energiasüsteemide ühendamiseks, mis on omakorda esimene samm Balti riikide

JAN LUKKI-LUKIN
dispetšerisektori
vahetuse ülem
Põhivõrk

NELE JÜRDLAU
siirdetailituse analüütik
Põhivõrk

AIVAR SARV
andmehõive sektori juhataja
Põhivõrk

VÄINO MILT
liinide ekspert
Põhivõrk

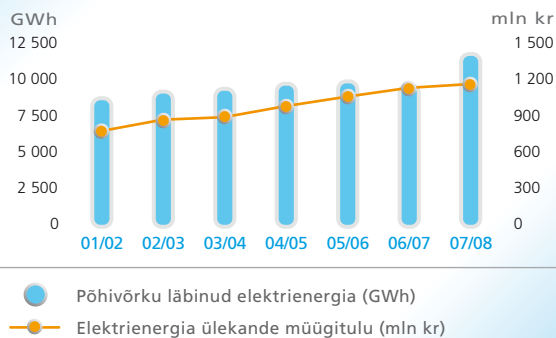
RAUL UURING
võrguhalduse ekspert
Põhivõrk

ANTS TIIGI
ehitus- ja keskkonnaekspert
Põhivõrk

KERSTI PREI
assistent
Põhivõrk

Põhivõrku läbinud elektrienergia ja elektrienergia ülekande müügitulu

üleviimiseks sünkroontööle Kesk-Euroopa ühendenergiast-süsteemiga UCTE. Nelja riigi spetsialistide osalusel 2007. aasta lõpus läbi viidud uuringu tulemustest selgus, et kõige varem saavad Balti riigid UCTEga sünkroontööle üle minna alates 2020. aastast. Seni jääb sinne elektrivoolu sagedus järgalt seotuks Loode-Venemaa ühendenergiast-süsteemi sagedusega, millesse Eesti, Läti ja Leedu energiasüsteemid koos Venemaa ja Valgevene süsteemidega hetkel kuuluvad.

2007. aasta juunist ühines Põhivõrk üle-euroopalise põhivõr-kudevahelise elektrienergia transiidivoogude kompensatsioonimehhanismiga. Mehhanismi eesmärk on lihtsustada piiri-ülest kauplemist, vabastades kauplejad piiriüleste ekspordi- ja importitariifide maksimisest. See tähendas muu hulgas ka Eesti ja Soome vahelise energiakaubanduse piiri ületamise tariifide kadumist.

Paralleelselt uute välisühenduste loomisega on piisava läbilaskevõimsuse tagamiseks töösse võetud ka mitmed sisevõrgu arendused. Kõige suurem tulevikuprojekt on koostöös Läti põhivõrguga rajatava Harku–Riia 330 kV liini ehitus, samuti jätkub töö Tartu–Sindi 330 kV liini ehituse ettevalmistusel. Lisaks on planeeritud Püssi 330 kV sõlme ja Aruküla 330 kV sõlme ümberehitused, et need oleksid tulevikus suutelised nii Soome kui ka Kesk-Euroopa ühenduste rajamisega kaasnevat

senisest suuremat võimsust läbi laskma. 110 kV võimsusega alajaamadest valmisid majandusaasta jooksul objektid Kohilas ja Rummus, Pärnus valmis Papiniidu alajaam ja Tartus Ülejõe alajaam; lisaks paigaldati Tartu Emajõe ja Ülejõe alajaamade vahele maakaablid, tänu millele on Tartu nüüdsest ringtoitel.

Suurema varustuskindluse tagamiseks algatas Põhivõrk majandusaasta lõpus uuringud iseseisva gaasiturbiin-elektrijaama rajamiseks, mis elektrisüsteemi häiringute korral võimaldaks kiiresti käivitada kodumaiseid avariioresve. Algsete plaanide kohaselt 80–120MW võimsusega ja ligikaudu 800 miljonit krooni maksev gaasiturbiin on plaanis valmis saada 2011/12. majandusaastal. Selle ajani hoitakse võimalike süsteemirikete puhuks Eestile vajalikke avariioresve Lätis.

Põhivõrgu organisatsioonilise arengu poole pealt käivitus majandusaastal uus varahaldussüsteem, mis koondab kõik Põhivõrgu omanduses olevate elektrivõrgu seadmetega seotud toimingud (diagnostika, käit ja hooldamine, võrgu planeerimine ja arendamine) ühte valdkonda. Põhilise muutusena võimaldab see minna seniselt seadmete perioodiliselt hoolduselt üle seisundipõhisele hooldusele, mis muudab ettevõtte töö efektiivsemaks. Uus süsteem alustab täies mahus tööd 2008/09. majandusaastal. Juurutati uus elektrisüsteemi juhtimise vahend SCADA, mille tulemusena paranesid nii Eesti elektrisüsteemi jälgimise võimalused kui ka valmisolek elektrituru tekkeks. Muu hulgas paranesid uuenduse tulemusel tuuleparkide juhtimise võimalused, info saamine naaberelektrisüsteemide kohta ning pingekontrolli jälgimise mehhanismid. Lisaks suurenes juhtimiskeskuse töökindlus, sest uue SCADA rakendamise järel on Põhivõrgul võimalik ühe süsteemi tõrke korral kasutada teist, analoogset sõltumatut juhtimissüsteemi.

Seatud ambitsioonikate ülesannete täitmiseks pöörab Põhivõrk palju tähelepanu ka personaliga seotud küsimustele, mis on Eesti elektrivarustuskindluse jätkusuutlikkuse tagamise üks tähtsamaid tegureid. Muu hulgas on väljatöötamisel uus töö tasustamise skeem, mis näeb 2008/09. majandusaastaks ette ülemineku nii ettevõtte kui ka iga töötaja panust arvestavale tulemustasustusele.

Elektrienergia jaotamine

JAOTUSVÕRGU TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	2 665	2 569
Ärikasum (mln kr)	398	351
Investeeringud (mln kr)	1 383	800
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeingutesse	0,4	0,7
Töötajate keskmine arv	964	977

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Elektrivõrgu kadude alanemine
- Kliendikatkestuste ehk SAIFI vähenemine
- Pingeprobleemide kõrvaldamise programmi käivitamine

Elektrienergiat jaotava ettevõtte Jaotusvõrgu üks peamisi eesmärke on elektrivõrgu korrasolek. Selle saavutamiseks on mitmekordistatud investeeringuid võrgu uuendamise, sealhulgas nii pingeprobleemi lahendamiseks kui ka elektrikatkkestuste vähendamiseks.

Jaotusvõrk edastas 2007/08. majandusaastal ligi poolele miljoni Eesti majapidamisele ja ettevõtetele 6343 GWh elektrienergiat, mis on 5,3% rohkem võrreldes eelmise perioodiga.

Elektrivõrgu korrasolekuks on hüppeliselt suurendatud investeeringuid elektrivõrgu uuendamisse – järgmisel kolmel aastal paigutab Jaotusvõrk elektrivõrgu töökindluse suurendamiseks 4,6–4,8 miljardit krooni. Jaotusvõrgu eesmärk on aastaks 2011 vähendada klientide elektrikatkkestusi 50% võrra ning elektrikadu jaotusvõrgus 7%-ni, lahendada pingeprobleemne elektrivarustus ning suurendada klientide rahulolu võrguteenusega 85%-ni.

Suurenenud investeeringud on juba avaldamas positiivset mõju rikete alanemisele. Kliendikatkestuste arv kliendi kohta (SAIFI) vähenes majandusaasta lõpuks 2,17-le võrreldes 2,40-ga eelneva perioodi lõpul. Koostöös Soome Lappenranta Ülikooliga käivitati projekt, mis otsib võimalusi SAIFI veelgi tõhusamaks

alandamiseks Jaotusvõrgu elektrivõrgus. Töötati välja mitmeid uusi tehnilisi lahendusi, sealhulgas otsustati õhuliinide asemel maakaablite paigaldamine senisest oluliselt suuremas ulatuses. Tuulte-tormidele ning muudele ilmastikutingimustele vastupidavamate maakaablite senisest suuremat kasutuselevõttu võimaldab uus paigaldustehnoloogia ehk kaablite maasse kündmine, mis on seniste meetoditega võrreldes odavam ja kiirem. Aastaga vähenes ka plaaniliste elektrikatkkestuste ehk elektrivõrgu hoolduse ja ehituse käigus tehtavate voolukatkestuste kestus, millele aitas kaasa ka kliendi elektritoite jätkumist võimaldavate generaatorite soetamine.

Oodatud tempos on vähenemas elektrikadu võrgus. See oli majandusaasta lõpuks 7,78% jaotusvõrku antud elektrienergiast; eelmise majandusaasta lõpus oli vastav näitaja 8,27%. Elektrikadu hõlmab nii tehnilist kadu kui ka maksmata elektri tarbimist. Võrgukadude alanemisele aitas palju kaasa struktuurimuudatus, millega Jaotusvõrk moodustas üle-eestilise ligikaudu 50 inimesest koosneva spetsiaalse kadude otsimisega tegeleva üksuse.

Jaotusvõrk on võrreldes eelmise majandusaastaga neljakordistanud investeeringuid ebakvaliteetse pinge korrastamiseks.

JAN ERIKSON
võrkude võõrandamise
projekti juht
Jaotusvõrk

MART HAAVIK
võrguanalüütik
Jaotusvõrk

TAAVI SILM
hangete peaspetsialist
Jaotusvõrk

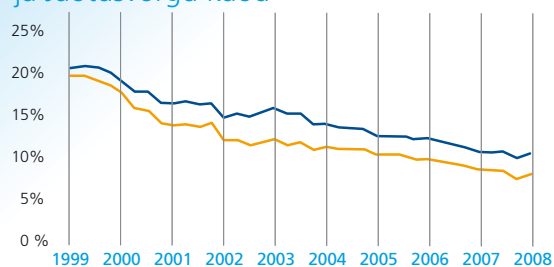
KATRI REINEBERK
hangete osakonnajuhataja
asetäitja
Jaotusvõrk

KALMER SUSI
võrguehituse, kagu piirkonna
sektorijuhataja
Jaotusvõrk

KRISTI KUUSIK
kommunikatsioonispetsialist
Jaotusvõrk

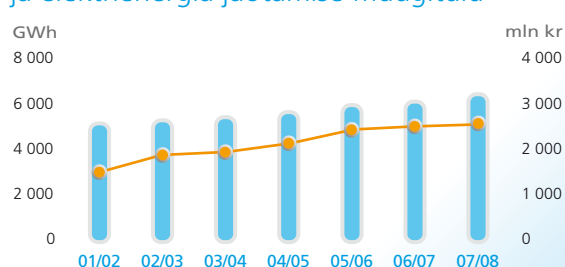
CERLIN PESTI
personalijuht
Jaotusvõrk

Kodumaised võrgukaod ja Jaotusvõrgu kaod

— 12 kuu kodumaised võrgukaod kokku
— 12 kuu jaotusvõrgu kaod

Jaotusvõrku läbinud elektrienergia ja elektrienergia jaotamise müügitulu

■ Jaotusvõrku läbinud elektrienergia (GWh)
— Elektrienergia jaotamise müügitulu (mln kr)

2007/08. majandusaastal oli selleks vahendeid 114 miljonit krooni ning järgmiseks kolmeks aastaks suurenevad summad 160 miljoni kroonini aastas. Elektrienergia tarbijate seas läbi viidud küsitluse tulemusena selgus, et Eestis on ligikaudu 7000 klienti, kelle elektrisüsteemis esinevad pingeprobleemid. EE palub nendel klientidel valida, kas soovitakse pinge korda tegemist lähima 3–4 aasta jooksul või ollakse esialgu nõus 50% hinnaalandusega võrgutasudest kuni probleemi lahendamiseni kliendiga kokkulepitud tähtajaks.

Klientide mugavuse suurendamiseks on plaanis hüppeliselt tõsta kaugloetavate elektriarvestite arvu. Majandusaasta jooksul kuulutati välja rahvusvaheline hange kauglugemisarvestite tarnimiseks. Leping võitjaga, kes paigaldab järgmise kahe aasta jooksul 200 000 kaugmõõdetavat arvestit, on plaanis sõlmida 2008/09. majandusaasta algul. Esimeses etapis saavad kaugarvestid kõik ärikliendid ja eramajad; lisaks paigaldatakse korterimajadele kontrollmõõtmiseks üldine mõõtmisüsteem. Lisaks sellele, et kaugarvestid on kliendile mugavamad, aitavad need kliendil oma tarbimist paremini analüüsida, säästa elektrit ja raha ning vajadusel turu avanemise järgselt elektrienergia teenuspakkujat vahetada.

Alates 1. märtsist 2008 hakkasid kehtima uued Jaotusvõrgu elektrivõrguga liitumise põhimõtted, mille kehtestamise üks eesmärk oli lõpetada uute elektrivõrguga liitujate doteerimine kõigi teiste elektritarbijate arvelt. Uued põhimõtted võimaldavad senisest suuremale osale liitujatest arvutada liitumistasu lihtsa valemi alusel, kindla ja senisest arusaadavama hinnaga. Alates 2002. aastast muutumatuna püsinud hinna muutumist põhjustas ka elektrivõrgu järsult kallinenud ehitus.

Jaotusvõrk jätkas väiksemate elektrivõrkude ostmist. Suurim omandatud elektrivõrk, mis sai Jaotusvõrguga ühendatud 2008. aasta alguses, oli Tallinnas Kopli poolsaarel tegutsev F-Elekter.

Elektrivõrku ehitavatele ja hooldavatele ettevõtetele töötati välja elektrooniline hankekeskkond, mis muudab hankeprotsessi lihtsamaks ja kiiremaks. Samuti loodi vabaturu tingimustele vastav andmevahetuse mudel.

Jaotusvõrk alustas kohtumisi suurte äriklientidega, et parandada nende elektrivarustuse töökindlust. Kahepoolsete konsultatsioonide tulemusena vähendab Jaotusvõrk elektrikatkestuse riske, paigaldades vajadusel generaatoreid ja puhvertoiteallikaid (UPS-e) ning arendades elektrivõrku lähtuvalt kliendi konkreetsetest vajadustest.

Jaotusvõrgu personalivaldkonna peamine eesmärk on hoida pühendunud ja tulemuslikke töötajaid. Personali pühendumist on Jaotusvõrk uurinud kolm aastat ning selle aja jooksul on töötajate pühendumise indeks suurenenud 45-lt 59-ni. Pühendumisnäitaja tõstmiseks on Jaotusvõrgus loodud töötajate tunnustamise, arendamise ja läbipaistva tasustamise süsteem. Majandusaastal alustati kõigi töötajatega regulaarsete aastavestluste pidamist ning käivitati Nädalalõpu Ülikool, kus kõik soovivad saada oma niisuguseid teadmisi kui ka juhtimisoskusi arendada. Eraldi tähelepanu all on ka ettevõtte juhtide arendamine ning inseneride järelkasv läbi praktikakohtade võimaldamise Jaotusvõrgus.

2007. aasta suvel käivitus lastele suunatud elektriohutuse kampaania, mille eesmärgiks on vähendada õnnetusjuhtumeid mahakukkunud elektriliinidega või teiste Jaotusvõrgule kuuluvate seadmetega.

2007. aasta 2. novembril täitis sada aastat päevast, mil elekter nii kodude, asutuste kui ka tänavavalgustuse tarbeks laiemalt levima hakkas. Eesti elektrivõrgu sajanda juubeli tähistamiseks korraldas Jaotusvõrk muu hulgas selleteemalise konverentsi ja tootis elektrivõrgu sadat tegevusaastat kokkuvõtva filmi.

Jordaania on
väga palju põlevkivi.
Seni ei ole me osanud
sellele väärtust luua.
See, mida Eesti Energia Eestis
ja väljaspool Eestit teeb,
on võimas!

MOHAMMAD MAAITAH
Near East Engineering Company
Vice President
Amman, Jordaania

Eesti Energia Jordaania ettevõtte
tulevane klient

Meil on unikaalne põlevkivialane oskusteave ja tehnoloogia. Maailmas, kus põlevkivikütustes nähakse üht lahendust naftakriisile, annab meie aastatepikkune kogemus Eestile olulise eelise.

Väärtustame põlevkivi, kaevandame seda ja toodame sellest kõrgelt hinnatud vedelkütuseid. Tegeleme õlikvaliteedi tõstmisega ja tootmismahdade suurendamisega, samas vähendame õlitootmise mõju keskkonnale.

Usume, et meie oskusteabe jagamine rikastab meie seniseid kogemusi ja teeb Eesti maailmas võimsamaks.

Elektri müük ja teenindus

ELEKTRI MÜÜGI JA TEENINDUSE VALDKONNA TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	4 723	3 748
Ärikasum (mln kr)	23	167
Investeeringud (mln kr)	4	12
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeringutesse	-17,7	20,2
Töötajate keskmine arv	368	355

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Mobiilse interneti-teenuse KÕU turulettoomine
- Esimene edukas Estlinki kasutamise aasta ja erakordselt kõrged ekspordimahud
- Elektritööde teenuse turuletulek

Eesti Energia (EE) on ainus energiaettevõtte Baltimaades, kes müüb elektrit kõigis kolmes Balti riigis. Seepärast on EE üks eesmärke lisaks Eesti klientide rahulolu parandamisele ka Baltikumi elektrituru arendamine.

2007/08. majandusaastat iseloomustas erakordselt suur elektrimüük. EE kontsern müüs 10 013 GWh elektrienergiat, mis on 23,3% rohkem kui eelmisel majandusaastal. Elektrimüük Eestis moodustas sellest 7288 GWh. Kogust mõjutas positiivselt kiire majanduskasv, ent samas pärssis elektri tarbimist keskmisest soojem temperatuur talveperioodil. Suletud Eesti-sisesel turul müüdnud kaalutud keskmine elektrienergia hind oli 2007/08. majandusaastal 41,9 senti kWh, mis on 0,01 senti rohkem kui eelmisel perioodil.

Eestis klientide rahulolu paraneb

Teeninduse valdkonna üks strateegilisi eesmärke aastaks 2011 on saavutada 85%-ne kliendirahulolu võrguteenusega. 2008. aastal tehtud uuringute järgi oli äriklientide võrgurahulolu 60% ja koduklientidel 74%.

Eestis tehtud turu-uuringud andsid tunnistust ettevõtte järjest paranevast mainest ja klienditeeninduse tasemest. 2007. aasta aprillis Faktum & Ariko poolt läbi viidud kliendirahulolu uuring tõi välja, et kõige kõrgemalt hindavad kliendid mugavaid näituste teatamise võimalusi ja teenindajate viisakust. Maine osas hinnatakse kõige enam EE usaldusväarsust ja arenemisvõimet. Samas näitasid uuringud, et koduklientide hinnangul on vajakajäämisi kliendisõbraliku hinnapoliitika osas. Suurettevõtetest kliendid hindavad uuringu tulemuste kohaselt kõige kõrgemalt kliendihaldureid ja teeninduse kvaliteeti, maine osas peetakse järjest paremaks EE professionaalsust ja usaldusväarsust. Kõige suurema tõusu tegi hinnang, mis anti ühiskonna huvidega arvestamisele ja EE-le kui heale koostööpartnerile. Oluliselt tõusis ka rahulolu seoses teenuse kvaliteedi ja hinna suhtega. Suurkliendid näevad arenemisruumi EE poolt edastatava info selguses.

EE-ga sõlmitud uute liitumislepingute arv oli lõppenud majandusaastal 5527, sealhulgas 3051 kodu- ja 2461 ärikliendi lepingut. See on ligikaudu 10% vähem kui möödunud majandusaastal, mis on peamiselt tingitud üldisest majanduskasvu

ANU POLBERG
virtuaalteeninduse
osakonna juhataja
Teenindus

ANDRES KEBA
ärikliendi ja võrgumüügi
valdkonnajuht
Teenindus

PIRET SULTS
teenindusjuht
Teenindus

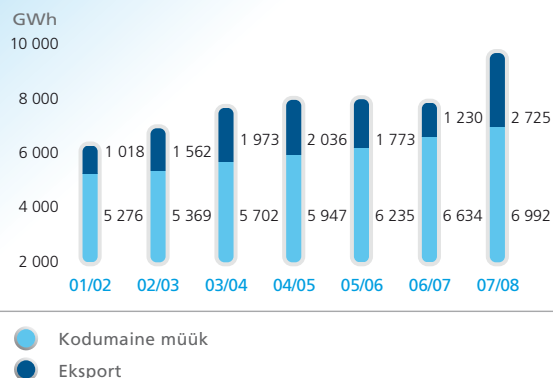
PRIIT TAMPERE
ärisüsteemide arenduse ja halduse
osakonna juhataja
Teenindus

TADAS ADOMAITIS
peadirektor
Lumen Balticum

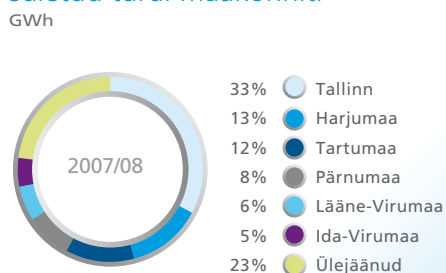
AIVAR TIHANE
tegevdirektor
SIA EEnergy

JUKKA-PEKKA HÄKLI
peadirektor
Solidus

Elektrienergia müük

Elektrienergia müük suletud turul maakonniti

aeglustumisest Eestis. Kliente oli majandusaasta lõpuks kokku 492 830, sealhulgas kodukliente 467 463 ja ärikliente 25 367.

Kõnekeskuses teenindatud klientide arv oli ka sel majandusaastal tõusutrendis. Aasta jooksul vastati telefoni teel kokku ligi 447 000 kliendikõnele. Suurenenud on vastatud kõnede osakaal, mis oli majandusaasta lõpuks 85% kõigist sissehelistatud kõnedest. Klientide hulgas on lisaks telefonile järjest enam populaarsust võitmas iseteeninduskanalid, s.o mobiili- ja Interneti-põhised lahendused. Aastas teenindati e-posti vahendusel 102 000 klienti, EE iseteenindust Internetis ehk e-teenust kasutas peaaegu 100 000 kodu- ja 10 000 äriklienti.

KÕU ja teised uued teenused

EE kontsern alustas 2007/08. majandusaastal mitme uue teenuse pakkumist. Teeninduse ja kontserni kuuluva Televõrgu koostöös, toodi turule KÕU mobiilne Interneti-teenus, millega oli majandusaasta lõpuks liitunud üle 15 000 klienti. KÕU turuletulekuga tegi EE Interneti-ühenduse esmakordselt kättesaadavaks üle Eesti. Teenus on eelkõige suunatud mobiilse eluviisiga inimestele ning haja-asustuspiirkondades paiknejaatele, kelleni seni Interneti-teenus ja leviala pole ulatunud.

EE hakkas osutama klientide poolt kauaoodatud majasiseste elektritööde teenuse pakkumist. Kui siiani teostas EE elektritöid vaid oma vastutusallas (elektrivõrk liitumispunktini ja mõõteseadmed), saab nüüdsest EE-lt tellida ka suuremaid hoonesiseseid elektritöid. Sama teenuse raames on koostöös partneritega arendamisel nii nõrkvoolutööde kui ka avariiteenuse pakkumine.

Klientidel on alates 2007. aasta sügisest võimalik sõlmida EE elektrivõrguga liitumislepinguid elektrooniliselt. See tähendab,

et lepingu sõlmimiseks ei pea klient enam tulema klientiteenindusse, vaid piisab digitaalselt allkirjastatud avalduse saatmisest. Seoses keskkonnasõbralike ja efektiivsemate suhtluskanalite lisandumistega vähendas EE koostöös klientidega paberil liikuvate arvete osakaalu. Jätkus SMS-teenuste edasiarendus: lisaks võimalusele näitu SMS-i teel teatada saavad kliendid SMS-i, e-kirja või postkaardiga teada ka planeeritud võrguhooldustöödest ehk plaanilistest elektrikatkestustest kliendi tarbimiskohas. Väljatöötamisel on ka SMS-lahendus elektririketest teavitamiseks.

2007/08. majandusaastal alustas EE ulatuslikku teabekampaaniat energiasäästu teemal. Koostöös suuremate päevalehtedega andis EE välja energiasäästuteemalisi erilehti ning osales telekanali MTV noortele suunatud energiasäästualases teavitusprojekti. Nii klientiteenindustes kui ka Interneti vahendusel jagatakse klientidele energiasäästuteemalisi abimaterjale. Lisaks esineti vastavateemalistel seminaridel ja konverentsidel. 2008/09. majandusaastal on plaanis oluliselt täiendada Eesti mahukaimat energiasäästuportaali ning jätkata klientide aktiivset teavitamist energiasäästu võimalustest.

Ekspordi mahud erakordselt kõrged

EE eksportis 2725 GWh elektrienergiat, mis on 121,5% suurem tulemus eelmise perioodiga võrreldes. 2007. aasta teisel poolel kasutas EE ära maksimumi kogu kontserni põlevkivi tarnevõimalustest. Erakordselt suureks müügiks andsid võimaluse nii CO₂ kvootide madal hind, Estlinki käivitamine kui ka suurenenud tarded Läti turule, mille tingis Leedu Ignalina tuumajaama pikaleveninud hooldusremont. See, et selline võimalus suudeti pikaajaliselt ette planeerimata ära kasutada ja kogu tarneahela haldamine oli edukas, näitab organisatsiooni võimekust ja paindlikkust.

2007/08. majandusaasta oli esimene täispikk tööaasta 2007. aasta jaanuaris käivitatud Eesti–Soome vahelisele merekaablile Estlink. EE sai aasta jooksul merekaabli kasutamisest märkimisväärse energiakaubandusala kogemuse avatud elektriturul ning viis elektrijaamade operatiivjuhtimise lõplikult üle turupõhistele alustele.

2008. aastast hakkas kehtima uus CO₂ kvoodijaotusperiood, millega Euroopa Komisjon jagas Eestile võrreldes eelmise perioodiga oluliselt vähem kvote. Seetõttu on EE sunnitud toodetavale elektrile kvote juurde ostma – osaliselt siseturu ja täies ulatuses ekspordi katteks. Kvootide juurdeostmisel on oluline mõju EE majandustulemustele. Muu hulgas mõjutas see alates 2008. aastast avatud turul tegutsevatele klientidele müüdavat elektri hinda, mille tagajärjel kasutasid vabatarbijad seadusest tulenevat õigust osta elektrit reguleeritud hindadega. Lisaks tähendab vähenenud kogus tasuta CO₂ kvote madalamat konkurentsivõimet Läti turul, mille võttis 2008. aastast üle väljaspool Euroopa Liitu madalamate keskkonnanõuete tingimustes toodetud elekter. Väljastpoolt EL-i tarnitava madalama hinnaga elektril võib olla suur mõju kogu energeetikavaldkonna arengule piirkonnas, kui ei suudeta tagada võrdseid nõudeid tootmisele või ei reguleerita kaubandust EL-i tootmisreeglitele vastavalt.

EE oli majandusaasta lõpus ainus energiaettevõtte, kellel oli igapäevane elektrimüügiäri tegevus kõigis kolmes Balti riigis. Juulis 2007 alustas EE tütarettevõtte SIA E.Energy esimese vabale elektriturule sisenenud ettevõttena elektrienergia müüki Lätis. Leedus tegutsev EE tütarettevõtte UAB Lumen Balticum sai 2007. aasta suvel sõltumatu tarnija litsentsi, mis andis ettevõttele õiguse müüa elektrienergiat Leedu lõpptarbijatele. Lumen Balticum alustas elektrimüüki Leedus 1. märtsil 2008. Lätis ja Leedus saadav kogemus annab EE-le võimaluse aktiivselt kaasa rääkida nende riikide elektrituru regulatsiooni arendamises. Regulatsiooni arendamine ja riigipiiriülese energiakaubanduse toetamine on EE hinnangul pikas

perspektiivis kasulik tarnekindluse parendamiseks kõikides Balti riikides.

Põhjamaade elektribörs Nord Pool Spot AS kutsus EE-d osalema Baltimaade hinnapiirkonna loomist ettevalmistavas töögrupis. Nord Pool Spot langetab otsuse Baltikumi laienemise suhtes 2008. aasta sügisel. Loodav hinnapiirkond annaks kõigile Baltikumi elektritootjatele ja -tarbijatele võimaluse elektrit osta ja müüa elektribörsi vahendusel ühtse turuhinna alusel. EE toetab Nord Pooli kui Põhjamaade ja kogu EL-i ühe kõige arenenuma elektribörsi turupiirkonna laienemist Baltikumi.

Majandusaasta jooksul integreeriti lõplikult EE kontserni EE-le kuuluv Soome energiavaldkonna maaklerifirma Solidus OY. Solidus tegutseb Nord Pooli liikmena, hallates oma klientide elektriportfelle ning pakkudes elektriturul tegutsemisega ja riskihaldusega seonduvaid nõustamis- ja eksperditeenuseid. 2008/09. majandusaastal viib Solidus lõpule finantsteenuste litsentsi taotlemise. See litsents on vajalik, et hallata klientide portfelle EL-i energiasektoris.

Jätкус koostöö Soome energiaettevõttega Pohjolan Voima. Estlinki käivitamise järel uuendati omavahelisi elektrimüügilepinguid Pohjolan Voima ja Helsingin Energiaga. Koostöövalmidus ja teineteise huvidega arvestamine annab lootust järgmisteks koostööprojektideks.

Energiakaubanduse sisemise töökorralduse osas juurutati kontsernisiseselt elektritootmise portfelli ühtse juhtimise põhimõtted, mis on eelduseks efektiivsema tootmisvahendite kasutamise tagamiseks.

1. maist 2007 jõustus Eestis regulatsioon, mis võimaldab taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri kokkuostmist vaba konkurentsi põhimõtetel. Taastuvenergia kokkuostjate näol tekkis seega reaalne konkurents, mis on turu arengu seisukohalt väga tervitatav.

Toetavad ärid

TOETAVATE ÄRIDE TÄHTSAMAD MAJANDUSNÄITAJAD

	2007/08	2006/07
Müügitulu (mln kr)	1 182	867
Ärikasum (mln kr)	960	513
Investeeringud (mln kr)	149	115
Äritegevuse rahavoogude suhe investeeringutesse	1,2	-0,4
Töötajate keskmine arv	1 517	1 193

Toetavate äride eesmärk on Eesti Energia (EE) kontserni põhitegevusele kaasa aitamine, sealhulgas võrgukvaliteedi tõstmise osas. Toetavad ärid loovad eeldused EE kontserni edukaks toimimiseks ja klientidele terviklike energialahenduste pakkumiseks.

EE kontserni edukaks toimimiseks tegutseb grupis mitu põhitegevust toetavat äriüksust, nende hulgas tehnoloogiliste projektlahenduste pakkuja Energoremont, elektrivõrgu ehitus- ja hooldusfirma Elektriteenused, projekteerimisettevõtte Elpec, telekommunikatsioonilahenduste pakkuja Televõrk ning kinnisvara äriüksus.

Suurim toetav üksus on energeetikasektorile seadmeid ja metallkonstruktsioone projekteeriv, valmistav, paigaldav ja hooldav ettevõtte Energoremont. Ettevõtte ärikasum 2007/08. majandusaastal oli 43 miljonit krooni ning müügitulu moodustas kokku 521 miljonit krooni. Võrreldes eelmise perioodiga on need näitajad kahekordistunud esmajoones tänu kahe analoogse ettevõtte – Energoremondi ja AS Mäetehnika – ühendamisel tekkinud sünergiale. Majandusaasta alguses Energoremondi tütarettevõttena tööd alustanud endine AS Mäetehnika jõudis aastaga kahjumist kasumisse, kasvatas käivet 15% ning kahekordistas ekspordi mahtu 65%. Energoremondi 2007/08. majandusaasta tulemusi mõjutas Mäetehnika ostmiseks võetud 100 miljoni krooni suurune laen, mis tõstis oluliselt ettevõtte finantskulusid.

Telekommunikatsiooniettevõtte Televõrgu 2007/08. majandusaasta äritulud suurenesid võrreldes eelmise perioodiga 83% võrra, 191 miljoni kroonini. Ärituludest 76,4% moodustas telekommunikatsiooniteenuste eksporditulu. Televõrk lõpetas aasta 46 miljoni kroonise ärikasumiga. Investeeringud

2007/08. MAJANDUSAASTA TÄHTSAMAD SÜNDMUSED:

- Mäetehnika integreerimine Energoremondi struktuuri
- KÕU mobiilse interneti-teenuse väljatöötamine
- Narva EJ uute plokkide ja uue õlithese detailplaneeringu valmimine

moodustasid kokku 88 miljonit krooni, millest 18 miljonit krooni läks magistraal- ja juurdepääsuvõrkude ehitusse ja 60 miljonit krooni CDMA võrgu seadmetesse.

Põhivõrgule ja Jaotusvõrgule töid teostava ettevõtte Elektriteenused käive kasvas 2007/08. majandusaastal 19% võrra, 294 miljoni kroonini. Muutuv- ja töötasukulude kiire kasvu taustal kujunes ärikahjumiks 16 miljonit krooni.

Elektrivõrkude projekteerimis- ja konsultatsioonifirma Elpeci äritulud läbisid märkimisväärse kasvu, suurenedes 62 miljoni kroonile, võrreldes 44 miljoni krooniga eelmisel perioodil. Äritulude kasv on tingitud sisemise efektiivsuse kasvust, mille käigus suurenes tootlus ühe töötaja kohta, samal ajal kui töötajate arv ise kasvas aastaga 22%.

Teenused klientidele

Energoremondi eksporditulu kasvas tervikuna 17% ning see moodustas käibest juba 46%. Ekspordi tellijad on praegu peamiselt Skandinaavia riigid, mille kaudu jõuavad tooted klientideni üle maailma. Samas on uue suunana plaanis alustada otsemüüki Kesk-Euroopasse. Ekspordi toetuseks on suurima investeeringuna 2008/09. majandusaastal plaanis rajada Jõhvisse värvimistehas. Suurusjärgus 20 miljonit krooni maksev tehase rajamine on vajalik ekspordiks minevate seadmete korralikuks viimistlemiseks. Lisaks on Narva tehases plaanis alustada tuulegeneraatorite osade tootmist ja nende viimistlemist, et katta nõudlust välisurgudel.

Televõrgu 2007/08. majandusaasta suursündmus oli Interneti-teenuse KÕU turuletoomine. Sellega asuti esmakordselt teenuseid pakkuma ka lõppklientidele. KÕU-ga oli majandusaasta lõpuks liitunud juba rohkem kui 15 000 kasutajat. Lisaks loodi

majandusaasta jooksul Interneti-ühendus Heltermaa–Rohuküla laevaliinil ning käsil on projekt Tartu kiirabi autosse KÕU Interneti-ühenduse paigaldamiseks.

Televõrk pikendas järgnevatel perioodideks lepinguid Baltimaade energiaettevõtete magistraalsidevõrgu teenuste võtmeklientidega. Koostöö jätkub suuremate operaatorfirmadega, sealhulgas Elisa Corporation, Hansapank, Linx Telecommunications Eesti ja Tele2. Uue kliendina lisandus Lätis Interneti-teenust pakkuv Globalcom. Kokkuleppe kohaselt tarnib Televõrk Globalcomile lepinguperioodi vältel keskmiselt 60–70% Läti jaeturu Interneti-ühendustest. Suuremahulise transiidi loomisel on üheks määravaks teguriks kvaliteetsete optikaühenduste olemasolu naaberriikidega. Augustis valmis optiline kaabel Tartu ja Pihkva vahel, mis loob Televõrgule eeldused teenuste pakkumiseks Venemaa suunal. 2007/08. majandusaastal sõlmiti teenuslepinguid 12 uue kliendiga, sealhulgas leping riigi operatiivraadioside võrgu tarbeks transmisiiooni ja rajatiste renditeenuste osutamiseks.

Kontsernisisised teenused ja arengud

Energoremondi üks suuremaid projekte oli 2007/08. majandusaastal lõpule jõudnud Narva Õlitehase termilise osa projekteerimine. Järgneval majandusaastal jätkub töö tehase arendusprojektiga. Energoremondi 2008/09. majandusaasta eesmärk on tugeva paigaldusehituse struktuuri ülesehitamine. N-õ võtmed-kätte-projekti raames hakkab Energoremont lisaks tavapärastele toodetele tegelema ka tehniliste projektidega, sealhulgas tehnoloogiliste seadmete ehitamisega.

Televõrk jätkas 2007/08. majandusaastal EE Teenindusele osutatavate teenuste täiustamist. Tänu ajakohastatud teenusteplatvormi kasutuselevõtmisele toimus kvalitatiivne hüpe EE virtuaalteenindusse laekuvate kõnede käsitlemisel. Tuginedes Põhivõrgu spetsialistide poolt seatud lähteülesandele, töötati

majandusaasta jooksul välja pakettandmesidel põhinev alajaamade sidelahendus ja viidi ellu pilootprojekt Kiisa renoveeritud alajaamas. Sidelahenduse laialdane rakendamine jätkub järgmisel majandusaastal.

Elektriteenustele oli majandusaastal kõige suurema ehk 70% käibe kasvuga valdkond kõrgepingehitus, mille suurimad projektid olid Põhivõrgu Rummu 110 kV jaotusseadme rekonstrueerimine ning ehitustööd 330 kV ja 110 kV liinidel üle Eesti. 2007/08. majandusaastal lõpule viidud Rummu 110 kV jaotusseadme rekonstrueerimine oli ettevõttele esmakordne peatöövõtt Põhivõrgu alajaama ehitamisel. Projekti maksumuseks kujunes 20 miljonit krooni. Teistest suurematest projektidest lõpetati Tartu–Pihkva kõrgepingeliinil piksekaitsetrossi OPWG paigaldus 109 km ulatuses kuni Eesti–Vene piirini, Tallinn–Tartu–Võru–Luhamaa maantee Puurmani liiklussõlme välisvalgustuse paigaldamine ning Viru Vangla elektrivarustuse ja välistrasside ehitustööd. Lisaks ühendati Ruhnu saare elektrivõrku kaks tuulegeneraatorit koguvõimsusega 150 kW, mis oli Elektriteenustele esimene selletaoline töö.

2008/09. majandusaastal suunab Elektriteenused kõige suurema ressursi elektrivõrgu parandustöödesse. Sealhulgas on üks suuremaid projekte Lasnamäe–Ülemiste 110 kV kaabelliini ehitus, mis maksab 40 miljonit krooni. Tegemist on tõsise väljakutsega, mis eeldab kaabli puurimist paekivipinnasesse enamiku trassi ulatuses. Lisaks on plaanis lõpetada Pärnu linnas asuva Metsakombinaadi 110/10 kV alajaama põlengujärgne taastamine ning Võsu 110 kV alajaama rekonstrueerimine. Selleks et tööprotsesse senisest oluliselt tõhusamalt korraldada, kinnitas ettevõtte nõukogu 2007/08. majandusaasta lõpus senisest kordi suurema investeeringute plaani – 26 miljonit krooni uue põhivara soetamiseks ja 40 miljonit krooni olemasoleva põhivara renoveerimiseks.

Projekteerimisettevõtte Elpeci töö on suunatud Jaotusvõrgu arengule, et tagada võrguettevõtja töökindluse-, pingening liitumisprojektide väljaehitamise võimaluse, koostades

REIN UNGERT
juhatuse esimees
Energoremont

MATI ROHTLA
turunduse osakonna juhataja
Energoremont

ANDRY PÄRNPUU
juhatuse esimees
Elektriteenused

AAVO KASK
kõrgepinge ehituse juht
Elektriteenused

VIKTOR MÄGI
Kagu-Eesti piirkonna juht
Elektriteenused

TOOMAS LÜKK
Viljandi piirkonna juht
Elektriteenused

väliselektrivõrkude projekte ja sõlmides maakasutuslepinguid. Seoses investeeringute hüppelise kasvuga kasvas aasta jooksul järsult Jaotusvõrgu projekteerimisvajadus üle Eesti. Järgmisel aastal kasvab tellitavate projektide maht veelgi – plaanis on teostada 2500 projekti, võrreldes 1600-ga 2007/08. majandusaastal. See eeldab ettevõttelt kogu projekteerimisressursi konsolideerimist.

Elpec laiendas 2007/08. majandusaastal kontsernisese teenusena geodeetiliste alusplaanide koostamist. Kontsernisese töövõtu eelis on elektriprojektide valmistamise oluliselt kiirem teostus. Elpec panustas ka planeeringute sektorite töösse, eesmärgiga teha detailplaneeringuid nii kontserni sees kui võimalusel ka väljaspool kontserni. Valdkonna olulisim projekt – Narva Elektriijaamade uute plokkide detailplaneering – valmib 2008/09. majandusaasta suveks. Suurematest Põhivõrgu töödest jõuab 2008/09. majandusaastal lõpule Tartu–Viljandi–

Sindi 330 kV trassivaliku projektile maakasutuslepingute sõlmimine. Teine oluline käimasolev projekt on Ida-Virumaal läbi viidav Estlink 2 trassivalik.

2007. aastal jõustusid seadusmuudatused maaomanikele maa koormamise eest kompensatsioonide maksmise kohta. Nende rakendamise eest vastutab Elpec. Kompensatsiooni makstakse elektriliini, alajaama või kaabelliini paiknemise eest isiku kinnistul ning see arvutatakse välja igale kinnistule kaitsevööndi ulatuses. Esimesed kompensatsioonid maksti välja 2008. aastal.

Lisaks kuulub toetavate äride alla ka kinnisvara äriüksus, mis koosneb varahalduse, kinnisvara arenduse ja projektijuhtimise, turvateenuse ning büroo- ja transporditeenuse osakonnast. Üle kogu Eesti tegutsev üksus pakub EE kontserni ettevõtetele põhitegevust toetavaid teenuseid ning tegeleb kaasaegse ja turvalise töökeskkonna loomisega.

REIN PEHKA
juhtivspetsialist
Elektriteenused

EVELI MÕTTUS
raamatupidaja
Elektriteenused

HANNO PRIKS
Kagu-Eesti piirkonna juht
Elpec

VELJO ALEKSANDROV
juhatusesimees
Elpec

URMAS AIASTE
juhataja
Televõrk

KATRIN REIM
projektijuht
Televõrk

A close-up photograph of a woman with long, wavy blonde hair and blue eyes, smiling warmly. She is wearing a light blue, short-sleeved, vertically striped shirt. She is positioned in a field of tall green grass with several white daisies in the foreground. Her hands are visible near her face, and she is wearing a ring on her left hand. The background is a soft-focus green field.

See, et energiat kulub, on täiesti loomulik.
Oluline on teadvustada, kuhu see kulub
ja kui loodussõbralikult see on toodetud.
Tarbimishullust saab peatada
ja „roheline energia“ kasuks otsustada ainult
homo sapiens – mõtlev inimene – ise.

AVE OIT

Eesti Ökokogukondade Ühenduse asutajaliige
Eesti Energia klient

Meie kliendid soovivad elektrit, mille mõju loodusele oleks väiksem, kui see on olnud seni.

Usume, et tootmisportfelli mitmekesistamisega on meil võimalik seda saavutada. Lisaks uuendame olemasolevaid tootmiseadmeid nende tõhusamaks muutmiseks ja käime kaasas keskkonna nõuetega. Oleme kursis energiatootmise erinevate võimalustega maailmas, sobivusel võtame need kasutusele ka Eestis.

Soovime saada suurimaks tuulest ja biokütustest elektri tootjaks Eestis.

Keskkonnaaruanne

Eesti Energia (EE) teadvustab, et energia muundamine inimesele kasutatavasse vormi avaldab mõju keskkonnale. EE analüüsib oma tegevust ning tegeleb tekkitud kahjude vähendamisega, olemasolevate lahenduste keskkonnasõbralikumaks muutmisega ning tulevikuks keskkonnasõbralike energialahenduste otsimisega.

2007/08. majandusaasta jooksul leidis üha selgemalt kinnitust keskkonnanõuete oluline mõju energeetikale. Üha enam hakkavad pidevalt karmistuvad keskkonnanõuded mõjutama tehnoloogia arengut ja edasisi valikuid. Alates 2008. aasta algusest on Iru Elektrijaamal kohustus vastata Euroopa Liidu (EL) suurte põletusseadmete direktiivi nõuetele. 2010. aasta lõpus lõpeb Ahtme elektrijaama seniste seadmete kasutusaeg ning aastast 2012 rakenduvad Narvas asuvatele energiablokkidele senisest tunduvalt karmimad SO₂ piirangud.

Energeetikasektorile avaldab suurt mõju ka kliima- ja CO₂-poliitika ning 2008. aasta alguses avaldatud EL-i uus energiapakett. 2008. aastast EL-is kehtima hakanud uuel CO₂ jaotuskava perioodil, mis kestab aastani 2012, tuleb EE-l läbi ajada vaid ca 50%-ga vajalikust kvootide kogusest. Puudujääv osa tuleb juurde osta, mis on vastupidine olukord võrreldes eelmise jaotuskavaperioodiga, mil EE pani kasutamata jäänud kvoodid müüki. Kindlasti on jätkuvalt karmistuv CO₂-poliitikal suur mõju EE edasistele arengusuundadele ja investeerimisotsustele. Probleemi ühe võimaliku lahendusena on EE alustanud CO₂ püüdmise ja ladustamise alaseid uuringuid, mis peaksid viima tehniliste arendusteni. Samuti paneb EE üha enam rõhku süsinikdioksiidivaba või ainult vähesel määral CO₂ sisaldava tootmise arendamisele.

Eesti energeetika ja seega ka EE on paljuski seotud põlevkiviga. 2007. aastal valmis esialgne versioon Eesti riiklikust põlevkivi kaevandamise ja kasutamise arengukavast, mis fikseerib põlevkivi kaevandamismahud. Arengukava esialgse versiooni kinnitamine tähendab piiranguid kaevemahtudele ning seega muutub üha olulisemaks kaevandatava ning tarbijani ehk elektri, vedelkütuste, tsemendi vms tootjani jõudva põlevkivi kvaliteet. Võimalike ressursipiirangute valguses peab selle kasutamine muutuma järjest efektiivsemaks. Sellest tulevalt alustas EE eelmisel aastal põlevkivi rikastamise ja selle keskkonnakaitseliste, majanduslike ja tehniliste võimaluste uuringut. Üha aktiivsemaks muutub ka kaevandamisel ülejäävast aherainest killustiku tootmine. Põlevkivi efektiivsem ja jäätmevabam ärakasutamine vähendab koormust keskkonnale, andes samal ajal piirangutingimustes ka majanduslikku kasu.

Samal ajal kui toimuvad uute energiablokkide rajamiseks vajalikud eeltööd, teeb EE suuri pingutusi selle nimel, et praegu töötavaid, kuid keskkonnapiirangutele mittevastavaid energiablokke saaks kasutada ka tulevikus. 2007. aastal algasid ettevalmistustööd olemasolevatele tolpõletusplokkidele väävlipüüdmise seadmete rajamiseks. Lahendust otsitakse ka lämmastikühendite sisalduse vähendamiseks heitgaasides. Eraldi tehakse suuri jõupingutusi ka elektrijaamade olulise osa

TÕNIS MERISTE
keskkonna juht
Eesti Energia

ARVO TORDIK
keskkonna juht
Narva Elektrijaamad

SIRJE SIIM
keskkonnakaitsese ja tehnoloogia
peaspetsialist
Eesti Energia

KALMER SOKMAN
keskkonnajuht 2007,
arendusjuht al 2008
Eesti Põlevkivi

KRISTI UMBLEJA
keskkonnakaitsese peaspetsialist
Iru Elektrijaamad

VELLO VELBAUM
keskkonnaspetsialist
Kohtla-Järve Soojus

RIKKI HRENKO
arendusvaldkonna
keskkonnaekspert
Eesti Energia

– tuhaärastuse – keskkonnanõuetega vastavusse viimise tehnilise lahenduse väljatöötamisel.

Kõik see ei toimu üleöö, lihtsalt ja odavalt. EE töötab selles suunas, et muuta oma keskkonnavalused tegemised üha läbipaist-

vamaks ja huvigruppidele arusaadavamaks, kasutades selleks mitmesuguseid rahvusvaheliselt kasutatavaid meetmeid. Tehtut ei saa muuta olematuks, kuid olemasolevate teadmiste alusel on võimalik asju nii praegu kui ka tulevikus paremini teha.

Keskkonnapoliitika

EE kontsern järgib oma tegevuses järgmisi keskkonnapõhimõtteid:

1. Juurutame ja kasutame rahvusvahelistele standarditele (ISO 14001 ning EMAS) vastavat keskkonnajuhtimissüsteemi.
2. Järgime kõiki kohalduvaid Eesti ning rahvusvahelisi (sh Euroopa Liidu) keskkonnaõigusakte.
3. Analüüsime eelnevalt oma tegevuse keskkonnamõju ning vähendame energia tootmise ja ülekande negatiivset mõju nii tehnoloogiliste lahenduste ja innovatsiooni abil kui ka efektiivsuse tõstmise, kadude vähendamise ja juhtimissüsteemide rakendamise teel.
4. Kasutame parimat võimalikku tehnikat (BAT) ning toetame Eesti säästvat arengut jäätmeteket ennetades, jäätmeid taaskasutades ning energiasüsteemi töö efektiivsust tõstes.
5. Rakendame parima võimaliku tehnika abil taastuvenergiaallikaid tehnoloogiliselt ja majanduslikult otstarbekas mahus.
6. Oleme avatud uutele lahendustele ning teeme oma keskkonnaeesmärkide saavutamiseks koostööd teadus- ja uurimisasutuste ning konsultatsioonifirmadega.
7. Eelistame hankekonkurssidel muude võrdsete tingimuste puhul sertifitseeritud/verifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemiga tarnijaid.

EE keskkonnapoliitika on avalik ning seda levitatakse töötajatele, tarnijatele ning muudele asjast huvitatud osapooltele.

Keskkonnaeesmärgid

1. Põlevkivituha hüdrotranspordi viimine vastavusse EL-i prügiladirektiivi ja Eestis kehtivate keskkonnanõuetega Narva Elektriijaamades 2009. aasta suveks ning tuhaladestuspaikade jätkuv korrastamine keskkonnareostuse riski vähendamiseks 2013. aastaks.
2. Balti Elektriijaama tuhavälja nr 2 sulgemine 2008. aasta lõpuks, arvestades sinna rajatavat tuuleparki ning Ahtme tuhavälja sulgemine hiljemalt 2013. aastaks.
3. Ahtme Elektriijaama renoveerimine keskkonnanõuetele vastavaks ning eelistatult biokütustel töötavaks koostootmisjaamaks 2011. aastaks.
4. Tuuleparkide rajamine Aulepasse ja Balti Elektriijaama suletud tuhaväljale, taastuvenergia tootmisvõimsuste edasine arendamine koos gaasiturbiinide kasutuselevõtuga tuuleenergia reservvõimsuste tagamiseks.
5. Narva Elektriijaama tolm-põletustehnoloogial põhinevatele energiablokkidele täiendavate SO₂ ning NO_x püüdeseadmete paigaldamine 2012. aastaks.
6. Võrgukadude vähendamine nii ülekandel kui ka jaotamisel.
7. Nõuetele mittevastavate õilrajatiste õigusaktidega kooskõlla viimine Põhivõrgus 2012. aastaks ja Jaotusvõrgus 2015. aastaks.
8. Energiaallikate mitmekesisuse suurendamist, põlevkivi gaasistamist ja süsinikuärastuse tehnoloogiate rakendatavust käsitlevate tasuvus- ja keskkonnauuringute läbiviimine järgmise kolme aasta jooksul.
9. Kaevandamisele ja tarbimisele keskenduvate põlevkivi rikastamise alaste uuringute läbiviimine 2008. aasta lõpuks.

10. Kõigi EE tütarettevõtete juhtimissüsteemide sertifitseerimine standardi ISO 14001 järgi ning kogu kontserni hõlmava EMAS-i keskkonnajuhtimissüsteemi verifitseerimine 2009. aastal.
11. Keskkonnaauditi läbiviimine kuni kolme EE tarnija/alltöövõtja juures 2009. aasta sügiseks.
12. Olelusringi hindamisel põhinevate rakenduste kasutuselevõtmine, sh põlevkivielektri keskkonnadeklaratsiooni (EPD) koostamine ja verifitseerimine 2008. aastal ning olelusringi maksumuste hindamise (*Life Cycle Costing*) pilootprojekt 2009. aastal.
13. Tegevuse jätkamine energiasäästu alal ning noorte loodusteaduslike teadmiste arendamine.
14. Põlevkivituha taaskasutamise määra neljakordistamine järgmise viie aasta jooksul. CO₂ põlevkivituha sidumist käitlevate uuringute läbiviimine ja katseseadme rajamine.
15. EE kontserni jäätmekäitluse arvestuse ning eri käitlusviiside arendamine järgmise viie aasta jooksul.
16. EE keskkonnainfosüsteemi arendamine ning täiustamine järgmise nelja aasta jooksul.
17. Iru Elektri jaama tõhusa sega- ja tavajäätmeid kütusena kasutava, elektri ja soojuse koostootmisseadme rajamine 2011. aastaks.

Energeetika keskkonnamõjud

Kõikidest energeetika keskkonnamõjudest adekvaatse ülevaate saamiseks tuleb arvesse võtta kogu elektrienergia ja soojuse tootmise ahelat. Erinevatest tootmistehnoloogiatest või kütustest sõltumata moodustavad energiatootmise ja -tarbimise ahela järgmised peamised etapid:

- primaarenergia allikate ettevalmistamine ehk kütuste tootmine/ettevalmistamine;
- primaarenergia allikate muundamine paremini kasutatavasse vormi ehk elektri, soojuse jms tootmine;
- muundatud energia transport tarbijani;
- energia tarbimine.

Iga etapi keskkonnamõjud on tulenevalt tehnoloogilistest eripäradest ja tegevustest erinevad. Iga keskkonnamõju vorm on oluline ning nende poolt tekitatava riski vähendamisel on parema tulemuse saamiseks vajalik ühtne tervikpilt. Kõik EE tütarettevõtted ja äriüksused tegutsevad vastavalt kehtivale keskkonnanõigusele ning väljaantud keskkonnalubades kindlaks määratud tingimuste kohaselt. EE keskkonnamõju süstemaatiliseks vähendamiseks ning tegevuste pidevaks parendamiseks on kõikides EE kaevandus-, tootmis- ja võrguettevõtetes loodud ISO 14001 standardile vastavad ja sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemid. Suuremas osas ettevõtetest on keskkonnajuhtimissüsteemiga integreeritud ISO 9001 standardile vastav kvaliteedijuhtimissüsteem ning OHSAS 18001 standardile vastav töötervishoiu ja ohutuse juhtimise süsteem.

Keskkonnaolukorrast adekvaatse ülevaate saamiseks teeb EE väga suures mahus keskkonnaseiret kõikides oma tegevusvaldkondades mõjutatavate elementide üle. Seire käigus jälgitakse kaevandatava põlevkivi ning tekkiva aheraine ja pumbatava vee koguseid ja keemilist koostist, aga ka näiteks vanade kaevandusalade rekultiveerimise tulemuslikkust ning

kaevandamise mõju lindudele ja loomadele. Narva Elektri jaamades toimub regulaarne saasteainete mõõtmine paigaldatud püsiseireseadmete abil, lisaks jälgitakse näiteks tuhaväljade mõju põhjaveele ning Narva jõe. Hüdroelektri jaamade juures jälgitakse kasutuslubades kehtestatud veerežiimist kinnipidamist. See mahukas keskkonnaseire on kulukas, kuid annab pideva ülevaate EE poolt tekitatavatest keskkonnamõjudest.

Vastavalt Eestis kehtivale keskkonnamaksustamise põhimõttele „saastaja maksab“ tasub EE oma keskkonda mõjutava tegevuse eest märkimisväärse mahus keskkonnatasusid. EE kontsern maksis 2007/08. majandusaastal keskkonnatasusid kokku 805,5 miljonit krooni, sh 278,9 miljonit krooni loodusvarade kasutusõiguste eest ning 526,7 miljonit krooni eest saastetasusid. Vastavalt Eestis kehtivatele õigusaktidele kasutatakse keskkonnatasusid keskkonnaprojektide rahastamiseks ning osa loodusvarade kasutusõiguste tasudest antakse tegevuskoha omavalitsuse eelarvesse.

Eespool kirjeldatud suure hulga keskkonnainfo paremaks käitlemiseks on EE grupis juurutamisel kogu kontserni kattev elektrooniline andmebaas, mis võimaldaks grupipõhist ühtsetele standarditele vastavate andmete operatiivset kättesaadavust. 2008. aasta esimeses pooles avalikustatakse olelusringi hindamise põhimõttel koostatud ning kolmanda osapoolte poolt tõendatud keskkonnadeklaratsioon keevkiht-tehnoloogial põlevkivist toodetavale elektrile. Lisaks sellele juurutatakse 2008. aasta jooksul ka kogu kontserni kattev EMAS keskkonnajuhtimissüsteem, mille tunnustamine peaks toimuma hiljemalt 2009. aasta alguses. Nii keskkonnadeklaratsiooni koostamise kui ka EMAS keskkonnajuhtimissüsteemi juurutamise eesmärgiks on EE keskkonnainfo senisest tõhusam jagamine teiste huvitatud osapooltega.

Primaarenergia allikate ettevalmistamine

Energia tootmine algab primaarenergia allikatest. Eesti peamine primaarenergia allikas on praegu põlevkivi, millest toodetakse ca 95% elektrist ja ca 300 000 tonni vedelkütust. Elektrienergia tootmiseks kasutatakse lisaks põlevkivile mõningal määral ka biomassi, tuult ja vett. Tulevikus peaks siia nimistusse lisanduma jäätmed, biogaas, päike ja tuum. Maa-gaasi kasutatakse Eestis peamiselt sooja ja vähemal määral ka elektri tootmiseks. Kuigi põlevkivi osakaal energiabilansis hakkab ilmselt vähenema, jääb selle osakaal veel kauaks oluliseks.

Põlevkivi kaevandamine

Kaevandamine on eriteadmisi, spetsiaalseid tehnilisi vahendeid ning pikaajalist kogemust vajav tegevusharu. Eesti tähtsaima maavara – põlevkivi – kaevandamisega tegeleb Eestis EE tütar-ettevõtte Eesti Põlevkivi, kasutades selleks kahte karjääri ning kahte maa-alust kaevandust. Kaevandamine on tegevus, mis paratamatult mõjutab looduskeskkonda. Arvestades tegevuskoha omapärsid ning rakendades pikaajalist kogemust ja sobilikke tehnoloogiaid, on võimalik neid mõjusid ohjata, leevendada ja minimeerida. Eesti Põlevkivi on oma pikaajalisele töökogemusele toetudes ja järjekindlalt tegutsedes suutnud kaevandamise mõjusid märkimisväärselt ohjata. Oluline roll kaevandamismõjude vähendamisel on pidevatel investeeringutel keskkonnakaitsesse nii uuringute kui ka uute tehnoloogiate rakendamise näol.

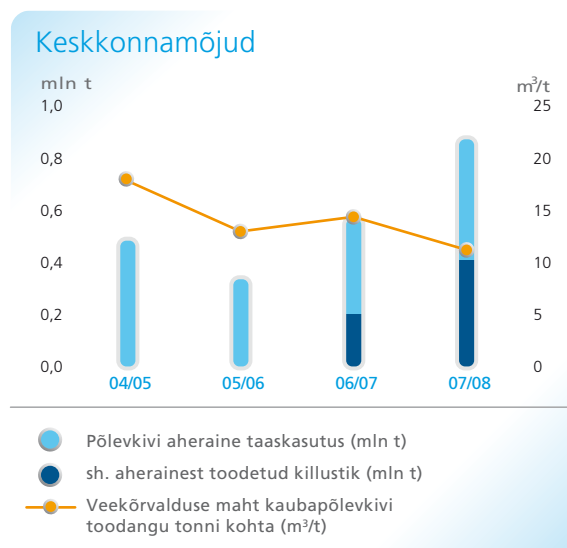
Põlevkivi kaevandatakse nii karjäärides kui ka maa-alustes kaevandustes. Kaevandamise tehnoloogia valikul otsustab põlevkivikihindi sügavus ning katendi omadused. Tavapärast kaevandatakse kuni 30 meetri sügavusel paiknevaid lademeid avakaevandamise teel karjäärides, mille puhul on kaod kuni 9%. Sügavamal maapõues leiduvaid ressursse kaevandatakse allmaakaevandustest kamberkaevanduse meetodil. Nimetatud kaevandusviis kindlustab kaevanduskäikude langatamise ärahoidmise ning sellega seonduvalt vähendab oluliselt kaevandamise mõju ümbruskonnale. Samas toob kambermeetodi kasutamine kaasa kadusid kuni 28% ulatuses.

Tavapärasel kaevandamisel tuuakse maa alt või karjääridest koos põlevkiviga välja ka selle sees ja ümber olevat paekivi. Põlevkivi kvaliteedi ehk peamiselt kütteväärtuse parandamiseks eemaldatakse kaevandustes ja Aidu karjääris kaevandatud mäemassist rikastusvabrikutes paekivi lisandeid. Narva karjäärides kasutatakse põlevkivi valikulise väljamise tarbeks spetsiaalset kombaini. Rikastamisvabrikutes eemaldatud

paekivi nimetatakse aheraineks ja see ladestatakse suuremas osas puistangutesse või kasutatakse ära karjääride rekultiveerimiseks. Aastas tekib aherainet ca 4–5 miljonit tonni. Erinevate tootmisüksuste puhul on lahendused erinevad. Narva karjääris jäetakse lubjakivi vahekihid juba kaevandamisel puistangusse, Aidu karjääris viiakse rikastamisel saadud aheraine tagasi karjääri sisepuistangusse. Allmaakaevanduste juures kuhjatakse aga aheraine eraldi mägedesse. Ida-Virumaa maastikku ilmestavates põlevkivi aherainemägedes on aegade jooksul ladestatud tootmisjääke kokku üle 190 miljoni tonni. Mägedesse ladustatud aheraine kuulub keskkonnatasude seaduse alusel jäätmete hulka ning kuulub seetõttu maksustamisele.

Kõik rikastamise jäägid "mägedesse" siiski ei jõua, sest EE püüab tootmisjääkide osakaalu vähendades ressursse efektiivsemalt kasutada. Üha enam kasutatakse kaevandamise aherainet killustiku tootmiseks või ka otse ehitustöödel täitepinna-sena. Aheraine kasutamisel killustikuna on lisaks Ida-Virumaa mägede kasvu aeglustumisele ka laiem positiivne mõju keskkonnale, sest sellega väheneb osaliselt killustiku toormaterjaliks oleva paekivi kaevandamiskoormus teistes Eesti piirkondades, sh Harjumaal. Ida-Virumaal oleva ressursi ärakasutamine võib peatada nii mõnegi planeeritava ning palju vastumeelsust tekitava paekaevanduse rajamise.

Kaevandamise keskkonnamõjusid vähendavad ka aktiivse kaevandamise järgsed tegevused. Ammendunud karjääride alad

tasandatakse ja metsastatakse. Eesti Põlevkivi on karjääride rekultiveerimise kaudu üks Eesti suuremaid metsaistutajaid, kattes aastas uue metsaga ca 180 ha endist kaevandatud ala. Lisaks metsaalale on eelnevatel aastatel endistele kaevandusaladele rajatud ka põllumaad. Kaevandatud alale saab kujundada ka väiksemaid järvi. Eesti Põlevkivi karjäärides on korras tatud maid kokku ligi 12 000 ha, millest metsa on 11 800 ha ja põllumaad ligi 170 ha. Rekultiveerimisplaanid kooskõlastatakse alati kohalike omavalitsustega, mis võimaldab plaanide elluviimisel võtta arvesse ka nende soove ning muuta maad mitmekesisemaks.

Allmaakaevanduste puhul otseselt rekultiveerimist ei toimu, sest maa peal pole kaevanduste asukohas praktiliselt mingeid muutusi. Selleks et kaevandused silmale veelgi märkamatumad oleksid, võtab Eesti Põlevkivi kasutusele meetmeid maa langatuste ärahoidmiseks. Praegu jäetakse selleks kamberkaevandamise meetodit kasutades piisavalt suure pindalaga tervikuid, mis omakorda kajastub allmaakaevandamise suuremates kadudes. Parandamiseks kaevandamisalade stabiilsust, on kaalumisel maa-aluste kaevanduste tagasi täitmine põlevkivituhha ja aheraine seguga. See betoonilaadne materjal täidaks kaevanduse maa-aluseid kambreid ning oleks ka üks oluline kasutusala mitmekvaliteetsele aherainele ja põlevkivituhale. Samas ei tohi selline täitmine avaldada mingit täiendavat mõju ümbruskonna pinna- ja põhjavee kvaliteedile. Tagasitäitmise projekti õnnestumise korral on võimalik tulevikus kaaluda kaevandamistehnoloogia muutmist kadude vähendamise suunas.

Võrreldes kivisõega asub põlevkivi maapinnale lähemal ning seega mõjutab kaevandamise protsess põhjavee taset. Tehnoloogiliselt ja ohutustehniliselt on kaevanduste ja karjääride alal vaja kuivade kaevandustingimuste saavutamiseks alandada põhjavee taset allapoole kaevandatava põlevkivikihi tasapinda. Selleks on rajatud vastavad vee kogumise ja pumpamise süsteemid. 2007. aastal pumbati sobivate kaevandustingimuste saavutamiseks välja kokku 180 miljonit kuupmeetrit vett, mis suunati kraavide ja jõgede kaudu peamiselt Soome lahte, aga osaliselt ka Peipsi järve. Eesti Põlevkivi eesmärk on kaevandustehniliste meetmete abiga võimalikult vähe vett pumbata, kuid paljuski sõltub pumbatava vee kogus siiski ilmastikutingimustest ehk sademete hulgast. Kaevandusvett ei juhita otse keskkonda, vaid see puhastatakse enne hõljuvainerettest selleks rajatud settebasseinides. Pärast kaevanduste ammendumist ressursi või kaevanduslubade lõppemise tõttu need suletakse. Põhjavee pumpamine lõpetatakse ning seetõttu tõuseb põhjavee tase tagasi kaevanduseelsele looduslike tasemele.

Põhjavee kvaliteedi jälgimiseks on kaevanduspiirkonda rajatud enam kui 100 puuraugust ja pinnavee proovivõtupunkti

koosnev seirevõrk, mille abil jälgitakse kaevandamise mõju pinna- ja põhjaveele. Veega täitunud kaevandustest võetud proovide analüüside tulemused näitavad algselt kõrge sulfaatide sisalduse vähenemist suhteliselt kiires tempos. Võrreldes Euroopas muret valmistavate kaevandusvetega, on põlevkivi kaevandamisel tekkivate eelnevalt töödeldud kaevandusvete keskkonnamõju suhteliselt tagasihoidlik, väljendudes peamiselt vee sulfaatide sisalduse ehk loodusliku kareduse tõus. Söökaevandustest tuntud happeliste kaevandusvete probleeme põlevkivi kaevandamisel ei esine.

Põhjavee taseme alandamine mäetööde lähipiirkonnas mõjutab oluliselt ümbruskonnas olevaid madalamaid kaeve, jättes need kuivale. Eesti Põlevkivi rajab igal aastal mitme miljoni krooni eest sügavaid puurkaeve ja veetrasse kaevandamisest mõjutatud alade veevarustuse taastamiseks piirkonnas elavatele inimestele. Kvaliteetsemast põhjaveekihidist tootuvate kaevude ning tänapäevaste torustike rajamise kaudu piirkonna elanikele kättesaadava vee kvaliteet pigem tõuseb, vastates kõikidele Euroopa normidele.

Kõikidel kaevealadel ei saa eespool kirjeldatud viisil veetaset alandada, sest see mõjutaks oluliselt teatud looduskoosluseid. Kurtna maastikukaitseala kõrval asuvas Narva karjääri Viivikonna jaoskonnas tehakse mäetöid eriprojekti alusel, et kaitseala veerežiimi võimalikult vähe mõjutada. Koostöös TTÜ Mäeinsituudi teaduritega on seal lahenduseks lühike tööesi ja filtratsioonitõke koos infiltratsioonibasseinidega, mis võimaldavad maksimaalselt väljata kaitseala piiril olevaid põlevkivivarusid.

Eesti Põlevkivi on koostöös EE, Narva Elektri jaamade ning Tallinna Tehnikaülikooliga käivitanud uuringud põlevkivi rikastamiseks vajaliku tehnoloogia kasutuselevõtuks. See võimaldaks väärtustada põlevkivi sellest rikastamise käigus lubjakivi eemaldamise teel. Uuringud keskenduvad täiendavate jäätmevoogude hindamisele koos võimaliku energiakulu suurenemise ning täiendavate keskkonnamõjude tekke ja suuruse hinnanguga. EE peab põlevkiviresursi täiendavat väärtustamist perspektiivikaks keskkonnamõju vähendavaks lahenduseks tulevikus nii kaevandamisel kui ka põlevkivi edasisel kasutamisel.

Gaas ja teised fossiilsed kütused

Põlevkivi kõrval kasutab EE primaarsetest energiaallikatest ka gaasi. Eestis ei ole loodusliku maagaasi maardlaid ning seega on kogu siin tarbitav maagaas imporditud. Lähtuvalt reaalsest ühendustest imporditakse praegu kogu maagaas kas otse või Lätis asuva Inčukalnsi maa-aluse gaasihoidla kaudu. Maagaasi kasutatakse Iru Elektri jaamas soojuste ja elektri tootmiseks ning samuti Balti Elektri jaama katlamajas sooja

tootmiseks Narva linnale. Maagaasi transpordi keskkonnamõjud on peamiselt seotud trassidealuse maa kasutuse piirangutega.

Taastuvad energiaallikad

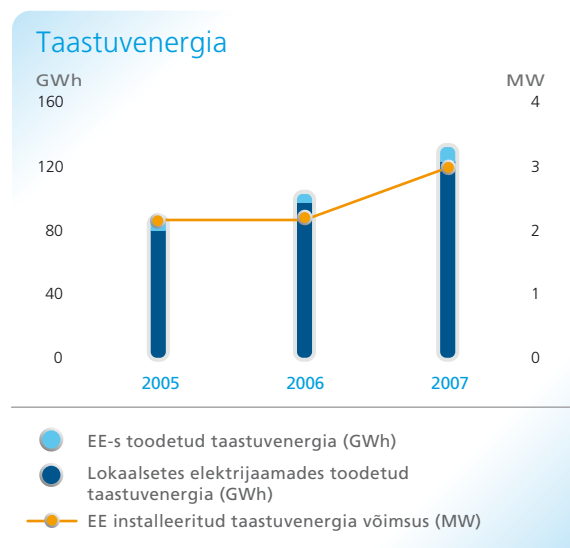
Lisaks taastumatutele energiaallikatele kasutab EE elektri tootmiseks ka taastuvaid energiaallikaid. Arvestades CO₂ kvootide olulist vähendamist ning EL-i algatust taastuvenergia praegusest oluliselt laiemaks kasutamiseks, on taastuvenergeetika näol tegemist kiiresti areneva valdkonnaga. Eestis leiab taastuvenergia allikatest kasutust peamiselt tuul ja biomass ning vähesemal määral ka vesi ja biogaas.

Eesti on üsna lameda reljeefiga maa, mistõttu on Eesti hüdroenergia potentsiaal väga väike. Meie suurim, kuni 100 MW hüdroenergia potentsiaal asub Eesti piiril Narva jõel ning pole seega kahjuks kasutatav. Eesti-siseste jõgede hüdroenergia potentsiaaliks on hinnatud maksimaalselt kuni 30 MW. EE kasutab hüdroenergiat Keila-Joa ja Linnamäe hüdroelektrijaamades, millele lisaks kaalutakse ka Põltsamaa hüdrojaama renoveerimist. Eesti hüdroressursi kasutamisel on takistuseks elektri tootmiseks sobilike kallakutega jõgede vähesus ning kalade rände takistamisest tulenevad probleemid. Kokkuvõttes annab hüdroenergia kasutamine Eestis vaid marginaalse panuse kogu energiavajaduse rahuldamiseks. Hüdroenergia peamiseks ja jätkuvaks kasutamise põhjuseks võib lugeda ajalooliste traditsioonide säilitamise soovi. Keskkonnakaitseliselt tuleb hüdroenergia kasutamisel järgida tegevuslubades fikseeritud veetasemete hoidmise nõuded, aga ka otstarbeka kalade läbipääsu tagamise võimalust või paisude taastamisega tekitatud looduskahjude muid korvamismeetmeid. Praegu ei ehitata Eestis enam ühtegi uut paisu. Olemasolevate ajalooliste paisude taastamisel tuleb tagada, et keskkonnamõjud oleksid vastavate mõjude hinnangus tooduga võrreldes minimaalsed.

Eesti tuuleressursi potentsiaal on elektritootmise jaoks suhteliselt suur, seda iseäranis avamerel. Samas kitsendavad tuuleenergia kasutuselevõttu mitmed keskkonnakaitselised ja ka esteetilised probleemid. Maismaal tekivad tuuleenergia kasutamisel piirangud maakasutusele, mõjud nii inimestele visuaalse reostuse näol kui ka lindudele rände takistusena. EE tuuleparkide võimsus on praegu väike, kuid juba lähima paari aasta jooksul plaanib ettevõtte võtta tuuleenergia kasutusse sellistel sisemaal-aladel, kus ei teki konflikti elanike ja keskkonnaga ning kus arendustööde mõju ümbritsevale on minimaalne. Lisaks sellele kaalub EE avamere tuuleressursi laiaulatuslikku kasutamist, kuid ka seda võimalikult vähe keskonda mõjutades.

Täna peetakse biomassi kui energeetilise tooraine all silmas peamiselt puitu, kuid vähesemal määral ka muid taimi ja võsa. Biomassi kasutamise intensiivsuse kasvu puhul tuleb puidu puhul arvestada kindlasti raiemahtude piirangutega, mis tagavad jätkusuutliku metsanduse ja metsa taastootluse. Liiga suured raiemahud võivad oluliselt kahjustada metsade taastootlust ja liigirikkust. Lisaks tavalisele puidule moodustavad olulise osas biomassist ka raijäätmel. Kuid ka nende kasutamisel tuleb olla mõõdukas, sest kogu biomassi metsast välja viimine võib oluliselt kahjustada metsade toitainete sisaldust ja tasakaalu, mis on üks tegur metsade jätkusuutlikkuse tagamisel. Üha rohkem leiavad lisaks puidule kasutust ka erinevad energiakultuurid. Eestis on suhteliselt palju mittekasutatavat viljakat maad, mida saaks kasutada energiakultuuride kasvatamiseks. Selle juures tuleb kindlasti arvestada monokultuuride levikust ja intensiivpõllumajandusest tulenevate ohtudega ja piirangutega.

Tinglikult võib primaarenergia allikana arvestada ka olme- ja tööstusjätmeid. Teatud puhkudel on otstarbekam taaskasutamise asemel rakendada jäätmetes oleva energia muundamist näiteks soojuseks ja elektriks ning tulevikus miks ka mitte vedelkütusteks ja gaasiks. Jäätmetes olevat energiat saab kasutada nii otse jäätmete põletamise teel kui ka jäätmetest tekkiva biogaasi (prügilagaasi) kasutamise kaudu. EE arendab hetkel mõlemat jäätmete energeetilise potentsiaali kasutamise viisi. Mitmesuguste loomsete jäätmete baasil plaanib EE toota biogaasi, mida oleks võimalik edasi muundada soojaks või elektriks. Biogaasi tootmisel tekkivad tahked jäätmed on võrreldes lähteainetega mahult väiksemad ning tavaliselt ka tunduvalt väiksema keskkonnamõjuga. Iru Elektri- jaam plaanib lisaks maagaasile rakendada ka olme- ja teatud tööstusjätmetes olevat energiat elektri ja sooja koostootmiseks.

Olmeprügi kui energiaallika kasutuselevõtu eelis on prügilasse paigutatavate jäätmekoguste ja orgaanilise aine sisalduse vähendamine ja selle kaudu ka kliimamõjude vähendamine, kuna väheneb prügilagaaside (peamiselt metaan) emissioon keskkonda.

Kuigi arvestuslikult langeb Päikeselt Maale sadades kordades enam energiat, kui inimkond seda vajaks, on praegusel ajal selle energialiigi kasutamine siiski piiratud. Eesti asub kliimavöändis, kus olemasolevate tehniliste lahenduste juures ei ole Maale jõudva energia intensiivsus piisav suuremahuliseks elektri või sooja tootmiseks. Päikeseenergia sobib Eesti kliimas individuaalkasutuseks täiendava väikese energiaallikana, kuid uute tehnoloogiate arenedes ei ole välistatud selle energiaallika suuremahuline kasutamine.

Peale mõnda aega kestnud madalseisu ja ebapopulaarsust on üha enam arenemas uraani isotoobi 235 lõhustumisel

tekkiva energia kasutamine ehk tuumaenergeetika. Nn täius-tatud ohutusega III põlvkonna reaktorite üks peamine eelis on asjaolu, et kasvuhoonegaase ei teki, ning sellest tulenev suur perspektiiv elektritootmisel. Võrreldes põlevkivi kasutamisega tekib uraanituumade lagunemisel minimaalselt jäätmeid, kuid need on radioaktiivsed ning vajavad pikaajalist spetsiaalset käitlemist ja ladestamist. Maailmas on väga suuri uraanivarusid, mis teevad tuumaenergiast alternatiivse lahenduse pikaks ajaks. Tuumaenergiat oleks võimalik saada ka nn IV põlvkonna reaktorites, kus lisaks uraanile on võimalik kasutada veel suuremate varudega tooriumi, tekitada veelgi vähem jäätmeid ja saavutada suurem turvalisus. Praegu ei ole need tehnilised lahendused veel kommertskasutuses. Samuti ei ole laborikatsetest kaugemale jõudnud tuumasüntees ehk Päikesel toimuva kergete tuumade liitumise imiteerimine energia saamiseks. Seoses kliimamuutuste aktuaalsuse kasvuga kasvab ka tõenäosus tuumaenergia kasutuselevõtuks Eestis.

Primaarenergia allikate muundamise keskkonnamõjud

EE muundab primaarenergia allikad elektriks, soojuseks ja vedelkütusteks peamiselt põlevkivi põletamise teel Narva Elektri- jaama koosseisu kuuluvates Balti ja Eesti elektri- jaamades, Narva Õliteshas ja gaasi põletamise teel Iru Elektri- jaamas. Väiksem, kuid samas kasvav osa primaarenergiast muundatakse ka hüdroelektri- jaamades ja tuuleparkides. Keskkonnamõjud kaasnevad primaarenergia muundamisel nii fossiilkütuste kui ka taastu- venergia allikate kasutamisega.

Balti Elektri- jaam toodab põlevkivist nii elektrit kui ka sooja. Sellise koostootmisrežiimi eeliseks on kütuse võimalikult efektiivne ja maksimaalne ära kasutamine ning seetõttu ka väiksem emissioon tooteühiku kohta. Elektri ja soojuste koostootmisega tegelevad ka gaasil töötav Iru Elektri- jaam ning põlevkivil töötav Ahtme Elektri- jaam. Eesti peamine elektritootja Eesti Elektri- jaam toodab ainult elektrit ehk töötab nn kondensatsioonrežiimis. Linnamäe ja Keila-Joa hüdroelektri- jaamades toodetakse elektrit veest ning Virtsus ja ka Ruhnus tuulikute abil tuulest. Ruhnus on kinnine ja maismaaga ühendamata elektrisüsteem, mistõttu tagavad saarel olevad diisलगeneraatorid lisaks tuuleenergia tootmisele kohalike klientidele stabiilse elektriga varustatuse. Lisaks on ettevalmis- tusjärgus Iru Elektri- jaama elektri ja soojuste koostootmise üksus,

mis kasutaks kütusena jäätmeid. EE alustas Eesti suurima 39 MW võimsusega tuulepargi rajamist Aulepasses ning arendab jätkuvalt edasi ka tuulepargi rajamist endistele tuhaväljadele.

EE toodab suurema osa elektrist, soojast ning vedelkütustest fossiilse kohaliku kütuse põlevkivi põletamisel või termilisel töötlemisel. Sellest tulenevalt mõjutab EE atmosfääri paisatavate põlemisjääkide kaudu õhukvaliteeti ja põletamisel tekkivate tahkete jäätmete ladestamisega pinnast ja põhjave- t. Kondensatsioonirežiimis ehk meetodil, kus toodetakse vaid elektrit, tarbitakse ka suurtes kogustes jahutusvett. Seega mõjutab EE tootmistegevus kõiki keskkonnaneelemente.

Orgaanilise aine täielikul põlemisel tekivad põlemisproduktidena CO₂ ja H₂O. Sõltuvalt kasutatava kütuse keemilisest koostisest võivad tekkida ka suitsugaaside komponendid, näiteks NO_x, SO₂, CO, raskmetallid, lendtuhk ja vähesemal määral ka muude ühendite emissioonid. Määrava keskkonnamõju moodustavad aga siiski eespool nimetatud peamised põlemise laguproduktid.

SO₂ tekib väävlit sisaldavate kütuste põletamisel kütuses oleva väävlit oksüdeerumisel ning NO_x kütuses oleva orgaaniliselt

seotud lämmastiku oksüdeerumisel või ka kõrgetel temperatuuridel reageerides õhus oleva lämmastiku oksüdeerumisel. Mõlema ühendi puhul on tegemist happeliste omadustega gaasiga, mis koosmõjus õhuniiskusega suurendab sademete happelisust, tekitades seega happelihmasid. Maapinnale jõudvad happelihmad mõjutavad loodust, muutes keskkonna happeliseks ning tekitades muudatusi ümbruse liigilises koosluses. Eriti tundlikud on happelihmadele okaspuumetsad ning teatud taimeliigid, mis võivad happelihmade tulemusena hävineda. NO_x on lisaks happelistele omadustele ka oluliseks toitaineks ning veekogudesse sattudes tekitab seal taimede vohamist ehk eutrofeerumist. Mõlema ühendi puhul on tegemist peamiselt lokaalse saasteainega, mille levik on piiratud saasteallika (korsten) kõrgusest ja kliimatilistest tingimustest sõltuva piirkonnaga ümber saasteallika ning ei oma seega globaalset mõju. Lämmastiku ühenditest on vaid N₂O üks kasvuhoonegaasidest, millel on globaalne mõju. Samas on viimati nimetatud ühendi osatähtsus kogu NO_x mahust tühine.

Kuna fossiilsete kütuste põletamine põhineb süsiniku oksüdeerumisel, siis on CO₂ üks peamistest orgaanilise aine laguproduktidest põlemisprotsessis. CO₂ tekib lisaks põlemisele ka näiteks organismide elutegevuse tulemusena ehk me kõik hingame iga hingetõmbega välja teatud koguse CO₂. Piltlikult öeldes kasutavad inimesed osa omastatavast orgaanilisest ainest oma organismi täiendamiseks ning põletavad teise osa energia saamiseks. CO₂ on oluline komponent uue biomassi tekkimisel läbi fotosünteesi. Inimtegevus paigab täna õhku tunduvalt rohkem CO₂, kui seda fotosünteesis seotakse, mistõttu on stabiilne süsiniku ringluse süsteem tasakaalust väljas. Fossiilsete kütuste suuremahulise põletamisega viiakse süsteemi juurde seni süsinikuringe väliselt salvestatud süsinik. Tänapäevaste teadmiste juures peetakse CO₂ üheks kliimamuutuste ehk täpsemalt kasvuhooneefekti kaudu kliima soojenemise põhjustajaks. Sellise väite aluseks on viimastel aastakümnetel täheldatav kiire CO₂ sisalduse kasv õhus paralleelselt maakera temperatuuri tõusu ning liustike sulamisega, mille üheks peapõhjuseks peetakse inimtegevust. Kliimamuutuste vähendamiseks kasutatakse nii Euroopa kui ka maailma tasemel mitmeid erinevaid majanduslikke ja poliitilisi meetmeid. Eesti on ratifitseerinud Kyoto protokollit ning kõik EE neli suurt tootmisüksust kuuluvad EL-i kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi.

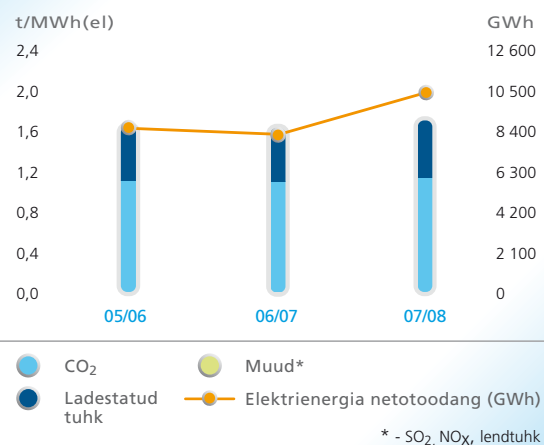
Lendtuhk tekib peamiselt tahkete kütuste põletamisel ning on osakeste teatava suuruseni silmaga hästi eristatav õhusaastekomponent. Tavaliselt levivad ka põlemisprotsessis eralduvad raskmetallid keskkonda peamiselt just lendtuha kaudu. Viimaste uuringute alusel on inimestele kõige ohtlikum ülipeenike, 2,5 mikromeetri või sellest väiksema diameetriga osakeste emissioon. Õhku paisatud lendtuhk põhjustab

inimestele hingamisteede häireid ja kopsuhaigusi ning on üks oluline terviseprobleemide põhjustaja. Seetõttu on tahkete osakeste ehk lendtuha kontsentratsioon maapinnalähedases õhukihis piiratud. Põlevikivi põletamisel tekkiv lendtuhk on aluseliste ehk leeliseliste omadustega. Keskkonda sattunud põlevikivilendtuhk vähendab keskkonna happelisust ning leevendab seega SO₂ ja NO_x võimalikke keskkonnamõjusid. Aluseliste omadustega lendtuha paisumine õhku võib olla ka üks selgitus sellele, miks Ida-Virumaal happelihmasid ei esine. Seda väidet toetavad ka Narva Elektriijaamade mõjupiirkonnas tehtud keskkonnauuringud.

2007/08. majandusaastal paiskasid EE elektriijaamad kokku õhku 70 342 tonni SO₂, 12 191 tonni NO_x ning 12 530 tonni lendtuha. Kõik loetletud absoluutkogused on võrreldes eelmise majandusaastaga kasvanud, kuid arvestades seda, et samas kasvas märgatavalt ka toodang, on emissioonid toodetud energiaühiku kohta pigem langenud.

Suurima osa EE koguheitmetest annavad Eesti ja Balti elektriijaamad, mis on ühtlasi ka Eesti suurimad elektriijaamad. Mõne aasta eest valminud uued keevkihtkatlad mõlema elektriijaama ühes energiaplokis annavad endiselt suure ja olulise panuse heitmete vähenemisse ja seda isearanis SO₂ osas, mille kogused keevkihtkateldest on vähenenud enam kui sadades kordades. Atmosfääri sattuva lendtuha koguste vähendamiseks on edukalt kasutatud tõhusamaid filtreid. Heitmete osakaalu vähendamist ühe tooteühiku kohta võimaldab lisaks efektiivsemate filtrite kasutamisele ka tootmise efektiivsuse suurendamine, millest tulenev kütusekulu vähenemine tooteühiku kohta võimaldab toota samast hulgast kütusest rohkem energiat. Juba eespool mainitud keevkihtkatlad on senistest tolmpõletuskateldest suurema kasuteguriga, tarbides sama koguse energia tootmiseks vähem kütust.

EE kontserni eriheitmed ja netotoodang

Põlevkivist toodetud elektri CO₂ mahukuse vähenemine on toimunud tänu efektiivsuse tõusule ning keevkihtkates rakendatavale madalamale põlemistemperatuurile ja sellest tulenevale põlevkivis leiduvate karbonaatide (lubjakivi) madalamale lagunemisastmele. Narva elanike tõrgeteta varustamiseks on Balti Elektriijaamas lisaks olemasolevatele põlevkivi kasutatavatele energiablokkidele rajatud ka maagaasil töötav kaasaegne katlamaja. Kõikide emissioonide pidevaks jälgimiseks ja operatiivseks reageerimiseks on Narva Elektriijaamadesse rajatud heitgaaside seire süsteem.

Algselt vedelkütustele projekteeritud Iru Elektriijaam töötab juba aastaid 100% taastumatul ja fossiilsel, kuid samas kõige keskkonnasõbralikumal ja efektiivsemal kütuseliigil, maagaasil. Iru Elektriijaam on nii oma võimsuselt kui ka tootmismahudelt Balti ja Eesti Elektriijaamadest oluliselt väiksem ning seetõttu on ka sellest jaamast tulenevad heitmed (peamiselt NO_x) absoluutarvult väiksemad. Hoolimata maagaasi kasutamisest ei vastanud Iru Elektriijaama õhusaaste väärtused EL-i nõuetele ning seetõttu on juba tehtud ja jätkuvad suured investeeringud, et tagada Iru Elektriijaama vastavus kõikidele EL-i keskkonnanõuetele. 2007/08. majandusaastal vahetati välja ühe energiabloki gaasipõletid senisest loodussõbralikumate ja madalamat NO_x taset tagavate põletitega. Lisaks sellele vahetatakse lähimal ajal välja ka energiabloki juhtimisautomaatika, mis peaks tagama ploki senisest efektiivsema kasutamise. Uute seadmete kasutuselevõtt vähendab oluliselt soojuse ja elektri tootmisel tekkivate kahjulike õhuheidete hulka, tõstab energiatootmise tõhusust ja tagab tegevuse vastavuse EL-i keskkonnanõuetele.

Ahtme Elektriijaam kasutab sarnaselt Narva Elektriijaamadega kütuseks põlevkivi, kuid on tunduvalt vanem. Tulenevalt praegu kasutatavate vanade katelde mittevastavusest EL-i keskkonnanõuetele ning nende renoveerimise majanduslikust ebatstarbekusest suletakse Ahtme Elektriijaam 2010. aasta lõpus. Selleks aga, et tagada elektritootmine ja piirkonna elanike jätkuv varustus soojaga, tehakse hetkel ettevalmistusi uue biomassil ja turbal põhineva ning kõikidele keskkonnanõuetele vastava tootmisüksuse ehitamiseks. Ahtme praegusest jaamast eralduvad heitgaasid ja saasteained on analoogilised Narvas tekkivatega, kuid tingituna väiksematest võimsustest on nende kogused oluliselt väiksemad.

Tahkete jäätmete käitlus

Analüüsidest EE tootmises tekkivate emissioonide koguseid ja olemust, on olulisel kohal tahkete jäätmete käitlus. Kõikide teiste kütuste, v.a gaasi põletamisel tekib vähemal või rohkemal määral tuhka ehk mineraalseid põlemisjääke. Võrreldes

teiste levinud tahkekütustega on põlevkivi omapäraks selle suur mineraalainesisaldus. Eesti põlevkivi põletamisel jääb tuhana alles 45–50% algselt põletatud materjalist. Praegu ladestatakse põhiline osa Narva Elektriijaamades ja Ahtme Elektriijaamas tekkivast tuhast lähedal asuvatele tuhaväljadele ning vaid väike osa suunatakse taaskasutusse. Suurte tuhakoguste transpordiks kasutatakse hüdrotranspordi meetodit, kus tuhk pumbatakse ladestuspaika veega segatuna, kasutades vett transpordikeskonnana. Seniste kogemuste põhjal tagab just selline transpordisüsteem suurima töökindluse.

Põlevkivis olevate karbonaatide termilise lagunemise tulemusena tekkiva suure kaltsiumoksiidi (CaO) sisalduse tõttu on põlevkivituhk klassifitseeritud ohtlikuks jäätmeiks. Tulenevalt suurest CaO sisaldusest, muudab põlevkivituhk reageerimisel transpordiveega ehk nn lubja kustumise reaktsiooni tulemusena vee tugevalt aluseliseks. Praegu kasutatakse kõikides põlevkivil töötavates elektriijaamades tuha hüdroärastusel rangelt kinniseid süsteeme, kus transpordivesi ringleb süsteemis ega satu keskkonda. Küll võivad sademed mõjutada transpordivee süsteemi tasakaalu. Sademete tulemusel tekkiv liigvesi neutraliseeritakse ning juhitakse siis vastavalt keskkonnalubades fikseeritud tingimustele keskkonda. Süsteemis ringlevad suured, tugevalt aluselised (pH kuni 13) veekogused võivad avariiolekorras hoolimata kinnisest süsteemist tähendada keskkonnareostuse riski ning selle vähendamiseks on parendatud nii transpordisüsteemi kui ka ladestusalade turvalisust.

Võrreldes algselt planeerituga on tootmise maht Balti Elektriijaamas oluliselt vähenenud ning seetõttu ei vajata seal enam kahte tuhavälja põlevkivituha ladestamiseks. Keskkonnariikide maandamiseks suletakse EL-i toel juba eelmise sajandi lõpust kasutusest väljas olev Balti Elektriijaama tuhaväli nr 2. Nõuetekohaselt ning ohutust tagavalt suletud endise tuhavälja alale rajatakse tulevikus 34 MW võimsusega tuulepark. Olemasolevate ja jätkuvalt töötavate tuhaväljade puhul tegeldakse aktiivselt kogu tuhaarastuse ja -ladestamise vastavusse viimisega parima võimaliku tehnikaga (BAT), mis tagaks ühtlasi ka vastavuse EL-i jäätmete ladestamise nõuetele. 2009. aasta suvel lõpeb Eestile antud üleminekuaeg selle ülesande täitmiseks. Mitme aasta jooksul on katsetatud eri tehnoloogiad ning tõdetud siiski senise tehnoloogia paremust ja suurt töökindlust. BAT saavutamiseks tuleb tõsta tuhaladestusalade ning transpordivee töötlemise ja elektriijaamadesse tagasijuhtimise süsteemide turvalisust ning keskkonnaohutust. Lisaks basseini ja kanalite lekkekindluse tõstmisele on rakendatud süsteemid väljajuhitava liigvee neutraliseerimiseks seniste tugevate hapete asemel CO₂ kasutamist, mis annab tunduvalt keskkonnasõbralikuma tulemuse. Tuhaväljade turvalisuse tagamisega tegeldakse pidevalt. Tuhaväljade keskkonnamõju

jälgimine toimub nende ümber rajatud põhjavee seirepuurkaevude võrgustiku abil ning seiret teostab sõltumatu kolmas osapool Eesti Geoloogiakeskus.

Ladestamise asemel on tuhka võimalik kasutada mitmes eri valdkonnas toormena. Narva Elektriijaamad otsivad aktiivselt majanduslikult põhjendatud võimalusi põlevkivituha taakasutuseks, et vähendada ladestamisele mineva tuha kogust. Ligi 2–3% tekkivast põlevkivituhasst kasutatakse praegu tsemendi ja ehitusplokkide tootmiseks. Ajalooliselt on põlevkivituha kasutatud happeliste pinnaste neutraliseerimiseks. Uuritakse võimalust kasutada põlevkivituha tee-ehituses teetammide stabiliseerijana, maaluuste põlevkivikaevanduste täitematerjalina ning näiteks tsemendi asendajana reostunud pinnase stabiliseerimise ja reostuse immobiliseerimise projektides.

Põhimõtteliselt on võimalik vastupidiselt põlemisprotsessides toimivale karbonaatide lagunemisele siduda teatud hulk suitsugaasides olevat CO₂ põlevkivituha. Põlevkivituhas oleva keskkonnaohtliku CaO sidumine CO₂ abil stabiilseteks karbonaatideks välistab tugevalt aluselise kontaktvee tekkimise ning muudab tuha inertseks materjaliks. Selliste omadustega materjali saab kasutada kaevanduste ja karjääride rekultiveerimisel või ka muudes ehitusprojektides, suurendades oluliselt põlevkivituha taaskasutuse mahtu. Sama protsessi käigus toimub suitsugaasidega keskkonda emiteeritava CO₂ sidumine mineraalselt stabiilseks ühendiks, mida saab käsitleda kui CO₂ ärastust ehk segregeerimist suitsugaasidest. Praegu ei ole veel selles vallas töötavat katseseadet, kuid vastavad eeluuringud on pooleli ning EE arvates on tegu huvitava ja perspektiivika lahendusega.

Vesi ja taastuenergia

Vett kasutatakse energia muundamisel kondensatsioonrežiimis töötavates elektriijaamades jahutamiseks ning koostootmisjaamades soojuskandjana. Lisaks sellele kasutatakse EE tootmisettevõtetes vett ka tuha transpordiks (vt eespool).

Üldjuhul kasutatakse kõikides elektriijaamades selle olemasolul looduslikku pinnavett lähedal asuvatest veekogudest. Piiratud jahutusvee ressursside puhul kasutatakse poolkinniseid jahutussüsteeme, mille veetarve on tänu jahutusvee ringlusele

süsteemis väikesem võrreldes läbivoolu jahutussüsteemidega. Jahutusvee kasutamisel on keskkonda mõjutavaks faktoriks kasutatava vee temperatuuri tõus, mille tingib vajadus protsessist jääsoojus välja juhtida. Narva Elektriijaamade poolt kasutatav jahutusvesi tõstab arvestuslikult pinnavee temperatuuri sisendi ja väljundi vahel keskmiselt kuni 7 kraadi aastas. Uus keevkihttehnoloogia vähendab jahutuseks vajaliku vee kogust. Vee kasutamisele soojuskandjana eelneb keemiline töötus, mis võib nõuetele mittevastavuse korral kemikaalide sattumisel keskkonda omada negatiivset keskkonnamõju.

Voolava vee energia muundamisel hüdrojaamades on peamiseks keskkonnamõjudeks vooluvee ja vee-elustiku normaalse liikumise takistamine ning paisutamistest tulenevad maakasutuse piirangud ja probleemid. Lisaks sellele tuleb kindlasti arvesse võtta kalade, eriti haruldaste liikide liikumise takistamist nende kudemisaladele. EE on tegelnud ainult olemasolevate vanade hüdrojaamade taastamisega nende endises mahus, kusjuures eelnevalt on tehtud põhjalik keskkonnamõjude uuring. Seni pole EE oma hüdroenergia projektide käigus ehitatud ühtegi uut tammi või paisu, olemasolevaid rajatisi on renoveeritud kõiki keskkonnanõudeid järgides ning keskkonnahäiringuid vähendades. Võimalikke ehitustöödest põhjustatud häireid on kompenseeritud EE tegevusest mõjutatud jõgedel keskkonna parendustöödega, noorkalade vettelaskmisega jms tegevustega.

Muud keskkonnamõjud

Tuuleenergia kasutamisel on üheks levinumaks keskkonnamõjudeks tuulikute ohtlikkus lindudele ja nahkhiirtele, juhul kui tuulikud on paigutatud nende liikumisteedele. Loomulikult kaasneb tuulikute rajamisega ka esteetiline mõju, näiteks võib küsida, kas tuulikud sobivad igasse maastikupilti. Tuuliku asukoha valimisel peab kindlasti arvestama ka võimalike virvenduste ehk varjutuste tekkimisega, müraga (sh madalsageduslik müra) ja vibratsiooniga. Vältimaks kõiki neid probleeme, eelneb tuulepargi rajamisele põhjalik keskkonnamõjude hindamine, mis toob välja võimalikud riskid ja ka nende leevendusmeetmed. EE poolt kasutatavad ja tulevikus paigaldatavad tuulikud vastavad kõikidele praegustele ja ka teadaolevatele tulevatele keskkonna- ning tervisekaitse nõuetele.

Elektri ülekandega seotud keskkonnamõjud

Lisaks primaarenergia sobilikumasse vormi muundamisele on keskkonnamõjud ka muundatud energia ülekandel, s.o energia viimisel tarbijateni kõrge- ja madalpingeliinide või soojatorustike kaudu. Võimalikud mõjud on seotud maakasutuse ja elektri ülekande füüsikaliste omadustega. Soojuse puhul on mõjud seotud peamiselt torustike inimkeskkonnas paiknemisega ning sellest tulenevate maakasutuspiirangutega.

Jaotusvõrgul on kokku ca 59 000 km ülekandeliine, millest ca 49 600 km on õhuliinid ning alajaamu on ca 19 000. Põhivõrgul on veel lisaks ca 5300 km kõrgepinge-õhuliine ning ca 140 alajaama. Soojavõrke on Kohtla-Järve Soojusel ning Narva Soojusvõrkudel kogupikkuses 350 kilomeetrit.

Elektri jaotus- ja ülekandeliinide alusele maale on seatud kasutuspiirangud, mis nõuavad liinide aluse maa korrashoidu. Liinikoridoride ehk puudest ja kõrgemast võsast vabade turvatsioonide rajamine on vajalik ülekande ohutuse ja töökindluse tagamiseks. Lisaks kasutuspiirangutele mõjuvad õhuliinid ja alajaamad teatud juhtudel visuaalselt ebaesteetiliselt ning nende rajamiseks on vaja maha võtta puid või teha kaevetöid, kujundades ümber senist looduskeskkonda. Ülekandeliinid võivad olla ka maa-aluse kaabli kujul, mis vähendavad rangelmate liinikoridoride rajamise ja visuaalse reostuse probleeme, küll aga seavad endiselt piiranguid kaabelliinide ümbruses. Liinikoridoride rajamisel tehakse need praegu täpselt nii laiad, kui on turvalisuse ja töökindluse tagamiseks vajalik, vältides mõttetut puude langetamist. Lisaks sellele katsetatakse uusi ja efektiivsemaid liinikoridoride hoolduse tehnoloogiaid ning kaalutakse nt liinikoridoride hooldusel tekkiva biomassi energiaallikana kasutuselevõttu.

Ülekandel on lisaks liinidele olulisteks komponentideks ka alajaamad. Alajaamades olevad seadmed tekitavad ümbritsevasse keskkonda müra, mida on võimalik ehituslike ja tehniliste lahendustega alandada. Lisaks sellele kasutatakse alajaamades isoleeriva ja jahutava keskkonnana trafoõlisid, mis trafode, kondensaatorite vms õli sisaldavate seadmete lekete või avariide korral võivad keskkonda kahjustada. Keskkonda sattunud trafoõlid tekitavad pinnasereostust, mis edasikandumisel reostab ka põhjavett. Trafoõlisid seostatakse ka keskkonnaohtlike PCB või PCT ainetega, mis on kasutusel olnud varasematel aegadel. Nii Põhivõrgus kui ka Jaotusvõrgus on kõik PCB-d ja PCT-d sisaldavad seadmed eraldi arvel ning 2010. aastaks kõrvaldatakse kõik need seadmed nõuetekohaselt. EE on läbi viinud ka pinnase ja põhjavee uuringud PCB

ja PCT seadmeid kasutanud alajaamade juures. Pinnasereostus tuvastati ainult ühes alajaamas, kus see on tänaseks nõuetekohaselt kõrvaldatud.

Lisaks on ülekandealajaamades kasutusel väike kogus gaasilüliteid, mis on õlilülititega võrreldes keskkonnale üldjoontes ohutumad. Samas kehtivad nende käitlemise suhtes erinõuded nendes sisalduvate kliimamuutusi põhjustavate gaaside tõttu.

Elektri ülekandmise nagu ka teiste elektriliste protsesside puhul tekib kõrgepinge ülekandeliinide ja alajaamades olevate seadmete vahetus läheduses teatud kauguseni piiritletav elektromagnetväli, mis võib mõjutada elutegevust. Elektromagnetvälja mõjude kohta on tehtud mitmesuguseid uurinuid, kuid seni pole ühest hinnangut kõrgepingeliinide ja alajaamade seadmete läheduses tekkiva elektrimagnetvälja täpsest mõjust elusorganismidele. Elektromagnetvälja võimaliku mõju vähendamiseks inimestele kehtivad võimalikus ohutsoonis ehk nn sanitaartsoonis arendustegevuse piirangud. Elektromagnetväli eksisteerib väiksemas ulatuses ka maa-kaablite puhul.

Ülekandes kasutusel olevate puitpostide eluea pikendamiseks töödeldakse poste spetsiifiliste immutusvahenditega, mille tulemusena muutuvad oma kasutusaja ära elanud puitpostid ohtlikuks jäätteks. EE on kasutusele võtnud abinõud, et need jäätmed kõrvaldatakse vastavalt kindlatele nõuetele, muu hulgas on saavutatud kokkulepe liinide remontijaga, kes eemaldavad postid kokku kogub. Postide immutamisel järgitakse EL-i keskkonnanõudeid ning on hakatud järjest enam kasutama keskkonnale vähem ohtlikke immutusvahendeid. EE ja tema tüdarettevõtted ei immuta ise puitposte, vaid need ostetakse tarnijate käest koos vastava markeeringu ja saatedokumentatsiooniga.

Ülekandega seotud keskkonnamõjude leevendamiseks tehakse pidevat ja süstemaatilist tööd. Liinide hooldamisel ning metsa raiumisel on sisse viidud põhjalikum ja rangem tööde kord. Liinihooldustööde kvaliteedi parandamiseks tehakse koostööd riigimetsi haldava RMK-ga. Erametsade puhul peetakse läbirääkimisi huvirühmadega ühtsete ja kõiki osapooli rahuldavate lahenduste leidmiseks. Järjest enam, iseäranis linnades, asendatakse õhuliine maa all asuvate kaabelliinidega, millega välditakse visuaalset reostust. Maa-aluste kaablite kasutamisel säilivad küll maakasutuse piirangud. Alajaamade rajamisel kasutatakse kompaktsmaid ja

madalama müratasemega seadmeid, mis omakorda vähendavad alajaamade mõõtmiseid.

Õliseadmete osas püütakse üle minna keskkonnaohutumatele lahendustele. Kui see pole võimalik, siis rajatakse vajalikud tur-

vasüsteemid turvabasseinide, õliseparaatorite ning kogumismahutite näol. 2007/08. majandusaastal investeeriti õliseadmete turvalisusse üle 2 miljoni krooni.

Energia müügi ja tarbimisega seotud keskkonnamõjud

Energiaahela viimane oluline osa on energia tarbimine ehk see, kuidas kliendid nendeni jõudvat energiat kasutavad. Energiasäästu potentsiaal on praegu Eestis suur ning seda loetakse oluliseks võimaluseks lahendada tarbimise kasvust tingitud energiavarustuse probleeme. Hinnanguliselt suudaksid Eesti tarbijad säästlikumalt ja mõistlikumalt tarbides kokku hoida vähemalt 20–30% energiat. Lisaks tootmise vähenemisest tingitud saaste vähenemisele võimaldab energiasääst ka tootmist paremini planeerida.

Energiasäästu võimalustest, sellealastest tehnoloogiatest ja meetmetest leiab huviline infot EE mahukast säästuportaalil interneti-aadressil kokkuhold.energia.ee. Vajalikku infot ja kasulikke näpunäiteid saavad sealt nii äri-, kodu- kui ka suurtarbijad, kes on huvitatud efektiivsema energiakasutuse abil raha säästmisest ja keskkonnanahoiust. Lehel leiab artikleid soojustamise, valgustuse, küttesüsteemide, efektiivsete elektriseadmete, hinnakomponentide kujundamise jm kohta. Energiasäästuportaalil on plaanis lähiajal veelgi täiendada ning kasutajasõbralikumaks muuta.

EE viis 2007/08. majandusaastal läbi mitmeid energiasäästust teavitavaid projekte laiemale avalikkusele. Koostöös Eesti paevalhetedega anti välja energiasäästu käsitlevad erilehed ning koostöös MTV-ga toimus asjakohane teavituspõhine noortele. Energiasäästu käsitlevaid abimaterjale jagati klientidele nii klienditeenindustes kui ka Interneti vahendusel; lisaks toimus arvukaid vastavateemalisi esinemisi seminaridel ja konverentsidel. Lisaks toetab EE Tulevikuenergia Sihtkapitali kaudu ka Tartu Ülikooli Tehnoloogiainstituudi arendusprojekti

energiasäästlike passiivmajade rajamise alase teabe süstematiseerimiseks ja laiemale publikule tutvustamiseks. Projekti tulemusena peaks tekkima hulk õppematerjale ning ka üks reaalne ühiskondlikult kasutatav passiivmaja põhimõtteid järgiv hoone.

EE klientidel on võimalus jätkuvalt osta Rohelist Energiat (RE), mis on 100%-liselt toodetud taastuvatest energiaallikatest. RE tootmisel on täidetud kõik keskkonnanõuded ja seda ostes toetavad kliendid taastuvenergeetika-alaste teadmiste arengut ning nende rakendamist Eestis.

1. maist 2007 kõigile elektritarbijatele riigi poolt kehtestatud taastuvenergia tasu tõttu vajab senine, tarbimise kogustel põhinev süsteem ülevaatamist ja uue olukorraga kohandamist. Kohandamise käigus on võetud suund muuta RE süsteemi toetuspõhiseks projektiks, jagades kogutava summa laiali järelkasvu projektidele ning praeguse tootmise kaasajastamiseks ja keskkonnasõbralikumaks muutmiseks. Plaan on muuta RE-ga liitumine võimalikuks ka neile ettevõtetele ja eraisikutele, kes ei ole otseselt EE elektritarbijad, kuid soovivad sellegipoolest keskkonnasõbralikku mõtteviisi ja asjaomaseid tegevusi toetada. Pikemas perspektiivis on võetud suund, et tarbijad saaksid soovi korral oma majapidamistes ja ettevõtmistes hakata kasutama 100% taastuvenergia allikatest toodetavat energiat. Lisaks sellele motiveerivad juba praegu kehtivad õigusaktid taastuvatest allikatest elektri tootjaid otsima endale otsesidemeid tarbijatega. Kõik see peaks olema ettevalmistuseks 2013. aastat toimuvale elektriturule avanemisele ning tarbija kasvatamisele keskkonnasõbralikumaks suunas.

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne

Juhatus deklaratsioon

Juhatus kinnitab lehekülgedel 72 kuni 125 esitatud Eesti Energia ASi (emaettevõtja) ja selle tütarettevõtjate (grupp) perioodi 1.4.2007 – 31.3.2008 kohta koostatud grupi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande õigsust ja täielikkust ning kinnitab oma parimas teadmises, et:

- raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt;
- raamatupidamise aastaaruanne kajastab grupi finantsseisundit, rahavoogusid ja majandustulemusi õigesti ja õiglaselt;
- kõik teadaolevad olulised asjaolud, mis on selgunud aruande valmimise kuupäevani 11.6.2008, on raamatupidamise aastaaruandes nõuetekohaselt arvesse võetud ja esitatud.

Juhatus hinnangul on Eesti Energia AS ja tema tütarettevõtjad jätkuvalt tegutsevad majandusüksused.

SANDOR LIIVE
Juhatusesimees

MARGUS KAASIK
Juhatuseliige

HARRI MIKK
Juhatuseliige

RAINE PAJO
Juhatuseliige

MARGUS RINK
Juhatuseliige

Konsolideeritud bilanss

tuhandetes kroonides	31. märts		Lisa
	2008	2007	
VARAD			
Põhivara			
Materiaalne põhivara	21 140 811	20 136 754	6
Immateriaalne põhivara	130 178	71 956	8
Investeeringud sidusettevõtjatesse	169 299	165 803	9
Pikaajalised nõuded	232	232	10
Kokku põhivara	21 440 520	20 374 745	
Käibevara			
Varud	416 263	369 160	11
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	1 375 771	960 738	10
Tuletisinstrumendid	14 245	128 283	12
Lunastustähtajani hoitavad finantsvarad	79 999	44 473	15
Finantsvarad õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande	25 510	3 680	16
Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades	2 162 198	3 680 941	17
Raha ja raha ekvivalendid	983 566	521 607	18
Kokku käibevara	5 057 552	5 708 882	
Kokku varad	26 498 072	26 083 627	
OMAKAPITAL			
Emaettevõtja omanikele kuuluv kapital ja reservid			
Aktsiakapital	7 321 190	7 274 100	19
Registreerimata aktsiakapital	61 137	-	19
Ülekurss	4 065 497	4 065 497	
Kohustuslik reservkapital	727 410	727 410	19
Riskimaandamise reserv	-546 912	126 541	21
Realiseerimata kursivahed	160	-14	
Jaotamata kasum	4 833 215	5 219 377	19
Emaettevõtja omanikele kuuluv kapital ja reservid kokku	16 461 697	17 412 911	
Vähemusosa	52 458	51 620	
Kokku omakapital	16 514 155	17 464 531	
KOHUSTUSED			
Pikaajalised kohustused			
Võlakohustused	5 141 360	5 251 110	22
Võlad hankijatele	9 392	12 143	23
Tuletisinstrumendid	442 489	-	12
Tulevaste perioodide tulud	1 712 434	1 391 374	24, 25
Eraldised	411 174	328 436	26
Kokku pikaajalised kohustused	7 716 849	6 983 063	
Lühiajalised kohustused			
Võlakohustused	123 950	99 762	22
Võlad hankijatele ja muud võlad	1 820 912	1 480 922	23
Tuletisinstrumendid	125 671	-	12
Tulevaste perioodide tulud	4 919	12 497	25
Eraldised	191 616	42 852	26
Kokku lühiajalised kohustused	2 267 068	1 636 033	
Kokku kohustused	9 983 917	8 619 096	
Kokku kohustused ja omakapital	26 498 072	26 083 627	

Lehekülgedel 77 kuni 125 toodud lisad on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

Konsolideeritud kasumiaruanne

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts		Lisa
	2007/08	2006/07	
Müügitulu	8 988 113	7 534 618	27
Kasum emissiooniõiguste müügist	-	1 507 998	35
Muud äritulud	63 174	81 625	28
Sihtfinantseerimine	33 126	22 448	25
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	-5 631	49 087	
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-3 252 000	-2 302 982	29
Muud tegevuskulud	-1 228 693	-845 480	30
Tööjõukulud	-1 884 646	-1 499 335	31
Põhivara kulum, amortisatsioon ja väärtuse langus	-1 719 546	-1 589 752	6, 8
ÄRIKASUM	993 897	2 958 227	
Finantstulud	167 530	105 916	32
Finantskulud	-291 264	-296 620	32
Kokku finantstulud ja -kulud	-123 734	-190 704	32
Kasum/kahjum kapitaliosaluse meetodil investeeringutelt sidusettevõtjatesse	22 721	12 537	9
Kasum/kahjum sidusettevõtja väärtuse langusest	-153	2 468	
KASUM ENNE TULUMAKSUSTAMIST	892 731	2 782 528	
Tulumaksukulu	-278 055	-147 144	33
ARUANDEAASTA KASUM	614 676	2 635 384	
sh emaettevõtja omaniku osa kasumist	613 838	2 618 732	
vähemusosanike osa kasumist/kahjumist	838	16 652	

Konsolideeritud rahavoogude aruanne

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts		Lisa
	2007/08	2006/07	
Rahavood äritegevusest			
Äritegevusest saadud raha	2 709 683	4 342 714	34
Makstud intressid ja laenukulud	-251 949	-260 926	
Saadud intressid	139 833	77 449	
Makstud tulumaks	-280 395	-143 951	
Kokku rahavood äritegevusest	2 317 172	4 015 286	
Rahavood investeerimisest			
Tasutud materiaalse põhivara soetamisel	-2 642 547	-2 152 015	
Laekunud liitumis- ja muud teenustasud	411 053	372 439	24
Laekunud materiaalse põhivara müügist	21 790	75 406	
Laekunud põhivara sihtfinantseerimine	-	360	
Sidusettevõtjalt saadud dividendid	19 225	16 235	9
Tagasi laekunud oma töötajatele antud laenud	-	6	
Laekunud äri müügist	455	-	37
Tasutud tütarettevõtjate soetamisel, välja arvatud saadud raha	-28 711	-7 216	36
Üle 3-kuuliste deposiitide netomuutus	1 518 743	-3 514 305	17
Tasutud lühiajaliste finantsvarade soetamisel	-457 138	-308 090	15, 16
Laekunud pikaajaliste finantsvarade müügist	-	120	
Laekunud lühiajaliste finantsvarade müügist ja lunastamisest	404 214	286 675	15, 16
Kokku rahavood investeerimisest	-752 916	-5 230 385	
Rahavood finantseerimisest			
Tagasi makstud pangalaenud	-98 960	-70 511	22
Tagasi makstud muud laenud	-5 402	-4 694	22
Tagasi makstud kapitalirendikohustused	-802	-803	22
Arvelduskrediidi muutus	2 867	-	22
Makstud dividendid	-1 000 000	-500 000	20
Kokku rahavood finantseerimisest	-1 102 297	-576 008	
Puhas rahavoog	461 959	-1 791 107	
Raha ja raha ekvivalendid aruandeperioodi algul	521 607	2 312 714	18
Raha ja raha ekvivalendid aruandeperioodi lõpul	983 566	521 607	18
Kokku raha ja raha ekvivalentide muutus	461 959	-1 791 107	

Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne

tuhandetes kroonides

	Emaettevõtja omanikele kuuluv omakapital						Vähemus-osa	Kokku omakapital	Lisa
	Aksia-kapital	Ülekurs	Kohus-tuslik reserv-kapital	Muud reservid	Jaotamata kasum	Kokku			
Omakapital seisuga 31. märts 2006	7 274 100	4 065 497	685 661	-1 289	3 142 394	15 166 363	32 384	15 198 747	
Riskimaandamise reservi muutus	-	-	-	127 830	-	127 830	-	127 830	21
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusel tekkinud valuutakursivahed	-	-	-	-14	-	-14	-	-14	
Kokku otse omakapitalis kajastatud tulud	-	-	-	127 816	-	127 816	-	127 816	
2006/07 aruandeaasta kasum	-	-	-	-	2 618 732	2 618 732	16 652	2 635 384	
Kokku 2006/07. a kajastatud tulud ja kulud	-	-	-	127 816	2 618 732	2 746 548	16 652	2 763 200	
Jaotamata kasumi kandmine reservkapitali	-	-	41 749	-	-41 749	-	-	-	
Vähemusosa suurenemine seoses tütarettevõtja soetamisega	-	-	-	-	-	-	2 584	2 584	36
Makstud dividendid	-	-	-	-	-500 000	-500 000	-	-500 000	20
Omakapital seisuga 31. märts 2007	7 274 100	4 065 497	727 410	126 527	5 219 377	17 412 911	51 620	17 464 531	
Riskimaandamise reservi muutus	-	-	-	-673 453	-	-673 453	-	-673 453	21
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusel tekkinud valuutakursivahed	-	-	-	174	-	174	-	174	
Kokku otse omakapitalis kajastatud tulud	-	-	-	-673 279	-	-673 279	-	-673 279	
2007/08 aruandeaasta kasum	-	-	-	-	613 838	613 838	838	614 676	
Kokku 2007/08. a kajastatud tulud ja kulud	-	-	-	-673 279	613 838	-59 441	838	-58 603	
Aktsiakapitali suurendamine Vabariigi Valitsuse 2. augusti 2007 korralduse nr 368 alusel	47 090	-	-	-	-	47 090	-	47 090	19
Aktsiakapitali suurendamine Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2008 korralduse nr 97 alusel (registreerimata)	61 137	-	-	-	-	61 137	-	61 137	19
Makstud dividendid	-	-	-	-	-1 000 000	-1 000 000	-	-1 000 000	20
Omakapital seisuga 31. märts 2008	7 382 327	4 065 497	727 410	-546 752	4 833 215	16 461 697	52 458	16 514 155	

Lehekülgedel 77 kuni 125 toodud lisad on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisad

1. Üldine informatsioon

Eesti Energia Grupi 31. märtsil 2008 lõppenud majandusaasta konsolideeritud raamatupidamise aruanne hõlmab Eesti Energia ASi (emaettevõtja, õiguslikult vormilt aktsiaselts) ja tema tütarettevõtjaid (edaspidi grupp) ning grupi osalemist sidusettevõtjates.

Eesti Energia Grupp tegeleb energia ja vedelkütuste tootmisega, samuti elektri- ja soojusenergia müügi ning kohaletoomisega tarbijatele. Grupp omab põlevkivikaevandusi, millest kaevandatav põlevkivi on põhiliseks energiatootmise tooraineks. Samuti tegeleb grupp energiasüsteemide rajamise ja hooldusega. Grupi äritegevus toimub valdavalt Eestis, kuid elektrienergiat ning mõningaid muid kaupu ja teenuseid müüakse ka väljaspool Eestit. Elektrienergiat turustatakse lisaks Eestile Põhjamaadesse, Läti ning Leetu.

Emettevõtja registreeritud aadress on
Laki 24, Tallinn 12915, Eesti Vabariik.
AS Eesti Energia ainuaktsionäriks on Eesti Vabariik.
ASi Eesti Energia võlakirjad on noteeritud Londoni Börsil.

Grupi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on juhatus poolt kinnitatud 11. juunil 2008. Vastavalt Eesti Vabariigi äriseadustikule peab majandusaasta aruande täiendavalt heaks kiitma emettevõtja nõukogu ja kinnitama aktsionäride üldkoosolek.

2. Kokkuvõtte olulisematest arvestus- ja aruandluspõhimõtetest

Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõtte konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud olulisematest arvestus- ja aruandluspõhimõtetest. Nimetatud arvestus- ja aruandluspõhimõtteid on kasutatud järjepidevalt kõikidel aruandeperioodidel. Võrreldes 2006/07. aasta raamatupidamise aastaaruandega on segmendiaruandes toetavate tegevuste segmendis ümber klassifitseeritud tütarettevõtetele saadud dividenditulu, mille tulemusena suurenes ärisegmentide kasumiaruandes toetavate tegevuste rida „Muud äritulud ja sihtfinantseerimine“ 392 400 tuh kr võrra (lisa 5).

2.1 Arvestuse alused

Grupi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas **rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS)**, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Raamatupidamise aastaaruandes esitatud finantsnäitajad tuginevad põhiliselt nende ajaloolisele soetusmaksumusele, välja arvatud õiglase väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad finantsvarad ja -kohustused (sh tuletisinstrumentid).

Finantsaruannete koostamine kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega nõuab teatud raamatupidamishinnangute kasutamist. Samuti nõuab see juhtkonnalt mitmete otsuste tegemist arvestus- ja aruandluspõhimõtete rakendamise osas. Need valdkonnad, kus raamatupidamishinnangutel ja arvestatud eeldustel on oluline mõju raamatupidamise aastaaruandes kajastatud informatsioonile, on avalikustatud eraldi lisa 4.

2.2 Arvestuspõhimõtete muutused

(a) Uued standardid, avaldatud standardite parandused ja tõlgendused, mis muutusid grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2007 ning mis on olulised grupi äritegevuse seisukohalt

- IAS 1 Finantsaruannete esitamine (muudatus) – Finantsaruannete esitamine: Omakapitali avalikustamise nõuded. Vastavalt jõustunud standardile on finantsaruannetes avalikustatud täiendavat informatsiooni omakapitali kohta;
- IFRS 7 Finantsinstrumentid: Avalikustamise nõuded. IFRS 7 asendab IAS 30 (“Pankade ja samalaadsete finantsasutuste finantsaruannetes avalikustatav informatsioon”) ja mõningaid IAS 32 (“Finantsinstrumentid: avalikustamine ja esitamine”) nõudeid. Vastavalt jõustunud standardile on finantsaruannetes avalikustatud täiendavat informatsiooni finantsinstrumentide kohta. Võrdlusandmete esitusviis on viidud vastavusse uue esitusviisiga. Standardi rakendamine ei ole toonud kaasa muudatusi grupi finantsinstrumentide klassifitseerimisel ega finantsinstrumentide väärtuse hindamisel;
- IFRIC 10 Vahearuanded ja vara väärtuse langus. IFRIC 10 keelab tühistada vahearuande perioodis arvestatud firmaväärtuse, omakapitaliinstrumentide ning soetusmaksumuses kajastatavate finantsvarade väärtuse langust järgmisel bilansikuupäeval.

(b) Uued standardid, avaldatud standardite parandused ja tõlgendused, mis muutusid grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2007, aga ei oma tähtsust grupi äritegevuse seisukohalt

Alljärgnevalt on esitatud rahvusvahelised finantsaruandluse standardid, standardite muudatused ja Rahvusvahelise Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee tõlgendused on grupile kohustuslikud alates 1. aprillist 2007, kuid ei oma mõju grupi finantsaruandlusele:

- IFRIC 8 – IFRS 2 ulatus: selgitatakse, et IFRS 2 Aktsiakompensatsioonid laieneb nendele kokkulepetele, millel on näiliselt null või mittetäielik kaalutus;
- IFRIC 9 Varjatud tuletisinstrumentide ümberhindamine;
- IFRIC 11 – IFRS 2: Grupi tehingud omaaktsiatega.

(c) Vastu võetud uued standardid, avaldatud standardite parandused ja tõlgendused, mis ei ole grupile muutunud kohustuslikuks, aga on olulised grupi äritegevuse seisukohalt

Käesoleva aruande koostamise hetkeks olid välja antud alljärgnevalt uued rahvusvahelised finantsaruandluse standardid, standardite muudatused ja Rahvusvahelise Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee tõlgendused, mis muutuvad grupile kohustuslikuks peale 1. aprilli 2008 algavatel aruandeperioodidel ning mida grupp ei ole ennetähtaegselt rakendanud:

- IAS 1 Finantsaruannete esitamine (muudatused). Muudetud standard muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. IAS 1 peamiseks muudatuseks on kasumiaruande asendamine koondtulude aruandega, mis sisaldab ka omanikega mitteseotud muudatusi omakapitalis. Alternatiivina on lubatud esitada kaks aruannet: eraldi kasumiaruanne ning koondtulude aruanne. Muudetud standard nõuab finantsseisundi (bilansi) avalikustamist ka võrreldava perioodi algaldode kohta, juhul, kui võrdlusandmed on korrigeeritud ümberklassifitseerimiste, arvestuspõhimõtete muutmise või vigade korrigeerimise tõttu. Standardi muudatuse rakendamine avaldab eelkõige mõju finantsaruannete esitusviisile.

Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud standardi muudatust veel heaks kiitnud;

- IAS 23 Laenukasutuse kulutused (muudatused). Muudetud standard muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. Muudetud IAS 23 kaotab ära võimaluse kajastada koheselt kuludena laenukasutuse kulutusi, mis on otseselt seostatavad tingimustele vastava varaobjekti (vara, mille otstarbekohasesse kasutus- või müügi võimaldusse viimine võtab olulisel määral aega) soetamise, ehitamise või tootmisega ja nõuab selliste kulutuste kapitaliseerimist osana varaobjekti soetusmaksumusest. Muudetud standard kehtib edasiulatuvalt varadega seotud laenukasutuse kulutustele, mis tekivad alates 1. aprillist 2009. Standardi muudatus nõuab kontserni arvestuspõhimõtete muutmist.
Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud standardi muudatust veel heaks kiitnud;
- IAS 27 Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded (muudatused). Muudetud standard muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2010. Antud standard nõuab vähemusosanikega tehtud tehingute kajastamist otse omakapitalis, tingimusel, et emaettevõtjal säilib kontroll ettevõtte üle. Lisaks täpsustab standard raamatupidamisarvestust tütarettevõtja üle kontrolli lõppemisel, s.t. nõuab ülejäänud aktsiate või osade ümberhindlust õiglasesse väärtusse, kusjuures tekkinud kasumid või kahjumid tuleb kajastada kasumiaruandes. Standardi muudatuse rakendamine võib avaldada mõju tulevikus aset leidvate tehingute kajastamisele.
Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud standardi muudatust veel heaks kiitnud;
- IFRS 3 Äriühendused (muudatused). Muudetud standard rakendub grupis toimuvatele äriühendustele, mille omandamiskuupäev on alates 1. aprillist 2010. Muudatused IFRS 3-s hõlmavad valikuvõimalust kajastada vähemusosalused kas õiglasest väärtuses või proportsionaalselt nende osalusele netovara õiglasest väärtuses ning omandatud ettevõttes varem omandatud aktsiate/osade ümberhindlust õiglasesse väärtusesse, kusjuures tekkinud vahe kajastatakse kasumiaruandes. Lisaks on toodud täiendavad juhised ostumeetodi rakendamise kohta, kaasa arvatud tehingukulude kajastamine kuluna perioodis, mil need tekkisid, firmaväärtuse mõõtmine osaluse suurendamisel ja kajastamise reeglid, kui lisatingimustest sõltuva tasu õiglane väärtus muutub seoses hinnangu muutusega pärast äriühenduse toimumist. Standardi muudatuse rakendamine võib avaldada mõju tulevikus aset leidvate tehingute kajastamisele.
Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud standardi muudatust veel heaks kiitnud;
- IFRS 8 Ärisegmendid. IFRS 8 asendab kehtiva standardi IAS 14 Segmendiaruandlus ning muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. IFRS 8 nõuab ärisegmentide määratlemist ning informatsiooni avaldamist ärisegmentide kohta nii nagu aruandlust koostatakse juhtimisotsuste tegemiseks ja tulemuste analüüsimiseks ettevõttesiseselt. Juhtkonna hinnangul ei too standardi rakendamine eeldatavasti kaasa suuri muutusi segmendiaruandluses, kuna grupi poolt avalikustatav info ärisegmentide kohta ühtib ettevõttesiseselt analüüsitava infoga.

(d) Vastu võetud uued standardid, standardite parandused ja tõlgendused, mis ei ole grupile muutunud kohustuslikuks ja tõenäoliselt ei avalda olulist mõju grupi finantsaruannetele

Käesoleva aruande koostamise hetkeks olid välja antud alljärgnevad uued rahvusvahelised finantsaruandluse standardid, standardite muudatused ja Rahvusvahelise Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee tõlgendused, mis muutuvad grupile kohustuslikuks 1. aprillil 2008 või

hiljem algavatel aruandeperioodidel ning mida grupp ei ole ennetähtaegselt rakendanud:

- IAS 32 Finantsinstrumendid: avalikustamine ja esitamine ja IAS 1 Finantsaruannete esitamine (muudatus) – Ennetähtaegse tagasikutsumisõigusega finantsinstrumendid ja likvideerimisel tekivad kohustused. IAS 32 ja IAS 1 muudatus muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. Muudatus nõuab mõningate finantsinstrumendide, mis vastavad finantskohustuse definitsioonile, klassifitseerimist omakapitaliinstrumendina;
- IFRS 2 Aktsiapõhine makse (muudatus) - Omandi üleandmise tingimused ja tühistamine. IFRS 2 muudatus muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. Muudatus selgitab, et omandi üleandmise tingimusteks on ainult teenuste tingimused ja tulemuslikkuse tingimused. Muud aktsiapõhiste maksete tingimused ei ole omandi üleandmise tingimused. Muudatuse kohaselt tuleb kõiki tühistamisi, nii kontserni enda kui teiste osapoolte poolt, kajastada sarnaselt;
- IFRIC 12 Teenuse kontsessioonikokkulepped. IFRIC 12 muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. Antud tõlgendus sisaldab juhiseid olemasolevate standardite rakendamiseks ettevõtete poolt, kes on avaliku ja erasektori vaheliste teenuste kontsessioonide osapoolteks. Tõlgendus puudutab kokkuleppeid, mille puhul tellija kontrollib, milliseid teenuseid pakub infrastruktuuri kasutav operaator, kellele ta pakub teenuseid ja millise hinnaga. Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud tõlgendust veel heaks kiitnud;
- IFRIC 13 Kliendilojaalsusprogrammid. IFRIC 13 muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2009. Tõlgendus sisaldab juhiseid selliste tehingute raamatupidamiskäsitluse kohta, mis hõlmavad ettevõtte poolt oma klientidele pakutavadi kliendilojaalsusprogramme, nagu näiteks püsikliendikaardid või punktide andmine. Eelkõige käsitleb tõlgendus ettevõtte tasuta või soodushinnaga kaupade või teenuste pakkumise kohustuse õiget raamatupidamiskäsitlust, kui kliendid neid lunastavad.
Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud tõlgendust veel heaks kiitnud;
- IFRIC 14 Kindlaksmääratud hüvitistega vara limiit, minimaalse rahastamise nõuded ja nende koostoime. IFRIC 14 muutub grupile kohustuslikuks alates 1. aprillist 2008. Antud tõlgendus sisaldab üldisi juhiseid selle kohta, kuidas hinnata kindlaksmääratud hüvitistega plaanide õiglase väärtuse ülejäägi limiiti, mis ületab varana kajastatavate kohustuste nüüdisväärtust kooskõlas standardiga IAS 19. Lisaks selgitab tõlgendus, kuidas võivad seaduses ettenähtud või lepingulised minimaalse rahastamise nõuded mõjutada kindlaksmääratud hüvitistega plaani varade ja kohustuste väärtusi.
Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga ei olnud Euroopa Liit antud tõlgendust veel heaks kiitnud.

2.3 Konsolideeritud aruannete koostamine

(a) Tütarettevõtjad

Tütarettevõtjad on emaettevõtja poolt kontrollitavad ettevõtjad. Kontroll eksisteerib, kui emaettevõtja omab mõjuvõimu määrata investee-ringuobjekti finants- ja tegevuspõhimõtteid, millega kaasneb reeglina enam kui pool hääleõigusest tütarettevõtjas. Kontrolli olemasolu hindamisel võetakse arvesse hetkel kasutatavate või konverteeritavate potentsiaalsete hääleõiguste olemasolu ning võimalikku mõju. Tütarettevõtjad konsolideeritakse raamatupidamise aastaaruandes alates kontrolli tekkimisest kuni selle lõppemiseni. Äriühenduste arvestamisel rakendatakse ostumeetodit. Äriühenduse soetusmaksumust moodetakse summamana üleantud varade, tekkinud või üle võetud kohustuste ja omandaja poolt omandamise eesmärgil emiteeritud omakapitaliinstrumendide õiglastest väärtustest vahe-
tuskupäeval ning omandamisega otseselt seotud väljaminekutest.

Omandatud eristatavad varad, kohustused ja tingimuslikud kohustused kajastatakse omandamise kuupäeval nende õiglases väärtuses olenemata vähemusosaluse suurusest. Positiivne vahe omandatud äriühenduse soetusmaksumuse ja omandatud eristatava netovara õiglase väärtuse vahel kajastatakse firmaväärtusena (lisa 2.14). Kui omandatud äriühenduse soetusmaksumus on väiksem kui omandatud tütarettevõtja netovara õiglane väärtus, kajastatakse negatiivne vahe kasumiaruandes koheselt tuluna.

Ema- ja tütarettevõtjate finantsnäitajad on grupi raamatupidamise aastaaruandes konsolideeritud rida-realt. Ema- ja tütarettevõtjate vaheliste tehingute tulemusena tekkinud nõuded, kohustused, tulud, kulud ning realiseerumata kasumid on elimineeritud. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus. Vajadusel on tütarettevõtjate arvestuspõhimõtteid muudetud, et viia need kooskõlla grupi arvestuspõhimõtetega.

(b) Tehingud vähemusosalusega

Tehinguid vähemusosalusega kajastatakse sarnaselt tehingutega kolmandate osapooltega. Osaluse müügi korral vähemusosanikele kajastatakse müügihinna ja müüdüd vähemusosaluse bilansilise maksumuse vahet kasumiaruandes tuluna või kuluna. Osaluse soetamise korral vähemusosanikest kajastatakse soetusmaksumuse ja soetatud vähemusosaluse bilansilise maksumuse vahet firmaväärtusena.

(c) Sidusettevõtjad

Sidusettevõtjad on kõik ettevõtjad, mille üle grupp omab olulist mõjuvõimu, kuid mitte kontrolli ja millega kaasneb reeglina 20-50% hääleõigustest. Investeeringuid sidusettevõtjatesse kajastatakse kapitaliosaluse meetodil ning võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses. Grupi investeering sidusettevõtjatesse sisaldab omandamisel tekkinud firmaväärtust, millest on maha arvatud väärtuse langus.

Grupi osa sidusettevõtjate omandamisjärgsetes kasumites ja kahjumites kajastatakse kasumiaruandes ja grupi osa omandamisjärgsetes muutustes sidusettevõtjate omakapitali reservides kajastatakse otse omakapitali kirjetel. Kumulatiivsete omandamisjärgsete muutuste võrra korrigeeritakse investeeringu bilansilist maksumust. Kui grupi osa sidusettevõtja kahjumites on võrdne või ületab tema osalust sidusettevõtjas, kaasaarvatud kõik ülejäänud tagatiseta nõuded, ei kajasta grupp edasisi kahjumeid, välja arvatud juhul, kui ta on kohustatud rahuldama sidusettevõtja kohustusi või on sooritanud makseid sidusettevõtja nimel.

Realiseerimata kasumeid grupi ja sidusettevõtjate vahel elimineeritakse lähtudes grupi osalusest sidusettevõtjas. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus. Vajadusel on sidusettevõtjate arvestuspõhimõtteid muudetud, et viia need kooskõlla grupi arvestuspõhimõtetega.

2.4 Segmendiaruandlus

Ärsegment on eristatav majandustegevuse osa, mis toodab või osutab ühte toodet või teenust või sarnaste toodete või teenuste gruppi ning mille riskid ja kasumlikkus erinevad teiste ärsegmentide omast. Geograafiline segment on grupi osa, mis toodab tooteid või osutab teenuseid teatud majanduskeskkonnas ning mille riskid ja kasumlikkus erinevad teistes majanduskeskkondades tegutsevate grupi osade omast. Grupi aruandluses on esmaseks segmendiks loetud ärisegment ja teiseks segmendiks geograafiline segment.

Aruandlus ärsegmentide lõikes on esitatud lähtudes grupisisest juhtimisstruktuurist ja Eestis kehtivast elektrituruseadusest. Ärsegmentideks on loetud oma toodangu/teenuse poolest selgesti eristuv ja iseseisva tulemusüksusena funktsioneeriv tegevusvaldkond. Aruand-

lus geograafiliste segmentide lõikes on esitatud lähtudes grupi äritegevuse peamistest geograafilistest piirkondadest.

2.5 Tehingud välisvaluutas ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja –kohustused

Arvestus- ja esitusvaluuta

(a) Arvestusvaluuta

Grupi ettevõtjad kasutavad arvestuses oma põhilise majanduskeskkonna valuutat. Emaettevõtja arvestusvaluutaks on Eesti kroon. Eesti kroon on fikseeritud euro suhtes kursiga 15,6466 kr 1 euro kohta.

(b) Esitusvaluuta

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Eesti kroonides ümardatuna lähima tuhandeni, v.a siis, kui sellele on viidatud teisiti.

(c) Tehingud välisvaluutas ning välisvaluutas fikseeritud varad ja kohustused

Välisvaluutas toimunud tehingud on ümber arvestatud Eesti kroonidesse kasutades tehingupäeval kehtinud Eesti Panga vastava valuuta ametliku noteeringut. Juhul, kui Eesti Pank vastavat valuutat ei noteeri, võetakse aluseks valuutat emiteeriva riigi keskpanga ametlik noteering euro suhtes. Raha ülekandmise ja tehingupäeva kursside erinevuse korral tekkivad kursivahed kajastatakse kasumiaruandes. Välisvaluutas fikseeritud varad ja kohustused on ümber hinnatud bilansipäeval kehtinud Eesti Panga ametliku noteeringu või valuutat emiteeriva riigi keskpanga ametliku noteeringu alusel euro suhtes, kui Eesti Pank vastavat valuutat ei noteeri. Ümberhindamisest tekkinud kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes, välja arvatud efektiivse riskimaandajana kajastatavate rahavoo riskimaandamisinstrumentide ümberhindamisest tulenevad kasumid ja kahjumid, mida kajastatakse otse omakapitalis.

(d) Välismaal asuvate tütarettevõtjate konsolideerimine

Kui tütarettevõtja arvestusvaluuta ei lange kokku emettevõtja esitusvaluutaga, kasutatakse tütarettevõtja välisvaluutas koostatud aruannete ümberarvestusel järgmisi valuutakursse:

- vara ja kohustuste kirjed hinnatakse ümber bilansipäeva kursi alusel;
- tulud ja kulud hinnatakse ümber perioodi kaalutud keskmise kursiga (v.a juhul, kui antud keskmist ei saa lugeda tulude ja kulude tekkimise päeva kursside kumulatiivse mõju mõistlikuks ümardamiseks, misjuhuul tulud ja kulud hinnatakse ümber nende tekkimise päeva kursiga);
- ümberhindluse vahe kajastatakse omakapitalis eraldi kirjel „Realiseerimata kursivahed“.

Tütarettevõtja omandamisel tekkinud firmaväärtust ning selle omandamisega seotud varade ja kohustuste bilansiliste maksumuste õiglase väärtuse korrigeerimisi käsitatakse tütarettevõtja varade ja kohustustena ning hinnatakse ümber bilansipäeva kursi alusel. Ükski grupi kuuluvatest tütarettevõtjatest ei tegutsen hüperinflatiivses majanduskeskkonnas.

2.6 Varade ja kohustuste jaotus lühi- ja pikaajalisteks

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks. Lühiajalisteks loetakse varad, mis eeldatavasti realiseeritakse järgmisel majandusaastal või ettevõtte tavapärase äritsükli käigus. Lühiajaliste kohustustena on näidatud kohustused, mille maksetähtaeg saabub järgmise majandusaasta jooksul või mis tõenäoliselt tasutakse järgmisel majandusaastal või ettevõtte tavapärase äritsükli käigus. Kõik ülejäänud varad ja kohustused on näidatud pikaajalistena.

2.7 Raha ja raha ekvivalendid

Raha ning raha ekvivalentidena kajastatakse sularaha kassades, arvelduskontosid pankades ja raha teel neile ning lühiajalisi kuni 3-kuulise tähtajaga kõrge likviidsusega investeeringuid pankades.

2.8 Finantsvarad

Grupile kuuluvad finantsvarad on klassifitseeritud järgmistesse kategooriatesse: õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad finantsvarad, lunastustähtjani hoitavad investeeringud ning laenu ja nõuded. Finantsvarade klassifitseerimise aluseks on finantsvarade soetamise eesmärk. Finantsvara kategooria määrab juhatus finantsvara esmasel kajastamisel.

(a) Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad finantsvarad

Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad finantsvarad on kauplemise eesmärgil hoitavad finantsvarad, mis on soetatud edasimüügiks lähitulevikus. Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatakse ka tuletisinstrumente, v.a juhul, kui need on määratletud ja efektiivsed riskimaandamisinstrumentid. Bilansis kajastatakse kõiki sellesse kategooriasse kuuluvaid varasid käibevaradena.

(b) Lunastustähtjani hoitavad investeeringud

Lunastustähtjani hoitavad investeeringud on fikseeritud või kindlaksmääratavate maksete ja fikseeritud lunastustähtjaga tuletisinstrumentideks mitteolevad finantsvarad, mida grupil on kindel kavatsus hoida lunastustähtjani. Juhul, kui grupp müüb ebaolulisest suuremas koguses lunastustähtjani hoitavaid investeeringuid enne lunastustäht-aega, klassifitseeritakse kõik sellesse kategooriasse kuuluvad finantsvarad ümber müügiotel finantsvaradeks. Lunastustähtjani hoitavad investeeringud kajastatakse pikaajaliste finantsinvesteeringutena, välja arvatud juhul, kui bilansipäeva seisuga on lunastustähtjani jäänud alla 12 kuu.

(c) Laenu ja nõuded

Laenu ja nõuded on fikseeritud või kindlaksmääratavate maksetega tuletisinstrumentideks mitteolevad finantsvarad, mis ei ole noteeritud aktiivsel turul. Laenusid ja nõudeid kajastatakse käibevaradena, välja arvatud juhul, kui laenu või nõude tähtaeg on bilansipäeva seisuga üle 12 kuu. Sellisel juhul kajastatakse neid põhivaradena. Grupi laenu ja nõuded on kajastatud bilansiridadel „Raha ja raha ekvivalendid“, „Üle 3-kuulise tähtjaga deposiidid pankades“, „Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded“.

Tavapärasel turutingimustel toimuvaid finantsvarade oste ja müüke kajastatakse või nende kajastamine lõpetatakse kasutades väärtuspäevapõhist arvestust. Finantsvarad, mida ei kajastata õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande, võetakse algselt arvele õiglases väärtuses, millele liidetakse tehingukulud. Finantsvarad, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande, võetakse algselt arvele õiglases väärtuses ja omandamisega seotud tehingukulud kajastatakse kasumiaruandes kuludena. Grupp lõpetab finantsvara kajastamise, kui lepingujärgsed õigused finantsvarast tulenevatele rahavoogudele lõpevad või on üle antud ja üle on läinud ka oluline osa finantsvara omandiga seotud riskidest ja hüvedest. Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavaid finantsvarasid kajastatakse peale esmast arvelevõtmist õiglases väärtuses. Laenusid ja nõudeid ning lunastustähtjani hoitavaid investeeringuid kajastatakse peale esmast arvelevõtmist korrigeeritud soetusmaksumuses kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Kasumeid ja kahjumeid õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavate finantsvarade ümberhindlusest kajastatakse kasumiaruande real finantstulud või –kulud nende tekkimise perioodil (lisa 32). Intressitulu lunastustähtjani hoitavalt investeeringutelt ning laenudelt ja nõuetelt kajastatakse kasumiaruande real finantstulud (lisa 32). Grupp ei ole saanud aruandeperioodil ega võrreldaval perioodil intressitulu ega dividenditulu õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavalt finantsvaradelt.

Börsil noteeritud finantsvarade õiglase väärtuse aluseks võetakse bilansipäeval kehtinud pakkumishind. Börsil noteerimata finantsvarade õiglase väärtuse leidmiseks kasutatakse erinevaid hindamistehnikaid. Sõltuvalt finantsvara liigist võetakse aluseks sarnaste finantsvarade noteeritud turuhinnad, vahendajate noteeringud või hinnangulised diskonteeritud rahavood. Grupp kasutab mitmeid erinevaid meetodeid ja teeb oletusi, mis põhinevad iga bilansipäeva turutingimustel. Tuletisinstrumentide õiglane väärtus leitakse hinnanguliste tulevaste rahavoogude nüüdisväärtusena.

Iga bilansipäeva seisuga hinnatakse, kas esineb finantsvarade võimaliku väärtuse langusele viitavaid asjaolusid. Ostjate vastu nõuete väärtuse languse hindamist on kirjeldatud lisa 2.9.

2.9 Nõuded ostjate vastu

Nõuded ostjate vastu võetakse algselt arvele nende õiglases väärtuses ja kajastatakse seejärel korrigeeritud soetusmaksumuses kasutades sisemise intressimäära meetodit ning vajadusel arvestades maha alla-hindluse. Nõuete allahindlust kajastatakse, kui esineb objektiivseid tõendeid selle kohta, et kõik nõuete summad ei laeku vastavalt nõuete esialgsetele lepingutingimustele. Asjaoludeks, mis viitavad võimalikule nõuete väärtuse langusele, on võlgniku pankrot või olulised finantsriskused ning maksetähtaegadest mittekinnipidamine (maks hilinemine üle 90 päeva maksetähtjast). Olulisi nõudeid hinnatakse individuaalselt. Ülejäänud nõudeid hinnatakse kogumina, arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas, mida korrigeeritakse lähtudes olemasolevatest tingimustest. Ebatüüpiliselt laekuvate nõuete summa on vahe nõuete bilansilise väärtuse ja tulevaste rahavoogude nüüdisväärtuse vahel kasutades sisemise intressimäära meetodit. Nõuete bilansilist väärtust vähendatakse ebatüüpiliselt laekuvate nõuete summa võrra ning kahjum allahindlusest kajastatakse kasumiaruandes muude tegevuskuludena. Kui nõue loetakse lootusetuks, kantakse nõue ja tema allahindlus bilansist välja. Varem alla hinnatud ebatüüpiliste nõuete laekumisel vähendatakse kasumiaruande rida „Muud tegevuskulud“.

Pikaajalised nõuded ostjate vastu on kajastatud tüüpiliselt laekuva nõude nüüdisväärtuses. Tüüpiliselt laekuva nõude nominaalväärtuse ja nüüdisväärtuse vahet kajastatakse nõude laekumistähtjani jäänud perioodi jooksul intressituluna kasutades sisemise intressimäära meetodit.

2.10 Tuletisinstrumentid ja riskimaandamine

Tuletisinstrumente kajastatakse nende esmasel arvelevõtmisel õiglases väärtuses tuletisinstrumenti lepingu sõlmimise kuupäeval. Peale esmast kajastamist hinnatakse neid iga bilansipäeval ümber nende hetke õiglasele väärtusele. Väärtuse muutusest tekkinud kasumite või kahjumite kajastamise meetod sõltub sellest, kas tuletisinstrument on määratletud riskimaandamisinstrumentina ja kui on, siis maandatava objekti olemusest. Grupil on rahavoo riskimaandamisinstrumentid, mille eesmärgiks on maandada vedelkütuste ja elektriinna muutumise riski. Võrreldaval perioodil lõppes tähtaeg riskimaandamisinstrumentidel, mille eesmärgiks oli fikseerida intressikulud ujuva intressimääraga laenu puhul.

Tehingu sõlmimisel dokumenteerib grupp riskimaandamisinstrumentide ja maandatavate objektide vahelise suhte, riskimaandamise eesmärgid ja erinevate riskimaandamise tehingute sooritamise strateegia. Samuti dokumenteeritakse nii tehingu sõlmimisel kui ka jooksvalt seda, kas riskimaandamistingutes kasutatavad tuletisinstrumentid on efektiivsed maandatavate objektide rahavoogude muutuste tasandamisel.

Riskimaandamise eesmärgil kasutatavate tuletisinstrumentide õiglased väärtused on esitatud lisa 12. Omakapitalis kajastatud

riskimaandamisreservi liikumised on esitatud lisas 21. Riskimaandamise tuletisinstrumentide kogu õiglast väärtust liigitatakse kas pikaajalise vara või kohustusena, kui maandatava objekti järelejäänud eluiga on rohkem kui 12 kuud ja lühiajalise vara või kohustusena, kui maandatava objekti järelejäänud eluiga on vähem kui 12 kuud.

(a) Rahavoo riskimaandamine

Rahavoo riskimaandamisena määratletud ja selleks kvalifitseerivate tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutuse efektiivset osa kajastatakse omakapitalis. Ebaefektiivse osaga seotud kasumit või kahjumit kajastatakse kohekselt kasumiaruandes saldeeritult muude äritulude või muude tegevuskuludena.

Omakapitalis kajastatud summased kajastatakse kasumiaruandes neljandel perioodidel, mil maandatav objekt mõjutab kasumit või kahjumit (näiteks, kui leiab aset maandatav müük). Intressimäära vahetusteingu efektiivse osaga seotud kasum või kahjum, millega maandatatakse muutuva intressimääraga võlakohustusi, kajastatakse kasumiaruandes finantskuludena.

Kui riskimaandamisinstrument aegub või müüakse või kui maandamine ei vasta enam riskimaandamisarvestuse kriteeriumitele, jääb omakapitalis sisalduv kumulatiivne kasum või kahjum omakapitali ja kajastatakse kasumiaruandes eeldatava tulevikusündmuse lõplikult kajastamisel. Kui prognoositava tehingu toimumist enam ei eeldata, kajastatakse omakapitalis sisalduv riskimaandamisinstrumendi kasum või kahjum kasumiaruandes kohekselt muu äritulu või muu tegevuskuluna.

(b) Õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad tuletisinstrumendid

Tuletisinstrumente, mida ei ole määratletud riskimaandamisinstrumendina, kajastatakse õiglasel väärtuses läbi kasumiaruande. Selliste tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutusest tulenevad kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes muude äritulude või muude tegevuskuludena.

2.11 Varud

Varud kajastatakse soetusmaksumusel või neto realiseerimisväärtuses, kui see on varude soetusmaksumusel madalam. Varude kulusse kandmisel kasutatakse kaalutud keskmise soetusmaksumuse meetodit. Lõpetamata ja valmistoodangu soetusmaksumusel lülitatakse tooraine kulud, otsesed tööjõukulud ning muud otsesed ja kaudsed kulud (lähtudes tootmiselõpetuse normaalkõigsusest). Varude soetusmaksumusel ei lülitata laenukasutuse kulusi. Tooraine ja materjali varude soetusmaksumus koosneb ostuhinnast, kulusdest transpordile ning muudest soetamisega otseselt seotud väljaminekutest.

Neto realiseerimisväärtuseks loetakse eeldatavat müügihinda, mida on vähendatud nende varude müügiga seotud kulusdest võrra.

2.12 Materiaalne põhivara

Materiaalse põhivarana käsitletakse materiaalsel vara, mida kasutatakse äritegevuses ning mille eeldatav kasulik tööiga on üle ühe aasta. Materiaalsel põhivaral kajastatakse bilansil jääkväärtuses, mis on saadud vara ajaloolise soetusmaksumuse vähendamisel akumuleeritud kulumis- ja väärtuse languse võrra. Ostetud põhivarade soetusmaksumus sisaldab lisaks ostuhinnale ka kulusi transpordile ja paigaldamisele ning muud soetuse ja kasutuselevõtuga otseselt seotud väljaminekuid. Omavalmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb valmistamisel ja kasutuselevõtul tehtud kulusdest materjalidele, teenustele ning tööjõule.

Kui materiaalne põhivara koosneb oluliselt erineva kasuliku tööeaga koostisosadest, võetakse osad arvele iseseisvate põhivaraobjektidena. Laenu intressikuludid põhivara soetusmaksumusel ei kapitaliseerita.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad kulutused lisatakse vara soetusmaksumusel või võetakse arvele eraldi varana ainult juhul, kui on tõenäoline, et grupp saab tulevikus varaobjektist majanduslikku kasu ja varaobjekti soetusmaksumusel saab usaldusväärselt mõõta. Asendatud komponent või proportsionaalne osa asendatud põhivarast kantakse bilansist maha. Jooksva hoolduse ja remondiga seotud kulud kajastatakse kasumiaruandes kuludena.

Maad ei amortiseerita. Muu põhivara kulumit arvestatakse soetusmaksumusel lineaarsel meetodil vara hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Eeldatavad kasulikud eluead on järgmised:

Hooned	25-40 aastat
Elektriliinid	33-60 aastat
Muud rajatised	10-30 aastat
Elektriülekanalid	7-25 aastat
Elektrijaamade seadmed	7-25 aastat
Muud masinad ja seadmed	3-20 aastat
Muu põhivara	3-10 aastat

Põhivara eeldatavat kasulikku eluiga inventeeritakse aastainventuuri käigus, hilisemate kulusdest arvelevõtmisel ja oluliste muutuste korral arenguplaanides. Kui vara hinnanguline kasulik eluiga erineb oluliselt eelnevalt kehtestatud, kajastatakse see raamatupidamisliku hinnangu muutusena, muutes vara järelejäänud kasulikku eluiga, mille tulemusena muutub järgmistel perioodidel varale arvestatav kulum.

Varad hinnatakse alla nende kaetavale väärtusele juhul, kui varade kaetav väärtus on väiksem bilansilisel jääkväärtusest (lisa 2.16).

Põhivara müügist saadud kasumite ja kahjumite leidmiseks lahutatakse müügitulust müüdü varade jääkväärtus. Vastavad kasumid ja kahjumid on kajastatud kasumiaruandes kirjel „Muud äritulud“ või „Muud tegevuskulud“.

2.13 Renditud varad

Rendi all mõistetakse kokkulepet, mille kohaselt rendileandja annab rentnikule makse või rea maksete eest kokkulepitud ajavahemikuks üle varaobjekti kasutusõiguse. Kapitalirendina klassifitseeritakse rent, mille puhul kõik olulised vara omandiõigusega seotud riskid ja hüved on läinud üle rentnikule. Muud rendid kajastatakse kasutusrendina.

(a) Grupi ettevõtja on rentnik

Kapitalirendi tingimustel renditud vara kajastatakse algselt rendimaksede miinimumsumma nüüdisväärtuses või renditud vara õiglase väärtuse summas, juhul kui see on eelmisel madalam. Iga rendimaks jaotatakse finantskuludeks ning kapitalirendi kohustuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse igale rendiperioodile nii, et kogu rendiperioodi vältel oleks intressimäär kapitalirendi kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi kohustust vähendatakse põhiosa tagasimaksetega. Rendimaksed finantskulu kajastatakse kasumiaruandes intressikuluna. Kapitalirendi kohustus kajastatakse bilansil pika- või lühiajalise võlakohustusena (lisa 2.18).

Kapitalirendi tingimustel renditavat materiaalsel põhivara amortiseeritakse kas rendiperioodi jooksul või kasuliku tööeaja jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Kasutusrendi maksed kajastatakse kasumiaruandes kuluna rendiperioodi jooksul võrdsetes osades vähendatuna rendileandjalt saadud stiimulite võrra.

(b) Grupi ettevõtja on rendileandja

Grupi ei ole kapitalirendi tingimustel välja renditud vara. Kasutusrendi tingimustel välja renditud varadele rakendatakse materiaalsele põhivara kehtestatud arvestusprintsipi. Rendiperioodi jooksul saadavad maksed kajastatakse kasumiaruandes tuluna rendiperioodi jooksul.

2.14 Immateriaalne põhivara

Immateriaalset põhivara kajastatakse bilansis ainult juhul, kui on täidetud järgmised tingimused:

- varaobjekt on grupi poolt kontrollitav;
- on tõenäoline, et grupp saab objekti kasutamist tulevikus tulu;
- objekti soetusmaksumus on usaldusväärselt hinnatav.

Immateriaalset põhivara (v.a. firmaväärtus) amortiseeritakse kuldesse lineaarsel meetodil hinnangulise kasuliku eluea jooksul, mille pikkus ei ületa 20 aastat.

Immateriaalse põhivara väärtuse langust hinnatakse juhul, kui eksisteerib sellele viitavaid asjaolusid, analoogiliselt materiaalse põhivara väärtuse languse hindamisele (v.a. firmaväärtus). Määramata tähtjaga immateriaalse põhivara ning kasutusele võtmata immateriaalse põhivara kaetavat väärtust kontrollitakse kord aastas, mille käigus võrreldakse nende kaetavat väärtust bilansilise jääkväärtusega.

(a) Firmaväärtus

Firmaväärtuseks loetakse summat, mille võrra äriühenduse soetusmaksumus omandamise kuupäeva seisuga ületab omandatud netovara õiglast väärtust. Äriühenduses omandatud firmaväärtus kajastatakse bilansis immateriaalse varana (lisa 2.3). Sidusettevõtjate omandamisel tekkinud firmaväärtust kajastatakse investeeringu soetusmaksumuses ja seda hinnatakse koos investeeringu hindamisega.

Äriühenduses omandatud firmaväärtust ei amortiseerita, selle asemel jagatakse firmaväärtus väärtuse languse kontrollimiseks raha teenivatele üksustele ning viiakse igal bilansipäeval (või tihedamini, kui mõni sündmus või asjaolude muutus sellele viitab) läbi raha teeniva üksuse väärtuse test. Firmaväärtus jagatakse raha teenivatele üksusele, mis eeldatavasti saavad äriühenduse sünergiast kasu. Firmaväärtus hinnatakse alla tema kaetavale väärtusele juhul, kui see on väiksem bilansilisest jääkmaksumusest. Firmaväärtuse allahindlust ei tühistata. Bilansis kajastatakse firmaväärtust jääkmaksumuses (soetusmaksumus miinus väärtuse langus) (lisa 2.16). Majandusüksuse müügi korral kantakse firmaväärtus maha ning arvestatakse müüdüd vara jääkväärtuse hulka müügist saadud kasumi või kahjumi arvestamisel.

(b) Arengu-, asutamise-, uurimis- ja koolituskulud

Arenguväljaminekud on kulutused, mida tehakse uurimistulemuste rakendamisel uute konkreetsete toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Arenguväljaminekuid kapitaliseeritakse juhul, kui eksisteerib kava projekti elluviimiseks ning on võimalik hinnata immateriaalsest varast tulevikus tekkivat tulu.

Uue majandusüksuse asutamisega seotud väljaminekuid, uue teadusliku või tehnilise informatsiooni kogumise eesmärgil läbiviidud uuringutega seotud kulutusi ning koolituskulusid ei kapitaliseerita.

(c) Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikud

Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikud kajastatakse bilansis soetusmaksumuses, kui need on ettevõtja poolt kontrollitavad. Riigilt tasuta saadud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute soetusmaksumuseks loetakse 0 kr.

Juhul, kui emiteeritud kasvuhoonegaaside kogus ületab riigi poolt tasuta eraldatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hulka, kajastatakse täiendavalt juurde ostetud heitkoguse ühikud, lähtudes kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute bilansipäeva turuhinnast või tulevikutehingutega fikseeritud hinnast.

(d) Tarkvara

Immateriaalse varana kajastatakse ostetud arvutitarkvara, mis ei ole seonduva riistvara lahutamatu osa. Arvutitarkvara arenduskulud kajastatakse immateriaalse varana, kui need on otseselt seotud selliste tarkvaraobjektide arendamisega, mis on eristatavad, grupi poolt kontrollitavad ning mille kasutamisest grupp saab tulevast majanduslikku kasu pikema aja kui ühe aasta jooksul. Kapitaliseeritavad arvutitarkvara arenduskulud hõlmavad tööjõukulusid ning muid

arendamisega otseselt seotud kulutusi. Arvutitarkvara kulud amortiseeritakse hinnangulise kasuliku eluea jooksul, mille pikkus on kuni 3 aastat. Arvutitarkvara jooksva hooldusega seotud kulud kajastatakse kasumiaruandes kuludena.

(e) Maakasutusõigused

Immateriaalse varana kajastatakse grupi kasuks seatud hoonestusõiguste ja servituutide eest tasutud väljamaksed, mis vastavad immateriaalse põhivarana kajastamise kriteeriumitele. Maakasutusõiguste kulud amortiseeritakse vastavalt lepinguperioodile, mille pikkus on kuni 99 aastat.

(f) Patendid, firmamärgid, litsentsid ja sertifikaadid

Kulutused patente, firmamärkide, litsentside ja sertifikaatide soetamiseks kapitaliseeritakse, kui on võimalik hinnata neilt kulutustelt tulevikus saadavat tulu. Selline immateriaalne põhivara kantakse kuluks lineaarselt eeldatava kasuliku eluea jooksul, mille maksimaalpikkus ei ületa 20 aastat. Bilansis kajastatakse sellist immateriaalset põhivara jääkväärtuses (soetusmaksumus miinus akumuliseeritud amortisatsioon).

2.15 Maavarade uuringu ja hindamise varad

Maavarade uuringu ja hindamise varadena kajastatakse väljaminekuid, mis on seotud uuringuks õiguse omandamisega, topograafiliste, geoloogiliste, geokeemiliste ja geofüüsiliste uuringutega, uurimisliku uurimisega, proovide võtmise ja maavarade kaevandamise tehnilise teostatavuse ja majandusliku tasuvuse hindamisega.

Varad võetakse algselt arvele soetusmaksumuses. Sõltuvalt varade olemusest liigitatakse maavarade uuringu ja hindamise varad kas immateriaalseteks või materiaalseteks varadeks. Infrastruktuuri rajatiste ehitamise, paigaldamise ja komplekteerimise kulud võetakse arvele materiaalse põhivara objektidena. Peale algselt arvelevõtmist kajastatakse maavarade uuringu ja hindamise varasid kasutades soetusmaksumuse mudelit.

Iga bilansipäeva seisuga kontrollitakse maavarade uuringu ja hindamise varade võimalikku väärtuse langust (lisa 2.16). Maavarade uuringu ja hindamise varade väärtuse langust hinnatakse, kui on ilmnenud üks või mitu alljärgnevat asjaolu:

- periood, mil grupil on õigus teha uuringuid teatud piirkonnas on lõppenud või lõpeb lähitulevikus ja selle pikendamist ei eeldata;
- olulisi väljaminekuid maavarade edaspidiseks uuringuks ja hindamiseks teatud piirkonnas ei ole eelarvestatud ega planeeritud;
- maavarade uuringu ja hindamise tulemusena teatud piirkonnas ei ole avastatud maavarade majanduslikult tasuvaid koguseid ja grupp on otsustanud lõpetada sellise tegevuse antud piirkonnas;
- on olemas piisavaid andmeid viitamaks, et kuigi arendustegevus teatud piirkonnas tõenäoliselt jätkub, on vähetõenäoline, et uuringu ja hindamise varade bilansiline maksumus kaetakse täielikult eduka arendustegevuse või müügi teel.

2.16 Väärtuse langus

Määramata kasuliku elueaga varasid ei amortiseerita, vaid kontrollitakse kord aastas nende väärtuse langust. Amortiseeritavate varade ning määramata kasutusega varade (maa) puhul hinnatakse vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist, kui teatud sündmused või asjaolude muutused viitavad sellele, et bilansiline maksumus ei ole kaetav.

Varad hinnatakse alla nende kaetavale väärtusele juhul, kui varade kaetav väärtus on väiksem bilansilisest jääkväärtusest. Vara kaetav väärtus on kõrgem kahest järgnevast näitajast:

- vara õiglase väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused;
- vara kasutusväärtus.

Kui vara õiglast väärtust, millest on maha lahutatud müügikulutused, pole võimalik määrata, loetakse vara kaetavaks väärtuseks selle kasutusväärtus. Varade kasutusväärtust leitakse varade abil tulevikus

genereeritavate hinnanguliste rahavoogude nüüdisväärtusena. Varade väärtuse langust hinnatakse juhul, kui sellele viitavad võimalikud järgmised asjaolud:

- sarnaste varade turuväärtus on langenud;
- üldine majanduskeskkond ja turusituatsioon on halvenenud, mistõttu on tõenäoline, et varadest genereeritav tulu väheneb;
- turu intressimäärad on tõusnud;
- varade füüsiline seisund on järsult halvenenud;
- varadest saadavad tulud on väiksemad planeeritust;
- mõningate tegevusvaldkondade tulemused on oodatust halvemad;
- teatud raha teeniva üksuse tegevus kavatakse lõpetada.

Grupp võib tuvastada teisi vara väärtuse langusele viitavaid asjaolusid, mille puhul määratakse samuti kindlaks vara kaetav väärtus või, firmaväärtuse puhul, kontrollitakse väärtuse langust.

Varade väärtuse langust võidakse hinnata kas üksiku vara või varade grupi (raha genereeriva üksuse) kohta. Raha genereerivaks üksuseks loetakse väiksem eraldi identifitseeritav varade grupp, millest genereeritavad rahavood on olulises osas prognoositavad sõltumatult ülejäänud varade poolt genereeritavatest rahavoogudest. Kahjum väärtuse langusest kajastatakse koheselt kasumiaruandes kuluna.

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas esineb asjaolusid, mis viitavad sellele, et eelmistel aastatel vara, v.a firmaväärtuse, kohta kajastatud kahjumit väärtuse langusest enam ei eksisteeri või see on vähenenud. Iga sellise asjaolu esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust uuesti. Vastavalt testi tulemustele võidakse allahindlus kas osaliselt või täielikult tühistada. Firmaväärtuse väärtuse langusest kajastatud kahjumit järgmisel perioodil ei tühistata.

2.17 Võlad hankijatele

Võlad hankijatele võetakse algselt arvele õiglasest väärtusest ning kajastatakse peale esmast arvelevõtmist korrigeeritud soetusmaksu- mused kasutades sisemise intressimäära meetodit.

2.18 Võlakohustused

Võlakohustused võetakse algselt arvele õiglasest väärtusest vähendatuna tehingukulude võrra ning kajastatakse peale esmast arvelevõtmist korrigeeritud soetusmaksu- mused. Soetusmaksu- ja lunastus- maksumuse vahe kajastatakse kasumiaruandes kuluna võlakohustuse kehtivuse perioodi jooksul kasutades sisemise intressimäära meetodit. Tehingukulude amortisatsiooni kajastatakse kasumiaruandes koos intressikuludega.

Võlakohustusi kajastatakse lühiajaliste kohustustena, välja arvatud juhul, kui grupil on tingimusteta õigus lükata kohustuse täitmist edasi vähemalt 12 kuu võrra pärast bilansipäeva.

2.19 Maksustamine

(a) Dividendi tulumaks Eestis

Eestis kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt ei maksustata Eestis ettevõtja aruandeaasta kasumit. Tulumaksu makstakse dividendidelt, erisoodustustelt, kingitustelt, annetustelt, vastuvõtukuludelt, ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt ning siirdehinna korrigeerimistelt. Alates 1. jaanuarist 2008 on dividendidena jaotatud kasumi maksumääraks 21/79 (2007. aastal kehtis maksumäär 22/78, 2006. aastal maksumäär 23/77) väljamakstavalt netosummalt. Teatud tingimustel on võimalik saadud dividende jaotada edasi ilma täiendava tulumaksukuluta. Tulumaksuseadus näeb ette tulumaksu- määra edasise alanemise kuni 2011. aastani: 2009. aastal on maksumäär 20/80, 2010. aastal 19/81 ja alates 2011. aastast on maksumäär 18/82 netodividendidena välja- makstavalt summalt. Dividendide väljamaksmisega kaasnevat ettevõtte tulumaksu kajastatakse kohustusena ja kasumiaruandes tulumaksu- kuluna samal perioodil kui dividendid välja kuulutatakse sõltumata sellest, millise perioodi eest need on välja kuulutatud või millal need

tegelikult välja makstakse. Tulumaksu tasumise kohustus tekib dividendi väljamaksele järgneva kuu 10. kuupäeval.

Maksustamissüsteemi omapäraselt lähtuvalt ei teki Eestis registreeritud ettevõtetel erinevusi vara maksuarvestuslike ja bilansiliste jääkväärtuste vahel ning sellest tulenevalt ka edasilükkunud tulumaksunõude ega -kohustusi. Bilansis ei kajastata tingimuslikku tulumaksukohustust, mis tekiks jaotamata kasumist dividendide väljamaksmisel. Maksimaalne tulumaksukohustus, mis kaasneks jaotamata kasumi dividendidena väljamaksmisel, on esitatud aastaaruande lisades.

(b) Muud maksuliigid Eestis

Grupi kulused mõjutavad järgmised maksuliigid:

Maksuliik	Maksumäär
Sotsiaalmaks	33% töötajatele tehtud väljamaksetelt ja erisoodustustelt
Töötuskindlustusmaks	0,3% töötajatele tehtud väljamaksetelt
Erisoodustuste tulumaks	21/79 töötajatele tehtud erisoodustustelt (kuni 1. jaanuarini 2008 22/78 töötajatele tehtud erisoodustustelt)
Saastetasud	Saasteainete tonnimäärade alusel saasteainete viimise eest atmosfääri, veekogudesse, põhjavette ja pinnasesse ning jäätmete keskkonda paigutamise eest
Põlevikivi kaevandamis- õiguse tasu	11,50 kr kaevandatud põlevikivi tonni kohta (kuni 1. jaanuarini 2008 10,90 kr kaevandatud põlevikivi tonni kohta)
Vee erikasutusõiguse tasu	25–1560 kr/1000 m ³ põhjaveekihi võetud vee kohta (kuni 1. jaanuarini 2008 25–1420 kr/1000 m ³ põhjaveekihi võetud vee kohta)
Maamaks	0,1–2,5% maa maksustamishinnast aastas
Raskeveokimaks	50–3640 kr/kvartalis veoauto kohta
Elektrienergia aktsiisimaks	50 kr/MWh elektrienergia kohta
Maagaasi aktsiisimaks	157 kr/1000 m ³ maagaasi kohta
Põlevikivikütteeõli	235 kr/1000 kg põlevikivikütteeõli kohta
Ettevõtja tulumaks ette- võtlusega mitteseotud kuludelt	21/79 ettevõtlusega mitteseotuks loetatavalt kuludelt (kuni 1. jaanuarini 2008 22/78 ettevõtlusega mitteseotuks loetatavalt kuludelt)

(c) Tulumaksu- määrad välisriikides, kus toimub grupi tegevus

Jordaania	Residendist juriidilistele isikute Jordaania teenitud tulu maksustatakse tulu- maksumääraga 25%, teatud tegevus- alade puhul on võimalik ka alandatud tulumaksu- määr 15%
Läti	Residendist juriidilistele isikute tulu maksustatakse maksumääraga 15%
Leedu	Residendist juriidilistele isikute tulu maksustatakse maksumääraga 15%
Soome	Residendist juriidilistele isikute tulu maksustatakse maksumääraga 26%

(d) Edasilükkunud tulumaks

Välismaal asuvates tütarettevõtjates kajastatakse edasilükkunud tulumaksuvara ja –kohustust kui on tekkinud ajutised erinevused konsolideeritud varade ja kohustuste bilansiliste väärtuste ning maksustamisbaasi vahel. Edasilükkunud tulumaksuvara ja –kohustuse kajastamisel kasutatakse bilansilise kohustuse meetodit. Edasilükkunud tulumaksuvara ja –kohustust ei kajastata juhul, kui see tekib varade ja kohustuste esmasel arvelevõtmisel sellise tehingu puhul, mis ei ole äriühendus ja ei mõjuta tehingu toimumise ajal ei raamatupidamislikku kasumit ega ka maksustatavat kasumit. Edasilükkunud tulumaksusumma leidmisel kasutatakse maksimumaara, mida eeldatavasti rakendatakse arvestuse aluseks oleva vara realiseerimise või kohustuse tasumise perioodil lähtudes bilansipäeval kehtinud tulumaksuäärastest ja maksustamist reguleerivatest seadustest.

Grupp kajastab edasilükkunud tulumaksu kõigisse tütar- ja sidusettevõtjates tehtud investeeringutega seotud maksustatavate ajutiste erinevuste puhul, välja arvatud juhul, kui grupp saab kontrollida ajutise erinevuse tühistumise ajastamist ja on tõenäoline, et ajutine erinevus ei tühistu lähimas tulevikus.

Kasutamata maksukahjumite ja kasutamata maksukrediitide edasikandmise korral kajastatakse edasilükkunud tulumaksu vara ulatuses, mille suhtes grupil on küllaldaselt tõendeid, et tulevikus tekib piisavalt maksustatavat kasumit, mille suhtes saab kasutada tekkinud maksukahjumite ja -soodustusi.

Seisuga 31. märts 2008 ning 31. märts 2007 ei olnud grupil edasilükkunud tulumaksuvara ega –kohustusi.

2.20 Hüvitised töötajatele

Töötajate lühiajalised hüvitised

Töötajate lühiajalised hüvitised hõlmavad palka ja sotsiaalmaksusid, töölepingu ajutise peatumisega seotud hüvitisi (puhkusetasud või muud seesugused tasud), kui eeldatakse, et töölepingu ajutine peatumine leiab aset 12 kuu jooksul pärast selle perioodi lõppu, mil töötaja tööd tegi ning muid hüvitisi, mis tuleb välja maksta 12 kuu jooksul pärast selle perioodi lõppu, mil töötaja tööd tegi.

Kui aruandeperioodi jooksul on töötaja osutanud teenuseid, mille vastutasuks on põhjust eeldada hüvitise maksmist, moodustab grupp prognoositava hüvitise summa ulatuses diskonteerimata kohustuse (viitvõla), millest arvatakse maha kõik juba tasutud summad (v.a. juhtumitel, kui tööjõukulud kapitaliseeritakse põhivara soetusmaksumusse või kaetakse eraldistest). Kulutusi ei diskonteerita.

Töösuhete lõpetamise hüvitised

Töösuhete lõpetamise hüvitised on hüvitised, mida makstakse, kui grupp otsustab lõpetada töösuhete töötajaga enne tavapärasest pensionilejäämise kuupäeva või kui töötaja otsustab töölt lahkuda vabatahtlikult, saades vastutasuks nimetatud hüvitised. Grupp kajastab töösuhete lõpetamise hüvitisi kohustusena ja kuluna siis ja ainult siis, kui grupp on selgelt kohustunud lõpetama töösuhete töötaja või töötajate rühmaga enne tavapärasest pensionilejäämise kuupäeva või pakkuma töösuhete lõpetamise hüvitisi, et soodustada vabatahtlikku töölt lahkumist.

Muud hüvitised töötajatele

Kollektiivlepingutest tulenevate töötajate hüvitiste ning tervisekahjustuste hüvitiste katteks on moodustatud eraldised (lisa 2.21).

2.21 Eraldised

Eraldisi kajastatakse juhul, kui grupil on minevikus aset leidnud sündmustest tulenev seaduslik või faktiline kohustus, kohustuse realiseerimine nõuab ressursidest loobumist ja kohustuse suurus on võimalik usaldusväärselt mõõta. Eraldisi kajastatakse kohustuse täitmiseks vajalike kulutuste nüüdsväärtuses, kasutades intressimäära, mis kajastab

turu hinnanguid raha hetkeväärtusele ja kohustusele iseloomulikele riskidele. Eraldiste suurenemist seoses realiseerumistähaja lähenemisega kajastatakse kasumiaruandes intressikuluna.

Eraldiste kajastamisel lähtutakse juhtkonna hinnangust, kasutades vajadusel ekspertide abi. Töötajate koondamisega kaasnevat kulutusi võetakse eraldistes arvele ainult juhul, kui ettevõtja on avalikustanud restruktureerimiskava, milles on muuhulgas kirjeldatud kavaga kaasnevat kulutusi ning eelseisvat muudatusi töötajate arvus. Eraldisi ei moodustata tulevikus aset leidvate tegevuskahjumite katteks. Mitmete sarnaste kohustuste (näiteks tootegarantiide või sarnaste lepingute) olemasolu korral määratakse kohustuste täitmiseks vajalikku ressursside vähenemise tõenäosus kindlaks, vaadeldes kõiki kohustusi kui üht tervikut. Kuigi iga üksiku objekti puhul võib ressursside vähenemise tõenäosus olla väike, võib kõigi kohustuste osas tervikuna ressursside teatav vähenemine tõenäoliseks osutada. Sellisel juhul eraldisi kajastatakse (kui teised kajastamiskriteeriumid on täidetud). Aruandeaasta lõpu seisuga viiakse läbi eraldiste inventuur, mille käigus hinnatakse vajadust uute eraldiste moodustamiseks ja varem moodustatud eraldiste ümberhindamiseks, lähtudes bilansipäevaks selgunud asjaoludest ja võimalikest arengutsenaariumitest. Eraldiste moodustamisega seotud kulu kajastatakse kasumiaruandes ärikuludes või põhivara soetusmaksumus, kui eraldise moodustamine on seotud teatud uute varaobjektide soetamisega. Eraldisi kasutatakse ainult nende kulutuste katmiseks, mille jaoks need olid moodustatud.

(a) Kollektiivlepingust tulenevate kohustuste ja tervisekahjustuste hüvitamise eraldised

Juhtudel, kui grupil on tekkinud kohustus maksta oma endistele töötajatele töösuhetjäreid hüvitisi, moodustatakse nimetatud kulutuste katmiseks vastav eraldis. Eraldiste hindamisel võetakse arvesse võetud kohustustes seotud tingimused ning eeldatav väljamakseid saavate isikute arv.

Tervisekahjustuste hüvitamise eraldised moodustatakse kohtuotsuste alusel väljamõistetud hüvitiste maksmiseks võttes aluseks eeldatava väljamakse perioodi.

(b) Keskkonnakaitselised eraldised

Keskkonnakaitselised eraldised moodustatakse enne bilansipäeva toimunud keskkonnakahjustuste suhtes juhul, kui nende kahjustuste likvideerimise nõue tuleneb seadusest või kui grupi senine keskkonnasõbralik tegevuspraktika on näidanud, et grupp kavatses kahjustused vabatahtlikult likvideerida.

Eraldiste määramiseks on kasutatud ekspertide hinnanguid ning keskkonnakaitseliste tööde teostamisel saadud kogemusi.

(c) Mäetööde lõpetamise eraldised

Mäetööde lõpetamise eraldised moodustatakse kaevanduste ja karjäärade sulgemisega seotud kulutuste katmiseks, kui kulutuste tegemise nõue tuleneb seadusest.

Eraldiste määramiseks on kasutatud ekspertide hinnanguid ning mäetööde lõpetamisega seotud tööde teostamisel saadud kogemusi.

(d) Varade demontaažikulude eraldised

Varade demontaažikulude eraldised moodustatakse varade tulevase demonteerimisega seotud hinnanguliste kulutuste katteks, kui varade demonteerimise kohustus tuleneb seadusest või kui grupi senine tegevuspraktika on näidanud, et grupp kavatses kulutused teha. Varade demontaažikulude nüüdsväärtus kajastatakse põhivara soetusmaksumus.

(e) Kasvuhoonegaaside emissiooni eraldised

Kasvuhoonegaaside emissiooni eraldis moodustatakse kasvuhoonegaaside emissiooniga seotud seadusest tulenevate kohustuste katmiseks vastavalt emiteeritud kasvuhoonegaaside kogusele,

kui emiteeritud kasvuhoonegaaside kogus ületab riigi poolt tasuta eraldatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hulka. Eraldi moodustatakse tehingute käigus omandatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute bilansilises väärtuses. Juhul, kui emiteeritud kasvuhoonegaaside kogus ületab riigi poolt tasuta eraldatud ja tehingute käigus omandatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hulka, moodustatakse eraldi lähtudes kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute bilansipäeva turuhinnast või tuleviku-tehingutega fikseeritud hinnast.

2.22 Tingimuslikud kohustused

Lubadused, garantiid ja muud võimalikud või eksisteerivad kohustused, mille realiseerumine on vähetõenäoline või millega kaasnevate kulutuste suurus ei ole võimalik piisava usaldusväärsusega hinnata, kuid mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

2.23 Aktsiakapital ja kohustuslik reservkapital

Lihtaktsiad kajastatakse omakapitali koosseisus. Eelisaktsiaid ei ole emiteeritud. Uute aktsiate emiteerimisega seotud omakapitali tehingute tehingukulud kajastatakse omakapitalist mahaarvamise eeldusel, et nad on käsitatavad omakapitali tehinguga otseselt kaasnevate vältimatute lisakuludena.

Üldkoosoleku poolt otsustatud, kuid äriregistris veel registreerimata aktsiad kajastatakse omakapitali real „Registreerimata aktsiakapital“. Äriseadustiku nõuete kohaselt peab ettevõtja moodustama puhaskasumist kohustusliku reservkapitali, mille miinimumsuuruseks on 1/10 aktsiakapitalist. Iga-aastase kohustusliku eraldise suurus on 1/20 aruandeaasta puhaskasumist kuni reservkapitali määra täitumiseni. Reservkapitali võib kasutada kahjumite katmiseks, kui seda ei ole võimalik katta vabast omakapitalist, samuti aktsiakapitali suurendamiseks.

2.24 Tulude arvestus

Tuluna kajastatakse tavapärase äritegevuse käigus kaupade müügi ja teenuste osutamise eest saadud või saadava tasu õiglast väärtust. Tulu arvestatakse ilma käibemaksuta ning vähendatuna allahindluste võrra peale grupisest tehingute elimineerimist. Tulu kajastatakse ainult siis, kui tulu suurus on võimalik usaldusväärselt mõõta, on tõenäoline, et grupp saab tehingust tulenevat majanduslikku kasu, olulised omandiga seotud riskid ja hüved on läinud üle müüjalt ostjale ning on täidetud alltoodud täiendavad kriteeriumid. Tulu suurus loetakse usaldusväärselt mõõdetavaks ainult siis, kui kõik tehinguga seotud asjaolud on selged.

(a) Elektrienergia müügi arvestus

Müügitulu kajastamise aluseks on klientide arvestite näitude põhjal koostatud arved. Näidud teatatakse klientide poolt, võetakse kauglugemise teel või prognoositakse tarbimisgraafikute alusel. Lisaks võetakse arvesse ka bilansipäevaks teatamata, hilinemisega teatatud ning hinnanguliselt valesti teatatud näidud, mille tulemusena kajastab müügitulu täpsemalt tegelikku elektrienergia tarbimist.

(b) Liitumistasude arvestus

Elektrivõrguga liitumisel tasuvad kliendid liitumistasu, mille määramise aluseks on võrguga liitumiseks tehtavad kulutused. Liitumistasud kajastatakse tuluna eeldatava kliendisuhete perioodi jooksul, milleks on loetud 20 aastat. Tuludesse kandmata liitumistasu kajastatakse bilansil pikaajaliste tulevaste perioodide tuludena.

(c) Teenustasu kajastamine valmidusastme meetodil

Lõpetamata ja lõpetatud, kuid tellijatele veel üle andmata teenustelt saadud tulu kajastamisel rakendatakse valmidusastme meetodit. Nimetatud meetodi kohaselt kajastatakse teenuse osutamisest saadav tulu proportsionaalselt teenuse osutamisega kaasnevate kuludega.

Valmidusastme meetodil arvestatud tulu, mille kohta ei ole tellijale arvet väljastatud, kajastatakse bilansil viitlaekumisenä. Juhul, kui bilansipäeval ületab tellijale esitatud vahearvete summa projektile tehtud kulutused ja sellele vastava tuluosa, kajastatakse tellijatel enamläekunud summa viitvõlana.

(d) Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute müügi arvestus
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute müügist saadud tulu kajastatakse hetkel, kui ostjaga on kokku lepitud müügitehingu toimumine. Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute müügist saadud tulu kajastatakse muu ärituluna.

(e) Intressitulu

Intressitulu kajastatakse siis, kui tulu laekumine on tõenäoline ja tulu suurus on võimalik usaldusväärselt hinnata. Intressitulu kajastatakse kasutades vara sisemist intressimäära, välja arvatud juhtudel, kui intressi laekumine on ebakindel. Sellistel juhtudel arvestatakse intressitulu kassapõhiselt.

2.25 Sihtfinantseerimine

Tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse selle õiglases väärtuses, kui eksisteerib piisav kindlus, et grupp vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ning sihtfinantseerimine leiab aset. Kulude kompenseerimiseks ette nähtud sihtfinantseerimise tulu kajastatakse vastavate kulude kajastamise perioodil. Sihtfinantseerimisena ei kajastata valitusepoolset abi, mille väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata (näiteks tasuta konsultatsioonid). Info sellise abi kohta avaldatakse aastaaruande lisades.

Varade sihtfinantseerimisi kajastatakse brutomeetodil, mille kohaselt võetakse sihtfinantseerimise arvel soetatud vara bilansil arvele tema soetusmaksumuse; varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse bilansil kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

2.26 Dividendid

Dividende kajastatakse nende väljakuulutamisel jaotamata kasumi vähendamisenä ning kohustusena aktsionäri ees.

2.27 Tehingud seotud osapooltega

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks grupi tütarettevõtjaid ja sidusettevõtjaid, AS Eesti Energia nõukogu ja juhatuse liikmeid ning teisi isikuid ja ettevõtjaid, kes saavad kontrollida või mõjutada kontserni finants- ja ärialaseid otsuseid. Kuna Eesti Energia ASI aktsiad kuuluvad 100% Eesti Vabariigile, loetakse grupi seotud osapoolteks ka riigiettevõtjaid ja riigi osalusega äriühinguid.

3. Finantsriskide juhtimine

3.1 Finantsriskid

Grupi tegevusega kaasnevad mitmed finantsriskid: tururisk (mis hõlmab valuutariski, rahavoogude ja õiglase väärtuse intressimäära riski ja hinna riski), krediidirisk ja likviidsusrisk. Grupi üldine riskijuhtimise programm keskendub finantsturu prognoosimatusele ja üritab minimeerida võimalikke ebasoodsaid mõjusid grupi finantstegevusele. Grupp kasutab tuletisinstrumente teatud riskipositsioonide maandamiseks.

Finantsriskide juhtimise eesmärgiks on finantsriskide maandamine ja finantstulemuste volatiilsuse vähendamine. Riskijuhtimise valdkonda kontsernis juhib juhatuse esimehele alluv riskijuhtimise osakond, kes vastutab kontserni riskijuhtimissüsteemi väljaarendamise, rakendamise ja töökorras hoidmise eest. Grupi finantsriske juhitakse vastavalt

juhatuse poolt heaks kiidetud põhimõtetele grupi tasandil. Grupi likviidsus-, intressi- ja valuutariske juhitakse emaettevõtja finantsosakonnas.

(a) Tururiskid

1. Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus vahetuskursi muutuste tõttu. Valuutariski-vabadeks kohustusteks ja laekumisteks loetakse euros nomineeritud summast. Valuutariskide vältimiseks sõlmitakse pikaajalised võlakohustused ning elektri ekspordi lepingud eurodes.

Grupi peamine valuutarisk on seotud vedelkütuste müügitehingutega (lisa 12), lisaks on mõned üksikud muud müügi- ja hankelepingud sõlmitud USA dollarites. Vedelkütuste hinnateeringud kroonides sõltuvad USA dollari vahetuskursist ning dollari kursi tugevnemine/nõrgenemine krooni suhtes mõjutab vedelkütuste müügist saadud tulu. Tulevikehingutega (swapid) on grupp maandanud vedelkütuste hinna muutumise riski. Tulevikehingud on nomineeritud USA dollarites ning dollari kursi tugevnemine/nõrgenemine krooni suhtes mõjutab realiseerunud tehingutest laekuvaid või tasumisele kuuluvaid summasid. Grupp ei ole aruandeperioodil ega võrreldaval perioodil kasutanud valuutariski maandamiseks riskimaandamisinstrumente.

Kui USA dollari vahetuskurs krooni suhtes oleks seisuga 31. märts 2008 olnud 19% (31. märts 2007: 19%) võrra kõrgem või madalam (kõigi muude näitajate jäämisel muutumatuks) oleks grupi aruandeperioodi kasum olnud 6 163 tuh kr võrra suurem/väiksem (2006/07: 2 748 tuh kr võrra väiksem/suurem) ning riskimaandamise reserv -105 522 tuh kr võrra suurem/väiksem (2006/07: 0 kr) tulenevalt vedelkütuste tulevikehingutega õiglase väärtuse suurenemisest/vähenedisest ning ostjate nõuete ja hankijatele võlgnevuse saldode ümberhindlusest.

USA dollarites fikseeritud nõuded ja kohustused:

tuhandetes kroonides	31. märts 2008	31. märts 2007
Nõuded ostjate vastu	44 927	0
Võlad hankijatele	3 676	16 206
Tuletisinstrumentid (kohustus), mis on kajastatud riskimaandamisinstrumentidena (lisa 12)	564 189	0
Tuletisinstrumentid (vara), mis ei ole kajastatud riskimaandamisinstrumentidena (lisa 12)	0	1 742

2. Hinnarisk

Hinnarisk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus muude kui intressimäärariskist või valuutariskist tulenevate turuhindade muutumise tõttu. Hinnariskist on mõjutatud grupi poolt toodetavate kaupade ja osutatavate teenuste müük vabaturutingimustes, tootmiseks vajalike ressursside ost ning õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavad ja müügiotool finantsvarad.

Olulisemad kaupade ja teenuste hinnariskid on elektrienergia ja vedelkütuste müügi ning kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute ostu hinnarisk. Kaupade ja teenuste müügi ning kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute ostu hinnariski maandamiseks kasutab grupp erinevaid tuletisinstrumente. Elektrienergia hinna muutumise riski maandamiseks kasutatakse forwardlepinguid, mis on sõlmitud kindla koguse elektrienergia müügiks igal kauplemistunnil. Tulevikehingutega kaetava Põhjamaade elektribörsi Nord Pooli kaudu müüdava elektrienergia maht sõltub elektrienergia turuhinna ja kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hinna vahest ning võib ulatuda kuni 70% maksimaalsest müügi kogusest.

Vedelkütuste hinna muutumise riski maandamiseks kasutatakse swap- ja futuurtehinguid. Nende tehingutega kohustub grupp või tehingu-partner maksma fikseeritud hinna ja turuhinna vahe arvestusperioodil. Grupi riskimaandamise põhimõtete kohaselt on ette nähtud katta tulevikehingutega kuni 85% põlevkiviõli tootismahust.

Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute ostmise vajadus tekib, kui CO₂ emissioon ületab riigi poolt tasuta eraldatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hulka. Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute hinna muutuse riski maandamiseks kasutab grupp forward- ja futuurtehinguid. Juhatuse poolt kinnitatud kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse kauplemise reeglite kohaselt ostetakse puudujääv kogus hajutatult kogu aasta jooksul lähtudes eeldatavast kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse puudujäägist.

Õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavate finantsvarade hinnarisk seisneb selles, et intressi- ja rahaturufondide osakute turuväärtus võib muutuda tulenevalt fondi netovarade turuväärtuse muutusest.

Kui seisuga 31. märts 2008 oleks grupile kuuluvate õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavate finantsvarade puhaväärtus olnud 4% (31. märts 2007: 4%) võrra kõrgem/madalam, oleks (kõigi muude näitajate jäämisel muutumatuks) grupi aruandeperioodi kasum olnud 1 020 tuh kr võrra suurem/väiksem (2006/07: 147 tuh kr võrra suurem/väiksem) tulenevalt õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavate finantsvarade õiglasel väärtusesse ümberhindamisel tekkivast kasumist/kahjumist.

3. Rahavoogude ja õiglase väärtuse intressimäära risk

Intressimäära risk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus turu intressimäära muutuste tõttu. Rahavoogude intressimäära risk tekib grupi ujuva intressimääraga võlakohustustest ning seisneb ohus, et finantskulud suurenevad, kui intressimäärad tõusevad. Õiglase väärtuse intressimäära riskist on mõjutatud grupi fikseeritud intressimääraga võlakohustused ning see seisneb ohus, et fikseeritud intressimääraga finantskohustuste õiglane väärtus suureneb, kui intressimäärad turul langevad.

Üleöödeposiidid ning tähtajalised deposiidid on sõlmitud fikseeritud intressimääraga ning ei tekita grupile rahavoogude intressimäära riski. Intressimäära riski hindamisel kasutatakse sensitiivsusanalüüsi. Grupi intressimäära riskide maandamisel järgitakse põhimõtet, et fikseeritud intressimääraga laenude osakaal portfellis peab olema üle 50%. Majandusaasta lõpu seisuga oli 91% grupi võlakohustustest fikseeritud ning 9% ujuva intressiga. Võrreldaval perioodil olid nimetatud näitajad vastavalt 89% ja 11%.

Kui seisuga 31. märts 2008 oleks turuintressimäär (6 kuu Euribor) olnud 90 baaspunkti (31. märts 2007: 90 baaspunkti) võrra kõrgem/madalam, oleks (kõigi muude näitajate jäämisel muutumatuks) grupi aruandeperioodi kasum olnud 832 tuh kr võrra väiksem/suurem (2006/07: 1 047 tuh kr väiksem/suurem) tulenevalt ujuva baasintressimääraga pikaajalistelt võlakohustustelt arvestatud intressikulu suurenemisest/vähenedisest.

(b) Krediidirisk

Krediidirisk on risk, et grupile tekib rahaline kaotus, mis on põhjustatud finantsinstrumendi teise osapoolte poolt, kuna viimane ei suuda oma kohustusi täita.

Krediidiriskile on avatud raha pangadeposiitidel, lunastustähtajani hoitavad finantsvarad, positiivse väärtusega tuletisinstrumentid, nõuded ostjate vastu ja muud nõuded.

Grupi riskijuhtimise põhimõtete kohaselt on grupi lühiajaliselt vabu rahalisi vahendeid lubatud paigutada järgmistesse kodu- ja välismaistesse finantsinstrumentidesse:

- krediidiasutuste üleöödeposiidid;
- krediidiasutuste tähtajalised deposiidid;
- kommertspaberid (riigi kommertspaberid, kohalike omavalitsuste kommertspaberid, ettevõtete kommertspaberid);

- võlakirjad (riigi võlakirjad, kohalike omavalitsuste võlakirjad, ettevõtete võlakirjad);
- intressifondid;
- rahaturufondid.

Lühiajaliselt vabade rahaliste vahendite paigutamisel juhindutakse järgmistest printsiipidest alltoodud tähtsuse järjekorras:

- likviidsuse tagamine;
- kapitali säilimine;
- tulu teenimine.

Grupi riskijuhtimise põhimõtete kohaselt võib grupp paigutada vabu rahalisi vahendeid üksnes finantsinstrumentidesse, mis vastavad järgmistele kriteeriumitele:

Finantsinstrument	Kriteeriumid
Kodumaiste krediidiasutuste deposiidid	kodumaine krediidiasutus omab krediidiasutuste seadusega kehtestatud tegevusluba ja Moody's reitinguagentuuri krediidireitingut vähemalt Baa3 või selle ekvivalenti
Välismaiste krediidiasutuste deposiidid	välismaine krediidiasutus omab Moody's reitinguagentuuri krediidireitingut vähemalt Aa3 või selle ekvivalenti
Kodumaise emitendi kommertsapaberid ja võlakirjad	kodumaine emitent omab Moody's reitinguagentuuri krediidireitingut vähemalt Baa3 või selle ekvivalenti ning võlakirjad on väärtpaberiturul vabalt kaubeldavad
Välismaise emitendi kommertsapaberid ja võlakirjad	välismaine emitent omab Moody's reitinguagentuuri krediidireitingut vähemalt Aa3 või selle ekvivalenti ning võlakirjad on väärtpaberiturul vabalt kaubeldavad
Intressi- ja rahaturufondid	fondivalitseja omab investeerimisfondide seadusega kehtestatud tegevusluba ja Moody's reitinguagentuuri krediidireitingut vähemalt Baa3 või selle ekvivalenti

Klientide tähtjaks tasumata võlaga tegeletakse igapäevaselt selleks moodustatud osakondades. Ostjatele esitatud arvete laekumise tähtjaga ületamise korral kasutatakse automatiseeritud meeldetuletuste ja hoiatuste saatmist, millele võib järgneda väljalülitamine elektrivõrgust. On kehtestatud tingimused, mille korral alustatakse võla sissenõudmist kohtu kaudu või antakse võla sissenõudmine üle inkassofirmale. Erikokkulepete sõlmimine on selleks moodustatud võlakomisjonide pädevuses.

Maksimaalne krediidiriskile avatud summa bilansipäeva seisuga oli järgmine:

tuhandetes kroonides	31. märts 2008	31. märts 2007
Üle 3-kuulise tähtjaga deposiidid pankades (lisa 3.2, 13 ja 17)	2 162 198	3 680 941
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded (lisa 10)*	1 296 973	922 865
Arvelduskontod ja alla 3-kuulise tähtjaga deposiidid pankades (lisa 18)**	983 049	521 348
Lunastustähtjani hoitavad finantsvarad (lisa 13, 14 ja 15)	79 999	44 473
Positiivse väärtusega tuletisinstrumentid (lisa 12, 13 ja 14)	14 245	128 283
Kokku krediidiriskile avatud summa	4 536 464	5 297 910

* Kokku nõuded ostjate vastu ja muud nõuded miinus ettemaksud

** Kokku raha ja raha ekvivalendid miinus sularaha kassades ja sularaha teel

Nõuetest ostjate vastu on maha arvatud nõuete allahindlused. Ehkki nõuete laekumist võivad mõjutada majanduslikud tegurid, on juhtkond seisukohal, et puudub oluline kahjumi risk, mis ületaks juba kajastatud allahindluse summat.

Alates 2007. aasta teisest poolest on USA subprime kinnisvaralaenu turul oluliselt suurenenud hüpoteegiõiguse realiseerimine ning kinnisvara sundmüük. Selle protsessi mõjud on levinud USA kinnisvaraturust ka mujale, kuna investorid on ümber hinnanud oma riskile avatust, mis on kaasa toonud suurenenud volatiilsuse ja vähenenud likviidsuse võlakirja-, aktsia- ja tuletisinstrumentide turgudel. Juhtkond ei oska usaldusväärtelt hinnata võimalikke lisamõjusid grupi finantspositsioonile, mis tulenevad finantsturgude võimalikud edasistest likviidsuse kahanemisest ja suurenenud volatiilsusest.

Täiendav info krediidiriski kohta on avalikustatud lisades 10 ja 14.

(c) Likviidsusrisk

Likviidsusrisk on risk, et grupp ei suuda oma finantskohustusi täita rahavoo puudujäägi tõttu. Likviidsusriski maandatakse erinevate finantsinstrumentidega nagu laenud, võlakirjad ja kommertsapaberid. Grupp on emiteerinud suurte investeerimisvahendite finantseerimiseks 15-aastase tähtjaga rahvusvahelisi võlakirju mahus 4,7 mld kr ning sõlminud neli laenulepingut summas 1,6 mld kr. Võlakohustuste intressitaseme alandamiseks on grupp hankinud krediidireitingud agentuuridelt Standard&Poor's ning Moody's, seisuga 31. märts 2008 olid reitingud vastavalt A- negatiivne ning A1 stabiilne. 2005. aasta oktoobris toimunud võlakirjatehingule andis Standard&Poor's reitingu A- ning Moody's reitingu A1.

Seisuga 31. märts 2008 oli grupil väljavõtmata laenusid 625 mln kr ulatuses (31. märts 2007: 1,6 mld kr ulatuses).

Majandusaasta lõpu seisuga oli grupil vabu rahalisi vahendeid (koos üle 3-kuulise tähtjaga deposiitidega) mahus 3,1 mld kr (31. märts 2007: 4,2 mld kr).

Grupisiselt kasutatakse tüarettevõtjate likviidsuse juhtimiseks kehtestatud limiite.

Grupi likviidsusreservi muutuse prognoos järgmiseks majandusaastaks on esitatud alljärgnevas tabelis:

tuhandetes kroonides	2008/09
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 13 ja 18)	983 566
Üle 3-kuulised deposiidid (lisa 3.2, 13 ja 17)	2 162 198
Avatud kasutamata krediidiliinid (lisa 22)	625 864
Jääk perioodi alguses	3 771 628
Äritegevuse tulem	2 511 689
Tasutud investeeringute soetamisel	-5 000 000
Laekunud investeeringute müügist	310 000
Investeerimise tulem	-4 690 000
Kaasatud finantseerimine	380 000
Makstud dividendid	-652 000
Finantseerimise tulem	-272 000
Aegunud krediidiliinid	-625 864
Uued krediidiliinid	625 864
Jääk perioodi lõpus	1 321 317
Raha ja raha ekvivalendid	695 453
Üle 3-kuulised deposiidid	0
Avatud kasutamata krediidiliinid	625 864

Alljärgnevas likviidsusanalüüsis on esitatud grupi lühi- ja pikaajaliste kohustuste (sh netomaksetega tuletisinstrumentide) jaotus kohustuste realiseerumistähtaegade lõikes. Kõik tabelis esitatud summad on lepingute alusel tasumisele kuuluvad diskonteerimata rahavood. Bilansipäevast 12 kuu jooksul tasumisele kuuluvate kohustuste summa on võrdne nende bilansilise väärtusega.

Kohustuste jaotus maksetähtaegade järgi seisuga 31. märts 2008:

tuhandetes kroonides	Kuni 1 aasta	1 kuni 5 aastat	Üle 5 aasta	Diskonteerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (lisa 3.2, 13 ja 22)	285 439	1 308 215	6 694 241	8 287 895	5 265 310
Tuletisinstrumentid (lisa 12 ja 13)	125 671	442 489	0	568 160	568 160
Võlad hankijatele ja muud võlad (lisa 13 ja 23)*	1 805 262	7 767	0	1 813 029	1 812 851
Dividendide maksmise kohustus (lisa 19)	652 000	0	0	652 000	0
Kokku	2 868 372	1 758 471	6 694 241	11 321 084	7 646 321

* Kokku võlad hankijatele ja muud võlad miinus ettemaksud

Kohustuste jaotus maksetähtaegade järgi seisuga 31. märts 2007:

tuhandetes kroonides	Kuni 1 aasta	1 kuni 5 aastat	Üle 5 aasta	Diskonteerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (lisa 3.2, 13 ja 22)	261 743	1 355 181	7 000 960	8 617 884	5 350 872
Võlad hankijatele ja muud võlad (lisa 13 ja 23)*	1 470 086	13 359	0	1 483 445	1 482 229
Dividendide maksmise kohustus (lisa 20)	1 000 000	0	0	1 000 000	0
Kokku	2 731 829	1 368 540	7 000 960	11 101 329	6 833 101

* Kokku võlad hankijatele ja muud võlad miinus ettemaksud

3.2 Omakapitaliriski juhtimine

Eesti Energia AS on äriühing, mille kõik aktsiad kuuluvad riigile. Otsused dividendide jaotamise, aktsiakapitali suurendamise või vähendamise osas teeb Eesti Vabariik (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaudu). Igal majandusaastal määratakse Eesti Vabariigi Valitsuse korraldusega Eesti Energia ASI poolt riigieelarvesse makstav dividendisumma (lisa 19).

Grupp järgib strateegiat, mille kohaselt ei tohi võlakohustuste suhe kogukapitali ületada 50%. Seisuga 31. märts 2008 ning 31. märts 2007 oli grupi võlakohustuste suhe omakapitali ning netovõla suhe kogukapitali järgmine:

tuhandetes kroonides	31. märts 2008	31. märts 2007
Võlakohustused (lisa 3.1 13 ja 22)	5 265 310	5 350 872
Miinus: raha ja raha ekvivalendid ja üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades (lisa 3.1, 13, 17 ja 18)	3 145 764	4 202 548
Netovõlg	2 119 546	1 148 324
Omakapital	16 514 155	17 464 531
Kogukapital (netovõlg + omakapital)	18 633 701	18 612 855
Võlakohustuste suhe kogukapitali	28%	29%
Netovõla suhe kogukapitali	11%	6%

3.3 Õiglase väärtus

Kontserni hinnangul ei erine bilansis korrigeeritud soetusmaksimumes kajastatavate varade ja kohustuste õiglased väärtused oluliselt seisuga 31. märts 2008 ja 31. märts 2007 kontserni konsolideeritud bilansis kajastatavatest jääkväärtustest, v.a. võlakirjad (lisa 22). Kuna valdav osa kontserni pikaajalistest laenukohustustest on ujuva intressimääraga, mis muutub vastavalt muutustele rahaturu intressimäärades, siis nende õiglase väärtus ei erine oluliselt bilansilisest väärtusest. Ostjate vastu suunatud nõuete ja tasumata arvete jääkväärtus, millest on maha arva-

tud allahindlused, võrdub hinnanguliselt nende õiglase väärtusega. Avalikustamise eesmärgil leitakse finantskohustuste õiglase väärtus tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav kontserni sarnastele finantsinstrumentidele.

4. Olulised raamatupidamishinnangud

Raamatupidamishinnangud ja rakendatud eeldused
Aruannete koostamisel on kasutatud mitmeid raamatupidamishinnanguid ja eeldusi, mis mõjutavad aruandes kajastatud varasid ja kohustusi ning lisades avalikustatud bilansiväliseid varasid ja tingimuslikke kohustusi. Kuigi nimetatud hinnangud on tehtud juhtkonna parima teadmise kohaselt, ei pruugi need kokku langeda hilisema tegeliku tulemusega. Muudatusi juhtkonna hinnangutes kajastatakse muudatuse toimumise perioodi kasumiaruandes.

Alljärgnevad hinnangud omavad suurimat mõju käesolevas raamatupidamise aastaaruandes kajastatud finantsinformatsioonile.

(a) Materiaalse põhivara kasuliku eluea hindamine
Materiaalse põhivara kasulik eluiga määratakse lähtudes juhtkonna hinnangust vara tegeliku kasutamise perioodi kohta. Senine kogemus on näidanud, et varade tegelik kasutusaeg on mõnikord osutunud mõnevõrra pikemaks kui varade hinnanguline eluiga. Seisuga 31. märts 2008 omas grupp materiaalselt põhivara jääkmaksumuses 21,1 mld kr (31. märts 2007: 20,1 mld kr), aruandeperioodi kulum oli 1,7 mld kr (2006/07: 1,6 mld kr) (lisa 6). Kui amortisatsioonimäärad väheneksid 10% võrra, väheneks aastane amortisatsioonikulu 170 mln kr võrra (2006/07: 160 mln kr võrra).

(b) Materiaalse põhivara kaetava väärtuse hindamine
Grupis on vastavalt vajadusele läbi viidud materiaalse põhivara kaetava väärtuse teste, mille alusel on vara vajadusel alla hinnatud. Põhivara kaetava väärtuse testimisel rakendatakse mitmeid juhtkonna hinnanguid varade kasutamisest ning müügist tulenevate ning varade hoolitsemiseks ja remondiks vajalike rahavoogude, inflatsiooni- ning

kasvumäärade kohta. Hinnangute andmisel võetakse aluseks prognoosid üldise majanduskeskkonna, elektrienergia tarbimise ning müügihinna kohta. Kui olukord tulevikus muutub, võib see põhjustada täiendavate allahindluste tegemist või varem tehtud allahindluste osalist või täielikku tühistamist. Elektrienergia ülekande- ja jaotusteenuse osutamiseks kasutatava põhivara kaetavat väärtust reguleeritakse Konkurentsiameti poolt, kes määrab nendelt varadelt teenitava tulu põhjendatud tootluse määra. Kui elektrienergia ülekande- ja jaotusteenuse osutamisega seotud tulud, kulud ja investeeringud jäävad ettenähtud piiridesse, tagab võrguteenuste müügist saadav tulu nende varade põhjendatud tootlikkuse. Aruandeperioodil ega võrreldaval perioodil varade väärtuse langust ei tuvastatud.

(c) Eraldiste moodustamine ja ümberhindamine

Seisuga 31. märts 2008 oli grupis moodustatud keskkonnakaitselisi, mäetööde lõpetamise, tervisekahjustuste hüvitamise, stipendiumite, kollektiivlepingust tulenevate kohustuste ning kasvuhoonegaaside emissiooni eraldisi kokku 603 mln kr eest (31. märts 2007: 371 mln kr eest) (lisa 26). Nimetatud kohustuste realiseerumise aeg ja summa ei ole kindlad. Eraldiste nüüdisväärtuse määramisel on kasutatud mitmeid juhtkonna hinnanguid ja eeldusi kulutuste suuruse, inflatsiooni määra, väljajaksete perioodi ning aja kohta. Samuti on eraldiste moodustamisel arvestatud toetuste saamisega Euroopa Liidu fondidest, kui vastavad taotlused toetuse saamiseks on esitatud ning toetuse saamine on juhtkonna hinnangul enam-vähem kindel. Tegelikult kohustused võivad osutada siiski suuremaks või väiksemaks sõltuvalt muudatustest õigusnormides, arengutest keskkonnareostuse likvideerimiseks vajalikus tehnoloogias ning kolmandate osapoolte finantseerimisest.

(d) Varude hindamine

Varude hindamisel kasutab juhtkond oma parimaid teadmisi arvestades eelnevat kogemust, üldist taustinformatsiooni ja tuleviku-sündmuste võimalikke eeldusi ja tingimusi. Varude väärtuse languse määramisel arvestatakse nii müügi-potentsiaali kui ka müügiks osetud kaupade neto realiseerimisväärtust. Seisuga 31. märts 2008 oli grupil varusid 416 mln kr väärtuses (31. märts 2007: 369 mln kr väärtuses) (lisa 11).

(e) Tingimuslikud varad ja kohustused

Tingimuslike varade ja kohustuste realiseerumise hindamisel kasutab juhtkond eelnevat kogemust, üldist informatsiooni majandus- ja sotsiaalkeskkonna kohta ning tuleviku sündmuste eeldusi ja tingimusi, mis põhinevad parimatel teadmistel olukorrast.

(f) Liitumis- ja muude teenustasude kajastamine

Liitumis- ja muud teenustasud kajastatakse tuluna eeldatava kliendisuhete perioodi jooksul, milleks on loetud 20 aastat. Eeldatava kliendisuhete perioodi määramisel lähtutakse juhtkonna hinnangust. Aruandeperioodil kajastati tuluna liitumis- ja muid teenustasusid 88 mln kr ulatuses (2006/07: 68 mln kr ulatuses). Kui eeldatavat kliendisuhete perioodi vähendatakse 10% võrra, suureneks tulu 8,8 mln krooni (2006/07: 6,8 mln krooni) (lisa 24, 27 ja 34).

(g) Ebatöenäoliselt laekuvate nõuete hindamine

Individuaalselt oluliste nõuete laekumise tõenäosust hinnatakse iga nõude kohta eraldi. Ülejäänud nõudeid hinnatakse kogumina. Asjaoludeks, mis viitavad võimalikule nõuete väärtuse langusele, on võlgniku pankrot või olulised finantsraskused ning maksetähtjast mittekinnipidamine (maks hilinemine üle 90 päeva). Bilansipäeva seisuga oli grupil üle 500 000 laekumata arve (sh need, mille maksetähtaeg polnud saabunud). Kõik nõuded, mille maksetähtjast on möödunud üle 90 päeva, hinnatakse alla täies ulatuses. Ebatöenäoliselt laekuvate nõuete summat korrigeeritakse iga bilansipäeva seisuga kasutades varasemale kogemusele tuginevaid andmeid selle kohta, kui palju ebatöenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuetest hilisemal perioodil laekub

ning kui palju nõuetest, mille maksetähtjast polnud bilansipäeva seisuga möödunud üle 90 päeva, jääb hilisemal perioodil laekumata. Seisuga 31. märts 2008 oli grupil ebatöenäoliselt laekuvaid nõudeid summas 117 mln kr (31.märts 2007: 131 mln kr) (lisa 10).

(h) Riskimaandamisinstrumentide efektiivsuse hindamine

Grupil on olulises mahus tehtud tulevikutehinguid elektrienergia ja vedelkütuste hinna muutumise riski maandamiseks, mille suhtes rakendatakse riskimaandamisarvestust, mis tähendab, et efektiivsete riskimaandamisinstrumentide õiglase väärtuse muutusest tulenevaid kasumeid ja kahjumeid kajastatakse vastavas omakapitali reservis. Riskimaandamise efektiivsuse hindamine tugineb juhtkonna hinnangutele eeldatavate tulevikus aset leidvate elektrienergia ja vedelkütuste müügitheingute osas. Kui riskimaandamisinstrumentid peaksid osutama ebaefektiivseteks, tuleks kogu kasum/kahjum õiglase väärtuse muutusest kajastada kasumiaruandes.

5 Segmendiaruandlus

(a) Aruandlus ärisegmentide lõikes (segmentiaruande põhiformaat)

Ärisegmentide jaotamisel on lähtutud ettevõtja sisemisest juhtimisstruktuurist ning võetud arvesse Eestis kehtivat elektrituruseadust, mis nõuab eraldi arvestust elektrienergia tootmise, ülekande, jaotamise ja müügi osas.

Äritulud ja -kulud on jaotatud segmentidele erinevate äriüksuste poolt koostatud sisearvete alusel. Kasutatud sisehinnad on kinnitatud Konkurentsiameti poolt või lepitakse kokku vastavalt turutingimustele.

Elektrituruseaduse kohaselt kuuluvad Konkurentsiameti poolt kooskõlastamisele

- Narva Elektriijaamadele soojus- ja elektrienergia tootmiseks müüdava põlevkivi piirhind;
- Narva Elektriijaamadest suletud turuosale müüdava elektrienergia hinna piirmäärad;
- müügi kohustuse täitmiseks müüdava elektrienergia kaalutud keskmise hinna piirmäär;
- võrgutasud;
- taastuvast energiaallikast või töhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia eest makstav toetuse määr.

Hindade kooskõlastamiseks on Konkurentsiamet kehtestanud hindade arvutamise meetodid. Kõikide eelpool nimetatud hindade kooskõlastamisel arvestab Konkurentsiamet kuludega, mis võimaldavad ettevõtetel täita õigusaktidest ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ning tagavad põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt. Konkurentsiamet loeb investeeritud kapitaliks üldjuhul ettevõtte aasta keskmist põhivarade jääkväärtust, millele on lisatud 5% kontsernivälisest müügitulust. Põhjendatud tulukuse määraks on ettevõtte kaalutud keskmine kapitali hind (WACC).

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on grupi põhitegevuseks loetud elektri- ja soojusenergia, põlevkivi, vedelkütuste ja põlevkivituha tootmine ning müük, samuti nendega seotud tegevused. Kõik muud tegevused (sh investeerimis- ja finantseerimistegevus) on loetud kõrvaltegevusteks, mille tulemused on esitatud kas muude äritulude ja -kuludena või finantstulude ja -kuludena.

Ettevõtjad ja äriüksused on segmendiaruandluses jaotatud ärisegmentideks järgmiselt:

- Põlevkivi tootmine - Eesti Põlevkivi grupi ettevõtjad;
- Elektri- ja soojusenergia tootmine - AS Narva Elektriijaamad, OÜ Iru Elektriijaam, AS Kohtla-Järve Soojus, AS Narva Soojusvõrk, Taastuvenergia ettevõtte, Aulepa Tuulepargid OÜ;

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD
LISA 5 Segmendiaruandlus (järg)

Vedelkütuste tootmine - AS Narva Õliteshas, Oil Shale Energy of Jordan;
Elektrienergia ülekanne - OÜ Põhivõrk;
Elektrienergia jaotamine - OÜ Jaotusvõrk;
Müük ja klienditeenindus - Teenindus, SIA "E. Energy", Solidus Oy,
UAB "Lumen Balticum";

Toetavad tegevused - Energoremondi grupi ettevõtjad,
AS Elektriteenus, AS Elpec, Televõrgu AS, OÜ Elektrikontrollikeskus
(kuni 1. mai 2007), muud tugiteenused ja grupi juhtimine

Ärsegmentide töötajate arv

	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojus- energia tootmine	Vedel- kütuste tootmine	Elektri- energia ülekanne	Elektri- energia jaotamine	Müük ja kliendi- teenindus	Toetavad tegevused	Grupp kokku
Töötajate arv seisuga 1. aprill 2007	3 444	1 902	125	134	960	352	1 494	8 411
Töötajate arv seisuga 31. märts 2008	3 432	1 916	140	128	971	380	1 534	8 501
Keskmine töötajate arv	3 406	1 907	128	127	964	368	1 517	8 417
Töötajate arv seisuga 1. aprill 2006	4 036	1 898	116	140	990	364	1 212	8 756
Töötajate arv seisuga 31. märts 2007	3 444	1 902	125	134	960	352	1 494	8 411
Keskmine töötajate arv	3 889	1 905	119	138	977	355	1 193	8 576

Ärsegmentide kasumiaruanded perioodil 1. aprill 2007–31. märts 2008

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojus- energia tootmine	Vedel- kütuste tootmine	Elektri- energia ülekanne	Elektri- energia jaotamine	Müük ja kliendi- teenindus	Toetavad tegevused	Segmen- tide vahelised eliminee- rimised	Grupp kokku
Müügitulu									
Grupivälised tulud	336 368	679 255	450 084	192 361	2 624 967	4 224 684	485 753	-5 359	8 988 113
sh müüdnud Eestis	335 654	673 414	355 216	135 360	2 624 967	2 918 961	230 404	-5 359	7 268 617
sh eksport	713	5 841	94 868	57 001	-	1 305 724	255 349	-	1 719 496
Segmentide vaheline müük	2 133 276	4 456 377	92 214	992 397	40 445	498 591	696 107	-8 909 407	-
Kokku müügitulu (lisa 27)	2 469 643	5 135 632	542 298	1 184 758	2 665 412	4 723 276	1 181 860	-8 914 766	8 988 113
Muud äritulud ja sihtfinantseerimine (lisa 25 ja 28)	14 862	35 522	930	4 766	16 178	10 198	969 592	-955 748	96 300
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	-3 710	-	-15 625	-	-	-	-20 036	33 740	-5 631
Väljastpoolt gruppi ostetud kaubad, toore, materjal ja teenused (lisa 29)	-1 054 973	-1 285 775	-37 480	-140 656	-176 854	-256 739	-497 125	197 602	-3 252 000
Grupisiselt ostetud kaubad, toore, materjal ja teenused	-177 687	-2 145 685	-202 143	-255 114	-1 293 406	-4 247 375	-19 635	8 341 045	-
Kokku ostetud kaubad toore, materjal ja teenused	-1 232 660	-3 431 460	-239 623	-395 770	-1 470 260	-4 504 114	-516 760	8 538 647	-3 252 000
Muud tegevuskulud (lisa 30)	-131 745	-751 795	-61 871	-45 632	-117 789	-109 377	-201 596	191 112	-1 228 693
Tööjõukulud (lisa 31)	-760 439	-407 446	-32 336	-54 098	-256 569	-96 052	-392 974	115 268	-1 884 646
Põhivara kulum, amortisatsioon ja väärtuse langus (lisa 6, 8 ja 34)	-280 271	-615 005	-12 152	-314 080	-438 523	-1 330	-59 721	1 536	-1 719 546
Segmendi ärikasum	75 680	-34 552	181 621	379 944	398 449	22 601	960 365	-990 211	993 897
Finantstulud (lisa 32)									167 530
Finantskulud (lisa 32)									-291 264
Kokku finantstulud ja -kulud (lisa 32)									-123 734
Kasum/kahjum investeringutelt sidusettevõtjatesse Tulumaks (lisa 33)	24 490	-	-	-153	-	-	-1 769	-	22 568
									-278 055
Aruandeaasta kasum									614 676

Ärismetrite kasumiaruanded perioodil 1. aprill 2006–31. märts 2007

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
Müügitulu									
Grupivälised tulud	318 300	587 708	383 088	132 188	2 520 428	3 276 177	317 957	-1 228	7 534 618
sh müüdüd Eestis	291 368	583 116	377 203	80 994	2 520 428	2 769 269	124 535	-1 228	6 745 685
sh eksport	26 932	4 592	5 885	51 194	-	506 908	193 422	-	788 933
Segmentide vaheline müük	1 575 662	3 472 786	68 252	993 020	48 370	471 632	548 819	-7 178 541	-
Kokku müügitulu (lisa 27)	1 893 962	4 060 494	451 340	1 125 208	2 568 798	3 747 809	866 776	-7 179 769	7 534 618
Muud äritulud ja sihtfinantseerimine (lisa 2, 25 ja 28)	63 897	1 530 981	2 708	1 694	3 921	11 007	430 037	-432 174	1 612 071
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	25 193	-	26 851	-	-	-	-	-2 957	49 087
Väljastpoolt gruppi ostetud kaubad, toore, materjal ja teenused (lisa 29)	-762 879	-862 608	-29 006	-148 300	-153 778	-152 134	-298 024	103 747	-2 302 982
Grupisiseselt ostetud kaubad, toore, materjal ja teenused	-109 303	-1 723 945	-165 347	-254 334	-1 329 834	-3 275 796	-13 209	6 871 768	-
Kokku ostetud kaubad toore, materjal ja teenused	-872 182	-2 586 553	-194 353	-402 634	-1 483 612	-3 427 930	-311 233	6 975 515	-2 302 982
Muud tegevuskulud (lisa 30)	-73 487	-491 772	-45 937	-43 230	-117 852	-94 723	-153 368	174 889	-845 480
Tööjõukulud (lisa 31)	-616 597	-314 875	-24 304	-42 762	-210 927	-67 728	-269 700	47 558	-1 499 335
Põhivara kulum ja amortisatsioon (lisa 6, 8 ja 34)	-266 342	-545 798	-9 078	-309 634	-409 184	-1 724	-49 764	1 772	-1 589 752
Segmendi ärikasum	154 444	1 652 477	207 227	328 642	351 144	166 711	512 748	-415 166	2 958 227
Finantstulud (lisa 32)									105 916
Finantskulud (lisa 32)									-296 620
Kokku finantstulud ja -kulud (lisa 32)									-190 704
Kasum/kahjum investeeringutelt sidusettevõtjatesse	14 538	-	-	2 468	-	-	-2 001	-	15 005
Tulumaks (lisa 33)									-147 144
Aruandeaasta kasum									2 635 384

Ärsegmentide bilansid seisuga 31. märts 2008

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
Käibevara	377 748	688 446	552 315	165 380	342 376	834 449	3 667 158	-1 570 320	5 057 552
Põhivara	1 136 177	6 285 177	135 460	5 073 364	8 118 744	3 907	854 504	-166 813	21 440 520
sh investeringud sidusettevõtjatesse (lisa 9)	37 416	-	-	-	-	-	131 883	-	169 299
Kokku varad	1 513 925	6 973 623	687 775	5 238 744	8 461 120	838 356	4 521 662	-1 737 133	26 498 072
Äritegevusega seotud									
lühiajalised kohustused	363 956	1 496 402	218 395	151 715	441 218	578 862	432 805	-1 540 235	2 143 118
pikaajalised kohustused	160 280	254 578	439 300	304 085	1 551 355	5 730	10 604	-150 443	2 575 489
Kokku äritegevusega seotud kohustused	524 236	1 750 980	657 695	455 800	1 992 573	584 592	443 409	-1 690 678	4 718 607
Laenuid ja võlakirjad (lisa 3.1, 3.2 ja 22)									5 265 310
Kokku kohustused									9 983 917

Ärsegmentide bilansid seisuga 31. märts 2007

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
Käibevara	589 934	1 240 173	74 152	118 173	277 786	813 232	3 600 831	-1 005 399	5 708 882
Põhivara	1 034 946	6 380 066	91 726	5 160 608	7 045 635	10 579	651 185	-	20 374 745
sh investeringud sidusettevõtjatesse (lisa 9)	32 150	-	-	-	-	-	133 653	-	165 803
Kokku varad	1 624 880	7 620 239	165 878	5 278 781	7 323 421	823 811	4 252 016	-1 005 399	26 083 627
Äritegevusega seotud									
lühiajalised kohustused	292 390	913 271	43 805	91 849	302 385	530 614	352 045	-990 088	1 536 271
pikaajalised kohustused	142 586	184 664	767	256 999	1 247 818	2 438	18 050	-121 369	1 731 953
Kokku äritegevusega seotud kohustused	434 976	1 097 935	44 572	348 848	1 550 203	533 052	370 095	-1 111 457	3 268 224
Laenuid ja võlakirjad (lisa 3.1, 3.2 ja 22)									5 350 872
Kokku kohustused									8 619 096

Ärsegmentide materiaalse ja immateriaalse põhivara soetus

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
1. aprill 2007-31. märts 2008 (lisa 6 ja 8)	418 866	512 533	66 158	225 573	1 382 532	3 660	149 055	-79 955	2 678 422
1. aprill 2006-31. märts 2007 (lisa 6 ja 8)	305 344	342 221	47 810	585 197	800 083	11 732	114 768	-22 570	2 184 585

Ärisegmentide rahavood aruandeperioodil 1. aprill 2007–31. märts 2008

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
Rahavood äritegevusest	299 003	1 025 259	-210 253	575 781	612 419	-64 707	182 095	-102 425	2 317 172
Rahavood investeerimisest	-507 588	-526 977	-72 532	-168 445	-943 654	11 841	2 303 492	-849 053	-752 916
Rahavood finantseerimisest	-12 551	-1 136 422	294 229	-407 336	331 235	47 481	-2 057 184	1 838 251	-1 102 297
Puhas rahavoog	-221 136	-638 140	11 444	-	-	-5 385	428 403	886 773	461 959

Ärisegmentide rahavood aruandeperioodil 1. aprill 2006–31. märts 2007

tuhandetes kroonides	Põlevkivi tootmine	Elektri- ja soojusenergia tootmine	Vedelkütuste tootmine	Elektrienergia ülekanne	Elektrienergia jaotamine	Müük ja kliendi-teenindus	Toetavad tegevused	Segmentide vahelised elimineerimised	Grupp kokku
Rahavood äritegevusest	277 149	2 128 311	220 383	515 481	590 524	236 599	-40 896	87 735	4 015 286
Rahavood investeerimisest	-96 875	-393 023	-32 252	-568 445	-438 568	-11 671	-883 668	-2 805 883	-5 230 385
Rahavood finantseerimisest	-	-1 028 149	-188 650	52 964	-151 956	-220 133	1 586 359	-626 443	-576 008
Puhas rahavoog	180 274	707 139	-519	-	-	4 795	661 795	-3 344 591	-1 791 107

(b) Aruandlus geograafiliste segmentide lõikes (segmentiaruande lisaformaad)

Grupi äritegevus toimub valdavalt Eestis, kuid elektrienergiat ning mõningaid muid kaupu ja teenuseid müüakse ka väljaspoole Eestit. Grupi äritegevuse peamised geograafilised piirkonnad on Eesti, Põhjamaad ja Läti.

Grupiväline müügitulu klientide asukoha järgi

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Eesti	7 268 616	6 745 685
Põhjamaad	1 076 621	408 360
Läti	501 544	259 552
Muud riigid	141 332	121 021
Kokku grupiväline müügitulu (lisa 27)	8 988 113	7 534 618

Varade jaotus varade asukoha järgi

tuhandetes kroonide	31. märts	
	2008	2007
Eesti	26 279 407	25 883 816
Põhjamaad	26 890	23 461
Läti	1 580	237
Muud riigid	20 896	10 310
Kokku	26 328 773	25 917 824
Investeeringud sidusettevõtjatesse (lisa 9)	169 299	165 803
Kokku varad	26 498 072	26 083 627

Investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse varade asukoha järgi

tuhandetes kroonide	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Eesti	2 677 298	2 162 821
Põhjamaad	617	11 474
Läti	284	25
Muud riigid	223	10 265
Kokku investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (lisa 6 ja 8)	2 678 422	2 184 585

6 Materiaalne põhivara

tuhandetes kroonides	Maa	Hooned	Rajatised	Masina- ja seadmed	Muud	Kokku
Materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2006						
Soetusmaksumus	75 904	2 278 195	12 542 627	16 118 535	57 951	31 073 212
Akumuleeritud kulum	-	-1 100 544	-5 140 608	-6 431 018	-43 187	-12 715 357
Jääkmaksumus	75 904	1 177 651	7 402 019	9 687 517	14 764	18 357 855
Lõpetamata ehitus	-	83 689	529 602	581 362	-	1 194 653
Ettemaksud	4 048	-	143	40 463	-	44 654
Kokku materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2006	79 952	1 261 340	7 931 764	10 309 342	14 764	19 597 162
Perioodil 1. aprill 2006-31. märts 2007 toimunud liikumised						
Kokku investeeritud põhivara soetusse (lisa 5)	4 223	110 696	845 991	1 181 502	7 127	2 149 539
Saadud tütarettevõtja soetamisel (lisa 5 ja 36)	-	-	-	109	91	200
Arvestatud kulum (lisa 4, 5 ja 34)	-	-75 542	-451 653	-1 051 133	-9 505	-1 587 833
Müüdüd põhivara jääkväärtuses	-549	-19 588	-	-2 174	-3	-22 314
Ümberklassifitseeritud jääkväärtuses	-	7 432	1 624	-9 056	-	-
Kokku perioodil 1. aprill 2006-31. märts 2007 toimunud liikumised	3 674	22 998	395 962	119 248	-2 290	539 592

tuhandetes kroonides	Maa	Hooned	Rajatised	Masina- ja seadmed	Muud	Kokku
Materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2007						
Soetusmaksumus	79 357	2 435 478	13 378 303	17 239 514	63 636	33 196 288
Akumuleeritud kulum	-	-1 160 595	-5 500 409	-7 294 313	-51 162	-14 006 479
Jääkmaksumus	79 357	1 274 883	7 877 894	9 945 201	12 474	19 189 809
Lõpetamata ehitus	-	9 455	446 004	447 762	-	903 221
Ettemaksud	4 269	-	3 828	35 627	-	43 724
Kokku materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2007 (lisa 4)	83 626	1 284 338	8 327 726	10 428 590	12 474	20 136 754
Perioodil 1. aprill 2007-31. märts 2008 toimunud liikumised						
Kokku investeeritud põhivara soetusse (lisa 5)	2 977	93 556	971 316	1 544 196	7 995	2 620 040
Saadud mitterahalise sissemaksena aktsiakapitali	108 227	-	-	-	-	108 227
Saadud tütarettevõtja soetamisel (lisa 36)	216	-	-	4 295	-	4 511
Arvestatud kulum (lisa 4, 5 ja 34)	-	-81 482	-476 601	-1 096 544	-7 163	-1 661 790
Arvestatud väärtuse langus (lisa 5 ja 34)	-	-	-	-49 673	-	-49 673
Müüdüd põhivara jääkväärtuses	-221	-882	-	-4 495	-	-5 598
Üle antud tütarettevõtja ja äriüksuse võõrandamisel (lisa 37)	-	-	-	-3 989	-	-3 989
Ümberklassifitseeritud jääkväärtuses (lisa 8)	-7 920	249	-	16	-16	-7 671
Kokku perioodil 1. aprill 2007-31. märts 2008 toimunud liikumised	103 279	11 441	494 715	393 806	816	1 004 057
Materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2008						
Soetusmaksumus	182 128	2 511 236	14 245 259	18 471 893	70 206	35 480 722
Akumuleeritud kulum	-	-1 238 638	-5 906 005	-8 156 144	-56 916	-15 357 703
Jääkmaksumus	182 128	1 272 598	8 339 254	10 315 749	13 290	20 123 019
Lõpetamata ehitus	-	21 400	476 914	287 438	-	785 752
Ettemaksud	4 777	1 781	6 273	219 209	-	232 040
Kokku materiaalne põhivara seisuga 31. märts 2008 (lisa 4)	186 905	1 295 779	8 822 441	10 822 396	13 290	21 140 811

Aruandeperioodil hinnati alla Iru Elektriijaama I ploki jääkväärtus, mille käigus arvestati väärtuse langust 49 673 tuh kr. Kuna seoses muutustega keskkonnanõuetes ei ole lubatud Iru Elektriijaama I ploki kasutamine peale 1. jaanuari 2008 ilma investeeringuteta ploki tehnoloogia keskkonnanõuetele muutmise ning bilansipäeva seisuga ei ole grupp vastavaid investeerimisotsuseid teinud, hinnati ploki kaetavaks väärtuseks 0 kr.

Kasutusrendi tingimustel rendile antud varad

tuhandetes kroonides

	31. märts	
	2008	2007
Soetusmaksumus	159 968	90 846
Akumuleeritud kulum aruandeaasta alguses	-67 133	-35 967
Aruandeaasta kulum	-3 848	-3 137
Jääkväärtus	88 987	51 742

Rendile antud varasid kasutatakse osaliselt oma äritegevuses ning osaliselt renditulu saamise eesmärgil.

Soetusmaksumus ja kulum on arvestatud vastavalt rendile antud vara osale. Rendile antud varadelt saadud tulud on avalikustatud lisa 7.

Kapitalirendi tingimustel ostetud põhivara (grupp on rentnik)

tuhandetes kroonides

	Jääk seisuga 31. märts 2007	Saadud	Arvestatud kulum	Rent lõpetatud	Jääk seisuga 31. märts 2008
Soetusmaksumus	2 649	-	-	-	2 649
Akumuleeritud kulum	-505	-	-378	-	-883
Jääkväärtus	2 144	-	-378	-	1 766

	Jääk seisuga 31. märts 2006	Saadud	Arvestatud kulum	Rent lõpetatud	Jääk seisuga 31. märts 2007
Soetusmaksumus	3 284	-	-	-635	2 649
Akumuleeritud kulum	-481	-	-470	446	-505
Jääkväärtus	2 803	-	-470	-189	2 144

Kapitalirendi tingimustel renditakse spetsiaaltehnikat. Rendileping lõpeb 24. novembril 2008.

7 Kasutusrent

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Renditulu		
Hooned	18 955	16 918
sh tingimuslik rent	8 589	7 791
Rajatised	9 490	6 449
Kokku renditulu (lisa 27)	28 445	23 367
Rendikulu		
Hooned	8 595	7 322
Transpordivahendid	22 407	22 140
Muud masinad ja seadmed	6 004	5 143
Kokku rendikulu (lisa 30)	37 006	34 605

Mittekatkestatavate kasutusrentide tuleviku rendimaksete summa lepingutähtaegade alusel

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Renditulu		
< 1 aasta	14 165	11 518
1 - 5 aastat	55 675	63 730
> 5 aasta	272 921	254 106
Kokku renditulu	342 761	329 354

Mittekatkestatavate rendilepingute alusel on rendile antud masuudimajand ning abiteenistushoone.

Rendilepingud lõpevad 2033. ja 2035. aastal.

Kasutusrendilepingud (grupp on rentnik) on valdavalt lühiajalise etteteatamistähtajaga katkestatavad.

8 Immateriaalne põhivara

tuhandetes kroonides	Firma- väärtus	Tarkvara	Maa- kasutus- õigused	Maavarade uuringu ja hindamise varad	Leping kliendiga	Kokku
Immateriaalne põhivara seisuga 31.märts 2006						
Soetusmaksumus	39 029	-	-	-	-	39 029
Kogunenud amortisatsioon	-	-	-	-	-	-
Jääkmaksumus	39 029	-	-	-	-	39 029
Kokku immateriaalne põhivara seisuga 31. märts 2006	39 029	-	-	-	-	39 029
Perioodil 1. aprill 2006-31. märts 2007 toimunud liikumised						
Kokku investeeritud põhivara soetusse (lisa 5) <i>sh äriühenduse käigus identifitseeritud immateriaalne põhivara (lisa 36)</i>	-	13 669	-	10 265	10 912	34 846
Arvestatud amortisatsioon (lisa 5 ja 34)	-	-9	-	-	-1 910	-1 919
Kokku perioodil 1. aprill 2006-31. märts 2007 toimunud liikumised	-	13 660	-	10 265	9 002	32 927
Immateriaalne põhivara seisuga 31.märts 2007						
Soetusmaksumus	39 029	290	-	10 265	10 912	60 496
Kogunenud amortisatsioon	-	-9	-	-	-1 910	-1 919
Jääkmaksumus	39 029	281	-	10 265	9 002	58 577
Kasutusele võtmata immateriaalne põhivara	-	13 379	-	-	-	13 379
Kokku immateriaalne põhivara seisuga 31. märts 2007	39 029	13 660	-	10 265	9 002	71 956
Perioodil 1. aprill 2007-31. märts 2008 toimunud liikumised						
Kokku investeeritud põhivara soetusse (lisa 5) <i>sh äriühenduse käigus identifitseeritud immateriaalne põhivara (lisa 36)</i>	-	17 400	36 937	4 045	-	58 382
Saadud tütarettevõtja soetamisel (lisa 36)	-	-	29 963	-	-	29 963
Ümberklassifitseeritud materiaalsest põhivarast (lisa 6)	-	-	7 671	-	-	7 671
Arvestatud amortisatsioon (lisa 5 ja 34)	-	-1 471	-1 117	-	-5 495	-8 083
Kokku perioodil 1. aprill 2007-31. märts 2008 toimunud liikumised	-	15 929	43 743	4 045	-5 495	58 222
Immateriaalne põhivara seisuga 31. märts 2008						
Soetusmaksumus	39 029	11 445	45 109	14 310	10 912	120 805
Kogunenud amortisatsioon	-	-1 480	-1 366	-	-7 405	-10 251
Jääkmaksumus	39 029	9 965	43 743	14 310	3 507	110 554
Kasutusele võtmata immateriaalne põhivara	-	19 624	-	-	-	19 624
Kokku immateriaalne põhivara seisuga 31. märts 2008	39 029	29 589	43 743	14 310	3 507	130 178

Firmaväärtus

Firmaväärtuse jagunemine raha teenivate üksuste lõikes

tuhandetes kroonides	Eesti Põlevkivi	AS Elpec	Narva Elektrijaamad	Firmaväärtus kokku
Bilansiline jääkmaksumus 31. märts 2008	38 641	242	146	39 029
Bilansiline jääkmaksumus 31. märts 2007	38 641	242	146	39 029

Varade kaetav väärtus leitakse kasutusväärtuse alusel lähtudes järgmiseks 17 aastaks koostatud rahavoogude prognoosist.

Juhatare poolt kinnitatud eelarveid kasutatakse järgmise 5-aastase perioodi osas, ülejäänud osas on rahavood prognoositud.

17-aastase perioodi valikul on lähtutud elektriäris tavapäraselt kasutatavast investeerimishorisonidist. Rahavoogude prognoosimisel kasutati ajaloolisi andmeid ja Eesti energiabilansi prognoosi. Diskontomäärana on kasutatud kapitali kaalutud keskmist hinda (WACC), mis on määratud lähtudes ettevõtte tegevusalast ja riskiastmest. Testi tulemusena väärtuse langust ei tuvastatud.

31. märts 2008 ja 31. märts 2007 kasutusväärtuse leidmisel kasutatud põhieeldused

	Eesti Põlevkivi	AS Elpec	Narva Elektrijaamad
Rahavoogude keskmine kasvumäär peale 5-aastast perioodi	-11,1%	0,9%	-6,9%
Diskontomäär	7,9%	16,3%	8,0%

Maavarade uuringu ja hindamise varad

Maavarade uuringu ja hindamise varadena on kajastatud kulutused Jordaania Kuningriigis asuva põlevkivimaardla varude uurimiseks. Uurimise õiguse aluseks on 5. novembril 2006 sõlmitud leping Jordaania Kuningriigiga. Maavarade uurimise ja hindamisega seotud varadena on bilansis seisuga 31. märts 2008 lisaks immateriaalsele põhivarale kajastatud ettemaks uurimistööde eest 81 tuh kr (31. märts 2007: 1 106 tuh kr).

Maavarade uurimise ja hindamisega seotud rahavood investeerimisest

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Tasutud tütaretevõtja soetamisel (lisa 36)	-	-2 590
Tasutud uurimistööde eest	-2 668	-1 106

Leping kliendiga

Lepinguna kliendiga on kajastatud tütaretevõtja Solidus Oy omandamisel Solidus Oy ja tema endise emaettevõtja vahel sõlmitud lepingust tulenevate õiguste väärtus jääkmaksumuses 3 507 tuh kr (31. märts 2007: 9 002 tuh kr). Lepingu kohaselt on Solidus Oy endisel emaettevõtjal kohustus osta kolme aasta jooksul Solidus Oylt teenuseid (lisa 36).

9 Investeeringud sidusettevõtjatesse

Muutused investeeringutes sidusettevõtjatesse

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Raamatupidamisväärtus perioodi algul	165 803	169 501
Kasum/kahjum kapitaliosaluse meetodil (lisa 34)	22 721	12 537
Saadud dividendid	-19 225	-16 235
Raamatupidamisväärtus perioodi lõpul (lisa 5)	169 299	165 803

Andmed sidusettevõtjate kohta

tuhandetes kroonides Ettevõtja	Asukoht	Varad	Kohustused	Äritulud	Kasum/kahjum	Osalus (%)
		31. märts 2008	31. märts 2008	1. aprill 2007 - 31. märts 2008	1. aprill 2007 - 31. märts 2008	31. märts 2008
Emaettevõtjale kuuluv sidusettevõtja						
Nordic Energy Link Grupp	Eesti, Soome	1 542 203	1 193 892	261 932	4 603	39,9
Tütaretevõtjale kuuluv sidusettevõtja						
Orica Eesti OÜ	Eesti	139 823	39 924	282 396	69 970	35,0
		1 682 026	1 233 816	544 328	74 573	

Andmed sidusettevõtjate kohta

tuhandetes kroonides Ettevõtja	Asukoht	Varad	Kohustused	Äritulud	Kasum/ kahjum	Osalus (%)
		31. märts 2007	31. märts 2007	1. aprill 2006 - 31. märts 2007	1. aprill 2006 - 31. märts 2007	31. märts 2007
Emaettevõtjale kuuluv sidusettevõtja						
Nordic Energy Link Grupp	Eesti, Soome	1 571 202	1 224 802	96 253	5 398	39,9
Tütarettevõtjale kuuluv sidusettevõtja						
Orica Eesti OÜ	Eesti	107 796	15 938	199 020	41 556	35,0
		1 678 998	1 240 740	295 273	46 954	

10 Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Lühiajalised nõuded ostjate vastu ja muud nõuded		
Nõuded ostjate vastu		
Ostjatele laekumata arved	1 154 244	951 014
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded (lisa 4)	-116 877	-131 148
Kokku nõuded ostjate vastu	1 037 367	819 866
Viitlaekumised		
Arvestuslik nõue valmidusastme meetodil	51 270	37 035
Arvestuslik nõue elektrienergia eest teatamata, hilinemisega esitatud näitade või prognoosi alusel	18 356	7 858
Intressinõuded (lisa 14)	56 222	33 069
Muud viitlaekumised	-	32
Kokku viitlaekumised	125 848	77 994
Ettemaksud	79 030	38 105
Nõuded sidusettevõtjatele	6 683	13 737
Muud lühiajalised nõuded (lisa 14)	126 843	11 036
Kokku lühiajalised nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	1 375 771	960 738
Pikaajalised nõuded		
Pikaajalised tagatistasud	232	232
Kokku pikaajalised nõuded	232	232
Kokku nõuded ostjate vastu ja muud nõuded (lisa 3.1 ja 13)	1 376 003	960 970

Nõuete ja ettemaksete õiglased väärtused ei erine oluliselt nende bilansilisest maksumusest.

Nõuete laekumine ja ettemaksete eest saadavate teenuste ja kaupade laekumine ei ole tagatistega kaetud.

Valdav osa kontserni nõuetest ja ettemaksetest on Eesti kroonides või eurodes. USA dollarites fikseeritud nõuete summa on avalikustatud lisas 3.1.

Ostjatelt laekumata arvete analüüs

	31. märts	
	2008	2007
Ostjatelt laekumata arved, mille maksetähtaeg ei ole saabunud (lisa 14)	949 904	740 988
Ostjatelt laekumata arved, mille maksetähtaeg on saabunud, aga mida ei ole hinnatud ebatähtselt laekuvateks		
maksetähtajast möödunud 1-30 päeva	68 792	60 089
maksetähtajast möödunud 31-60 päeva	13 832	15 364
maksetähtajast möödunud 61-90 päeva	3 922	2 386
Kokku ostjatelt laekumata arved, mille maksetähtaeg on saabunud, aga mida ei ole hinnatud ebatähtselt laekuvateks	86 546	77 839
Ostjatelt laekumata arved, mis on hinnatud ebatähtselt laekuvateks		
maksetähtajast möödunud üle 3 kuu, aga vähem kui 6 kuud	6 039	2 741
maksetähtajast möödunud üle 6 kuu	111 755	129 446
Kokku ostjatelt laekumata arved, mis on hinnatud ebatähtselt laekuvateks	117 794	132 187
Kokku ostjatelt laekumata arved	1 154 244	951 014

Grupi arvestuspõhimõtete kohaselt hinnatakse kõik nõuded, mille maksetähtajast on möödunud üle 90 päeva, alla täies ulatuses. Ebatähtselt laekuvate nõuete allahindluse kogusummat on korrigeeritud tuginedes varasemale kogemusele selle kohta, kui palju ebatähtselt laekuvaks hinnatud nõuete hilisemal perioodil laekub, ning kui palju nõuete, mille maksetähtajast polnud bilansipäeva seisuga möödunud üle 90 päeva, jääb hilisemal perioodil laekumata. Seisuga 31. märts 2008 korrigeeriti ebatähtselt laekuvate arvete summat -917 tuh kr (31. märts 2007: -1 039 tuh kr) võrra.

Muutused ebatähtselt laekuvates nõuetes

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Ebatähtselt laekuvad nõuded perioodi algul	-131 148	-146 079
Aruandeperioodil ebatähtselt laekuvateks loetud (lisa 34)	-20 708	-37 878
Aruandeperioodil laekunud arved (lisa 34)	25 957	36 708
Lootusetuks tunnistatud arved	8 900	16 101
Üle antud tütarettevõtja võõrandamisel (lisa 37)	122	-
Ebatähtselt laekuvad nõuded perioodi lõpul (lisa 4)	-116 877	-131 148

Ülejäänud nõuete klassid allahinnatud varasid ei sisalda.

Tulu valmidusastme meetodil

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Lõpetamata projektid aruandeaasta lõpul		
Lõpetamata projektide müügitulu	89 123	85 356
Esitatud vahearved	-37 896	-48 703
Lõpetamata projektid, mille eest on arved esitamata	51 270	37 035
Lõpetamata projektid, mille eest on ette makstud (lisa 23)	-43	-382
Lõpetamata projektide kulud aruandeaastal kokku	-94 039	-83 059
Lõpetamata projektidelt arvestatud kasum/kahjum	-4 916	2 297
Kokku ehitusprojektidelt arvestatud tulu aruandeaastal	326 365	227 519
Kokku ehitusprojektide kulud aruandeaastal	-302 687	-206 857
Kokku ehitusprojektidelt arvestatud kasum/kahjum	23 678	20 662

Pikaajalised ehitusprojektid on põhiliselt seotud energeetika seadmete tootmise ning võrguseadmete projekteerimise ja ehitamisega.

11 Varud

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Tooraine ja materjal ladudes	235 396	186 007
Lõpetamata toodang		
Ladustatud põlevkivi	105 334	91 959
Paljandustööd karjäärides	28 766	29 199
Muu lõpetamata toodang	13 706	17 907
Kokku lõpetamata toodang	147 806	139 065
Valmistoodang		
Põlevkiviõli	25 779	41 404
Muu valmistoodang	3 382	2 129
Kokku valmistoodang	29 161	43 533
Ettemaksed hankijatele	3 900	555
Kokku varud (lisa 4)	416 263	369 160

Aruandeperioodil hinnati ladudes riknenud ja vähekasutatavaid tooraine ja materjali varusid alla 5 768 tuh kr eest (2006/07: 963 tuh kr eest).

12 Tuletisinstrumendid

tuhandetes kroonides	31. märts 2008		31. märts 2007	
	Varad	Kohustused	Varad	Kohustused
Elektrienergia müügi forwardlepingud	12 845	3 971	126 541	-
Vedelkütuste müügi swap- ja futuurlepingud (lisa 3.1)	-	564 189	1 742	-
Valuuta müügi forwardleping	1 400	-	-	-
Kokku tuletisinstrumendid (lisa 3.1, 13 ja 14)	14 245	568 160	128 283	-

Elektrienergia müügi forwardlepingud

Elektrienergia müügi forwardlepingud on sõlmitud eesmärgiga maandada elektrienergia hinna muutumise riski või teenida tulu elektrienergia hinna muutustelt Põhjamaade elektribörsil Nord Pool. Kõik forwardlepingud on sõlmitud kindla koguse elektrienergia müügiks igal kauplemistunnil ning nende hind on nomineeritud eurodes. Tehingud, mille eesmärgiks on elektrienergia hinna muutumise riski maandamine, on määratletud rahavoo riskimaandamise instrumentidena, kus maandatavaks alusinstrumendiks on kõrge tõenäosusega prognoositavad elektrienergia müügitehingud Põhjamaade elektribörsil Nord Pool. Riskimaandamise eesmärgil tehtud tehingute õiglase väärtuse muutuse efektiivset osa kajastatakse omakapitali vastavas reservis ning arvestatakse kasumiaruandes kasumi või kahjumina elektrienergia müügitehingute toimumise hetkel või juhul, kui on selgunud, et müügitehingute toimumine mingil perioodil ei ole tõenäoline. Elektrienergia hinnamuutustest tekkiva kasumi teenimise eesmärgil tehtavate tehingute õiglase väärtuse muutust kajastatakse kasumiaruandes kasumi või kahjumina. Tehingute õiglase väärtuse määramise aluseks on Nord Pool'i noteeringud.

Muutused elektrienergia müügi forwardlepingute osas

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Õiglase väärtus aruandeperioodi algul	126 541	-
Õiglase väärtuse muutus, sh	27 944	178 578
kasumiaruandes kajastatud õiglase väärtuse muutus	434	-
riskimaandamise reservis kajastatud õiglase väärtuse muutus (lisa 21)	27 510	178 578
Arveldatud rahas (laekunud)	-145 611	-52 037
Õiglase väärtus aruandeperioodi lõpul	8 874	126 541

Vedelkütuste müügi swap- ja futuurlepingud

Vedelkütuste müügi swap- ja futuurlepingute eesmärgiks on vedelkütuste hinna muutumise riski maandamine. Tehingud on sõlmitud kindla koguse vedelkütuste müügiks tulevastel perioodidel ning need on määratletud rahavoo riskimaandamise instrumentidena, kus maandatavaks alusinstrumendiks on kõrge tõenäosusega prognoositavad vedelkütuste müügitehingud. Tehingute õiglase väärtuse määramise aluseks on Platt's European Marcetscani ja Nymexi noteeringud. Tehingute hinnad on noteeritud USA dollarites.

Muutused vedelkütuste müügi swap- ja futuurlepingute osas

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Õiglase väärtus aruandeperioodi algul	1 742	-
Õiglase väärtuse muutus, sh	-589 431	1 742
kasumiaruandes kajastatud õiglase väärtuse muutus	-8 376	1 742
riskimaandamise reservis kajastatud õiglase väärtuse muutus (lisa 21)	-581 055	-
Arveldatud rahas (tasutud)	23 500	-
Õiglase väärtus aruandeperioodi lõpul (lisa 3.1)	-564 189	1 742

Valuuta müügi forwardleping

Valuuta müügi forwardlepinguna on kajastatud 10. jaanuaril 2008 sõlmitud lepingu väärtus 10 000 tuh euro müügiks 14. juulil 2008 Eesti Panga kursist kõrgema kursiga.

Muutused valuuta müügi forwardlepingu osas

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Õiglase väärtus aruandeperioodi algul	-	-
Kasumiaruandes kajastatud õiglase väärtuse muutus	1 400	-
Õiglase väärtus aruandeperioodi lõpul	1 400	-

Intressimäära vahetustehingud

3. aprillil 2002 sõlmis Eesti Energia AS Westdeutsche Landesbank Girozentrale'ga kaks intressimäära vahetustehingut (alussummad 234 699 tuh kr ja 782 330 tuh kr), mille eesmärgiks oli intressimäära muutumise riski maandamine. Tehingud klassifitseeriti algselt rahavoo riskimaandamise instrumendiks. Seisuga 31. märts 2007 olid mõlemad lepingud lõppenud.

Muutused intressimäära vahetustehingute osas

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Õiglase väärtus aruandeperioodi algul	-	-12 485
Õiglase väärtuse muutus, sh	-	-71
kasumiaruandes kajastatud õiglase väärtuse muutus	-	-53
riskimaandamise reservis kajastatud õiglase väärtuse muutus (lisa 21)	-	-18
Arveldatud rahas (tasutud)	-	12 556
Õiglase väärtus aruandeperioodi lõpul	-	-

13 Finantsinstrumentide jaotus kategooriate järgi

	Laenu ja nõuded	Finantsvarad õiglasel väärtuses muutusega läbi kasumiaruande	Lunastustähtajani hoitava finantsvarad	Tuletisinstrumentid, mille suhtes rakendatakse riskimaandamisarvestust	Kokku
Seisuga 31. märts 2008					
Finantsvarade kirjed bilansis					
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded (lisa 10)*	1 413 850	-	-	-	1 413 850
Tuletisinstrumentid (lisa 3.1, 12 ja 14)	-	1 630	-	12 615	14 245
Lunastustähtajani hoitava finantsvarad (lisa 3.1, 14 ja 15)	-	-	79 999	-	79 999
Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades (lisa 3.1, 3.2 ja 17)	2 162 198	-	-	-	2 162 198
Finantsvarad õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande (lisa 16)	-	25 510	-	-	25 510
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 3.1 ja 18)	983 566	-	-	-	983 566
Kokku finantsvarade kirjed bilansis	4 559 614	27 140	79 999	12 615	4 679 368
Seisuga 31. märts 2007					
Finantsvarade kirjed bilansis					
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded (lisa 10)*	1 054 013	-	-	-	1 054 013
Tuletisinstrumentid (lisa 3.1, 12 ja 14)	-	1 742	-	126 541	128 283
Lunastustähtajani hoitava finantsvarad (lisa 3.1, 14 ja 15)	-	-	44 473	-	44 473
Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades (lisa 3.1, 3.2 ja 17)	3 680 941	-	-	-	3 680 941
Finantsvarad õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande (lisa 16)	-	3 680	-	-	3 680
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 18)	521 607	-	-	-	521 607
Kokku finantsvarade kirjed bilansis	5 256 561	5 422	44 473	126 541	5 432 997

* nõuded ostjate vastu ja muud nõuded miinus ebatähtselt laekuvad nõuded ja ettemaksud

	Tuletisinstrumentid mille suhtes rakendatakse riskimaandamisarvestust	Muud finantskohustused	Kokku
Seisuga 31. märts 2008			
Finantskohustuste kirjed bilansis			
Võlakohustused (lisa 3.1, 3.2 ja 22)	-	5 265 310	5 265 310
Võlad hankijatele ja muud võlad (lisa 3.1 ja 23)**	-	1 812 851	1 812 851
Tuletisinstrumentid (lisa 3.1 ja 12)	568 160	-	568 160
Kokku finantskohustuste kirjed bilansis	568 160	7 078 161	7 646 321
Seisuga 31. märts 2007			
Finantskohustuste kirjed bilansis			
Võlakohustused (lisa 3.1, 3.2 ja 22)	-	5 350 872	5 350 872
Võlad hankijatele ja muud võlad (lisa 3.1 ja 23)**	-	1 482 229	1 482 229
Kokku finantskohustuste kirjed bilansis	-	6 833 101	6 833 101

** võlad hankijatele ja muud võlad miinus ettemaksud

14 Finantsvarade krediitkvaliteet

Finantsvarade, mille maksetähtaega pole ületatud ja mida pole alla hinnatud, krediitkvaliteedi hinnangu aluseks on reitinguagentuuride poolt antud krediitireitingud või nende puudumisel klientide ja muude lepingupartnerite varasem krediitkäitumine.

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Nõuded ostjate vastu		
Nõuded uute klientide vastu (arveldatud alla 6 kuu)	19 333	15 208
Nõuded olemasolevate klientide vastu (arveldatud 6 kuud või rohkem), kes viimase 6 kuu jooksul ei ole maksetähtaega ületanud	402 107	330 004
Nõuded olemasolevate klientide vastu (arveldatud 6 kuud või rohkem), kes on viimase 6 kuu jooksul maksetähtaega ületanud	528 464	395 776
Kokku nõuded ostjate vastu (lisa 10)	949 904	740 988
Intressinõuded		
Nõuded pankade vastu, mis omavad Moody's krediitireitingut Aa1	29 684	15 954
Nõuded pankade vastu, mis omavad Moody's krediitireitingut Aa2	12 146	8 793
Nõuded pankade vastu, mis omavad Moody's krediitireitingut A1	14 392	8 322
Kokku intressinõuded (lisa 10)	56 222	33 069
Arvelduskontod ja deposiidid pankades		
Pankades, mis omavad Moody's krediitireitingut Aa1	1 565 436	2 314 409
Pankades, mis omavad Moody's krediitireitingut Aa2	609 492	773 622
Pankades, mis omavad Moody's krediitireitingut A1	970 319	1 114 258
Kokku arvelduskontod ja deposiidid pankades (lisa 17 ja 18)	3 145 247	4 202 289
Muud nõuded		
Makstud tagatistasud finantsinstitutsioonile, mis omab Moody's krediitireitingut Aa3	108 995	-
Nõuded ilma sõltumatu osapoole krediitireitinguta	17 848	11 036
Kokku muud nõuded (lisa 10)	126 843	11 036
Lunastustähtajani hoitavad finantsvarad		
Võlakirjad ja kommertsipaberid ilma sõltumatu osapoole krediitireitinguta (lisa 3.1, 13 ja 15)	79 999	44 473
Tuletisinstrumendid		
Positiivse väärtusega tuletisinstrumendid ilma sõltumatu osapoole krediitireitinguta (lisa 3.1, 12 ja 13)	14 245	128 283

Seisuga 31. märts 2008 ja 31. märts 2007 ei olnud grupil olulisi krediidiriskide kontsentratsioone.

15 Lunastustähtajani hoitavad finantsvarad

	31. märts	
	2008	2007
tuhandetes kroonides		
Börsil noteerimata finantsvarad (korrigeeritud soetusmaksumuses):		
Kesko OYJ võlakirjad (fikseeritud intress 7,3%, lunastustähtaeg aprill 2008)	35 928	-
AS SEB kommertsapaberid (fikseeritud intress 4,6-6%, lunastustähtaeg juuni - oktoober 2008)	44 071	-
AS SEB Ühispannga kommertsapaberid (fikseeritud intress 3,3%, lunastustähtaeg juuni 2007)	-	19 866
AS Sampo Pank võlakirjad (fikseeritud intress 3,7%, lunastustähtaeg september 2007)	-	24 607
Kokku lunastustähtajani hoitavad finantsvarad (lisa 3.1, 13 ja 14)	79 999	44 473

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
tuhandetes kroonides		
Muutused lunastustähtajani hoitavates finantsvarades		
Korrigeeritud soetusmaksumus aruandeperioodi algul	44 473	-
Soetatud	156 260	67 297
Lunastatud	-124 512	-24 000
Soetusmaksumuse ja nominaalväärtuse vahe amortisatsioon (lisa 32)	3 778	1 176
Korrigeeritud soetusmaksumus aruandeperioodi lõpul (lisa 3.1, 13 ja 14)	79 999	44 473

Lunastustähtajani hoitavad finantsvarad on nomineeritud Eesti kroonides. Aruandeperioodil ega võrreldaval perioodil ei ole lunastustähtajani hoitavaid finantsvarasid varem kui kolm kuud enne lunastustähtaega müüdnud ega ümber liigitatud. Lunastustähtajani hoitavate finantsvarade õiglased väärtused ei erine oluliselt nende bilansilisest maksumusest.

16 Finantsvarad õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande

	31. märts	
	2008	2007
tuhandetes kroonides		
Börsil noteerimata finantsvarad:		
Sampo Likviidsusfondi osakud (lisa 13)	25 510	3 680

Muutused õiglaseses väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavates finantsvarades

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
tuhandetes kroonides		
Õiglase väärtus aruandeperioodi algul	3 680	25 006
Soetatud	300 878	240 793
Müüdnud	-279 702	-262 675
Kasum õiglase väärtuse muutusest (lisa 32)	654	556
Õiglase väärtus aruandeperioodi lõpul (lisa 13)	25 510	3 680

Sampo Likviidsusfondi osakud on nomineeritud Eesti kroonides. Fondiosakute õiglase väärtuse aluseks on fondi netovarade turuväärtusel põhinev fondiosakute puhaskasum. Fondiosakute õiglase väärtuse muutus on kasumiaruandes kajastatud finantstuludena.

17 Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Lühiajalised nõuded		
Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades		
Garantiihoiused pankades	158 031	166 636
Muud üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades	2 004 167	3 514 305
Kokku üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades (lisa 3.1, 3.2 ja 13)	2 162 198	3 680 941

Tähtjaliste hoiuste efektiivsed intressimäärad olid aruandeaastal vahemikus 3,8 -8,1% (2006/07: 2,5 - 4,2%). Hoiuste tähtjad olid kuni 418 päeva (2006/07: 306 päeva). Garantiihoiustega SEB Eesti Ühispannas tagatakse Eesti Energia ASi kohustusi, mis võivad tekkida elektrienergia müügi forwardlepingutest ja spot-lepingutest elektribörsil Nord Pool. Garantiihoiuste intressimäärad olid vahemikus 3,5-4,7% (2006/07: 3,6-3,9%). Garantiihoiustesse paigutatud raha on rahavoogude aruandes kajastatud käibekapitali muutusena, kuna selle raha kasutamisvõimalused on piiratud.

18 Raha ja raha ekvivalendid

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Sularaha kassades	115	130
Sularaha teel	402	129
Arvelduskontod pankades	128 836	89 220
Lühiajalised hoiused	854 213	432 128
Kokku raha ja raha ekvivalendid (lisa 3.1, 3.2 ja 13)	983 566	521 607

Raha ja raha ekvivalentide jaotus valuutade järgi

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Eesti kroon	568 271	387 535
Euro	414 761	133 882
Läti lattu	521	145
Muud	13	45
Kokku raha ja raha ekvivalendid (lisa 3.1, 3.2 ja 13)	983 566	521 607

Tähtjaliste hoiuste efektiivsed intressimäärad olid aruandeaastal vahemikus 3,9-7,2% (2006/07: 2,5 - 4,2%).

19 Aktsiakapital, kohustuslik reservkapital ja jaotamata kasum

Seisuga 31. märts 2008 oli Eesti Energia ASil registreeritud 73 211 896 aktsiat (31. märts 2007: 72 741 000) aktsiat.

Aksia nimiväärtus on 100 krooni. Kõik seltsi aktsiad kuuluvad Eesti Vabariigile. Nende valitsejaks ja aktsionäri õiguste teostajaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mida esindab seltsi aktsionäride üldkoosolekul majandus- ja kommunikatsiooniminister.

Eesti Energia ASi põhikirjas fikseeritud miinimumaktsiakapital on 2 500 000 tuh kr ja maksimumkapital 10 000 000 tuh kr. Miinimum- ja maksimumkapitali suurust ei ole aruandeperioodil ega võrreldaval perioodil muudetud.

Aruandeperioodil viidi läbi kaks aktsiakapitali suurendamist. Vabariigi Valitsuse 2. augusti 2007 korraldusega nr 368 suurendati Eesti Energia ASi aktsiakapitali 47 090 tuh kr võrra (lisa 40) 7 274 100 tuh kroonilt 7 321 190 tuh kroonini 470 896 uue 100-kroonise nimiväärtusega aktsia väljalaskmise teel. Aktsiakapitali suurendamiseks anti Eesti Energia ASile mitterahalise sissemaksena üle 1 090 kinnistut, mille harilikuks väärtuseks hinnati 47 090 tuh kr. Hariliku väärtuse hindamist kontrollis AS PricewaterhouseCoopers. Äriregistrisse tehti aktsiakapitali suurendamise kanne 31. jaanuaril 2008.

Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2008 korraldusega nr 97 suurendati Eesti Energia ASi aktsiakapitali 61 137 tuh kr võrra (lisa 40) 7 382 327 tuh kroonini 611 370 uue 100-kroonise nimiväärtusega aktsia väljalaskmise teel. Aktsiakapitali suurendamiseks anti Eesti Energia ASile mitterahalise sissemaksena üle 165 kinnistut hariliku väärtusega 61 137 tuh kr. Hariliku väärtuse hindamist kontrollis AS PricewaterhouseCoopers.

Seisuga 31. märts 2008 ei olnud viimase aktsiakapitali suurendamise kohta äriregistrisse avaldust veel esitatud ning seetõttu on nimetatud summa kajastatud bilansis registreerimata aktsiakapitalina.

Seisuga 31. märts 2008 moodustas grupi kohustuslik reservkapital 727 410 tuh kr (31. märts 2007: 727 410 tuh kr).

Seisuga 31. märts 2008 on Eesti Energia ASil kohustus kanda täiendavalt kohustuslikku reservkapitali 10 823 tuh kr (31. märts 2007 seisuga täiendavalt sissemaksid kohustuslikku reservkapitali teha vaja ei olnud).

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

LISA 19 Aktsiakapital, kohustuslik reservkapital ja jaotamata kasum (järg)

Seisuga 31. märts 2008 oli grupi vaba omakapital (võttes arvesse nõuet suurendada kohustuslikku reservkapitali 1/10-ni aktsiakapitalist) 4 822 392 tuh kr (31. märts 2007: 5 219 377 tuh kr).

Kasumi jaotamisel aktsionäridele tuleb maksta tulumaksu (alates 1. jaanuarist 2008 on dividendide tulumaks 21/79, kuni 31. detsembrini 2007 22/78 netodividendidena väljamakstavast summast).

Kogu jaotamata kasumi jaotamisel dividendideks tuleks maksta 1 012 702 tuh kr (31. märts 2007: 1 148 263 tuh kr) tulumaksu. Netodividendidena oleks võimalik välja maksta 3 809 690 tuh kr (31. märts 2007: 4 071 114 tuh kr).

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2008 korraldusele 798 peab Eesti Energia AS pärast 2007/08 aastaaruande kinnitamist aktsionäride üldkoosoleku poolt maksma dividendidena 652 000 tuh kr (lisa 3.2). Sellega kaasnev dividendide tulumaks on 173 316 tuh kr.

Järgnevas tabelis on esitatud vaba omakapitali, võimaliku dividendisumma ja sellega kaasneva dividendi tulumaksu arvutuse alus:

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Jaotamata kasum (lisa 40)	4 833 215	5 219 377
Kohustusliku reservkapitali suurendamine	-10 823	-
Vaba omakapital	4 822 392	5 219 377
Tulumaks kogu vaba omakapitali väljamaksmisel	1 012 702	1 148 263
Võimalikud netodividendid	3 809 690	4 071 114

20 Dividend aktsia kohta

Aruandeaastal maksis Eesti Energia AS Eesti Vabariigile dividende 1 000 000 tuh kr, dividend aktsia kohta 13,75 kr (2006/07: 500 000 tuh kr, dividend aktsia kohta 6,87 kr).

Juhatus teeb üldkoosolekule ettepaneku 31. märtsil 2008 lõppenud majandusaasta eest välja maksta dividend 8,91 kr aktsia kohta kogusummas 652 000 tuh kr. Käesolevas aastaaruandes ei ole seda dividendisummat kohustusena kajastatud.

21 Riskimaandamise reserv

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Riskimaandamise reserv perioodi algul	126 541	-1 289
Tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutus (lisa 12)	-553 545	178 560
Kajastatud müügitulu koosseisus	-145 585	-52 037
Kajastatud müügitulu vähendusena	25 677	1 307
Riskimaandamise reserv perioodi lõpul	-546 912	126 541

22 Võlakohustused

Võlakohustused korrigeeritud soetusmaksumuses

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Lühiajalised võlakohustused		
Pikaajaliste pangalaenu tagasimaksed järgmisel perioodil	120 270	98 960
Arvelduskrediit	2 867	-
Kapitalirendikohustused	813	802
Kokku lühiajalised võlakohustused	123 950	99 762
Pikaajalised võlakohustused		
Emiteeritud võlakirjad	4 502 778	4 492 025
Pangalaenu	638 582	758 272
Kapitalirendikohustused	-	813
Kokku pikaajalised võlakohustused	5 141 360	5 251 110
Kokku võlakohustused (lisa 3.1, 3.2 ja 13)	5 265 310	5 350 872

Muutused vólakohustustes

tuhandetes kroonides

Korrigeeritud soetusmaksumus perioodi algul

Perioodi jooksul toimunud liikumised

Soetatud tütarettvõtja laenujääk (lisa 36)

Tagasi makstud pikaajalised pangalaenud

Tagasi makstud muud laenud

Arvelduskrediidi muutus

Laenukulude amortisatsioon

Vólakirjade nominaal- ja soetusmaksumuse vahe amortisatsioon

Tagasi makstud kapitalirendikohustused

Korrigeeritud soetusmaksumus perioodi lõpul

1. aprill - 31. märts	
2007/08	2006/07
5 350 872	5 402 562
5 402	4 694
-98 960	-70 511
-5 402	-4 694
2 867	-
580	9 396
10 753	10 228
-802	-803
5 265 310	5 350 872

Vólakirjad

tuhandetes kroonides

Vólakirjade nominaalväärtus

Vólakirjade soetusmaksumus

Nominaal- ja soetusmaksumuse vahe amortisatsioon

Vólakirjade bilansiline maksumus

Vólakirjade turuväärtus noteeritud müügihinna alusel (lisa 3.3)

31. märts	
2008	2007
4 693 980	4 693 980
4 478 135	4 478 135
24 643	13 890
4 502 778	4 492 025
4 313 768	4 450 151

Grupp on emiteerinud pikaajalisi vólakirju lunastustähtajaga 2020. aastal. Vólakirjad on nomineeritud eurodes ning on fikseeritud intressimääraga 4,5%. Vólakirjad on noteeritud Londoni börsil.

Pikaajaliste pangalaenude põhiosa (nominaalväärtuses) ja tingimused

tuhandetes kroonides

Laenu andja	Laenu kogusumma	Seisuga 31. märts 2008			Laenu tagastamise aasta
		välja võetud	välja võtmata (lisa 3.1)	tagasi makstud	
Nordic Investment Bank	203 406	73 966	-	129 440	2 009
Nordic Investment Bank	234 699	167 642	-	67 057	2 012
Nordic Investment Bank	938 796	284 484	625 864	28 448	2 017
European Investment Bank	234 699	234 699	-	-	2 019
Kokku pikaajalised pangalaenud	1 611 600	760 791	625 864	224 945	

Laenu andja	Laenu kogusumma	Seisuga 31. märts 2007			Laenu tagastamise aasta
		välja võetud	välja võtmata	tagasi makstud	
Nordic Investment Bank	203 405	110 948	-	92 457	2 009
Nordic Investment Bank	234 699	201 171	-	33 528	2 012
Nordic Investment Bank	938 796	312 932	625 864	-	2 017
European Investment Bank	1 251 728	234 699	1 017 029	-	2 019
Kokku pikaajalised pangalaenud	2 628 628	859 750	1 642 893	125 985	

Kõik laenud on nomineeritud eurodes. Intressimäär on enamikul laenudel ujuv, seisuga 31. märts 2008 olid laenude intressimäärad vahemikus 4,7-5,3% (31. märts 2007: 4,1 - 4,7%). Kaalutud keskmine intressimäär ujuva intressiga välja võetud laenudel oli seisuga 31. märts 2008 6 kuu EURibor+0,42% (31. märts 2007: 6 kuu EURibor+0,41%). Nordic Investment Bank laenu summas 234 699 tuh kr ujuv intressimäär oli kuni juunini 2006 fikseeritud tuletistehinguga.

Laenude kaalutud keskmine intressimäär oli seisuga 31. märts 2008 4,97% (31. märts 2007: 4,4%). Eesti Energia ASi poolt sõlmitud laenulepingutes on kehtestatud piirmäärad grupi konsolideeritud finantsnäitajatele. Grupp ei ole piirmäärasid ületanud.

Pikaajalised pangalaenud nominaalväärtuses tagasimaksetähtaja järgi

tuhandetes kroonides

< 1 aasta

1 - 5 aastat

> 5 aasta

Kokku

31. märts	
2008	2007
120 270	98 960
370 133	407 116
270 388	353 674
760 791	859 750

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD
LISA 22 Võlakohustused (järg)

30. novembril 2007 sõlmitud kokkuleppe kohaselt ei võta grupp välja ülejäänud osa European Investment Bank'i laenust summas 1 017 029 tuh kr. Otsus Nordic Investment Bank'i väljavõtmata laenuosa väljavõtmise kohta tuleb teha hiljemalt 30. septembril 2009. Intressimäär tüüp (ujuv või fikseeritud) otsustatakse laenu võtmisel.

Juhtkonna hinnangul ei erine laenude õiglane väärtus bilansipäeval oluliselt nende bilansilisest väärtusest.

Kapitalirendikohustus (rendimaksete nüüdisväärtus)

tuhandetes kroonides

	Jääk seisuga 31. märts 2007	Saadud	Tasutud rendimaksud	Rent lõpetatud	Jääk seisuga 31. märts 2008
Rendimaksete algmaksumus	2 649	-	-	-	2 649
Tasutud	-1 034	-	-802	-	-1 836
Rendimaksete võlgnevus	1 615	-	-802	-	813

	Jääk seisuga 31. märts 2006	Saadud	Tasutud rendimaksud	Rent lõpetatud	Jääk seisuga 31. märts 2007
Rendimaksete algmaksumus	3 284	-	-	-635	2 649
Tasutud	-866	-	-803	635	-1 034
Rendimaksete võlgnevus	2 418	-	-803	-	1 615

Kapitalirendilepingu intressimäär oli seisuga 31. märts 2007 4,7% (31. märts 2007: 4,5%).

Kapitalirendikohustus tagasimaksetähtaja järgi

tuhandetes kroonides

	< 1 aasta	1 - 5 aastat	Kokku
Seisuga 31. märts 2008			
Rendimaksete miinimumsumma	831	-	831
Realiseerimata finantskulu	-18	-	-18
Rendimaksete nüüdisväärtus seisuga 31. märts 2008	813	-	813
Seisuga 31. märts 2007			
Rendimaksete miinimumsumma	858	830	1 688
Realiseerimata finantskulu	-56	-17	-73
Rendimaksete nüüdisväärtus seisuga 31. märts 2007	802	813	1 615

Võlakohustused intressimäärade fikseerimise perioodi järgi

tuhandetes kroonides

	31. märts	
	2008	2007
< 1 aasta	507 829	575 688
1 - 5 aastat	113 201	112 019
> 5 aasta	4 644 280	4 663 165
Kokku (lisa 3.2)	5 265 310	5 350 872

Võlakohustuste kaalutud keskmised efektiivsed intressimäärad

	31. märts	
	2008	2007
Pikaajalised pangalaenud	5,1%	4,5%
Võlakirjad	4,9%	4,9%
Kapitalirendikohustused	4,7%	4,5%

Kõik võlakohustused on tagatiseta.

23 Võlad hankijatele ja muud võlad

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
Lühiajalised võlad		
Võlad hankijatele		
Võlad põhivara eest	527 212	523 338
Võlad kütuse eest	90 112	41 897
Võlad muude kaupade ja teenuste eest	347 263	269 656
Kokku võlad hankijatele	964 587	834 891
Viitvõlad		
Võlad töövõtjatele	256 147	175 344
Intressivõlad	86 700	86 766
Tehnorajatiste talumise tasu võlg	28 347	20 106
Valmidusastme meetodil arvestatud võlad (lisa 10)	43	382
Muud viitvõlad	19 536	1 177
Kokku viitvõlad	390 773	283 775
Muud lühiajalised võlad		
Maksuvõlad	390 127	317 758
Võlad sidusettevõtjatele	17 954	16 386
Ettemaksed	15 650	10 836
Muud võlad	41 821	17 276
Kokku muud lühiajalised võlad	465 552	362 256
Kokku lühiajalised võlad hankijatele ja muud võlad	1 820 912	1 480 922
Pikaajalised võlad		
Võlad kaupade ja teenuste eest	7 589	12 143
Ettemaksed	1 803	-
Kokku pikaajalised võlad	9 392	12 143
Kokku võlad hankijatele ja muud võlad (lisa 13)	1 830 304	1 493 065

Võlad hankijatele

Seisuga 31. märts 2008 moodustas lühiajalisest võlast hankijatele 344 312 tuh kr (31. märts 2007: 344 312 tuh kr) Foster Wheeler Energia Oy poolt esitatud arvelt kinnipeetud summa (10% arvete kogusummast 3 443 120 tuh kr). Vastavalt AS Narva Elektriijaamade uute plokkide ehitamiseks Foster Wheeler Energia Oyga sõlmitud lepingule kuulus nimetatud summa kinnipidamisele kuni plokkide käikuandmiseni. Seoses nõuetega Foster Wheeler Energia Oy vastu ei ole AS Narva Elektriijaamad kinnipeetud summat Foster Wheeler Energia Oyle tasunud (lisa 35).

Tehnorajatiste talumise tasu võlg

Vastavalt asjaõiguseadusele on maaomanik Eestis kohustatud taluma tema kinnisasjale paigaldatud tehnorajatisi. Seaduse järgi peab tehnorajatisite omanik maksma maaomanikule tehnorajatisite talumise eest kompensatsiooni seadusega sätestatud määraades ja korras, kui poolte vahel pole kokku lepitud teisiti. Seisuga 31. märts 2008 oli grupil kohustus maksta maaomanikele tehnorajatisite talumise eest tasu tagasiulatavalt alates 1. novembrist 2004 kogusummas 28 347 tuh kr (31. märts 2007: 20 106 tuh kr). Aruandeperioodil tehti väljamakseid 148 tuh kr ulatuses (2006/07: 0 kr).

24 Liitumis- ja muud teenustasud

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31.märts	
	2007/08	2006/07
Tuluna kajastamata liitumis- ja muud teenustasud perioodi algul	1 381 979	1 077 261
Laekunud liitumis- ja muud teenustasud	411 053	372 439
Tuludena kajastatud liitumis- ja muud teenustasud (lisa 4, 27 ja 34)	-87 922	-67 721
Tuluna kajastamata liitumis- ja muud teenustasud perioodi lõpul	1 705 110	1 381 979

Liitumis- ja muud teenustasud kajastatakse tuluna eeldatava kliendisuhete perioodi jooksul, mille pikkuseks on loetud 20 aastat.

25 Sihtfinantseerimine

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Lühiajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi algul		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	12 497	-
Pikaajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi algul		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	3 802	11 948
PHARE	5 245	-
Muu välisabi	348	-
Kokku pikaajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi algul	9 395	11 948
Perioodi jooksul toimunud liikumised		
Saadud toetused		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	27 109	24 588
PHARE	-	5 828
LIFE-Environment	-	571
ERDF (Regionaal)	-	170
Muu välisabi	-	1 235
Kokku saadud toetused	27 109	32 392
Arvestatud tuludesse		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	32 640	20 237
PHARE	483	583
LIFE-Environment	-	571
ERDF (Regionaal)	-	170
Muu välisabi	3	887
Kokku arvestatud tuludesse (lisa 5)	33 126	22 448
Üle antud ettemaksud tütarettevõtja võõrandamisel		
PHARE	3 287	-
Muu välisabi	345	-
Kokku üle antud ettemaksud tütarettevõtja võõrandamisel (lisa 37)	3 632	-
Lühiajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi lõpul		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	4 919	12 497
Pikaajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi lõpul		
ISPA, Ühtekuuluvusfond	5 849	3 802
PHARE	1 475	5 245
Muu välisabi	-	348
Kokku pikaajalised sihtfinantseerimise ettemaksud perioodi lõpul	7 324	9 395

Aruandeaastal rahastati Ühtekuuluvusfondist (ISPA) Balti Elektriijaama tuhavälja nr 2 sulgemistõid, tehnilise abi osutamist Ahtme SEJ renoveerimiseks ja tuhaväljade sulgemiseks ning Narva 34 MW tuulepargi rajamiseks tuhaväljadele.

Võrreldaval perioodil rahastati ühtekuuluvusfondist (ISPA) Balti Elektriijaama tuhavälja nr 2 sulgemistõid, tehnilise abi osutamist Narva Elektriijaamade tuhaärastuse ja tuhaväljade renoveerimiseks ning Iru Elektriijaama madalate NOx heitmetega põletite paigaldamiseks. PHARE toetus sisaldas mitterahalise sihtfinantseerimisena saadud labori- ja mõõtetehnikat.

26 Eraldised

tuhandetes kroonides	Algjääk 31. märts 2007	Moodus- tamine ja ümberr- hindamine	Arvestatud intressikulu (lisa 32)	Kasutamine	Lõppjääk 31. märts 2008	
					Lühiajaline eraldis	Pikaajaline eraldis
Keskkonnakaitsealased eraldised (lisa 30)	218 587	90 996	14 713	-23 847	42 069	258 380
Mäetööde lõpetamise eraldised (lisa 30)	79 612	5 751	6 311	-308	-	91 366
Kollektiivlepingust tulenevate kohustuste eraldis (lisa 31)	12 572	1 014	844	-2 132	2 168	10 130
Tervisekahjustuste hüvitamise eraldis (lisa 31)	44 890	-4 094	3 157	-4 801	4 856	34 296
Varade demontaažikulude eraldis	15 627	-	1 250	-	-	16 877
Stipendiumite eraldis (lisa 31)	-	935	-	-270	540	125
Kasvuhoonegaaside emissiooni eraldis (lisa 29)	-	141 983	-	-	141 983	-
Kokku eraldised (lisa 4 ja 34)	371 288	236 585	26 275	-31 358	191 616	411 174

	Algjääk 31. märts 2006	Moodus- tamine ja ümberr- hindamine	Arvestatud intressikulu (lisa 32)	Kasutamine	Lõppjääk 31. märts 2007	
					Lühiajaline eraldis	Pikaajaline eraldis
Keskkonnakaitsealased eraldised (lisa 30)	213 225	25 193	12 352	-32 183	34 679	183 908
Mäetööde lõpetamise eraldised (lisa 30)	78 114	-3 131	5 982	-1 353	720	78 892
Kollektiivlepingust tulenevate kohustuste eraldis (lisa 31)	20 078	208	848	-8 562	2 025	10 547
Tervisekahjustuste hüvitamise eraldis (lisa 31)	43 765	3 173	3 089	-5 137	5 428	39 462
Varade demontaažikulude eraldis	14 469	-	1 158	-	-	15 627
Kokku eraldised (lisa 4 ja 34)	369 651	25 443	23 429	-47 235	42 852	328 436

Keskkonnakaitsealased ja mäetööde lõpetamise eraldised on moodustatud:

- kaevandatud maa-alade rekultiveerimiseks;
- pinnase puhastamiseks;
- kaevandamise tegevuse tagajärjel rikutud veevarustuse taastamiseks;
- jäätmeväljade sulgemiseks ja jäätmete utiliseerimiseks;
- asbesti likvideerimiseks elektrijaamades.

Keskkonnakaitsealaste ja mäetööde lõpetamise eraldiste moodustamisel on võetud arvesse asjaolu, et vastavalt AS Narva Elektri jaamad ja Euroopa Komisjoni vahelisele memorandumile kaetakse 84% Balti Elektri jaama tuhavälja nr 2 sulgemistöödega seotud kuludest (kokku projekti maksumus 111 185 tuh kr) Euroopa Liidu ISPA fondist. Kõik ISPA poolt esitatud tingimused toetuse saamiseks olid seisuga 31.märts 2008 täidetud. Aruandeperioodil saadud toetuse summa oli 22 856 tuh kr (2006/07: 20 237 tuh kr). Samuti on arvestatud sellega, et AS Kohtla-Järve Soojuse tuhavälja tööde ja reostuse likvideerimise projektile saadakse toetust ISPA vahenditest 85% ulatuses. Pikaajalised keskkonnakaitsealased kohustused realiseeruvad Eesti Põlevkivis aastatel 2009 - 2013, Kohtla-Järve Soojuses 2010 - 2013 ning Narva Elektri jaamades 2009 - 2037. Mäetööde lõpetamisega kaasnevad kohustused realiseeruvad aastatel 2013 - 2038. Mäetööde lõpetamise eraldistes ei ole arvestatud kulutusi töötajate koondamistasude väljamaksmiseks, kuna töötavate kaevanduste ja karjäärade sulgemisplaanid pole välja kuulutatud.

Kollektiivlepingust tulenevate kohustuste eraldis on moodustatud kollektiivlepingutes ning muudes kokkulepetes sätestatud toetuste katteks, mida makstakse endistele töötajatele.

Tervisekahjustuste hüvitamise eraldised on moodustatud töötajatele hüvitiste maksmiseks seoses töö saadud tervisekahjustustega kohtuotsustega väljamõistetud summade ulatuses lähtudes hinnangulisest väljamakseperioodist, mis enamasti ulatub töötaja eluea lõpuni. Väljamaksete perioodi määramisel võeti aluseks Statistikaameti andmed prognoositavate eluiga kohta vastavalt vanusele.

Varade demontaažikulude eraldis on moodustatud Narva Elektri jaamades renoveeritud 8. ja 11. ploki tulevase demonteerimisega seotud kulustuste katteks. Varade demontaažikulude nüüdisväärtus on arvestatud põhivara soetusmaksumusse. Eraldis realiseerub hinnanguliselt 28 aasta pärast.

Kasvuhoonegaaside emissioonikulu eraldis on moodustatud juurde ostetavate kasvuhoonegaaside emissiooniõiguste maksumuses. Kasvuhoonegaaside emissiooni katteks vajalike emissiooniõiguste kogusest on maha arvatud riigilt tasuta saadud emissiooniõigused.

Eraldised on diskonteeritud diskontomääraga 8% (2006/07: 8%).

27 Müügitulu

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Tegevusvaldkondade lõikes		
Toodangu müük		
Elektrienergia müük	6 922 393	5 826 234
Soojusenergia müük	589 287	523 758
Põlevkiviõli müük	449 015	382 839
Põlevkivi müük	286 745	232 688
Energeetikaseadmete müük	217 427	170 356
Põlevkivituha müük	18 233	15 201
Muu toodangu müük	27 363	19 508
Kokku toodangu müük	8 510 463	7 170 584
Teenuste müük		
Telekommunikatsiooniteenuste müük	95 329	57 252
Elektrivõrguga liitumise teenustasud (lisa 4, 24 ja 34)	87 922	67 721
Remondi- ja ehitusteenuste müük	51 873	62 234
Vara rent ja hooldus (lisa 7)	28 445	23 367
Elektrienergia maaklerteenused	13 069	17 991
Transporditeenuste müük	9 066	5 760
Muude teenuste müük	45 637	39 316
Kokku teenuste müük	331 341	273 641
Müüdüd kaubad		
Vanametalli müük	54 009	56 623
Muu kaupade müük	92 300	33 770
Kokku kaupade müük	146 309	90 393
Kokku müügitulu (lisa 5)	8 988 113	7 534 618

Energia müügi naturaalnäitajad

MWh

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Elektrienergia müük		
Müük Eestis	6 991 917	6 633 584
Ekspord	2 724 547	1 230 280
Kokku elektrienergia müük	9 716 464	7 863 864
Soojusenergia müük	1 738 889	1 822 477

28 Muud äritulud

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Saadud viivised, trahvid, hüvitised	32 361	18 822
Kasum materiaalse põhivara müügist (lisa 34)	16 574	53 339
Tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutus	3 964	1 742
Kasum äri müügist (lisa 34 ja 37)	382	-
Rahavoo riskimaandamise tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutuse ebaefektiivne osa	270	2 075
Muud äritulud	9 623	5 647
Kokku muud äritulud (lisa 5)	63 174	81 625

29 Kaubad, toore, materjal ja teenused

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Hooldus- ja remonditööd, sh		
Põhitegevuse rajatistele ja seadmetele	567 814	431 416
Hoonetele ja ruumidele	82 409	71 424
Demontaažitööd ja jäätmete käitlemine	59 296	38 542
Töömasinatele ja transpordivahenditele	33 494	25 748
Tormikahjustuste likvideerimine	-	3 513
Kokku hooldus- ja remonditööd	743 013	570 643
Tehnoloogiline kütus, sh		
Põlevkivi	46 804	21 442
Muu tehnoloogiline kütus	423 363	306 266
Kokku tehnoloogiline kütus	470 167	327 708
Muud materjalid toodangu valmistamiseks	433 099	318 950
Remondimaterjalid	345 317	270 378
Elektrienergia	344 557	264 208
Loodusvarade ressursimaks	278 855	228 096
Kütus töömasinatele ja transpordivahenditele	220 069	166 552
Kasvuhoonegaaside emissiooni eraldise moodustamine (lisa 26)	141 983	-
Muud teenused	132 005	70 986
Alltöövõtutööd	56 775	47 464
Müüdnud kaubad	47 321	7 175
Soojusenergia, aur, vesi	20 256	19 183
Tööriistad ja inventar	12 800	10 637
Varude allahindlus	5 783	1 002
Kokku kaubad, toore, materjal ja teenused (lisa 5)	3 252 000	2 302 982

30 Muud tegevuskulud

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Keskkonnakaitselised saastemaksud	526 662	393 968
Konsultatsioonikulud	143 336	48 063
Valve-, kindlustus- ja töökaitsealased kulud	97 273	91 003
Muud mitmesugused bürookulud	62 666	60 616
Telekommunikatsioonikulud	52 883	41 664
Infotehnoloogia kulud	48 813	39 052
Rendikulud (lisa 7)	37 006	34 605
Mäetööde lõpetamise ja keskkonnakaitseliste eraldiste moodustamine ja vähendamine (lisa 26)	96 747	22 062
Uurimis- ja arengukulud	29 663	23 662
Avalike suhete ja teabekorralduse kulud	26 962	14 908
Mitmesugused maksud ja lõivud	24 918	9 201
Koolituskulud	24 112	19 742
Ettevõtlusega mitteseotud kulud	16 723	14 768
Bürootarbed ja inventar	13 716	14 442
Tööalaste lähetuste kulud	14 479	11 536
Tuletisinstrumentide õiglase väärtuse muutus	10 777	53
Trahvid, viivised, hüvitised	3 722	3 938
Kahjum põhivara müügist (lisa 34)	432	245
Kahjum äri müügist (lisa 34 ja 37)	4	-
Kahjum ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest	-6 169	-827
Muud kulud	3 968	2 779
Muud tegevuskulud (lisa 5)	1 228 693	845 480

31 Tööjõukulud

Töötajate arv

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Töötajate arv perioodi algul	8 411	8 756
Töötajate arv perioodi lõpul	8 501	8 411
Keskmine töötajate arv	8 417	8 576

Tööjõukulud

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Põhitasud, lisatasud, preemiad, puhkusetasud	1 401 512	1 087 375
Keskmine töötasu kuus (kroonides)	13 876	10 566
Toetused töötajatele	62 806	36 503
Töölepingu lõpetamise hüvitised	13 163	17 415
Kokku arvestatud töötajatele	1 477 481	1 141 293
Sotsiaalmaks	498 073	384 933
Töötuskindlustusmaksed	4 327	3 320
Ühekordsed töölepingutasud	6 969	5 363
Tervisekahjustuste hüvitamise eraldis (lisa 26)	-4 094	3 173
Kollektiivlepingust tulenevate kohustuste eraldis (lisa 26)	1 014	208
Stipendiumite eraldis (lisa 26)	935	-
Muud toetused	333	416
Erisoodustused	17 075	12 731
Erisoodustuste tulumaks	6 033	4 899
Kokku arvestatud tööjõukulud	2 008 146	1 556 336
sh arvestatud nõukogudele ja juhatustele		
Palgakulu, preemiad, lisatasud	30 118	25 856
Lahumiskompensatsioonid	1 430	2 152
Erisoodustused	1 602	900
Kokku arvestatud nõukogudele ja juhatustele	33 150	28 908
Kapitaliseeritud oma jõududega ehitatud materiaalse põhivara maksumusse		
Palgakulu	-88 528	-38 908
Sotsiaalmaksu- ja töötuskindlustusmakse kulu	-29 480	-12 946
Kokku kapitaliseeritud	-118 008	-51 854
Kaetud mäetööde peatamise ja keskkonnakaitselistest eraldistest		
Palgakulu	-4 120	-3 861
Sotsiaalmaksu- ja töötuskindlustusmakse kulu	-1 372	-1 286
Kokku kaetud eraldistest	-5 492	-5 147
Kokku tööjõukulud (lisa 5)	1 884 646	1 499 335

32 Finantstulud ja -kulud

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Finantstulud		
Intressitulud		
Intressitulud pangakontodelt ja -deposiididelt	162 792	103 975
Intressitulud võlakirjadelt ja kommertspaberitelt (lisa 2.8 ja 15)	3 778	1 176
Muud intressitulud	194	89
Kokku intressitulud	166 764	105 240
Õiglasest väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastatavate finantsvarade õiglase väärtuse muutus (lisa 2.8 ja 16)	654	556
Väljastatud finantsgarantii õiglase väärtuse muutus	68	-
Kasum pikaajaliste finantsvarade müügist	-	120
Muud finantstulud	44	-
Kokku finantstulud (lisa 5)	167 530	105 916
Finantskulud		
Intressikulud võlakohustustelt		
Intressikulud pikaajalistelt võlakirjadelt	-222 348	-221 457
Intressikulud pikaajalistelt pangalaenudelt	-39 405	-46 877
Intressikulud tuletisinstrumentidelt	-	-1 307
Intressikulud kapitalirendilt	-60	-76
Intressikulud muudelt lühiajalistelt laenudelt	-118	-
Kokku intressikulud võlakohustustelt (lisa 34)	-261 931	-269 717
Intressikulud eraldistelt (lisa 26)	-26 275	-23 429
Intressikulud muudelt diskonteeritud kohustustelt	-273	-404
Kokku intressikulud	-288 479	-293 550
Kasum/kahjum valuutakursi muutustest	-1 571	-87
Väljastatud finantsgarantii õiglase väärtuse muutus	-	-1 423
Muud finantstulud ja -kulud	-1 214	-1 560
Kokku finantskulud (lisa 5)	-291 264	-296 620
Kokku finantstulud ja -kulud (lisa 5)	-123 734	-190 704

Grupp on andnud garantii sidusettevõtja AS Nordic Energy Link pankadega sõlmitud laenulepingutest tulenevate kohustuste garanteerimiseks 39,9% ulatuses juhul, kui pangad nõuavad ASilt Nordic Energy Link lepingutingimuste rikkumisele viidates laenude täielikku tasumist (lisa 35). Seisuga 31. märts 2008 oli ASil Nordic Energy Link väljavõetud laenusid summas 1 132 100 tuh kr (31. märts 2007: 1 189 142 tuh kr).

33 Tulumaksukulu

Vastavalt kehtivale tulumaksuseadusele maksustatakse Eestis jaotamata kasumist väljamakstavaid dividende.

2007. aastal kehtis tulumaksumäär 22/78 dividendi netosummast (alates 1. jaanuar 2008 21/79 dividendi netosummast). Tasumisele kuuluvast tulumaksust on võimalik maha arvata teistelt Eestis registreeritud äriühingutelt saadud dividendidelt arvestatud tulumaks, kui dividendide saajale kuulus dividendide maksmise ajal vähemalt 15% (kuni 31. detsembrini 2006 20%) dividendi maksja aktsiastest või osadest.

Keskmine tegelik tulumaksumäär

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Eesti		
Dividendide netosumma	999 225	499 637
Dividendidele rakendatav tulumaksumäär	22/78	23/77
Teoreetiline tulumaks antud tulumaksumääraga	281 833	149 242
Sidusettevõtjatelt saadud dividendide mõju	-4 759	-5 291
Tegelik tulumaks dividendidelt (lisa 5)	277 074	143 951
Keskmine efektiivne tulumaksumäär	27,7%	28,8%

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Soome		
Kasum enne maksustamist	-2 338	13 112
Kasumile rakendatav tulumaksumäär	26,0%	26,0%
Teoreetiline tulumaks antud tulumaksumääraga	-608	3 409
Mittemahaarvatavate kulude mõju	-	6
Varasemate maksuksukahjumite mõju	-	-94
Muude korrigeerimiste mõju	128	-128
Avansiline tulumaksu kulu	853	-
Tulumaksukulu (lisa 5)	981	3 193
Keskmine efektiivne tulumaksumäär	-42,0%	24,4%

Seisuga 31. märts 2008 ja 31. märts 2007 ei olnud grupil edasilükkunud tulumaksuvara ja -kohustusi.

34 Äritegevusest saadud raha

tuhandetes kroonides	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Kasum enne maksustamist	892 731	2 782 528
Korrigeerimised		
Materiaalse põhivara kulum ja väärtuse langus (lisa 5 ja 6)	1 711 463	1 587 833
Immateriaalse põhivara amortisatsioon (lisa 5 ja 8)	8 083	1 919
Tuludena kajastatud liitumis- ja muud teenustasud (lisa 4, 24 ja 27)	-87 922	-67 721
Kasum/kahjum materiaalse põhivara müügist (lisa 28 ja 30)	-16 142	-53 094
Põhivara soetamiseks saadud sihtfinantseerimise amortisatsioon	-486	-595
Kasum/kahjum tütarettevõtja ja äriüksuse müügist (lisa 28, 30 ja 37)	-378	-
Kapitaliosaluse meetodil arvestatud kasumid/kahjumid (lisa 9)	-22 721	-12 537
Kasum pikaajaliste finantsvarade müügist	-	-120
Tasumata/laekumata kasum/kahjum tuletisinstrumentidelt	8 745	-1 688
Intressikulu võlakohustustelt (lisa 32)	261 931	269 717
Intressi- ja muud finantstulud	-167 418	-105 796
Korrigeeritud kasum enne maksustamist	2 587 886	4 400 446
Äritegevusega seotud käibevarade netomuutus		
Kahjum ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest (lisa 10)	-5 249	1 170
Äritegevusega seotud nõuete muutus	-212 827	74 402
Varude muutus	-47 103	-63 181
Muu äritegevusega seotud käibevarade netomuutus	-173 590	-201 276
Kokku äritegevusega seotud käibevarade netomuutus	-438 769	-188 885
Äritegevusega seotud kohustuste netomuutus		
Eraldiste muutus (lisa 26)	231 502	1 637
Võlgnevuse muutus hankijatele	123 156	83 492
Muu äritegevusega seotud kohustuste netomuutus	205 908	46 024
Kokku äritegevusega seotud kohustuste netomuutus	560 566	131 153
Äritegevusest saadud raha	2 709 683	4 342 714

35 Bilansivälised varad ja tingimuslikud ning siduvad tulevikukohustused

(a) Tingimuslikud kohustused

Euroopa Liidu keskkonna normide täitmise kohustus

Vastavalt Euroopa Liidu ja Eesti vahelisele liitumislepingule peavad põlevkivikatelde heitmed välisõhku alates 2016. aastast vastama suurtele põletusseadmetele kehtestatud nõuetele. Nimetatud kohustuse täitmine nõuab täiendavate investeeringute tegemist.

Vastavalt Euroopa Liidu ja Eesti vahelisele liitumislepingule tuleb elektri- jaamad põlevkivi tuhaärastuse süsteem viia vastavusse Euroopa Liidu keskkonnanõuetega hiljemalt 16. juuliks 2009.

Potentsiaalsed maksurevisjonist tulenevad kohustused

Maksuhaldur ei ole algatanud ega läbi viinud ettevõtte maksurevisjoni ega üksikjuhtumi kontrolli üheski kontserniettevõttes. Maksuhalduril on õigus kontrollida ettevõtte maksuarvestust kuni 6 aasta jooksul maksudeklaratsiooni esitamise tähtjast ning vigade tuvastamisel määrata täiendav maksusumma, intressid ning trahv. Juhtkonna hinnangul ei esine asjaolusid, mille tulemusena võiks maksuhaldur määrata ettevõttele olulise täiendava maksusumma.

Tagatised, garantiid ja kohtuvaidlused

Grupi poolt sõlmitud laenulepingutes on kehtestatud piirmäärad grupi konsolideeritud finantsnäitajatele. Piirmäärasid ei ole ületatud.

Grupp on andnud garantii sidusettevõtja AS Nordic Energy Link pankadega sõlmitud laenulepingutest tulenevate kohustuste garanteerimiseks (lisa 32).

Foster Wheeler Energia Oy on algatanud AS-i Narva Elektri- jaamad suhtes kommerts vaidluse Londoni arbitraažis ja esitanud esialgse

nõude suurusega 487 709 tuhat kr renoveerimise kulude tasumiseks. Aruandeperioodi lõpuks oli ASil Narva Elektri- jaamad tasumata lepingujärgselt kuni plokide käikuandmiseni kinnipidamisele kuulunud summa 344 312 tuhat kr (lisa 23). Seoses renoveerimistööde lõpetamise hilinemisega ja lepingutingimuste rikkumisega on AS Narva Elektri- jaamad esitanud Foster Wheeler Energia Oyle vastuhagi summas 696 489 tuhat kr. Juhtkonna hinnangul ei ole Foster Wheeler Energia Oy nõue põhjendatud.

(b) Bilansivälised varad

Põlevkivi varud

Seisuga 31. märts 2008 on Eesti Põlevkivi kaevanduste ja karjääride kaevandamiskõlblikud põlevkivi varud hinnanguliselt kokku 418 mln tonni (31. märts 2007: 438 mln tonni), sh allmaa kaeveväljadel 302 mln tonni (31. märts 2007: 315 mln tonni) ja pealmaa kaeveväljadel 116 mln tonni (31. märts 2007: 123 mln tonni).

Emissiooniõigused

Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007 määrusega nr 257 kehtestatud jaotuskava kohaselt on Eesti Energia Grupi ettevõtetele aastaks 2008-2012 eraldatud kasvuhooonegaaside lubatud heitkogus 9,2 mln t/aastas (perioodiks 2005-2007 eraldatud kogus oli kokku 46,7 mln tonni). 2006/07. majandusaastal sai grupp emissiooniõiguste ülejäägi müügist tulu 1 507 998 tuhat kr (2007/08: 0 kr).

(c) Ehituslepingutest tulenevad siduvad tulevikukohustused

Seisuga 31. märts 2008 oli grupil põhivara soetamiseks sõlmitud lepingutest tulenevaid kohustusi 1 282 394 tuhat kr eest (31. märts 2007: 195 242 tuhat kr eest).

36 Äriühendused

Aulepa Tuulepargid OÜ omandamine

7. novembril 2007 omandas Eesti Energia AS 100% Aulepa Tuulepargid OÜ osadest. Aulepa Tuulepargid OÜ eesmärgiks on rajada Noarootsi valda Balti riikide suurim tuulepark. Perioodil 7. november 2007 kuni 31. märts 2008 puudusid omandatud äriühingul tulud ning äriühingu kahjumi võrra vähenes grupi kasum 625 tuhat kr. Kui tehing oleks toimunud 1. aprillil 2007, oleks aruandeaasta kasum olnud 673 583 tuhat kr.

Andmed tehingu kohta

tuhandetes kroonides

Omandatud osaluse soetusmaksumus	
tehingu toimumisel tasutud ostuhind	28 615
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud	99
Kokku omandatud osaluse soetusmaksumus	28 714
Omandatud netovara õiglane väärtus	28 714
Firmaväärtus	0

Omandatud netovara tuhandetes kroonides	Õiglane väärtus	Bilansiline väärtus
Raha ja raha ekvivalendid	3	3
Ostjatelte laekumata arved	0	7
Ettemaksud	680	679
Materiaalne põhivara (lisa 6)	4 511	5 250
Immateriaalne põhivara (lisa 8)	30 215	252
Võlakohustused (lisa 22)	-5 402	-5 402
Võlad hankijatele ja muud võlad	-1 293	-10
Omandatud netovara	28 714	779
Raha väljaminek soetamisel		
tehingu toimumisel tasutud ostuhind		28 615
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud		99
raha ja raha ekvivalendid tütarettevõtjas		-3
Kokku raha väljaminek soetamisel		28 711

Võrreldaval perioodil sõlmiti kaks lepingut äriühingute omandamiseks.

Solidus Oy omandamine

28. augustil 2006 omandas Eesti Energia AS 100% Soomes registreeritud äriühingu Solidus Oy aktsiatest. Solidus Oy on energiavaldkonna maaklerfirma, kes pakub klientidele elektriportfelli haldusteenust ning elektriturul tegutsemisega ning risikihaldusega seonduvaid nõustamis- ja ekspertteenuseid.

Omandatud äriühingu tulude ning kasumi võrra suurenesid perioodil 28. augustist 2006 kuni 31. märts 2007 grupi tulud 18 210 tuh kr ja aruandeaasta kasum 4 223 tuh kr võrra. Kui soetamine oleks aset leidnud 1. aprillil 2006, oleks grupi tulu olnud 7 548 133 tuh kr ning võrreldava perioodi kasum 2 641 458 tuh kr.

Andmed tehingu kohta

tuhandetes kroonides

Omandatud osaluse soetusmaksumus	
tehingu toimumisel tasutud ostuhind	10 953
prognoositav lisa ostuhind (diskonteeritult)	3 160
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud	446
Kokku omandatud osaluse soetusmaksumus	14 559
Omandatud netovara õiglase väärtus	14 559
Firmaväärtus	-

Omandatud netovara tuhandetes kroonides	Õiglase väärtus	Bilansiline väärtus
Raha ja raha ekvivalendid	6 538	6 538
Viitlaekumised	3 628	3 628
Ettemaksud	993	993
Materiaalne põhivara (lisa 6)	200	200
Immateriaalne põhivara (lisa 8)	10 912	-
Võlakohustused (lisa 22)	-4 694	-4 694
Võlad hankijatele ja muud võlad	-3 018	-3 018
Omandatud netovara	14 559	3 647
Raha väljaminek soetamisel		
tehingu toimumisel tasutud ostuhind		10 953
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud		211
raha ja raha ekvivalendid tütarettevõtjas		-6 538
Kokku raha väljaminek soetamisel		4 626

Oil Shale Energy of Jordan omandamine

5. novembril 2006 omandas Eesti Energia AS 76% Jordaania Kuningriigis registreeritud äriühingu Oil Shale Energy of Jordan (OSEJ) aktsiastest. OSEJ-le kuulub eksklusiivne õigus ühe kolmandiku El Lajjuni põlevkivimaardla varude uurimiseks ja võimalikuks kasutamiseks.

Perioodil 5. november 2006 kuni 31. märts 2007 puudusid omandatud äriühingul tulud ning äriühingu kahjumi võrra vähenes grupi kasum 834 tuh kr. Kui tehing oleks toimunud 1. aprillil 2006, ei oleks see avaldanud täiendavalt mõju grupi tuludele ning aruandeaasta kasumile.

Andmed tehingu kohta

tuhandetes kroonides

Omandatud osaluse soetusmaksumus	
tehingu toimumisel tasutud ostuhind	3 053
lisatingimustest sõltuv ostuhind (diskonteeritult)	5 074
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud	56
Kokku omandatud osaluse soetusmaksumus	8 183
Omandatud netovara õiglase väärtus	8 183
Firmaväärtus	-

Omandatud netovara	Õiglase väärtus	Bilansiline väärtus
tuhandetes kroonides		
Raha ja raha ekvivalendid	519	519
Immateriaalne põhivara (lisa 8)	10 265	-
Viiivõlad	-17	-17
Netovara	10 767	502
Vähemusosa (24%)	2 584	
Omandatud netovara	8 183	
Raha väljaminek soetamisel		
tehingu toimumisel tasutud ostuhind		3 053
muud soetamisega otseselt seotud väljaminekud		56
raha ja raha ekvivalendid tütarettevõtjas		-519
Kokku raha väljaminek soetamisel (lisa 8)		2 590

37 Tütarettevõtja ja äriüksuse müük

Tütarettevõtja OÜ Elektrikontrollikeskus müük

16. mail 2007 sõlmiti müügileping OÜ Elektrikontrollikeskus osade müügiks. Osade eest tasuti rahas.

Andmed müügitehingu kohta
tuhandetes kroonides

OÜ Elektrikontrollikeskus varad ja kohustused

Raha ja raha ekvivalendid	1 291
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	640
<i>sh ebatõenäoliselt laekuvad nõuded (lisa 10)</i>	122
Varud	1
Materiaalne põhivara (lisa 6)	3 871
Võlad hankijatele ja muud võlad	-921
Tulevaste perioodide tulud (lisa 25)	-3 632
Netovara	1 250
Müügihind	1 246
Kahjum müügist (lisa 30 ja 34)	-4
Raha väljaminek osade müügist:	
Laekunud müügist (lisa 38)	1 246
Tütarettevõtja raha ja raha ekvivalendid	-1 291
Kokku raha väljaminek osade müügist	-45

AS ER Baltic Electrotechnics and Automation mehhaanikatsehhi müük

19. oktoobril 2007 sõlmiti müügileping tütarrevõtja AS ER Baltic Electrotechnics and Automation mehhaanikatsehhi müügiks. Koos mehhaanikatsehhiiga läks ostjale üle 7 töötajat. Äriüksuse eest tasuti rahas.

Andmed müügitehingu kohta
tuhandetes kroonides

Üle antud varad

Materiaalne põhivara (lisa 6)	118
Müügihind	500
Kasum müügist (lisa 28 ja 34)	382
Raha sissetulek äriüksuse müügist:	
Laekunud müügist	500

Juhatus hinnangul ei kujuta eeltoodud müügid lõpetatud tegevusvaldkondi, kuna need ei moodustanud eraldi grupi olulisi äritegevuse valdkondi. Võrreldaval perioodil tütarrevõtjate ja äriüksuste võõrandamisi ei toimunud.

38 Tehingud seotud osapooltega

Eesti Energia AS-i aktsiad kuuluvad riigile. Grupi aruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks sidusettevõtjad, emaettevõtja juhatuse ja nõukogu liikmed ning muud ettevõtted, kelle üle nimetatud isikutel on oluline mõju. Samuti on loetud seotud osapoolteks kõik üksused, kus riigil on valitsev mõju.

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31.märts	
	2007/08	2006/07
Tehingud sidusettevõtjatega		
Kaupade ja teenuste ost	335 404	187 457
Tulu kaupade ja teenuste müügist	92 973	34 798
Tehingud üksustega, kus riigil on valitsev mõju		
Tulu kaupade ja teenuste müügist	735 945	666 264
Saadud viivised, trahvid, hüvitised	231	316
Tulu põhivara müügist	-	31
Tulu äriüksuse müügist (lisa 37)	1 246	-
Kaupade ja teenuste ost	129 845	68 129
Sponsorlus	1 143	1 839
Makstud trahvid, viivised, hüvitised	408	134
Tehingud äriühingutega, milles nõukogu ja juhatuse liikmed omavad olulist mõjuvõimu		
Kaupade ja teenuste ost	12 534	21 011

Äritegevusega seotud nõuded ja võlad üksustele, kus riigil on valitsev mõju

	31. märts	
	2008	2007
Nõuded	101 077	90 311
Võlad	7 758	6 175

Juhatus ja nõukogu liikmetele makstud tasud on avalikustatud lisa 31. Nõuded sidusettevõtjate vastu on avalikustatud lisa 10 ning võlad sidusettevõtjatele lisa 23.

Juhatus liikmetega teenistuslepingu ennetähtaegse lõpetamise korral on teenistuslepingutes ette nähtud kolme kuu hüvitise maksmine.

Elektrienergia ostul-müügil kasutatakse Konkurentsiameti poolt kinnitatud hindu. Ülejäänud tehingud toimuvad turuhinnas, selle puudumisel kasutatakse kokkuleppehindu.

39 Bilansipäeva järgsed sündmused

30. aprillil 2008 sõlmis Eesti Energia AS Jordaania valitsuse ning riigile kuuluva elektrifirmaga National Electric Power Company lepingu Jordaaniasse esimese põlevkivi töötava elektrijaama rajamiseks. Sõlmitud lepingu kohaselt saab Eesti Energia AS ainuõiguse arendada projekti, mille eesmärgiks on rajada kuni 900 MW võimsusega elektrijaam. Eesti Energia grupi peamiseks rolliks antud projektis on oskusteabe müük.

40 Finantsinformatsioon emaettevõtja kohta

Emaettevõtja kohta esitatava finantsinformatsioonina on toodud emaettevõtja eraldiseisvad põhjaruanded, mille avalikustamine on nõutud Eesti raamatupidamise seadusega.

Emaettevõtja põhjaruanded on koostatud kasutades samu arvestuspõhimõtteid, mida on kasutatud konsolideeritud aruannete koostamisel. Emaettevõtja konsolideerimata aruannetes kajastatakse investeeringud tütarettevõtjatesse soetusmaksumusel.

BILANSS

tuhandetes kroonides	31. märts	
	2008	2007
VARAD		
Põhivara		
Materiaalne põhivara	486 059	370 506
Immateriaalne põhivara	9 675	281
Investeeringud tütarettevõtjatesse	9 883 449	9 778 815
Investeeringud sidusettevõtjatesse	137 256	137 256
Nõuded tütarettevõtjatele	4 924 023	4 972 135
Kokku põhivara	15 440 462	15 258 993
Käibevara		
Varud	686	934
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	2 795 537	2 282 709
Tuletisinstrumentid	14 245	126 541
Lunastustähtajani hoitavad finantsvarad	79 999	44 473
Üle 3-kuulise tähtajaga deposiidid pankades	2 162 198	3 680 941
Finantsvarad õiglasel väärtusel muutustega läbi kasumiaruande	25 510	3 680
Raha ja raha ekvivalendid	875 776	435 395
Kokku käibevara	5 953 951	6 574 673
Kokku varad	21 394 413	21 833 666
OMAKAPITAL		
Aktsiakapital	7 321 190	7 274 100
Registreerimata aktsiakapital	61 137	-
Aazio	4 065 497	4 065 497
Kohustuslik reservkapital	727 410	727 410
Riskimaandamise reserv	8 467	126 541
Jaotamata kasum	2 439 709	2 270 680
Kokku emaettevõtja osalus omakapitalis	14 623 410	14 464 228
Kokku omakapital	14 623 410	14 464 228
KOHUSTUSED		
Pikaajalised kohustused		
Võlakohustused	5 141 360	5 250 298
Muud võlad	4 623	9 204
Tuletisinstrumentid	3 971	-
Tulevaste perioodide tulud	2 048	-
Eraldised	5 428	4 877
Kokku pikaajalised kohustused	5 157 430	5 264 379
Lühiajalised kohustused		
Võlakohustused	123 137	98 960
Võlad hankijatele ja muud võlad	1 480 202	2 005 387
Tuletisinstrumentid	8 812	-
Eraldised	1 422	712
Kokku lühiajalised kohustused	1 613 573	2 105 059
Kokku kohustused	6 771 003	7 369 438
Kokku kohustused ja omakapital	21 394 413	21 833 666

KASUMIARUANNE

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Müügitulu	4 818 632	3 936 381
Dividenditulu tütarettevõtjatelt	999 225	499 637
Muud äritulud	367 259	391 989
Sihtfinantseerimine	-	1 446
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-4 527 754	-3 449 555
Mitmesugused tegevuskulud	-157 568	-128 201
Tööjõukulud	-174 760	-133 197
Põhivara kulum ja amortisatsioon	-19 465	-21 288
Muud ärikulud	-11 128	-8 221
ÄRIKASUM	1 294 441	1 088 991
Finantstulud	167 407	105 746
Finantskulud	-292 819	-293 933
Kokku finantstulud ja -kulud	-125 412	-188 187
KASUM ENNE TULUMAKSUSTAMIST	1 169 029	900 804
ARUANDEAASTA KASUM	1 169 029	900 804

RAHAVOOGUDE ARUANNE

tuhandetes kroonides

	1. aprill - 31. märts	
	2007/08	2006/07
Rahavood äritegevusest		
Kasum enne maksustamist	1 169 029	900 804
Korrigeerimised		
Materiaalse põhivara kulum	18 512	21 278
Immateriaalse põhivara amortisatsioon	953	10
Kasum/kahjum materiaalse põhivara müügist	-7 003	-32 477
Muud kasumid/kahjumid investeeringutelt	-1 000 432	-501 069
Finantsvarade müügi kasum	-	-120
Tasumata/laekumata kasum/kahjum tuletisinstrumentidelt	7 003	53
Intressikulu võlakohustustelt	291 577	290 326
Intressitulud	-510 443	-452 038
Korrigeeritud puhaskasum	-30 804	226 767
Äritegevusega seotud käibevarade netomuutus		
Kahjum ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest	2 518	7 727
Äritegevusega seotud nõuete muutus	-117 677	68 152
Varude muutus	248	-700
Muu äritegevusega seotud käibevarade netomuutus	-202 345	-177 294
Kokku äritegevusega seotud käibevarade netomuutus	-317 256	-102 115
Äritegevusega seotud kohustuste netomuutus		
Eraldiste muutus	1 261	928
Võlgnevuse muutus hankijatele	55 728	23 946
Muu äritegevusega seotud kohustuste netomuutus	101 786	-105 716
Kokku äritegevusega seotud kohustuste netomuutus	158 775	-80 842
Makstud intressid ja laenukulud	-277 452	-284 592
Saadud intressid	480 597	425 971
Kokku rahavood äritegevusest	13 860	185 189
Rahavood investeerimisest		
Tasutud materiaalse põhivara soetamisel	-59 736	-59 488
Laekunud materiaalse põhivara müügist	32 622	52 504
Laekunud kapitalirendi põhiosa maksed	32 231	26 398
Tütarettevõtjatel saadud dividendid	554 225	312 637
Üle 3-kuuliste deposiitide netomuutus	1 518 742	-3 514 305
Tasutud lühiajaliste finantsvarade soetamisel	-457 137	-308 090
Tasutud tütarettevõtjate soetamisel	-28 714	-14 319
Sisse makstud tütarettevõtjate aktsiakapitali	-75 960	-
Laekunud tütarettevõtja aktsiakapitali vähendamisest	-	6 866
Laekunud lühiajaliste finantsvarade müügist ja lunastamisest	405 460	286 675
Laekunud pikaajaliste finantsvarade müügist	-	120
Tütarettevõtjatele antud lühiajalised laenud	-	-106 437
Tütarettevõtjate poolt tagasi makstud lühiajalised laenud	12 146	1 073
Tütarettevõtjatele antud arvelduskrediidi muutus	-166 173	1 056 466
Kokku rahavood investeerimisest	1 767 706	-2 259 900
Rahavood finantseerimisest		
Tagasi makstud pangalaenud	-98 960	-70 511
Arvelduskrediidi muutus	2 867	-
Tütarettevõtjatel saadud üleõlaenu muutus	-362 092	785 453
Tütarettevõtjatel saadud lühiajalised laenud	187 000	165 000
Tütarettevõtjatele tagasi makstud lühiajalised laenud	-70 000	-182 000
Makstud dividendid	-1 000 000	-500 000
Kokku rahavood finantseerimisest	-1 341 185	197 942
Puhas rahavoog	440 381	-1 876 769
Raha ja raha ekvivalendid aruandeperioodi algul	435 395	2 312 164
Raha ja raha ekvivalendid aruandeperioodi lõpul	875 776	435 395
Kokku raha ja raha ekvivalentide muutus	440 381	-1 876 769

OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE

tuhandetes kroonides Emaettevõtja	Aktia- kapital	Ülekurs	Kohustuslik reserv- kapital	Riski- maandamise reserv	Realisee- rimata kursivahed	Jaotamata kasum	Kokku
Omakapital seisuga 31. märts 2006	7 274 100	4 065 497	685 661	-1 289	-	1 911 625	13 935 594
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste bilansiline maksumus						-9 761 462	-9 761 462
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste väärtus							
kapitaliosaluse meetodil						10 992 231	10 992 231
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital seisuga 31. märts 2006						3 142 394	15 166 363
Riskimaandamise reservi muutus	-	-	-	127 830	-	-	127 830
Kokku otse omakapitalis kajastatud tulud	-	-	-	127 830	-	-	127 830
2006/07 aruandeaasta kasum	-	-	-	-	-	900 804	900 804
Kokku 2006/07. a kajastatud tulud ja kulud	-	-	-	127 830	-	900 804	1 028 634
Jaotamata kasumi kandmine reservkapitali	-	-	41 749	-	-	-41 749	-
Makstud dividendid	-	-	-	-	-	-500 000	-500 000
Omakapital seisuga 31. märts 2007	7 274 100	4 065 497	727 410	126 541	-	2 270 680	14 464 228
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste bilansiline maksumus						-9 778 815	-9 778 815
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste väärtus							
kapitaliosaluse meetodil					-14	12 727 512	12 727 498
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital seisuga 31. märts 2007					-14	5 219 377	17 412 911
Riskimaandamise reservi muutus	-	-	-	-118 074	-	-	-118 074
Kokku otse omakapitalis kajastatud tulud	-	-	-	-118 074	-	-	-118 074
2007/08 aruandeaasta kasum	-	-	-	-	-	1 169 029	1 169 029
Kokku 2007/08. a kajastatud tulud ja kulud	-	-	-	-118 074	-	1 169 029	1 050 955
Aktiakapitali suurendamine Vabariigi Valitsuse 2. augusti 2007 korralduse nr 368 alusel (lisa 19)	47 090	-	-	-	-	-	47 090
Aktiakapitali suurendamine Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2008 korralduse nr 97 alusel (registreerimata) (lisa 19)	61 137	-	-	-	-	-	61 137
Makstud dividendid	-	-	-	-	-	-1 000 000	-1 000 000
Omakapital seisuga 31. märts 2008	7 382 327	4 065 497	727 410	8 467	-	2 439 709	14 623 410
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste bilansiline maksumus						-9 883 449	-9 883 449
Kontrolli ja olulise mõju all olevate osaluste väärtus							
kapitaliosaluse meetodil				-555 379	160	12 276 955	11 721 736
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital seisuga 31. märts 2008				-546 912	160	4 833 215	16 461 697

Korrigeeritud konsolideerimata jaotamata kasum on vastavalt Eesti raamatupidamise seadusele summa, millest aktsiaselts võib teha aktsionäridele väljamakseid.

AS PricewaterhouseCoopers

Pärnu mnt. 15
10141 Tallinn

Telefon 614 1800
Faks 614 1900
www.pwc.ee

SÕLTUMATU AUDIITORI ARUANNE

Eesti Energia AS-i aktsionärile

Oleme auditeerinud kaasnevat Eesti Energia AS-i ja selle tütarettevõtete (kontsern) konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab konsolideeritud bilanssi seisuga 31. märts 2008, konsolideeritud kasumiaruannet, konsolideeritud omakapitali muutuste aruannet ja konsolideeritud rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta (1. aprill 2007 kuni 31. märts 2008) kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisaasid.

Juhatuse kohustused raamatupidamise aastaaruande osas

Juhatuse kohustuseks on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamine ning õige ja õiglane esitamine kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt, nõuetega. Selle kohustuse hulka kuulub asjakohase sisekontrollisüsteemi kujundamine ja töös hoidmine, mis tagab raamatupidamise aastaaruande korrektse koostamise ja esitamise ilma pettustest või vigadest tulenevate oluliste väärkajastamisteta; asjakohaste arvestuspõhimõtete valimine ja rakendamine; ning antud tingimustes põhjendatud raamatupidamishinnangute tegemine.

Audiitori kohustused

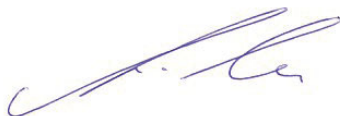
Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Need standardid nõuavad, et me oleme vastavuses eetikanõuetega ning et me planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindlustunnet, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaõtjate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad audiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab audiitor nende riskihinnangute tegemisel arvesse õige ja õiglase raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ning esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esituslaadi hindamist.

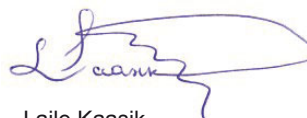
Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasnev konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õigesti ja õiglaselt kontserni finantsseisundit seisuga 31. märts 2008 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Ago Vilu
AS PricewaterhouseCoopers

Laile Kaasik
Vannutatud audiitor

11. juuni 2008

Kasumi jaotamise ettepanek

Eesti Energia Grupi jaotamata kasum seisuga 31. märts 2008 oli 4 833 214 744 kr.

Riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse § 10 lg 1 kohaselt kinnitab riigi äriühingu makstava dividendisumma Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul. Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 798 27. veebruarist 2008 peab Eesti Energia AS maksma 2008. aastal dividendidena 652 000 000 krooni.

Lähtudes eeltoodust teeb juhatus äriseadustiku § 332 alusel ettepaneku jaotada Eesti Energia Grupi jaotamata kasum seisuga 31. märts 2008 järgmiselt:

1. maksta aktsionärile dividendidena 652 000 000 krooni;
2. kanda kohustuslikku reservkapitali 10 822 660 krooni;
3. seoses Eesti Energia grupi jätkuva finantseerimisvajadusega jätta ülejäänud jaotamata kasum summas 4 170 392 084 kr jaotamata.

Juhatus ja nõukogu liikmete allkirjad majandusaasta aruandele

Eesti Energia grupi 31. märtsil 2008 lõppenud majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest, konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, audiitori järeldusotsusest ja kasumi jaotamise ettepanekust.

Aktsiaseltsi juhatus on koostanud tegevusaruande, konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande ja kasumi jaotamise ettepaneku. Aktsiaseltsi nõukogu on majandusaasta aruande läbi vaadanud ja üldkoosolekule esitamiseks heaks kiitnud.

Juhatus 19.06.2008

Juhatusesimees

SANDOR LIIVE

Juhatuseliikmed:

MARGUS KAASIK

HARRI MIKK

RAINE PAJO

MARGUS RINK

Nõukogu 19.06.2008

Nõukoguesimees

JÜRI KÄO

Nõukoguliikmed:

MEELIS ATONEN

REIN KILK

JÜRGEN LIGI

TOOMAS LUMAN

AIVAR REIVIK

RENE TAMMIST

MEELIS VIRKEBAU

EESTI ENERGIA AS

Laki 24, 12915 Tallinn

tel 715 2222

faks 715 2200

e-post: info@energia.ee

www.energia.ee

Klienditelefoni: 1545

